İNSAN İLİŞKİLERİ VE İLETİŞİM

-1. Kitap-

Prof. Dr. Halit DURSUNOĞLU

Ankara 2021

İNSAN İLİŞKİLERİ VE İLETİŞİM

Prof. Dr. Halit DURSUNOĞLU

ISBN : 978-625-7457-56-9

Basım Tarihi : Aralık 2021 - Ankara

© Copyright 2021,
BERİKAN YAYINEVİ SERTİFİKA NO: 47109

Bu baskının bütün hakları yazarına aittir. Yazarın yazılı izni olmaksızın, kitabının tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Berikan Yayınevi 1998 yılından itibaren ulusal ve 2019 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

Genel Yayın Yönetmeni : Ahmet Deniz AĞCA
Sayfa Düzeni-Kapak Tasarım : Nurhan AY
Baskı & Cilt : Berikan Ofset Matbaa
Ergazi Mh. 2306 Sk. No: 70
Y.Mahalle-Gersan/ANKARA
Matbaa Sertifika No: 47109
BERİKAN YAYINEVİ : Kültür Mah. Kızılırmak Cad. Gonca Apt.
No: 61/6 Çankaya-Kızılay/ANKARA
Tel: (0312) 232 62 18
Fax: (0312) 232 14 99

Yaratana şükran ve minnetle…
Yazdırmasaydı, yazamazdım!...

ÖN SÖZ

Yıllardır anlattığım konuları bir kitaba dönüştürmenin mutluluğunu yaşıyorum. Epeyce zamandır Atatürk Üniversitesi ve Erzurum Teknik Üniversitesinde verdiğim *"İnsan İlişkileri ve İletişim"*, *"Etkili İletişim", "İletişim Teknikleri"*, *"Etkili İletişim ve Konuşma"* gibi derslerin ürünü, bu eser. Bu kitap her şeyden önce tecrübelerimi, öğrendiklerimi, gördüklerimi, duyduklarımı, okuduklarımı yansıtan bir eser... Özgün olması için bir gayretin içerinde oldum. Bunu ne kadar başarabildim, bilmiyorum; ama bu yönde epeyce bir çaba sarf ettiğimi söyleyebilirim. Hikâyelerin, fıkraların, bazı anlatıların bir kısmı ile güzel sözler hariç, eser tam anlamıyla bir telif eser oldu.

Bu kitaba öğrencilerimin çok katkısı oldu. Onlardan aldığım dönütler, kitabın içeriğini şekillendirdi.

Kitap belki çok göreli oldu, belki çok yanlı oldu; ama zaten böyle olmalıydı. Çünkü ben kendi değerlerimizden hareketle bir şeyler yazmaya çalıştım. Kendi değerlerimizden beslendim. Bundan da büyük keyif aldım. Çünkü ben kendi değerlerimi yüceltmek istiyorum. Bu, benim hayatımın da yegâne gayesidir. Ben kendi değerlerimin misyoneriyim; "*Türk'üm, Müslüman'ım, Türkiye'de yaşıyorum."* Yazdıklarım, bu kimliğin eseridir.

Kitap, *"İnsan ilişkileri ve iletişim"* konusunda yazdığım ilk kitap, daha doğru adlandırmayla *"1. Kitap"*. İnsan ilişkileri ve iletişim konusu çok geniş bir konu olduğu için; konuyu, bir seri hâlinde yayımlamayı düşünüyorum. Yani, bu kitabın ardından aynı konuda *2. Kitap, 3. Kitap* ve *4. Kitap* da gelecek inşallah.

Mevcut kitap 10 bölümden oluşuyor: 1. Bölümde, *"İnsan"*; 2. Bölümde, *"İnsan İlişkileri"*, 3. Bölümde, *"İletişim"*; 4. Bölümde, *"İnsanın Kendini Anlatma Biçimleri"*; 5. Bölümde, *"İnsanın Başkalarını Anlam Biçimleri"*; 6. Bölümde, *"İletişim İyi Olanlar, Kötü Olanlar"*; 7. Bölümde, *"İletişimimizi Şekillendirenler"*; 8. Bölümde, *"İletişime Etki Eden Unsurlar"*; 9. Bölümde, *"İlk İntiba, İlk İzlenim"*; 10. Bölümde *"İş Görüşmelerinde Etkili İletişim (Mülâkat Teknikleri)"* konuları işlenmiştir.

Bu kitapta okumalarda bize soluk aldıracak, *"İkra' (Oku)!"* başlığı altında konularla ilgili hikâyelere, fıkralara, anılara … yer verildi. Bunların bir kısmında ben varım, hayatım var. Bir bakıma kendimi de yazdım. Diğer taraftan da

yazacağım kitaplardan kesitler sundum. Umuyorum, bunlardan çok keyif alınacaktır.

"Kur'an dışında her eser, eksiktir." Hele benim eserim daha da eksiktir. Hatalarım da çok olmuştur; ama bunlar zamanla düzeltilecektir. Eksiklerim ve hatalarımın şimdilik hoş görülmesini temenni ediyorum.

Kitabımı daha önce 2019'da bastırmıştım; ama ulusal bir yayınevinden ilk basımı olacak bu. Kitabın bu hâle gelmesinde çok emekleri oldu. …. çalışanlarına çok teşekkür ediyorum.

Kitabın okuyucularına bir şeyler katmasını Yazdırandan niyaz ederek herkese iyi okumalar diliyorum.

Halit DURSUNOĞLU
Erzurum, 26.10.2021

Halit DURSUNOĞLU

1969 yılında Erzurum'da doğdu.

İlköğrenimini Bayburt'ta, ortaöğrenimini Erzurum'da tamamladı. 1994 yılında Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümünü bitirdi. 1996'da Yüksek lisans, 2002'de Doktora eğitimini tamamladı.

Bir yıl kadar "Türkçe Öğretmenliği" yaptı. 1995-2002 yılları arasında "Araştırma Görevlisi" olarak görev yaptı. 2002 yılında "Yardımcı Doçent", 2011'de "Doçent", 2016'da "Profesör" oldu.

Başta Atatürk Üniversitesi olmak üzere Erzurum Teknik Üniversitesi, Bayburt Üniversitesi ve Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitelerinde *Türk Dili, Türkiye Türkçesi, Osmanlı Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi, Türk Dili Tarihi, Türkçe Öğretimi, İlk Okuma Yazma Öğretimi, Eski Türk Edebiyatı, Sözlü ve Yazılı Anlatım, İletişim, Fonetik ve Diksiyon, Etkili İletişim ve Konuşma Teknikleri, İnsan İlişkileri ve İletişim* dersleri verdi.

Hâlen Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Dursunoğlu'nun yayımlanmış 3 kitabı bulunmaktadır: "*Türkiye Türkçesi Yazım Bilgisi", "Türkiye Türkçesi Ses Bilgisi, "Aruz Öğretimi".*

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ ..... **v**

GİRİŞ ..... **xiv**

1. BÖLÜM **1**

1. İNSAN 1

1.1. İnsan kimdir? 1

1.2. İnsan Olabilmek 4

1.3. İnsan kalabilmek 6

1.4. İnsandan istenen şey 8

1.5. "İnsan" olmak yeter mi? 8

2. BÖLÜM **12**

2. İNSAN İLİŞKİLERİ 12

2.1. İnsan Neden İlişki Kurar? (YUKARIDAKİ FOTO LİSANSLI) 12

2.2. İnsan ve ilişkileri 13

2.3. İnsan İlişkilerini Belirleyen Faktörler 15

2.3.1. Menfaat ya da çıkar 15

2.3.2. Söz ve davranışlar 15

2.3.3. Farklılıklar 15

2.4. İnsan İlişkilerinin Adlandırılması 16

2.4.1. Yakınlık bağına göre insan ilişkileri 16

2.4.2. Yakınlık kurmaya göre insan ilişkileri 17

2.4.3. İlişkinin boyutuna göre insan ilişkileri 20

3. BÖLÜM **23**

3. İLETİŞİM 23

3.1. İletişim 24

3.3. İlk İletişim ya da İletişim Nasıl Başladı? 26

3.4. İletişimin İlk Anahtarları 27

3.5. İletişimin İlk Eylemleri 29

3.5.1. Anlamak 29

3.5.2. Anlatmak 33
3.5.3. Anlaşılmak 39
3.5.4. Anlaşmak 43
4. BÖLÜM 49
4. İNSANIN KENDİNİ ANLATMA BİÇİMLERİ 49
4.1. İnsan Kendini Niye Anlatmalıdır? 49
4.2. İnsanın Kendini Anlatma Biçimleri 50
4.2.1. Konuşarak (Sözlü anlatım) 50
4.2.2. Yazarak (Yazılı anlatım) 60
4.2.3. Hareket yaparak (Göstererek anlatım) 62
4.2.4. Susarak (Tepkisiz Anlatım) 63
4.2.5. Sosyal medyayı kullanarak (Paylaşımlı anlatım) 66
5. BÖLÜM 69
5. İNSANIN BAŞKALARINI ANLAMA BİÇİMLERİ 69
5.1. İnsan Başkasını Niye Anlamalıdır? 70
5.2. İnsanın Başkalarını Anlama Biçimleri 70
5.2.1. Dinleyerek (Dinlemek) 70
5.2.2. Değer vererek (Değer vermek) 73
5.2.3. Saygın görerek (Saygı duymak) 74
5.2.4. Hâlden anlayarak (Hâlden anlamak) 77
5.2.5. Empati yaparak (Empati yapmak, Yerine koymak) 79
6. BÖLÜM 83
6. İLETİŞİMİ İYİ OLANLAR, KÖTÜ OLANLAR 83
6.1. İletişimi İyi Olanlar 83
6.1.1. Cömert (Mert) insanlar 84
6.1.2. Alçakgönüllü insanlar 87
6.1.3. Hoşgörülü insanlar 89
6.1.4. Sabırlı insanlar 91
6.1.5. Sosyal insanlar 93
6.1.6. Yaratıcı insanlar 94

6.1.7. Konuşkan insanlar 95
6.1.8. Komik insanlar 96
6.2. İletişimi Kötü Olanlar 96
6.2.1. Cimri insanlar 97
6.2.2. Kibirli insanlar 100
6.2.3. Bencil insanlar 102
6.2.4. Görgüsüz insanlar 104
6.2.5. Nankör insanlar 105
6.2.6. Vefasız insanlar 108
6.3. İletişimde Etkili Diğer İnsan Tipleri 110
7. BÖLÜM 112
7. İLETİŞİMİMİZİ ŞEKİLLENDİRENLER 112
7.1. Yaratanımız 113
7.2. Annemiz 117
7.3. Babamız 120
7.4. Yakınlarımız 123
7.5. Arkadaşlarımız 127
7.6. Yaşadığımız Ev/Evler 131
7.7. Yaşadığımız Muhit/Muhitler 134
7.8. Yaşadığımız İklim, Coğrafya 136
7.9. Mensubu Olduğumuz Toplum, Millet 137
7.10. İnancımız, Kültürümüz 139
7.11. Öğretmenlerimiz 142
7.12. Aldığımız Eğitimler 145
7.13. Eğitim Aldığımız Kurumlar 146
7.14. Okuduğumuz Kitaplar 148
7.15. Görsel Medya 150
7.16. Sosyal Medya 152
7.17. Yazılı Medya 155

8. BÖLÜM 157
8. İLETİŞİME ETKİ EDEN UNSURLAR 157
8.1. Fiziksel Görünüm 158
8.2. Bedensel Durum 163
8.3. Giyim (Kılık-kıyafet) 167
8.4. Bakım 170
8.5. Ruhsal (Psikolojik) Durum 170
8.6. Maddî (Ekonomik) Durum 176
8.7. Manevî Durum 178
8.8. Ailevî Durum 179
8.9. Bilgi Birikimi 184
8.10. Kültürel Birikim 188
8.11. Mevsimler 191
8.13. Hava durumu 194
8.14. Günün vakti, yaşanılan an 196
8.15. Diğer durumlar 201
9. BÖLÜM 203
9. İLETİŞİMDE İLK İNTİBA, İLK İZLENİM 203
9.1. İlk İntibada, İlk İzlenimde Temel Eylemler 205
9.2. İlk intibada, ilk izlenimde temel unsurlar 215
9.2.1. Yüz 215
9.2.2. Fizikî yapı 218
9.2.3. Giyim (Kılık-kıyafet) 220
9.2.4. Bakım 232
9.2.5. Konuşma 236
9.3. İlk İntibada, İlk İzlenimde Yardımcı Eylemler 237
9.4. İlk İntibada, İlk İzlenimde; Ne, Ne Kadar Önemli? 238
9.4.1. Kısa süreli karşılaşmalarda 238
9.4.2. Uzun süreli karşılaşmalarda 238

10. BÖLÜM 241

10. İŞ GÖRÜŞMELERİNDE ETKİLİ İLETİŞİM (MÜLÂKAT TEKNİKLERİ) 241

10.1. Mülakat Sınavları 242

10.2. Mülakat Salonuna Girmeden Önce, Bekleme Salonunda Yapılması Gerekenler 244

10.3. Mülakat Salonuna Girerken Dikkat edilmesi Gereken Hususlar (Mülakat Salonuna Nasıl Girmeliyiz?) 246

10.4. Mülakat Salonunda Nasıl Olmalı, Nasıl Davranmalıyız? 247

10.5. Mülakat soruları 252

10.5.1. İlk Soru 252

10.5.2. Diğer Sorular 260

10.5.2.1. İkinci ve üçüncü soru 260

10.5.2.2. Sonraki sorular 267

10.6. Mülakat Sorularına Cevap Verirken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar 277

10.7. Mülakatlarda Konuşmada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar 278

10.8. Mülakat Salonundan Çıkarken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar (Mülakat Salonundan Nasıl Çıkmalıyız?) 280

KAYNAKLAR 282

GİRİŞ

Anlatacaklarımı en iyi özetleyen...
Her şey sende gizli…
Yerin seni çektiği kadar ağırsın,
Kanatların çırpındığı kadar hafif…

Kalbinin attığı kadar canlısın,
Gözlerinin uzağı gördüğü kadar genç…

Sevdiklerin kadar iyisin,
Nefret ettiklerin kadar kötü…

Ne renk olursa olsun kaşın gözün,
Karşındakinin gördüğüdür rengin…

Yaşadıklarını kâr sayma:
Yaşadığın kadar yakınsın sonuna…

Ne kadar yaşarsan yaşa,
Sevdiğin kadardır ömrün…

Gülebildiğin kadar mutlusun,
Üzülme; bil ki, ağladığın kadar güleceksin.

Sakın bitti sanma her şeyi,
Sevdiğin kadar sevileceksin.

Güneşin doğuşundadır doğanın sana verdiği değer,
Ve karşındakine değer verdiğin kadar insansın.

Bir gün yalan söyleyeceksen eğer,
Bırak karşındaki sana güvendiği kadar inansın.

Ay ışığındadır sevgiliye duyulan hasret,
Ve sevgiline hasret kaldığın kadar ona yakınsın.

Unutma yağmurun yağdığı kadar ıslaksın,
Güneşin seni ısıttığı kadar sıcak...

Kendini yalnız hissettiğin kadar yalnızsın,
Ve güçlü hissettiğin kadar güçlü,
Kendini güzel hissettiğin kadar güzelsin…

İşte budur hayat!
İşte budur yaşamak, bunu hatırladığın kadar yaşarsın,
Bunu unuttuğunda aldığın her nefes kadar üşürsün,
Ve karşındakini unuttuğun kadar çabuk unutulursun.

Çiçek sulandığı kadar güzeldir,
Kuşlar ötebildiği kadar sevimli,
Bebek ağladığı kadar bebektir.
Ve her şeyi öğrendiğin kadar bilirsin,
bunu da öğren;
Sevdiğin kadar sevilirsin…

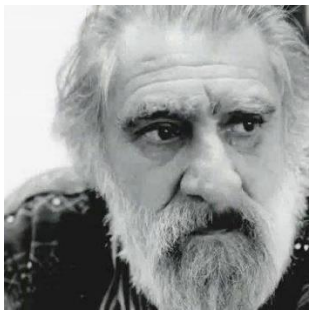

Can YÜCEL

1. BÖLÜM

1. İNSAN

Bölümde ele alınan konular

1. İNSAN
1.1. İnsan kimdir?
1.2. İnsan Olabilmek
1.3. İnsan Kalabilmek
1.4. İnsandan İstenen Şey
1.5. İnsan Olmak Yeter mi?

1.1. İnsan kimdir?

Üzerinde en çok tanım yapılan konulardan biri, "insan"dır. Birçok düşünür, "insan"ı farklı biçimlerde tanımlamıştır. İşte, bunlardan bazıları:

"İnsan, öğrenen hayvandır." Konfüçyüs

"İnsan, düşünen hayvandır.", "İnsan, politik hayvandır." Aristo

"İnsan, sorgulayan hayvandır." Sokrates
"İnsan, toplumsal hayvandır." Platon
"İnsan, araştıran hayvandır." Thales
"İnsan, kazanan hayvandır." Sofistler
"İnsan şüpheci hayvandır." Septikler
"İnsan, her şeye alışan hayvandır." Stoikler
"İnsan, tartışan hayvandır." Heraklitos
"İnsan, deneyen hayvandır." Locke
"İnsan, çıkarını düşünen hayvandır." Dewey
"İnsan, eleştiren hayvandır.", "İnsan, mücadeleci hayvandır." Kant
"İnsan, konuşan hayvandır." Descartes
"İnsan, sosyal hayvandır." Durkheim
"İnsan, sistematik hayvandır." Hegel
"İnsan, alet kullanan hayvandır." Marx
"İnsan, isyan eden bir hayvandır." Sartre
"İnsan, itiraz eden hayvandır." Camus
"İnsan, yalanlayan hayvandır." Popper
"İnsan, teori kuran hayvandır." Khunn
"İnsan, seven hayvandır." Fromm
"İnsan, araç yapan hayvandır." Bergson
"İnsan, düpedüz hayvandır." Nietzsche

"Nereden bakarsanız, oradan görürsünüz." diye bir söz vardır. Herkes baktığı pencereden görür. Hakikati bütünüyle tanımlayan, Allah'tır. İnsanın hakikatini Allah'tan öğrenmek de en güzeli değil midir? Şimdi, bu doğrultuda *"İnsan kimdir?"* sorusuna cevap verelim:

İnsan, yaratılan bütün varlıkların en seçkinidir. Yaratılan varlıkların; en güzeli, en üstünü, en donanımlısı insandır. Yaratan, şüphesiz, yarattıklarının hepsini güzel, seçkin yaratmış; ama bunlar içinde en güzel, en seçkin insanı yaratmıştır. Allah bunu Kur'an'da şöyle belirtir: *"Biz insanı en mükemmel şekilde yarattık."* (Tin, 4).

İnsan, birçok bakımdan diğer varlıklardan üstün yaratılmıştır. Diğer varlıklara verilmeyen ya da sınırlı verilen birçok özellik, insanda tamdır: *Akıl, idrak, beceri, dil kullanımı vb…* Bütün bu özellikler insanda en üst düzeydedir.

İnsan, Yaratanın şaheseridir. İnsan, yaratılış itibariyle baştan başa mükemmel yaratılmıştır. İnsanın yaratılışıyla beraber yaratılış da tekamülünü tamamlamıştır. Yaratılışa dair en mükemmel her şey, insan üzerinde toplanmıştır.

İnsan, Yaratanı için yaratılmış bir varlıktır. Yaratan; bilinsin, tanınsın, farkında olunsun diye insanı yaratmış; bunun için de ona kulluk görevi vermiştir. Bunu da *"Ben insanları bana kulluk (ibadet) etsinler diye yarattım."* (Zariyat, 56) buyruğuyla belirtmiştir.

İnsan, Yaratıcısının yeryüzündeki temsilcisidir. Allah, insana o kadar değer vermiştir ki, yarattıkları içinde "halifesi" olarak insanı tayin etmiştir. Bunu da Kur'an'da, *"Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım."* (Bakara, 30) şeklinde belirtmiştir.

İnsan, kâinatın en özel varlığıdır. Allah, yarattığı her şeyi, bütün güzellikleri insan için yaratmıştır. İnsan dışındaki varlıklar; insan için, insana hizmet için yaratılmıştır. Bu gerçek, Kur'an'da *"O, yeryüzündeki şeylerin hepsini sizin için yarattı."* (Bakara, 29), *"Göklerde ve yerde olan her şeyi sizlerin emrine verdi."* (Casiye, 13) ayetleriyle belirtilmiştir.

İnsanın yaratılanlar içindeki değerini, Şeyh Gâlib şu veciz mısralarla ifade etmiştir:

Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen,
Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen.

(Kendine güzel bak, sen âlemin özüsün; sen, kâinatın gözbebeği olan insansın.)

İnsan, yaratılış itibariyle tertemizdir. Yaratılış itibariyle insan, tertemiz yaratılmıştır ve dünyaya gelirken tertemiz gelmiştir. İnsan, dünyaya geldikten sonra kirlenmeye başlar. Bazı insanları kendisi, bazı insanları aile, bazı insanları toplum kirletir. İnsanın kaderi, her şeyden önce, birlikte olduklarıyla şekillenir. Birlikte oldukları iyi ise kendinin de iyi olması; kötü ise kendisinin de kötü olması muhtemeldir. Ama bazen bunun tersi de olur. Kötülerin arasında iyi, iyilerin arasında kötü olmak da mümkündür.

İnsan, zıtlıkları kendinde toplayan varlıktır. En iyi de insandır; en kötü de. En merhametli de, insandır; en merhametsiz de. En vefalı da insandır, en nankör de. Yaratılanlar içinde, Yaratıcısına en fazla itaat eden de insandır; en fazla isyan eden de.

İnsan, yaşadığı coğrafyanın eseridir. İnsanı yaşadığı coğrafya şekillendirir. Cildinin rengi, gözlerinin rengi, saçlarının rengi; coğrafyasının eseridir. İnsana şeklini veren; yaşadığı coğrafyanın şartları, iklimi, havası, suyu, toprağıdır. Coğrafya, kimliktir: *"Şuralılara benziyor."*, *"Şuralı mısın?"* gibi cümleler, coğrafyanın insan üzerindeki izdüşümleridir.

İnsan, mensup olduğu toplumun, milletin eseridir. İnsan, bir toplum içinde doğar ve genellikle o toplumun değerleriyle şekillenir; o değerlerle

büyür, o değerlerle gelişir, o değerlerle yetişir. İyiyi, kötüyü; doğruyu, yanlışı o değerlere göre belirler. Bazen de ilişkide bulunduğu toplumların değerleriyle beslenir.

İnsan, ailesinin eseridir. İnsan, bir aile içinde doğar ve büyür. Annesi, babası, kardeşleri, yakınları, komşuları, yedikleri, içtikleri, ilişkileri; hepsi insanı yakından etkiler ve insanı şekillendirir. Bu benzerlik bazen o kadar çoktur ki, *"Tıpkı babası"*, *"Tıpkı annesi"*, *"Tıpkı kardeşi"* gibidir.

1.2. İnsan Olabilmek

"Maharet, insan olarak doğmakta değil, insan kalabilmekte" diye bir söz vardır. Beden, somut bir cisim; insanı, insan yapmıyor. İnsanı *"insan"* yapan, bedene can veren ruh. Ruh, insan olmadıktan sonra bedenin insan olmasının bir anlamı yok. Peki, nasıl insan olacağız, nasıl insan kalacağız?

"İnsan olmak zor, beşer olmak kolay!" sözünden hareketle de derler *ki "İnsan doğulmaz, insan olunur."* İnsan olmak için, her şeyden önce **insanî değerlere sahip olmak** gerekir. İnsan olmak için çok emek çok çaba sarf etmek gerekir. İnsan olmak; doğuştan getirdiğimiz, sahip olduğumuz bir şey değildir.

İnsan, insan olabilmek için **"akleden" bir varlık** olmalı. İnsan, şunu bilmeli ki: Yaratandan geldik ve yine O'na döneceğiz (Bakara, 156). Allah bizi kendisi için yarattı. Bizi, bize emanet etti ama tek başımıza da bırakmadı. Bize Peygamberler gönderdi, kitaplar gönderdi ve bunlar vasıtasıyla bize "insan" olabilmenin gereklerini bildirdi. Bu gerekler yerine getirildiği kadar insan, *"insan"* olur bu dünyada. Bir başka ifadeyle insan, Tanrı'nın buyruklarına uyduğu kadar *"insan"* olur.

İnsan, insan olabilmek için **"fark eden" bir varlık** olmalı. Dünyada en huzurlu yaşam, Allah'ın dediği gibi yaşamakla mümkündür. İnananlar bilirler ki hayat, bir imtihandır ve dünya, bir imtihan yeridir. Burada çok değişik imtihanlara tabi tutulacağız. Bu imtihanlardan iyi notlar alırsak; bunun da mükâfatını Yaratandan göreceğiz. O hâlde bu kadar geçici, fani bir dünyada en doğru yaşam şekli, O'na kul olarak yaşamaktır. O'na kul olmak demek, "insan" olmak demektir.

İnsan, insan olabilmek için **"bilen" bir varlık** olmalı. Diğer insanları da kendimiz kadar değerli, kendimiz kadar saygın bilmeliyiz. İnsanları Yunus Emre'nin ifadesiyle, "Yaratandan ötürü" sevip ona göre değer vermeliyiz. İnsanları bildiğimiz kadar insan olabiliriz.

İkra' (Oku)!
Bu çocuk, 'küçük'; ben de 'büyük', öyle mi?...

Bir gün Hz. Ömer camiye giderken bir çocuğun da koşarak, aceleyle camiye gittiğini görmüş.

Bunun üzerine, çocuğa: --Yavrum hayırdır, acelen ne? Nereye gidiyorsun böyle? demiş.

Çocuk: — Namaza gidiyorum efendim; namaz vakti yaklaştı, abdestim yok. Ezan okunmadan abdest alacağım, demiş.

Hz. Ömer: — Yavrum, sen daha küçüksün; namaz sana henüz farz değil ki? demiş.

Çocuk da bunu üzerine: — Efendim bu işin küçüğü, büyüğü mü olur? Dün annem ocağı yakarken gördüm: Baktım büyük odunları yakmak için altına küçük odunları yerleştiriyor. Büyükleri yakmak için önce küçükleri yakıyor. O durumu görünce kendi kendime dedim ki, 'Ya Cehennemde de önce küçükleri yakarlarsa?'...

Hz. Ömer, bu cevap karşısında gözyaşlarını tutamayarak, *"Ya Rabbi! Bu, küçük; ben de büyük, öyle mi?"* demiş.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

1.3. İnsan kalabilmek

İnsan kalabilmek, mücadelelerin en zoru… Peki, insan, bu zoru nasıl başarabilir?

İlahî düzenlere göre, Tanrı'nın buyruklarına uyarak. *"Yapınız!"* dediklerini, yaparak; *"Yapmayınız!"* dediklerini, yapmayarak. İnsanın insan kalabilmesi için, Tanrının buyrukları doğrultusunda yaşaması gerekir. İnsan, kendi kendine bırakılamaz; insanı ancak Tanrının buyrukları dizginleyebilir. İnsan, Allah'ın *"doğru"* dediklerini, *"doğru", "yanlış"* dediklerini *"yanlış"; "helal" dediklerini "helal"*;, *"haram"* dediklerini *"haram"* kabul ettiğinde; bir başka ifadeyle, tavsiye ettiklerini yapıp men ettiklerini yapmadığında doğru yaşamaya başlar. İnsanın en doğru yaşam biçimi, O'nun istediği gibi yaşamaktır. İnsan, ancak böyle yaşadığında, *"insan"* kimliğini korumuş olacaktır.

İnsanî düzenlere göre, kanunlara, yasalara uyarak. İnsanî düzenlerin her birinin insana bakışı farklı farklı olsa da ortak noktaları da vardır. Bunların özü de ilahî düzenlerdeki yasalarla uyumluluk gösterir. Bir arada yaşayan insanlar arasında düzeni sağlamak için kanunlar, yasalar, kurallar ortaya konmuştur. Her birey, bunlara uygun hareket etmelidir ki; toplumda düzen sağlanabilsin. İnsanın insan kalabilmesi için bu kanunlara, yasalara uygun hareket etmesi gerekir. Ancak, insana ait olan her şey, doğası gereği değişime uğradığı için; kanunlar, yasalar, kurallar bir zaman sonra bazı değişimlere uğrar. İnsan ihtiyaçları çeşitlendikçe, insan ilişkilerinde yeni durumlar ortaya çıktıkça yeni kanunlar, yasalar konur. Bunda da amaç, yine insanı korumaktır.

Felsefî ve psikolojik yaklaşımların temelinde de hep insan vardır. Hepsi *"önce insan"* der: *"iyi insan", "ideal insan", örnek insan"…* Kendini gerçekleştirmek isteyen önce ve ancak insan kimliğine uygun hareket ederse bunu başarabilir. Kendini gerçekleştirmiş olan, insan olmayı, insan kalmayı başarabilmiş kimsedir.

Devletlerin hedefinde de hep *"iyi insan"*, *"iyi vatandaş"* yetiştirme amacı vardır. Bunun için devletler eğitim ve öğretim faaliyetlerini çok önemserler. İnsanı bu süreçlerden geçirerek *"insan"* kimliğine uygun yetiştirmek isterler.

Bütün bunlar, insanın *"insan"* kalmasına yönelik ve insanın lehine olan durumlar… Ancak bir gerçek var ki; düzenler, anlayışlar, sistemler "insan" için ne kadar çaba sarf ederse etsin insanın insan kalması yine insanın elinde. Yani insanın imtihanı, insanla…

İnsanın *"insan"* kalması için önce kendisiyle, sonra başkalarıyla mücadele etmesi gerekir. "**İnsan" kalabilmeyi, insana zorlaştıran da kolaylaştıran da; önce, insanın kendisi**… Şimdi bu zorluk ve kolaylıklardan bahsedelim:

İnsan, insan kalabilmeyi kendisine nasıl zorlaştırır? İçindeki sesiyle… *"Bir ben vardır, bende; benden içeri"* diyen Yûnus Emre bir gerçeği hatırlatır ki: İnsanın içinde başka bir ben vardır. Bu "ben"in de iki lisanı vardır: *"Nefis lisanı"*, *"Ruh lisanı"*.

Nefis lisanı, nefsin sesine kulak veren lisandır. İnsanın içinde, ona insan kalabilmeyi zorlaştıran bir ses vardır. Bu ses, nefsin sesidir. İnancımıza göre, nefsin sesi, insana hep kötüyü, kötülüğü telkin eder. Bu nedenle insanın, insan kalabilmesinde en büyük engeli, bu sestir; yani, nefsinin sesidir. Nefis, sürekli telkinlerde bulunur insana: *"Olan, sana oluyor.", "Sen aptal mısın?", "Önce kendini düşünmelisin.", "Bunu sana yapmamalıydı.", "Sen böyle oldukça…", "Sen böyle olamazsın!", "Bu kaçıncı?", "Artık yeter!", "Hep sen mi fedakârlık edeceksin?", "Hep sen mi yıpranacaksın?", "Biraz da onlar düşünsün!"…*

Ruh lisanı, ruhun sesine kulak veren lisandır. İnsanın içinde ona insan kalabilmeyi kolaylaştıran bir ses vardır. Bu ses, ruhun sesidir. Bir başka ifadeyle, bu ses; vicdanın, kalbin sesidir. İnancımıza göre, ruhun sesi, insana hep iyiyi, iyiliği telkin eder. İnsanın, insan kalabilmesinde en büyük yardımcısı, bu sestir; yani, ruhunun sesidir. Ruhun sesi, kalbin sesidir. Kalp, insanın en temiz organıdır. İnancımıza göre; ora, Allah'ın evidir. Yaratanın evinde de hep güzellikler vardır. O nedenle kalp, ruh; insana hep iyiyi, güzeli, doğruyu gösterir. Ruh, sürekli telkinlerde bulunur insana: *"Ne olursa olsun, sen hep iyi ol, iyi kal!", "Onlar ne yaparlarsa yapsınlar; sen onlara uyma!", "Hatasız kul olmaz; insan hata yapabilir.", "İnsanları olduğu gibi sev!", "Affet, affedici ol!", "Büyütme!", "Yanlış anlamış olabilirsin."…*

İnsan kalabilmeyi insana zorlaştıran ikinci neden, başka insanlar. *"İnsan, insanın kurdudur." , "İnsan, insanın şeytanıdır."* gibi sözler de bunu ifade eder. İnsan, insan kalmayı nasıl zorlaştırır? *"İnsanoğlu çiğ süt emmiştir."* diye bir atasözümüz vardır; bu, insanın ne zaman, nerede, ne yapacağının hiç belli olmayacağını bize hatırlatan bir sözdür. İnsan, gerçekte de böyle bir varlıktır. İnsan çoğu zaman, kendini gerçekleştirmek için maalesef insana zarar vermektedir, kendi menfaatlerini korumak için başkalarının hakkını gasp etmekte, kendi özgürlüğü için başkalarının özgürlüğünü ihlal etmektedir. Bütün bu nedenlerle denebilir ki, insan, insanın *"insan"* kalmasında en büyük engelidir.

İnsan kalabilmeyi, insana kolaylaştıran, insan… İnsan, insana insan kalabilmeyi nasıl kolaylaştırır? İnsan, insan kalabilmeyi ideal edinmişse, insan sevgisini her şeyden öte görüyorsa, Yaratandan ötürü insanı seviyorsa; insana yardımcı olur, insanın işini kolaylaştırır. Bu anlamda insan, insanın *"insan"* kalmasında en büyük yardımcısıdır.

İnsan kalabilmeyi insana kolaylaştıran ikinci neden, başka insanlar. İnsanlar insanî tutumlarıyla, insanın insan kalabilmesine olanak sunarlar. İnsan, insanın işini zorlaştırmayınca insanın insan kalabilmesi daha mümkün.

Bütün bunlardan anlaşılmaktadır ki, insan, *"insan olma"*nın değerinin farkında olur, bunun kıymetini bilirse; "insan" kimliğini korur. Bunun farkında olmaz ve kıymetini bilmezse, bu kimliğini koruyamaz. Bir başka ifadeyle, *"Her şey; insanda başlar, insanda biter."*. İnsan, *"insan"* olursa, insan kalır. İnsan, *"insan"* olmazsa, insan kalmaz.

1.4. İnsandan istenen şey

İnsan, tertemiz yaratılmıştır. İnsandan istenen ilk şey, bu yapısına bağlı kalması ve bunu bozmamasıdır. Bu da, insanın, ancak, Allah'a kul olması, Allah'ın istediği gibi yaşamasıyla mümkündür. İnsan; Allah'a kul olmazsa, kula kul olur. Bu da, insanın fıtratını, yapısını bozar. İnsanın bu aslî yapısının bozulmasını, İslâm, kişinin *"kendisine zulmetmesi"* olarak değerlendirir ve insanı böylesi bir tavır ve tutumdan sakındırır.

İnsan, sorumluluk sahibi olarak yaratılmıştır. İnsandan istenen, bu sorumluklarının farkında olmasıdır. İnsan, hem kendisinden hem de yakınındakilerin hayatlarından sorumludur. *"Hepiniz birer çobansınız ve güttüğünüz sürüden sorumlusunuz."* hadisi, bize sorumluluğumuzu hatırlatır. İnsan bu farkındalığıyla hem bireysel hem de toplumsal anlamda kendisinden bekleneni yapmış olur.

1.5. "İnsan" olmak yeter mi?

İnsan, yaratılışının gayesini bilirse, "insan" olmak için çaba gösterir; yani insanın ilk hedefi, insan olmaktır. Bu yeter mi? İnancımıza göre, Hayır! "İnsan olmak", ilk hedeftir. Nihâî hedef, eskilerin ifadesiyle, *"kâmil insan"* olmaktır.

Kâmil insan; kendisine insan olma şerefini bahşeden Yaratana kul olan, insan olmanın farkında ve şuurunda olan, sadece kendini değil başka insanları da koruyan, gözetleyen, seven, sayan, bütün insanlığı düşünen, Yaratandan ötürü yaratılanı seven… daha bir sürü özelliğe sahip kimsedir.

Yaratılan her insan, doğuştan *"insan"* kimliğine uygun yaratılmıştır. Bu yapısı itibariyle insan, doğarken tertemiz yaratılmıştır. İnsan, bilinçli olduğunda, bu temizliğini korumak için çok büyük çaba sarf eder. Ancak dünya hayatı, yaşananlar, insanı kirletir. Kimisi bu kirlerden arınmak için çaba üstüne çaba gösterirken, kimisi her şeyi oluruna bırakır, kimisi de kirlendikçe kirlenir. Bütün bu durumların neticesinde insanlar, genel bir değerlendirmeyle, 2'ye ayrılır: *"İyiler"* ve *"Kötüler"*.

• **İyiler**

Yaratanın istediği gibi olanlar, insana insanca davrananlar, dünyayı yaşanılır kılanlar…

İyi insan kimliğini biraz daha açıklayalım: "İyi insan" kimdir ya da "iyi insan" nasıl olunur? Bu sorunun cevabını en güzel Hz. Muhammet (sav) vermiştir: *"İyi insan; elinden, dilinden ve belinden kimsenin zarar görmediği insandır."* Bu tanım, daha sonra *"edeb"* kelimesiyle sembolleştirilmiştir. "Edeb" kelimesi, Osmanlı Türkçesinde 3 harften oluşur: *Elif, dal* ve *be*. Elif (e), "el'i; dal (d) "dil"i; be (b), "bel"i temsil eder. Dolayısıyla eline, diline, beline sahip olan insanın "iyi insan" olduğu, bu kelimeyle zihinlere nakşedilmeye çalışılmıştır. Bütün bunlardan hareketle, iyi insan;

• *Eliyle kimseye zarar vermeyen insandır.*

"El" derken bedenin kuvvet oluşturan unsurları kastedilir. İnsan kuvvetiyle, gücüyle kimseye zarar vermemeli, kimseyi incitmemeli, kimseye şiddet uygulamamalıdır. Eliyle insanlara zarar verecek eylemlerden uzak durmalıdır.

• *Sözüyle kimseye zarar vermeyen insandır.*

"Dil yarası derin olur." derler. İnsan sözleriyle kimseyi üzmemeli, kırmamalı, incitmemelidir. Sözleriyle, insanları kaygıya itmemeli, onlarda endişe uyandırmamalıdır. Sözüyle insanları kıracak eylemlerden uzak durmalıdır.

• *Beliyle, kimseye zarar vermeyen insandır.*

"Bel" ile kastedilen, insanın nefsine uyup insanlara zarar vermesidir. İnsan; insanın namusuna, şerefine, haysiyetine zarar vermemelidir. Beliyle insanlara zarar verecek eylemlerden uzak durmalıdır.

"İyi insan"ın daha sayılacak bir sürü hasleti vardır: *Yalan söylemeyen, başkalarını aldatmayan, sözünde duran, vefalı, nankör olmayan…*

İnsan, "iyi" olmak için hayatın bütün alanlarında iyi olma çabası içerisinde olmalıdır. İnsanın bütün alanlarda iyi olması için, her şeyden önce "iyi insan" olması gerekir. Her şey, "iyi insan" olmaktan sonra gelmelidir. Önce "iyi insan"; sonra "iyi öğretmen", "iyi mühendis", "iyi doktor", "iyi avukat", "iyi hâkim", "iyi hemşire" olmalıdır. İyi insan olmak için insanın "insan olarak yaşamak", "insan olarak kalmak" hedefleri olmalıdır.

• **Kötüler**

Yaratanın istediği gibi olmayanlar, insana insanca davranmayanlar, dünyayı yaşanmaz kılanlar…

Yaratana kulluğu unutup başka uğraşlara dalanlar. Yaratanı unutunca, yarattığıyla uğraşanlar…

Kul, kulluktan uzaklaştıkça, Allah'ın istemediği her şeyi yapmaya başlıyor. Bu süreçte de yalnızca insana değil diğer varlıklara da zarar veriyor. Nefsinin iç sesiyle hareket ediyor. Böyle olunca da insana, sadece insana mı, hayır, insan dışındaki varlıklara da, ifade yerindeyse, dünyayı dar ediyor, yaşanmaz kılıyor. Her işlediği fiille de ruhunu, kalbini, vicdanını kirletince sınır tanımaz bir varlık olup çıkıyor; Kur'an'daki ifadeyle "azmış, sapmış" oluyor. İnsana zarar vermekten korkmuyor, çekinmiyor; dünyaya zarar vermekten korkmuyor, çekinmiyor.

Kötüler; hadlerini bilmedikleri için kendilerini, gerekçelerini haklı buluyorlar. Unutuyorlar; Yaratanı, yaratılanları, onların istediklerini, haklarını… Dikkate almıyorlar; Yaratanın ve Yarattıklarının uyarılarını. Oysa insan başıboş yaratılmış bir varlık değildir. Böyle olması zaten mümkün de değildir. Her gün kalpleri, vicdanları karara karara yol alıyorlar.

İkra' (Oku)!

İnsanı düzeltirsen dünyayı düzeltirsin

Ahmet Bey, yorgun geçirdiği bir haftanın ardından pazar sabahı kalkmış; eline gazetesini almış, koltuğunda dinlenecek olmanın keyfini çıkartmaya başlamıştı. O, bunları düşünürken oğlu Ali yanına gelerek kendisini parka götürmek için geçen hafta söz verdiğini hatırlatmıştı. Canı hiç dışarıya çıkmak istemediği için bir bahane bulup evde oturayım, dinleneyim diye düşünmüş.

Birden gazetenin promosyon olarak verdiği dünya haritası gözüne ilişmiş. Hemen aklına bir fikir gelmiş, oğluna haritayı göstererek:

— Bak burada bir harita var. Şimdi ben bunu bir pazıl gibi parçalara ayıracağım. Eğer sen haritayı birleştirip önceki durumuna getirebilirsen; söz, hemen parka gideceğiz, demiş. Ardından derin bir oh çekerek, "Bu haritayı yapıncaya kadar ben de kahvemi içerim, biraz dinlenirim." diye düşünmüş ve böyle bir fikir aklına geldiği için de kendisiyle gururlanmış ve söylenmiş: "Coğrafya bilgisi çok iyi olan birini getirsen de bu haritayı kolay kolay birleştiremez."

Aradan 10 dakika geçmeden Ali koşarak babasının yanına gelmiş:

— Baba! Haritayı düzelttim, demiş.

Ahmet Bey çok şaşırmış ve içinden söylenmiş: "Nasıl olur, nasıl yapabilir?" Önce inanmamış ve görmek istemiş. Görünce de şaşırarak nasıl yaptığını sormuş. Ali demiş ki:

— Bana verdiğin haritanın arkasında insan resmi vardı. Onun parçalarını bir araya getirince harita da düzeldi. İnsanı düzletince dünya da kendiliğinden düzeldi.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

- **Konu ile ilgili özlü sözler**
- Bazılarına insan olduğum için değer veriyorum; insan oldukları için değil! **Lâedrî**
- Hiçbir yaprak, gözden düşen bir insan kadar hızlı düşmemiştir yere. **Lâedrî**
- İnsanlar ikiye ayrılır: Tanıdıkça büyüyenler, tanıdıkça küçülenler. **Lâedrî**
- İyi insan, mutluluk; kötü insan, tecrübe; yanlış insan, ders; mükemmel insan, iz bırakır. **Lâedrî**
- Kötü insan, korkutarak saygınlık arar; iyi insan, severek... **Lâedrî**
- Kötüler, kendilerine tahammül edildikçe daha çok azarlar. **Tolstoy**

2. BÖLÜM

2. İNSAN İLİŞKİLERİ

Bölümde ele alınan konular
2. İNSAN İLİŞKİLERİ
2.1. İnsan Neden İlişki Kurar?
2.2. İnsan ve ilişkileri
2.3. İnsan İlişkilerini Belirleyen Faktörler
2.4. İnsan İlişkilerinin Adlandırılması

2.1. İnsan Neden İlişki Kurar? (YUKARIDAKİ FOTO LİSANSLI)

İnsan; yalnız başına yapacak, yaşayacak bir varlık değildir. Bazen şartlar insanı yalnızlığa itse de; insan, yine insansız yapamaz. *"Yalnızlık, Allah'a mahsustur."* diye bir atasözümüz vardır; bu söz, insanların mutlaka birlikte yaşamaları gerektiğini, yalnız yaşayamayacaklarını belirten özlü bir sözdür. Yani insan, insana muhtaçtır. Bu nedenle insan, insanla iletişim kurmak zorundadır; insanın insanla ilişkisi elzemdir, insanın insanla ilişkisi kaçınılmazdır.

İnsan, Yaratandan sonra, insan için yaratılmıştır. İnsan, insan için var edilmiştir. Bütün varlıklar içinde insan, en önce ve en fazla insana ihtiyaç duyar. İnsan, insansız yapamaz. Nasıl ki, gece gündüze, gündüz geceye muhtaçsa; insan da insana öyle muhtaçtır.

İnsan, sorunlu bir varlıktır, sorunlarla uğraşan bir varlıktır. İnsanın sorunlardan arınması için, sorunlarla baş edebilmesi için insana ihtiyacı vardır. Bir başka ifadeyle, İnsanın dünyada yaşaması için, mutluluğu için, sorunlarını halledebilmesi için insana ihtiyacı vardır.

İnsan, insanın yükünü alandır. İnsanın işini kolaylaştıran, insandır. Hayat mücadelesinde bazı konuların tek başına üstesinden gelen insan, bazı konularda da başka insanlara gereksinim duyar.

2.2. İnsan ve ilişkileri

İnsanın insanla ilişkisi, dünyanın en kaçınılmaz ilişkisidir. İnsan, sürekli insanla etkileşim içindedir. İnsan, insana muhtaçtır. İnsan, insanla iletişim kurmak zorundadır; çünkü insan, buna uygun yaratılmıştır, buna ihtiyaç duyar.

İnsanın ilişkilerinde önceliği, insandır. İnsan elbette sadece insanlarla iletişim kurmaz, diğer varlıklarla da iletişim kurar; ancak insanı en iyi anlayacak varlık, yine insandır. O nedenle insan, paylaşımlarını öncelikle ve çoğunlukla insanla yapar. İnsan diğer varlıklarla kurduğu iletişim, insanla kurduğu kadar değildir. Ancak bazen diğer varlıklarla kurduğu iletişim, insanla kurduğu iletişimin çok daha üstünde ve ötesinde de olabilir. Bu tür bir iletişim; daha çok insanın insana güveninin bittiği durumda başlar. İnsan insana olan sevgisini, insana güveni azaldığı ya da bittiği için, başka varlık ya da varlıklara verebilir. İnsan insana hayal kırıklığı yaşatmışsa insan sevgisini başka bir varlığa verebilir. Ancak kötüler yüzünden insanların geneline ön yargılı olmayacağız ve *"insan", "yine insan", "yine insan"* demeye devam edeceğiz.

İnsan ilişkileri çok değişkendir, kırılgandır. İnsan ilişkilerinin ne zaman başlayacağı, ne zaman biteceği, nasıl şekilleneceği hiç belli olmaz. Bu konuda söylenen sözler, bunu çok iyi ifade eder:

"İnsanlarla ilişkilerinizde her an dost ya da düşman olabilirsiniz.".

"İnsanlarla öyle dost olun ki, her an düşman olabilirsiniz; öyle de düşman olun ki, her an dost olabilirsiniz."

"En sevdikleriniz, en nefret ettikleriniz; en nefret ettikleriniz, en sevdikleriniz olabilir."

Bazen anlık bir gelişme, bazen bir söz, bazen bir davranış her şeyi değiştirebilir. Bugün yanımızda olan, yarın karşımızda olabilir; bugün karşımızda olan, yarın yanımızda olabilir. Küçük bir menfaat, küçük bir çatışma,

küçük bir söz, küçük bir hareket; insanları bir anda karşımıza almamıza sebebiyet verebilir. Mehmet Âkif bunu çok güzel ifade etmiştir:

"Aldanma insanların samimiyetine!
Menfaatleri gelir her şeyden önce;
Vaad etmeseydi Allah cenneti,
O'na bile etmezlerdi secde."

Günümüzde insan ilişkileri, artık neredeyse tamamen, menfaate dayalı hâle gelmiştir. İnsanlar çok küçük çıkarları için, rahatlıkla, insanları kaybetmeyi göze alabiliyor ya da insanları kaybetmeyi umursamıyorlar. Oysa iyi insanlar biriktirebilmek için, bireysel menfaatlerden uzak durmamız, uzak tutmamız gerekir kendimizi.

İnsan, ilişkilerinde çok iddialı olmamalıdır. İddialı sözler söylememelidir. Hayatın, eskilerin ifadesiyle, öyle işveleri, cilveleri vardır ki insana tükürdüğünü yalatır, yerdiğini yaşatır. İnsana söylediğinin tersini yaşatır, hayat. Peygamberimiz buyuruyor ki *"Bir insan bir şey için, 'Yapmam!' derse, Şeytan her işini bırakıp onun peşine düşer; ta ki o işi ona yaptırıncaya kadar."* Bu nedenle bizim kültürümüzde bu konuda çok yaygın olarak söylenen bir söz, bize bu gerçeği bir daha hatırlatır: *"Büyük lokma ye, büyük söz söyleme!"*

Peki, insan ilişkileri olumlu bir seyir nasıl izler?

İnsan ilişkilerinin olumlu seyir izlemesinde, ilk adımlardan biri, insanların birbirine insanca davranmalarıdır. İnsanca davranmak; insana yakışır şekilde, insan kimliğine uygun şekilde davranmak demektir. İnsan önce davranış, sonra sözdür. Davranışlar; insanın ön sözüdür; sözler, insanın gelişme bölümüdür; karakter, bıraktığı intiba ise sonucudur.

İnsan ilişkilerinin olumlu seyir izlemesinde, ilk adımlardan biri de insanların birbirlerini sevmeleridir. İnsanlar birbirlerini Allah için severlerse, menfaatsiz severlerse, karşılık beklemeden severlerse; insan ilişkileri olumlu bir seyir izler. Birbirlerini menfaat gözetmeksizin sevenler, aralarında öyle bir bağ kurarlar ki bu bağı çoğu insan idrak etmekten yoksun kalır. Bu bağ, o insanları öylesine birbirine bağlar ki; onlar birbiri için düşünür, birbiri için hisseder, birbiri için yaşarlar. Bu bağın halk arasındaki karşılığı "dostluk"tur. Böyle dostluklar kurmak, çok zor olsa da imkânsız değildir. İyi insanların çoğunda bu haslet vardır. Onlara göre Allah, insanı mutlu etmeyi başkasının mutluluğuna bağlamıştır. *"Mutlu olmak istiyorsan, mutlu edeceksin!"* anlayışıyla hareket ettikleri için birbirlerini mutlu etmek için uğraşırlar.

İnsan ilişkilerinin olumlu seyir izlemesinde, ilk adımlardan biri de insanların birbirlerine saygı duymalarıdır. Saygı, insan ilişkilerinin temelindeki en önemli harçlardan biridir. Saygı ile yol alır insanî ilişkiler.

2.3. İnsan İlişkilerini Belirleyen Faktörler

2.3.1. Menfaat ya da çıkar

Günümüzde insan ilişkilerini belirleyici unsurların başında, ne yazık ki, menfaat ya da çıkar gelmektedir. İnsanlar birbirlerine, menfaatleri, çıkarları doğrultusunda yaklaşmakta ya da birbirlerinden uzaklaşmaktalar. Menfaatin olduğu yerde ilişki, menfaat bitinceye kadardır. Erzurum ağzında söylenen bir söz, bunu çok iyi ifade eder: "İnek öldü, hab kesildi."

İnsanların çoğunluğu, ne yazık ki, küçük bir çıkar çatışmasında en yakınındakilerle ilişkilerini bitirebilmekte. *"Menfaati bitenin muhabbeti de biter."* sözünde de belirtildiği gibi, menfaatin bitmesiyle birlikte her şey bitmekte ya da bitirilmekte. Bir insanın gerçek yüzü, menfaati bittiğinde görülmekte…

Bu durumu şu sözler de çok güzel ifade eder:

"Herkesin işine yaradığın kadar iyisin, şu hayatta!"

"Bir insanın gerçek yüzünü, seninle ilgili tüm menfaati bittiğinde görürsün."
R. Sharma

2.3.2. Söz ve davranışlar

İnsan ilişkilerinde belirleyici unsurlardan biri de söylenen sözler ve yapılan davranışlardır. Küçük bir söz, küçük bir davranış, bir insanı çok rahatlıkla kaybetmemize sebebiyet verebileceği gibi, kazanmamıza da sebebiyet verebilir. Bir söz, bir davranış insanı onure edebileceği gibi, insanı rezil, rüsva da edebilir. Söz ve davranışlar yerinde olmadığında çok incitici, çok kırıcı olabilir. O nedenle insan ilişkilerinde söz ve davranışlara çok dikkat etmek gerekir.

> *İki kelime yetiyor insan kalbini kırmaya; sonra, roman yazsan ne fayda!* **Lâedrî**
> Ey can, kimseyi kırma! Sözden ağırı yoktur. Beden çok yükü kaldırır; ama gönül, her sözü kaldıramaz. **Mevlâna**

2.3.3. Farklılıklar

Farklılıklar; bizi biz yapan, bizi başkalarından ayıran en önemli özelliklerdir. Dolayısıyla farklılıklar zenginliktir ve yaratılışın bir gereğidir. *"Biz, sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve*

kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır." (Hucurât, 49) ayetiyle Allah, birbirimizden herhangi bir farkımız olmadığını; farklılıkların sebebinin birbirimizi tanımak, birbirimize bu anlamda saygı duymak olduğunu ve birbirimizden üstünlüğümüzün de ancak ona kulluğumuz ölçüsünde olduğunu bize hatırlatır. Bu buyruğun farkında olanlar; farklı olan, farklı düşünen herkese saygı duyar. 2010'lu yılların önemli çizgi film karakterlerinden Pepee şarkılarının en bilineni, farklılıkların anlamını bize çok iyi anlatmıştır:

Farklılıklar, hayata renk katar;
Senin farkların, seni sen yapar.

Farklı olana, farklı düşünene saygı duymadığımızda; o insanla olan ilişkimiz biter ya da daha doğru bir ifadeyle kendi farklılıklarına saygı duyulmadığını gören insan, bunu yapanlarla ilişkisini bitirir.

2.4. İnsan İlişkilerinin Adlandırılması

İnsan ilişkileri değişik şekillerde adlandırılır: *"Dostluk", "kardeşlik", "arkadaşlık", "düşmanlık"*. Bunların yanı sıra daha bir sürü sebebe bağlı olarak değişik adlandırmalar yapılabilir: *"hemşehrilik", "taraftarlık", "yoldaşlık", "yandaşlık"* gibi…

İnsan ilişkilerini 3 şekilde adlandırmak daha belirleyici olacaktır:

1. *Yakınlık bağına göre*
2. *Yakınlık kurmaya göre*
3. *İlişkinin boyutuna göre*

2.4.1. Yakınlık bağına göre insan ilişkileri

Yakınlık bağı, kan bağına dayanan bir yakınlıktır. Yakınlık bağına göre insanın ilişkide bulunduğu kişiler; anne, baba, kardeş(ler), hala(lar), amca(lar), dayı(lar), teyze(ler), kuzenler… dir. Bunların yanı sıra diğer akrabalar ve sonradan edinilen hısımlar da bu halkada kendisine yer bulur.

Bunların her biriyle ilişkinin boyutuna göre insanın az ya da çok ilişkisi vardır. Ömrü boyunca da ilişkilerinin hep bir yerinde bunlar vardır. Aynı zaman ve aynı mekân, bu ilişkinin daha çok yaşanmasına sebebiyet verirken; ayrı zaman, ayrı mekân bu ilişkinin daha az yaşanmasına, kurulmasına sebebiyet verir.

Yakınlar, Allah'ın armağanıdır insana. Her bir yakın, insan için bir güçtür, dayanaktır. Çünkü insanın candan yananın olması önemlidir bu dünyada. Ancak yakınlar arasında bir samimiyet, sevgi varsa bu gerçekleşir; yoksa, yakınlarının varlığının çok da bir önemi olmaz. Yakınlar arasında dostluk bağı gibi kuvvetli bir ilişki olabileceği gibi, düşmanlık derecesine varan ilişkiler de olabilir.

İnsanların bazıları en büyük dostluğu, yakınlığı, desteği en yakınlarından görebileceği gibi; bazıları da en büyük düşmanlığı, uzaklığı, yalnızlığı yakınlarından görebilir. Mehmet Âkif'e ait olduğu söylenen bir söz bunu çok iyi ifade eder: *"Dost edinmeye bak! Düşmanını annen bile doğurur."*

Bir haberden

2 kardeşini öldüren zanlı yakalandı, acılı babanın feryatları yürek dağladı

İnşaat ustası Doğan A., inşaatın 4'üncü katında birlikte çalıştıkları kardeşi Ümit A. (33) ve ağabeyi Hamza A.(39) ile henüz bilinmeyen nedenle tartıştı. Tartışmanın büyümesi üzerine Doğan A., yanındaki tabancayla kardeşleri Ümit ve Hamza A.'ya ateş etti. Ümit ve Hamza A. kanlar içinde yere yığıldı. Doğan A. ise yaya olarak kaçtı.(03.03.2021)

Yakınların bazıları armağan, bazıları imtihan.

İnsan ilişkilerinde elbette kan bağının önemli bir yeri var; ancak bu bağ, bir zaman sonra en zayıf bağ hâline de dönüşebilir. Evlilik ve miras paylaşımı gibi durumlardan sonra bu bağlar, çok önemli oranda zayıflıyor ya da kopabiliyor.

Yakınlık kurma ya da yakınlık bağına göre insanlar arasında *akrabalık, hısımlık, akranlık, hemşehrilik* bağları da kuvvetli bağlardır. Bu bağlar, ilişkilerde çok belirleyicidir.

"Akrabalar arasındaki düşmanlık, ormana düşen ateşten farksızdır." Hz. Ebubekir (ra)

2.4.2. Yakınlık kurmaya göre insan ilişkileri

İnsan hayata başladıktan kısa bir zaman sonra başka insanlarla hemhâl olur. Bu, bazen yakınımızdakilerle olurken; bazen de daha önce hiç tanımadığımız, bilmediğimiz kişilerle olur.

İnsan ilişkilerinde sadece yakınındakilerle değil başka başka kimselerle de iletişim kurmak zorundadır. İlerleyen hayatla birlikte insanın da iletişim halkası genişler. Bu halkada değişik insanlarla beraber olur. Kimileriyle yakınlık başlarken kimileriyle uzaklaşma olur.

Bu bağa göre kurulan ilişkilere bakınca;

Dostluk, doğuştan değil sonradan insana sunulan armağanlardan biridir ya da insanın kendi çabasıyla elde ettiği bir kazanımdır. Dostluk, insan ilişkilerinin en kuvvetlisidir. İnsan, kardeş olabilir ama dost olamaz; arkadaş

olabilir ama dost olamaz. Dostluk; kardeşliğin, arkadaşlığın çok daha ötesinde ve üstünde bir ilişkidir. Dostluk bağı, insan ilişkilerinde kan bağından daha ileridir. Bu bağ, insanlar arasındaki ilişkide en kuvvetli bağdır. Kan bağıyla kurulu ilişkiler çok erken kopabilirken, dostluk bağıyla kurulu ilişkiler kolay kolay kopabilecek türden değildir. *"Gerçek dost, gölge gibidir; eğilsen de, doğrulsan da, düşsen de asla peşini bırakmaz!"* sözünde olduğu gibi dost her zaman bir gölge gibi yanında olandır.

Dostun önemli özelikleri de vardır: *İyilikten anlar, nankör değildir, vefalıdır*, .O, acı da olsa, üzücü de olsa gerçekleri olduğu gibi söyleyendir. O, bunu dostunun menfaati için yapar. O, hem kötü günümüzde hem de iyi günümüzde yanımızda olandır. Acımızı göğüsleyen, sevincimizi paylaşandır. Buna dair söylenmiş çokça atasözümüz vardır: *"Dost, acı söyler.", "Dostun attığı taş, yarmaz baş.", "Dost, kara günde belli olur."*…

Arkadaşlık, kan bağıyla olan ilişkilerden kurulabileceği gibi yakınlık bağı olmadan da kurulabilen bağdır. Arkadaşlık; dostluk derecesine yakın gibi görünse de, ona göre daha kısa süreli birlikteliklerden ve daha sınırlı ilişkilerden oluşur: *Okul arkadaşlığı, sınıf arkadaşlığı, mahalle arkadaşlığı, işyeri arkadaşlığı* gibi… Arkadaşlık; dostluktan sonra, insanın sahip olduğu en kuvvetli ilişki bağıdır. Arkadaş, arkadaş için bir dayanaktır, sığınaktır. Arkadaş; arkadaşının sevincini, üzüntüsünü paylaşandır. İnsan, arkadaşlık ilişkilerine değer verirse, iyi arkadaşlar edinir. Kendisi iyi arkadaş olursa, arkadaş edinmesi kolay olur. Arkadaşlıkta belli ortaklıklar vardır; ortak paylaşımlar, ortak zevkler, ortak acılar, ortak sevinçler gibi… Ortak birliktelikler ve değerler, insanları birbirine yaklaştırır ve onları arkadaş kılar. Arkadaşlık, insan hayatında o kadar önemli bir yere sahiptir ki; arkadaş, insana kimlik bile oluşturur:

"Bana arkadaşının kim olduğunu söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim.",

"İyilerle oturursan, iyi; kötülerle oturursan, kötü olursun."

İnsan ilişkilerinde arkadaşlık seçimi çok önemlidir. *"Ailemizi biz seçemeyiz; ama arkadaşlarımızı biz seçeriz."* diye bir söz vardır. Çok doğrudur, her insan ailesini seçme şansına sahip değildir, bu Yaratanın takdiridir; ama her insan, arkadaşını seçme şansına sahiptir. O nedenle arkadaş seçimine de çok dikkat etmek gerekir:

"Kimle gezdiğinize, kimle arkadaşlık ettiğinize dikkat edin! Çünkü bülbül güle, karga çöplüğe götürür."

Dost ile arkadaş arasında ne fark vardır? Kendimizi batmak üzere olan bir gemi güvertesinde düşünelim. Tek bir can yeleği varsa; dost, o yeleği size

giydirip, *"Sen merak etme! Ben başımın çaresine bakarım."* diyendir; arkadaş ise, yeleği kendisi giyip, *"Senin için de baktım ama yelek bulamadım."* diyendir. Bir başka ifadeyle dost, siz giymediyseniz yeleği kendisi de giymeyip sizinle batmayı göz önüne alan; arkadaş ise, biraz güvertede bekleyip sonra size veda edendir.

Dost gibi görünüp "dost" olmayan insanlar vardır. Halk ağzındaki ifadeyle "iyi gün dostları"dır bunlar. Oysa atasözümüzde belirtildiği üzere, *"Dost, kara (kötü) günde belli olur."* Dost gibi görünenlerin, gerçek dost olmadıkları ancak belli zamanlardan sonra anlaşılır.

"İyi günlere aldanıp dostlarım var sanırsın;
Unutma, gerçek dostu kötü günde tanırsın."

İkra' (Oku)!
Sevginin sözünü edenlerle, onu yaşayanlar arasındaki fark

Bilge bir dervişe sormuşlar:
– Sevginin sözünü edenlerle, onu yaşayanlar arasında ne fark vardır?

Size farkı göstereyim, deyip önce sevgiyi dilden kalbine indirememiş olanları çağırarak onlara bir sofra hazırlamış. Hepsi sofrada yerlerini almışlar. Derken tabaklar içinde sıcak çorbalar gelmiş ve arkasından da 'derviş kaşıkları' denilen bir metre boyunda kaşıklar.

Derviş şöyle bir şart koymuş:

– Bu kaşıkların ucundan tutup öyle yiyeceksiniz.

Peki deyip çorbalarını içmeyi denemişler.

Fakat kaşıklar uzun geldiğinden sıcak çorbayı döküp saçmışlar, ağızlarına bir damla bile götürememişler. En sonunda bakmışlar olacak gibi değil sofradan aç kalkmışlar.

Daha sonra derviş, bu defa sevgiyi gerçekten bilenleri yemeğe çağırmış. Yüzleri aydınlık, gözleri sevgi ile gülümseyen insanlar gelmiş, sofraya oturmuş. Onlara da aynı şartı dile getirmiş.

Her biri uzun kaşığını çorbaya daldırmış, sonra karşısındaki kardeşine uzatarak çorbalarını içmişler. Böylece her biri diğerini doyurmuş ve sofradan afiyetle şükrederek kalkmışlar.

Derviş sevgiyi gerçekten yaşayanların farkını soranlara:

– İşte! Kim ki hayat sofrasında yalnız kendini görür ve doymayı düşünürse; o, aç kalacaktır. Ve kim ki kardeşini düşünür de doyurursa o da kardeşi tarafından doyurulacaktır.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

2.4.3. İlişkinin boyutuna göre insan ilişkileri

İnsanlar arasında ilişkiler boyutlarına göre, üç şekilde adlandırılır:

- *Samimi*
- *Resmi*
- *Haddini aşan*

İlişkilerimiz, yakın gördüklerimizle *"samimi"*; uzak gördüklerimizle, *"resmî"*dir. Samimi ilişki kurduklarımız; *dostlarımız, arkadaşlarımız* ve *yakınlarımız*dır. Resmî ilişki kurduklarımız ise *yabancılar, tanımadıklarımız* ya da *uzak olduğumuz kimseler*dir.

İlişkilerimizde bir de *"had"* vardır. Bir başka ifadeyle insan ilişkilerinin mutlaka bir sınırı vardır ve olmalıdır da. Bu sınır, sağlıklı ilişkiler açısından muhakkak korunmalıdır. Haddin aşılmaması, sınırın korunması; ilişkilerin düzeyi açısından önemlidir. Haddini bilmek, insan ilişkilerinde en önemli hususlardandır. Haddini aşan durumlarda insan ilişkileri bozulur.

"Kaliteli insan, ona gösterilen güler yüz ve samimiyetten cesaret bulup haddini aşmayandır." **Lâedrî**

"Çevrendeki insanlar susacağı, konuşacağı ve duracağı yeri bilmiyorlarsa, sen fazla adım atmışsındır onlara. Biraz geri çekil!" **T.S. Eliot.**

İkra' (Oku)!
Geleceğini biliyordum

Savaşın en kanlı günlerinden biriydi… Asker, en iyi, en sevdiği arkadaşının az ileride kanlar içinde yere düştüğünü görmüştü.

İnsanın başını bir saniye bile siperin üzerinde tutamayacağı ateş yağmuru altındaydılar. Asker komutanına koştu ve:

— Komutanım, arkadaşımı alıp gelebilir miyim?... Onu o hâlde orada bırakamam!

"Delirdin mi?" der gibi baktı Komutan...

— Gitmeye değer mi? Arkadaşın delik deşik olmuş. Büyük olasılıkla ölmüştür bile… Kendi hayatını da tehlikeye atma!

Asker ısrar etti ve Komutan "Peki " dedi. "Git o zaman!"

Asker o korkunç ateş yağmuru altında arkadaşına ulaştı. Onu sırtına aldı ve koşa koşa döndü. Birlikte siperin içine yuvarlandılar. Komutan ve sağlık ekibi, kanlar içindeki askeri muayene etti. Sonra onu sipere taşıyan arkadaşına döndü:

— Sana, değmez, hayatını tehlikeye atmana değmez, demiştim. Bak, zaten ölmüş.

— Değdi Komutanım, dedi asker.

— Nasıl değdi, dedi Komutan. Bu adam ölmüş, görmüyor musun?

— Yine de değdi Komutanım. Çünkü yanına ulaştığımda henüz sağdı. Onun son sözlerini duymak, dünyaya bedeldi benim için.

Ve arkadaşının son sözlerini hıçkırarak tekrarladı:

— Kardeşim, geleceğini biliyordum, demişti arkadaşı.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

3. BÖLÜM

3. İLETİŞİM

Bölümde ele alınan konular

3. İLETİŞİM

3.1. İletişim

3.2. Etkili iletişim

3.3. İlk İletişim ya da İletişim Nasıl Başladı?

3.4. İletişimin İlk Anahtarları

3.5. İletişimin İlk Eylemleri

İnsan, her an iletişim hâlinde olan bir varlıktır. Farkındaysa her an Rabbiyle, bazen kendisiyle, bazen başkalarıyla… İnsanın her anını kuşatmıştır, iletişim iklimi. İnsan, her an bu iklimde yaşar.

Herkes iletişim kurabilir ama herkes etkili iletişim kuramaz. Şimdi bu kavramları biraz daha yakından görelim:

3.1. İletişim

* İnsanın; insanla, yaratanla, diğer varlıklarla ilişkisi, konuşması, anlaşması…

* İnsana dair en temel eylemlerin her biri: *Konuşmak, dinlemek, anlamak, anlatmak, görmek, duymak, okumak, yazmak, yazışmak…*

* Anlaşmak için gösterilen çabaların tümü…

* Önce, anlamak; sonra, anlatmak…

* Önce, dinlemek; sonra, konuşmak…

3.2. Etkili İletişim

* İletişimi zihinlerde, kalplerde iz bırakacak kadar kullanmak…

* Aynı dili konuşmak

* Aynı dilde konuşmak

* Anladığı, anlayacağı dilde konuşmak

* Doğru anlamak

* Doğru anlatmak

* Doğru duymak

* Doğru duyurmak

* Doğru görmek

* Doğru anlaşılmak

İkra' (Oku)!

Anne Kedi ile Yavru Kedi

Anne kedi yavrusunu yanına almış; *"Bugün sana hayatının en önemli derslerini vereceğim, seninle hayata dair çok önemli şeyler paylaşacağız, artık kendi ayaklarının üstüne durma zamanı geldi."*, demiş.

Bunun üzerine yola koyulmuşlar, değişik değişik arazileri gezmişler. Bu arazi taraması sırasında annesi yavrusuna nerelerde farelerin bulunup bulunmayacağına dair bilgiler vermiş: Şöyle şöyle yerlerde çok bulunur, şuralarda az bulunur, şuralarda hiç bulunmaz gibi…

Farelerin bol olduğunu söylediği bir alana gelmişler. *"Şimdi"* demiş, anne kedi yavrusuna: *"Beni dikkatli gözlerle gözlemle! Çünkü bu, senin hayatının en önemli dersi… Benim nasıl avlandığıma dikkat et! Avlanma metotlarını bilmelisin ki hayatta kalabilesin, yaşamını sürdürebilesin."*

Anne kedi farelerin bol olduğu alanda, doğal olarak, *"miyav, miyav"* diyerek dolaşmaya başlamış ama ortalıkta hiç fare gözükmüyormuş. Aradan epeyce bir zaman geçmiş; ama hâlâ ortalıkta görünen bir fare yoktur. Yavru kedi de, durumdan sıkılmış. "Neredeydi bu fareler?"

Biz bir de yerin altına dönelim: Daha ilk miyav sesini duyar duymaz bütün fareler alarma geçmiş ve birbirlerini uyarmışlar: *"Sakın dışarı çıkmayın! Şu anda dışarıda kediler var."* demişler.

Yavru kedi kendi kendine söylenmeye başlamış: *"Annam bana burada fare bol olur, demişti ama hani nerede bu fareler?"*. Tam böyle düşünürken birden bir ses bütün dikkatini dağıtmış. Duyduğu ses bir "hav" sesidir, yani bir köpek sesidir. Korkmuş, ürkmüş, endişeli gözlerle etrafa bakarken, görünürde bir köpeğin olmadığını görmüş. Biraz daha dikkatli bakınca, kulaklarına inanamamış: O sesi annesi çıkarmasın mı? Kendi kendine, *"Olacağı buydu, güneş annemin başına çarptı. Annem sersemleşti."* demiş. İşte tam o an bir fare ininden çıkmışken bir anda kendini anne kedinin güçlü pençeleri arasında bulmuş.

Eve doğru giderlerken yavru kedi, annesine dönmüş: — Anne ben bu işten bir şey anlamadım: neden önce "miyav, miyav"; sonra "hav, hav!".

Annesi cevap vermiş: — Yavrum bu da ikinci dil bilmenin faydasıdır. Karşı tarafın dilini anlamanın yoludur.

Halit Dursunoğlu, (Kitab-ı Öğretmenlik)

3.3. İlk İletişim ya da İletişim Nasıl Başladı?

İletişim, önce, inancımıza göre, daha insan bedeni yaratılmadan, ruhlar âleminde, Allah ile yaratacağı kullarının ruhları arasında başlamıştır. Ruhlar yaratılırken Yaratıcı, onlara *"Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Elestübirabbiküm)"* diye sorduğunda, ruhlar *"Evet!"* dediler ve böylece ilk iletişim, işte o an başlamış oldu. Yani, bir soru, bir cevapla başladı.

İnsanın insanla ilk iletişimi ise, anne ile çocuk arasında, çocuk anne rahmine düştüğü an başlar. Önce, hissî ve duygusal; sonra başka başka yollarla devam eder.

Kâinatta var olan her canlı, birbiriyle iletişim hâlindedir. Bu iletişimin bir kısmı doğrudan bir kısmı dolaylıdır. Canlıların kendi içlerinde, kendilerine mahsus bir iletişimi varken; başka varlıklarla da başka türlü bir iletişimi vardır. *"Her canlı kendi lisanınca konuşmaktadır."* sözü, her canlının kendine özgü bir lisanı, iletişimi olduğunu belirtir.

İnsan, yaratılış serüveniyle birlikte insanla, çevresinde var olan, tabiatta var olan her şeyle (hayvan, bitki, ateş, su, hava, toprak…) iletişime geçmiştir. Bu demektir ki insan, yalnızca insanla iletişim kurmaz; insan dışındaki varlıklarla da iletişim kurar. İnsan, iletişimin sırlarını çoğunlukla insandan öğrenirken; bir takım sırlarını da kendi dışındaki varlıklardan öğrenir.

İnsan, kendi dışındaki varlıklarla da kendine özgü bir dille konuşmaktadır. Bir köpeği ya da kediyi adıyla çağırmak gibi, onlara hareketler

yaptırmak için söylenen *"Haydi aslanım", "Haydi anacım", "Haydi oğlum", "Haydi kızım"* sözleri gibi, yanına çağırmak istediği köpeğe *"Geh, geh"*; kediye *"piş, piş"* demek gibi…

İnsanı kuşatan her şey, insanın anlatım aracı olmuştur. İnsan her ortamda bir şekilde kendini anlatmanın, iletişim kurmanın yolunu bulmuştur. Yakılan ateş, çıkarılan ses, çalınan ıslık hep bir iletişimin aracıdır. Mağaralara, taşlara, kayalara çizilen işaretler, şekiller, resimler o dönemin anlaşma araçlarından başka bir şey değildir. İnsan; zamanı, mekânı, varlığı, olayı bu tür araçlarla anlatmaya çalışmıştır.

İnsan, iletişim donanımlarıyla yaratılmıştır. Bu donanımlar nelerdir? El, kol, ayak, baş, göz, kulak, ağız, dil; insana ait ne varsa hepsi… İnsanın iletişiminde bütün uzuvların kendine özgü görevleri vardır. Yani insan iletişim kurarken yalnızca konuşmasıyla iletişim kurmaz. Bunu en iyi gösteren örneklerden biri; insanın dilini hiç bilmediği biriyle bile beden diliyle, gözleriyle, kaşlarıyla, elleriyle, kollarıyla anlaşması, iletişim kurmasıdır.

3.4. İletişimin İlk Anahtarları

İletişimin ilk anahtarı, **tatlı dilli olmak**tır. Tatlı dil, dillerin en güzelidir. Önemli olan bir dili bilmek değil; o dili, tatlı dilli kullanmaktır. İnsana yabancı olmayan tek dil de, tatlı dildir. Tatlı dil o kadar etkilidir ki, bırakın insanı yılan gibi zarar veren bir varlığı bile etkiler: *"Tatlı dil, yılanı deliğinden çıkarır."* demiş atalarımız. Tatlı dil, iletişimin ön sözünün ilk iki cümlesinden biridir; diğeri, güler yüzdür.

Sözü güzel söylemek, güzel söz söylemek, inancımıza göre sadakadır. Güzel söz söylemek, sözü güzel söylemeye sebeptir. Sözü güzel söylemeyi tamamlayan, güzel söz söylemektir. İnsan dilinin en güzel eylemi, güzel söz söylemektir; insanın hayrına, yararına uygun söz söylemektir. Dil, güzel söz söylerse tatlılaşır; kötü söz söylerse zehirleşir.

İnsanın konuşması incitici, rencide edici, aşağılayıcı olmamalı. Konuşmaları; hakaret içermemeli, gönül yıkmamalı, kalp kırmamalı. İnsanı insanileştiren lisanıdır, dilidir, konuşmasıdır. Efendimizin ifadesiyle, *"Kalp kırmak, Kâbe'yi yıkmak gibidir."*. Yunus Emre de bunu çok güzel ifade etmiştir:

Bir kez gönül yıktın ise,
Bu kıldığın, namaz değil.
Yetmiş iki millet dahi,
Elin, yüzün yumaz değil.

Mevlânâ da bir dörtlük de bunu şöyle ifade eder:

İnsanda güzel olan yüzdür,
Yüzde güzel olan gözdür;
Ama insanı insan eden;
Ağzından çıkan sözdür.

Yine çok bilinen bir atasözümüz de bunu çok veciz ifade eder: *"Kılıç yarası geçer (iyileşir), dil yarası geçmez (iyileşmez).".*

İletişimin ikinci anahtarı, **güler yüzlü olmak**tır.

Güler yüz, sadakadır. Güler yüz, bir insanın başka bir insana iletişimde vereceği en güzel mesajlardan biridir. Güler yüz; hiç konuşma olmasa da iletişimi sağlar. Güler yüz, iletişimi kolaylaştırır. Karşıdaki insana güç verir, cesaret verir. Güler yüz; gerginliği, olumsuzluğu ortadan kaldıran en etkili durumdur.

Güler yüzün en önemli özelliklerinden biri de, her insanın yüzünde ortak dil olmasıdır. *"Bütün insanlar aynı dilde gülümser."* sözü, bunu çok güzel ifade eder. Güler yüzle ilgili söylenen sözler, iletişimde güler yüzün ne kadar önemli olduğunu çok iyi vurgular:

"Güler yüz, sevginin anahtarıdır." Hz. Ali (ra)

"Güler yüzlü insanların olduğu her yere, huzur kendiliğinden gelirmiş." Yukio Mişima

"Tebessüm, kana en hızlı karışan ilaçtır." Lâedrî

"İnsanları tebessümle, güler yüzle karşılamak Peygamberlerin ahlakıdır." Lâedrî

İletişimin üçüncü anahtarı, iyi niyetli olmaktır.

İnsanî vasıfların en başında gelen özelliklerden biri de iyi niyetli olmaktır. İyi niyet, iletişimde kapalı olan kapıları açan anahtarlardan biridir. İyi niyet; içinde yardımcı olmayı barındırır.

Günümüzdeki ilişkiler, çoğu zaman iyi niyetli insanların aleyhine olmuş gibi görünmektedir; ancak gerçekte, her zaman kazanan, iyi niyet olur.

İyi niyetlerinden dolayı sürekli kaybeden insanlar, eğer kötü olamıyorlarsa; bu, onların zayıflıklarından değil, kişilikli kalmayı tercih etmelerindendir.

İyi niyetli olmak, insanı en çok yıpratan şey olsa da insan, iyi niyetinin karşılığında yaşadığı şeyleri hep bir imtihan olarak görürse iyi niyetini sürdürmeye devam eder. İnsanın yapısı zayıfsa, bu yıpranmışlıklar karşısında kendisi de artık iyi niyetli olmaktan uzaklaşır.

"Sözcükler tek başlarına insanı kırmaz; insanı yaralayan, sözcüklerin arkasına saklanan art niyettir. Susanna Tamaro

İletişimin dördüncü anahtarı, sabırlı olmaktır.

Sabırlı olmak, insanî erdemlerin en başında gelenlerindendir. Sabır sayesinde bir sürü olumsuz durum, olumluya dönüşür. Sabır, içinde iyi niyet barındırır.

Yaşarken öleceğini bilen tek varlık olan insan; buna rağmen kalp kırar, gönül yıkar, kötülük yapar. Üstelik hiç ölmeyecekmiş gibi acımazsızca yapar bunu, hem de hiç umursamadan. **Lâedrî**

3.5. İletişimin İlk Eylemleri

İletişim; önce, *anlamaktır*; sonra, *anlatmak*. Onun için iletişimde ilk eylem, anlamak; ikinci eylem, anlatmaktır. Bu eylemlerin ardından da *anlaşılmak* ve *anlaşmak* eylemleri gelir. Dolayısıyla iletişim, işte bu 4 eylem üzerine bina edilir.

Şimdi, sırasıyla bu eylemleri görelim:

3.5.1. Anlamak

Anlamak; üst düzey bir olgunluk, görmüşlük, tecrübe, birikim ve kültür gerektirir.

İnsanı anlamak, en zor iş… Keşiflerin en zoru… İnsan bu kadar zorken; insan, insanı anlamak için ne yapıyor? İnsanın insanı anlama gayreti ne kadar?... Maalesef, "insan" kimliğine yakışacak kadar değil. Hele günümüzde, insan bu kadar kendini düşünürken, bu kadar *"Ben, ben, ben!"* derken; insan, insanı ne kadar anlayabilir? Oysa insan bilmiyor ki, insan, insanı anladığı kadar; insanîleşiyor, insan kalıyor ve insan olarak yaşıyor. İnsan, insana gittiği kadar kendine geliyor.

İnsan, insanı anladığı kadar, kendini anlıyor. İnsan, insanı tanıdığı kadar kendini tanıyor. İnsan, insanı anlayınca aslında kendini anlamış oluyor. İnsan, insanı tanıyınca kendini daha iyi tanıyor. Başkasını anlayınca, kendisini daha iyi anlıyor. Bu gerçeği, bir şarkımız çok güzel ifade eder:

Senin derdin dert midir benim derdim yanında,
Hiç kimsede gördün mü böyle dert hayatında?
Otur şöyle yanıma, dinle bak dertlerimi;
Anlatınca ağlama, deşme benim derdimi.
Beterin beteri var, hâline şükret dostum;
Yıllardır mutluluğun her gün peşinden koştum.
Daha birçok derdimi ben sana anlatmadım,
Genç yaşta saçlarımı boşuna ağartmadım.

Anlamak, her şeyden önce "duyarlı olma"yı gerektirir. Duyarlı olmak ise;

- Çaba göstermeyi
- Görmeyi

• İşitmeyi
• Harekete geçmeyi, gerektirir.

Duyarlı olmak, bunların yanı sıra, anlaşılmak isteneni ciddiye almayı, onu saygın görmeyi gerektirir. Bütün bunlar da insanı bir çaba göstermeye yöneltir. Çaba; emektir, gayrettir. Dolayısıyla anlamak, çaba gerektiren bir eylemdir.

Duyarlı olmak, "duyarlı insan"ın işidir. Duyarlı insan ise;

• Anlama çabası içinde olan
• Gören
• İşiten
• Harekete geçen
• Aldıran, aldırış eden
• Vicdanının sesini dinleyen
• Başkalarının derdiyle dertlenen
• Başkalarının derdini kendi derdi gibi gören
• Başkalarının sıkıntısını kendi sıkıntısı gibi gören
• *"Bana ne?"* demeyen
• *"Bana değmeyen yılan bin yaşasın!"* demeyen
• *"Her koyun kendi bacağından asılır."* demeyen, insandır.

İkra' (Oku)!
Her koyun kendi bacağından asılır

Behlül Dânâ Hazretleri (Bazı rivayetlere göre Abbasî Halifesi Harun Reşit'in kardeşi ya da yakın arkadaşı), çarşıda, pazarda gezerken insanlara nasihat eder, yanlış hareketlerden sakındırmak için onları ikaz edermiş.

İkazları insanların bazılarının hoşuna gitmiyor, damarlarına dokunuyor, gururlarını incitiyormuş. İkazlarından, uyarılarından hoşlanmayanlar Harun Reşit'e gidip Behlül Dânâ Hazretlerini şikâyet etmişler:

— Sultanım, bizim yaptıklarımızın ona ne zararı var? Bizi kendi hâlimize bıraksın. Bizi ikaz edip durmasın! Sonra her koyun, kendi bacağından asılır.

Bu şikâyetler üzerine Harun Reşit, Behlül Dânâ'yı çağırtıp halkın isteklerini ona bildirir. Behlül Dânâ, hiç sesini çıkarmadan sarayı terk eder. Birkaç koyun alıp keser, bacaklarından mahallenin köşe başlarına astırır.

İnsanlar, hikmetini anlayamadıkları, sırrını çözemedikleri bu durum karşısında Behlül'e "Deli" damgasını vurmuşlar.

Aradan günler geçtikçe, asılan hayvanlar kokuyor, bundan ise bütün mahalle çok rahatsız oluyordu. Bozulan etlerin kokusundan durulmaz hâle gelince, aynı şahıslar, Harun Reşit'e gidip durumu anlatırlar:

— Yâ Emîrü'l Mü'minîn! Behlül'ün astığı koyunların kokusundan duramıyoruz. Bizi çok rahatsız ediyor. Şuna söyleyin de, onları astığı yerden kaldırsın!

Harun Reşit, Behlül'ün böyle bir hareketi neden yaptığını merak ediyordu. Hem halkın şikâyetini bildirmek hem de böyle yapmasının sebebini öğrenmek için Behlül Dânâ'yı saraya çağırttı. Behlül gelince, Harun Reşit sordu:

— Ey Behlül! Mahalleye astığın koyunların kokusundan halk çok rahatsız olmuş. Böyle bir şeyi neden yaptın?

Behlül Dânâ şu cevabı vermiş:

— Ey Mü'minlerin Emîri! Ben bir şey yapmadım! Sadece her koyunu kendi bacağından astım. Fakat görülüyor ki, her koyun kendi bacağından asılsa da bütün çevreyi rahatsız ediyor, herkese zarar veriyor. Bir kötünün zararı; sadece kendine olmuyor, herkese oluyor. İnsanların bunu anlaması için böyle yaptım. Herhâlde anlamışlardır!"

Halit Dursunoğlu (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

Duyarlı insan, "anlama çabası içerisinde olan insan"dır. Duygu ve düşüncelerinden; söylediklerinden, söylemediklerinden; yazdıklarından, yazmadıklarından; hareketlerinden, hareketsizliğinden; suskunluğundan, durgunluğundan başkalarını anlama gayreti içerisinde olandır.

Karşımızdakini doğru anlayabilmek için;

- Algılarımızı açık tutmalıyız
- Dikkatli dinlemeliyiz
- Yüzüne bakmalıyız
- Gözlerine bakmalıyız (Göz teması, en önemlisi)
- Başka bir yöne asla bakmamalıyız (Dikkatimiz dağılsa bile)
- Bedenimizi tam olarak muhatabımıza döndürmeliyiz
- Bedenimizi başka bir yöne döndürmemeliyiz.

Duyarlı insan, "dinleyen insan"dır. *"Konuşmak bir ihtiyaçsa, dinlemek bir sanattır."* sözü, dinlemenin ne kadar önemli bir eylem olduğunu gösteren özlü bir sözdür. Dinlersek, anlayabiliriz. Dinlemek için de algıların açık olması gerekir. Dinleyen insan; anlama çabası, kaygısı duyan insandır. İnsan, dinlediği kadar anlar.

Ama bir gerçek var ki insan, ne kadar duyarlı olursa olsun, ne kadar anlama çabası gösterirse göstersin, ne kadar dinlemeye çalışırsa çalışsın; anlaştıran bir güç, ona yardımcı olmadığı müddetçe, karşısındakini tam anlayamaz ya da eksik anlar. O hâlde burada insan şunu bilmelidir ki, bir **Anlaştıran** var. Anlaştıran; anlaştırmadığı, anlaşılır kılmadığı sürece, karşısındakini anlayamaz. Yani insan mutlaka haddini bilmeli ve bilmeli ki, inansın ya da inanmasın, ancak Allah'ın anlaştırdığı kadar karşı tarafı anlar.

İkra' (Oku)!
Eşekten düşmüş birini bulun!

Nasrettin Hoca eşeğinden düşer ve acıyla kıvranmaya başlar. Başına toplananlar, *"Hemen bir doktor çağırın!"* diye bağrışırken Hoca, *"Bana doktor değil, eşekten düşmüş birini bulun!"* der.

Halit Dursunoğlu, (Fıkra deyip geçmeyin)

***

Burada yüzme bilmeyenler yüzecek

Temel villasına iki havuz yaptırmış. Birini su ile doldurmuş diğeri boş. Temel'e demişler ki:

- Dolu havuz anladık da bu boş havuz da neyin nesi? O da cevap vermiş:
- O havuz da yüzme bilmeyenler için.

Halit Dursunoğlu, (Fıkra deyip geçmeyin)

3.5.2. Anlatmak

"Anlatmak", iletişimde ikinci önemli çaba…

Anlatmak için, her şeyden önce *"anlatma çabası"* içerisinde olmak gerekir. İnsanların büyük çoğunluğu, böyle bir çabanın içindedir. Bu çabada hedef, insanın kendini doğru anlatmasıdır. İnsan, anlattığı kadar anlaşılır. Unutulmamalı ki, *"Anlattığın kadar bilirler seni, gerisi hep zannettikleri."*.

Anlatma çabası içerisinde olan insan; harekete geçen insandır, konuşan insandır, yazan insandır. Duygu, düşünce ve hareketleriyle başkalarına kendini anlatma çabası içerisinde olandır. Söylediklerinden, söylemediklerinden, yazdıklarından, yazmadıklarından kendini başkalarına anlatma gayreti içerisinde olandır.

Anlatma çabası, "duyarlı olma"yı gerektirir. Anlatma konusunda duyarlı olmak; doğru konuşmayı, güzel konuşmayı, etkili konuşmayı gerektirir. Bunlar da dil konusunda hassas olmayı gerektirir. Dilin kuralları, ifade imkânları ne kadar bilinirse; anlatım da o kadar etkili olur. Anlatımın hareketlerle desteklenmesi de, anlaşılmayı kolaylaştırır.

Doğru anlatma, *"doğru konuşma çabası içinde olma"*yı gerektirir. İnsanın duygu ve düşüncelerini anlatması için doğru konuşması gerekir.

Doğru konuşmada;

- İstanbul Türkçesiyle konuşulması
- Seslerin doğru çıkarılması
- Seslerin yutulmaması
- Kelimelerin doğru telaffuz edilmesi (aşık, eklem kemiği; **â**şık, seven; alem, bayrak; **â**lem, kâinat)
- Kelimelerin tane tane konuşulması
- Kelimelerin doğru yerde kullanılması
- Cümlelerin anlaşılır olması
- Konuşulanların beden diliyle desteklenmesi
- Samimiyetin hissettirilmesi, gerekir.

Doğru konuşmada hareketler (jestler, mimikler, bedenin duruşu, gözlerin bakışı …) de çok önemlidir. Allah, konuşmak için insana sadece ağzı, dili ve ses organlarını vermemiş; vücudumuzdaki birçok organı da konuşmaya yardımcı olacak şekilde yaratmıştır. Bir konuşmayı bazen ellerimiz, kollarımız, bazen gözlerimiz, kaşlarımız, bazen duruşumuz, bakışımız tamamlar. O nedenle, anlatırken, bize yardımcı olan bu unsurlardan da yararlanmalıyız.

Doğru anlatmada; doğru konuşmadan daha önemli bir şey varsa; o da, şüphesiz, **doğruyu konuşmak**tır. İnsan, doğru sözlü olmalı, doğruyu konuşmalı. Doğruyu konuşmak, insanın sahip olabileceği en güzel

vasıflardandır. İnsanın en güzel kimliklerden biri, *"doğru sözlü"* olmasıdır. Peygamberimizin insanlar arsında ilk şöhreti de doğru sözlü olmasıyla olmuştur. "Muhammedü'l-Emin" lakabını, doğru konuşması üzerine almıştır. Konuşmada; insanın konuşmalarıyla, hareketlerinin örtüşmesi çok önemlidir. Bunun için de, konuşulanın doğru olması gerekir. Ancak doğru bir söz, bir bedenle çok doğru örtüşür. Yalan konuşma; bütün inançlarda yasaklanan konuların başında gelir. *"Yalan söyleyen, her şey yapar.", "Yalan, bütün kötülüklerin başıdır."*... sözleri bunu teyit eder. Onun için doğru anlaşılmada, söylenen sözlerin doğruluğu çok önemlidir. Anlatırken, konuşurken; ağızdan çıkanları önce beden doğrulamalıdır. Beden, doğru konuşmaya doğru hareketlerle, yalan konuşmaya yalan hareketlerle karşılık verir. Eskiler, *"Dil ne söylüyor, gözler ne söylüyor."* ya da *"Ağzı ne söylüyor, gözleri ne söylüyor."* diye bir söz söylerlerdi. Bu, konuşulanın, hareketler tarafından onaylanmadığını gösteren bir sözdü. O hâlde anlatılanla beden, bir bütünlük içinde olmalı, birbirini doğrulamalıdır. Anlatılana önce bedenimiz inanmalı, sonra başkaları.

Anlatmak; bazen sözlerle, bazen davranışlarla, bazen de başka başka eylemlerle olur.

İkra' (Oku)!
O kadar belli etmişti ki...

Araştırma Görevliliği dönemlerimdi. Hem ağabeyim hem de hocam olarak gördüğüm Hüseyin Hocam da Araştırma Görevliliğinin son dönemlerindeydi. Ben Yüksek Lisans öğrencisi iken; o, doktorasını bitirmek üzereydi. İşte o dönemler bazı sınavlarda beraber gözetmenlik yapıyorduk. Bir gün, ikinci öğretim sınıflarından birinin bir sınavında beraber görevliydik. Odam, sınıfların olduğu katta olduğu için odama gelmişti. Sınav, saat 19.00'daydı. Sınavın başlamasına 20 dakika kadar zaman vardı. Birlikte çay içmeye başlamıştık. Sigara içerdi ama öyle dikkati çekecek kadar çok değil. O akşam üst üste birkaç sigara içti. Birini söndürüp birini yakıyordu. Ben de *"Hocam, çok içiyorsunuz."* demiştim. O da *"Boş ver, Halit'çim; içen de ölmüş, içmeyen de. Bazen böyle oluyor."* demişti.

Aradan iki gün geçmişti ki bir başka sınavda yine beraber gözetmendik. O akşam da odama gelmişti, birlikte sınava geçecektik. Bana, dinî eğitim de aldığımı bildiğinden, birkaç soru sormaya başladı: *"Halit'çim senin bilgin vardır; intihar eden insan, imansız mı ölür? İntihar eden insanlar cehenneme mi gider?..."* Ardından da bir istekte bulunmuştu: *"Halit'çim bana böyle her konuda güzel dualar içeren bir kitap önerebilir misin?"* demişti. Ben de bildiğim kadarıyla sorularına cevap vermeye çalışmıştım; bir-iki de kitap önerisinde bulunmuştum. Aradan birkaç gün geçmişti ki bir haberle beynimden vurulmuşa döndüm: *"Hüseyin Bey intihar etmiş!"*

Göstermişti ama görememiştim; duyurmuştu ama duyamamıştım. Aklıma geldikçe kendi kendimi yiyip bitiriyorum: Hocam, aslında o kadar işaret vermişti ki, o kadar belli etmişti ki; ama anlayamamıştım.

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

Bir gerçek de var ki insan, ne kadar anlatma çabası içerisinde olursa olsun, bu konuda ne kadar duyarlı olursa olsun; konuşturan bir güç, ona yardımcı olmadığı müddetçe anlattıklarını tam anlatamaz ya da eksik anlatır. O hâlde burada insan şunu bilmelidir ki, bir **Anlattıran** var. Anlattıran; anlattırmadığı, anlatılır kılmadığı sürece, insan anlatmak istediğini anlatamaz. Peygamberimiz ne zaman bir şey anlatacak olsa, *"Yâ Rabbi, kafamdaki yükü kaldır, kalbimdeki yükü kaldır; bir de dilimdeki düğümü çöz ki bildiklerimi aktarabileyim."* diye dua edermiş. Yani insan, mutlaka haddini bilmeli ve bilmeli ki, inansın ya da inanmasın, ancak Anlattıranın, Allah'ın anlattırdığı kadar anlatabilir.

Anlatmak, öyle çok kolay bir eylem de değildir. Bazen her şey boğazımızda düğümlenir, bazen kelimeler kifayetsiz kalır, bazen konuşmamızın doğru olmayacağını düşünürüz, bazen kırmaktan korkarız, bazen ortaya konuşuruz,

bazen en doğrusunun içimize atmak, susmak olduğunu düşünürüz. Bunun için nice şiirler, şarkılar, türküler yazılmıştır. Bunlardan birini burada paylaşmak yerinde olacaktır:

ANLATAMIYORUM

Ağlasam sesimi duyar mısınız,
Mısralarımda;
Dokunabilir misiniz,
Göz yaşlarıma, ellerinizle?

Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel,
Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu
Bu derde düşmeden önce.

Bir yer var, biliyorum;
Her şeyi söylemek mümkün;
Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum;
Anlatamıyorum

ORHAN VELİ

Anlatamadım
Her zaman mahzunum her zaman üzgün
Öyle bir hâldeyim, canımdan bezgin,
Çıkmıyor nefesim, kısıldı sesim;
Kendimi kimseye anlatamadım.
Anlatamadım, anlatamadım.

Bu kara bahtımla çırpınıp durdum,
Ah çekip ağladım, dizime vurdum,
İçime atıp da hıçkırdım durdum;
Bunları kimseye anlatamadım.

Her günüm çaresiz, hayatım böyle,
Şaşırmış kalmışım bin türlü dertle,
Boynumu bükerek yaşadım ben de;
Derdimi kimseye anlatamadım
Anlatamadım, anlatamadım.

Sevenler terk etti, bu gönül yasta,
Bedenim çok mutsuz, her zaman hasta,
Çektiğim çileyi en yakın dosta;
Anlatmak istedim, anlatamadım.

Söz: Tahir Paker, Seslendiren: Müslüm Gürses

Bazı insanlar da vardır ki; onlar, anlatmadan anlaşılmayı ister ya da beklerler. Bu da bir anlatım tarzıdır. Böyle insanları anlamak çok daha zordur. Bunun için oldukça fazla gayret, çaba sarf etmek gerekir. Ancak bir gerçek de var ki bazı insanlar, böyle insanları anlama gücüne, kudretine sahiptirler; ancak bunların sayısı çok azdır. Eskilerin *"gönül ehli"*, *"irfan ehli"*, *"kalp ehli"*, dediği bu insanlar, başkalarının hâlini, durumunu anlamada diğer insanlardan farklı özelliklere sahiptirler. Ama bir gerçek var ki anlatmadan anlaşılmayı bekleyenler de aslında çok şey anlatırlar. Bu konuda, söyleyenini bilemediğim aşağıdaki alıntıda anlatılanlar yeterli olacaktır:

"Dilsiz değildir, suskunluk;
Çok şey anlatır anlayana,
Kelimelerin anlatamadıklarını haykırır aslında…

Bir kaçış değildir, suskunluk;
Bir bakıştan çok daha fazlasıdır,
Sessiz çığlıkların bir adım ötesidir.
Hayata olan öfken, insanlara olan kırgınlığın ve daha nicesi
Saklıdır içinde sükûnetin."

İnsanın her şeyi mesajdır. İnsanın her şeyi kendisini anlatır; *konuşması, konuşmaması, suskunluğu, yazdıkları, hareketleri, duruşu, bakışı, içeri girişi, dışarı çıkışı, selam verişi, yürüyüşü, kılık-kıyafeti, saç modeli, takıları, ses tonu…*

Bazı âlimler insanın kulağının iki, ağzının bir olmasının hikmetini buna bağlamışlardır: *"Allah, insana iki kulak bir ağız vermiştir ki, daha çok dinlesin, daha az konuşsun."*

3.5.3. Anlaşılmak

"Dünyada bana, 'Ne istiyorsun?' diye sorsalar, hiç düşünmeden vereceğim cevap şudur: Anlaşılmak istiyorum." der, Sabahattin Ali. Kahraman Tazeoğlu da, *"Sevmek, sevilmek bir yana; ben, anlaşılmak isterdim."* der.

Anlaşılmak… Her insanın arzusu; belki, en önemli arzusu…

Anlaşılmakta, anlaşılma arzusunda olan ile anlamasını beklediği arasında farklı bir iletişim söz konusudur. Anlatmadan anlaşılmayı bekler, bazen insan. Bazen bir sözle, bazen bir hareketle çok şey anlatmak ister. Görünenin arkasında görünmeyeni göstermek ister. Duyulanın arkasında duyulmayanı duyurmak ister. Ama bütün bunların anlaşılması öyle kolay da değildir.

Bazen de sözü dolaylı söyler insan, hareketi dolaylı yapar ve anlaşılmak ister. Halk arasında, *"Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla!"* sözü bunun tam karşılığıdır. Asıl maksat başkasıdır; ama söz, dolaylı olarak ona işittirilmek istenir. *"Sözü söyle alana, kulağında kalana", "Ortaya konuşmak"…*

Anlaşılmak, çok zor. Anlaşılmak, hisli bir yürek gerektirir: *"Bana bir hisli yürek ver; başka bir şey istemem!"*

Bazen de insan, çok açık anlatsa da, çok somut olarak gösterse de anlaşılmaz. Bunun için insanların, eski ifadeyle *"feraset sahibi"* olması yani anlayış sahibi olması gerekir ki karşısındaki insanı anlayabilsin. Kalplerimiz o kadar kirlendi ki, gözlerimiz o kadar köreldi ki, kulaklarımız o kadar paslandı ki; öfkelerimiz, hırslarımız, kinlerimiz, nefretlerimiz kalbimizi, gözlerimizi, kulaklarımız o kadar kirletti ki… Böyle bir durumda feraset sahibi olmak, insanı anlamak da imkânsızdır.

Anlaşılmak iki eylemden ibarettir:

• Doğru anlaşılmak

• Yanlış anlaşılmak

Doğru anlaşılmak için çok çaba sarf ediyoruz; ama bu, bizim elimizde değil. Onun için derler ki: *"Anlamak, nimet; anlayacak insanla karşılaşmak ise, koskocaman bir kısmet."*. *"Anlatan ben, anlaştıran Sen! Anlattıklarımı doğru anlaştır yâ Rab!"* Doğru anlaşılmayı ümit ederken, yanlış anlaşıldığımız zamanlar da çok olur. Bazen bu anlaşılmanın önüne geçmek için daha çok çaba sarf ederiz.

Bizi yoran, şartların ağırlığı değil; hâlden anlamayan insanların sağırlığıdır.
Lâedrî

Anlaşılma arzusunun altında yatan bazı nedenler vardır. Bunlardan birkaçı;

- Fark edilme
- Tanınma
- Bilinme
- Beğenilme
- Sevilme
- Takdir edilme
- Övülme
- Ödüllendirilme
- Başardığımızı, başaracağımızı gösterme.

Peki, anlaşılmak için ağızdan çıkan kelimeler, cümleler yeterli mi? Gözlerimizden, yüzümüzden, duruşumuzdan, bakışımızdan, sessizliğimizden, kılık-kıyafetimizden anlaşılmaz mı? Elbette anlaşılır; ama görene, duyana, anlayana… *"Görenedir görene, Köre nedir köre ne?"* Ama bir gerçek de var ki, Hz. Mevlânâ'nın dediği gibi, *"Ne kadar anlatırsan anlat; bütün anlattığın, karşı tarafın anladığı kadardır."*

O hâlde; iletişimde doğru anlaşılma için 4 temel organ ve bunların algılama biçimi çok önemli:

- **Göz**, görmeli
- **Kulak**, duymalı
- **Kalp**, hissetmeli
- **Kafa**, düşünmeli

Gözü, kulağı, kalbi ve beyni mühürlü olan anlayamaz! Kur'an'da (Bakara suresi, 2/7) da belirtildiği üzere bazı insanlar yaptıklarıyla öyle bir hâle gelir ki onların kalpleri ve kulakları mühürlü, gözleri perdeli olur; böylece hiçbir şeyi anlayamaz, göremez, hissedemez hâle gelirler.

- Gözü, baktığını görmeyen;
- Kulağı, işittiğini duymayan;
- Kalbi, hissettiğini belli etmeyen;
- Kafası (Beyni), düşündüğünü algılayamayan; anlayamaz!

İletişimde "anlaşılmak" çok önemli, ama;

- Bazen de **anlaşılmak istemeyiz**.
- Bazen **anlayacak birini bulamayız**.
- Bazen **anlatsak da anlayacak birini bulamayız**.

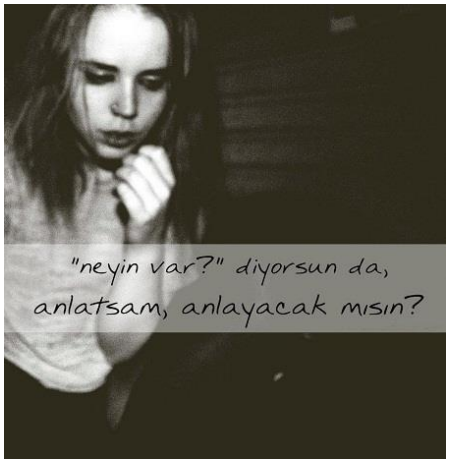

İkra' (Oku)!
Hayırdır bir yeriniz mi ağrıyor?

Mehmet Âkif'in düşüncelerini beğenmeyen gençlerinden biri, bir konferansta onu küçük düşürmeye çalışmak için:

— Afedersiniz, demiş. Siz galiba baytardınız (veteriner hekim) değil mi?

Mehmet Âkif, gencin hangi gayeyle bu soru sorduğunu anlayarak, hiç dengini bozmadan cevap vermiş:

— Evet, bir yeriniz mi ağrıyordu?

Halit Dursunoğlu (Anekdot deyip geçmeyin)

İkra' (Oku)!
Gittiğiniz okula kaydını yaptıracağım

Köylünün biri yeni doğan sıpayı kucağına almış evine dönerken iki lise öğrencisi kendisine takılır ve:

— Hayrola Amca, derler. Oğlunu nereye götürüyorsun öyle?

Adam, kendine yapılan bu terbiyesizliğe aldırmamış görünerek cevap verir:

— Gittiğiniz okula kaydına yaptıracağım da.

Halit Dursunoğlu (Fıkra deyip geçmeyin)

3.5.4. Anlaşmak

Anlaşmak; iletişimin nihaî, son hedefidir.

Anlaşmak;

- Aynı dili konuşmaktır
- Aynı dilde konuşmaktır
- Anladığı dilde konuşmaktır.
- Anlayacağı dilde konuşmaktır

Anlaşmak sadece bunlarla mı olur? Hayır! Bir bakışla, bir duruşla, bir jestle, bir mimikle de anlaşılabilir. Samimiyeti hissettiren gözlerle anlaşılır. Samimiyeti hissettiren ellerle, kollarla da anlaşılır. *"Aynı dili konuşanlar değil, aynı duyguyu paylaşanlar anlaşır."* der, Mevlana. Bu da anlaşmanın, en üst düzeyidir.

Anlaşma başka sebeplerle de olur: *Aynı fikre sahip olmak, aynı dünya görüşüne sahip olmak, aynı takımı tutmak…*

İkra' (Oku)!
İnin aşağı!...

Akıl hastalarından biri, bir ağaca çıkmış, dolmuş muavinleri gibi, bağırmaya başlamış: *"Topkapı, Aksaray, Bağcılar!"*

Bunun üzerine diğer akıl hastaları da hızla ağaca tırmanmaya başlamışlar. Görevliler, *"Yapmayın, etmeyin!"* demişlerse de hiç kimse onların bu uyarılarını dikkate almamış. Durumu başhekime bildirmişler: *"Efendim hastalardan biri, bir dolmuş muavini gibi bağırıyor diğerleri de ağacı dolmuş zannederek ağaca çıkıyorlar. Ne kadar engel olmaya çalıştıysak, ne söylediysek bir türlü ağaçtan indiremedik."* O da gelip: *"Çocuklar lütfen aşağı inin! O bir ağaç, dolmuş değil!"* demişse de hiç kimse onun söylediklerini dinlememiş.

Başhekimin yanında bekleyen bir akıl hastası demiş ki: *"Efendim, ben onları indiririm!"*. Başhekim gülmüş. Akıl hastası bunun üzerine, *"Ama bir şartım var! Eğer beni hastaneden çıkarırsanız."* Başhekim de *"Tamam"* demiş. Bunun üzerine ağaçtakilere bakarak seslenmiş: *"Beyler lastik patladı!"*

Hepsi aşağı inmiş.

Halit Dursunoğlu, (Fıkra deyip geçmeyin)

İkra' (Oku)!
Ebe

Adamın biri evine doğru giderken karşısına bir akıl hastası çıkmış. Adam çok korkmuş; başlamış koşmaya. Akıl hastası da başlamış onu kovalamaya. Yakalasa öldürecek gibi kovalıyormuş.

Adam can havliyle koşarken, bir sokak arasına girer. Sokak da çıkmaz bir sokak olmasın mı? Adam sonunun geldiğini düşünür. Akıl hastası adama yaklaşır ve elini omuzuna vurarak, "Ebe!" der ve kaçar.

Halit Dursunoğlu, (Fıkra deyip geçmeyin)

İkra' (Oku)!
O da bi şey mi?

Temel ile Dursun Sultanahmet'te gezerken bir turist yanlarına gelip, *"Can you help me?* (Bana yardımcı olabilir misiniz?" demiş; Temel Dursun'a, Dursun da Temel'e şaşkın bakışlarla bakmaya başlamış. Adam içinden, *"Galiba bunlar İngilizce bilmiyor."* demiş. Bu kez aynı şeyi Fransızca olarak ifade etmiş: *"Peux tu m'aider ?"*. Temel ile Dursun yine bir şey anlamadıklarını hissettirince adam, *"Bunlar belli ki Fransızca da bilmiyorlar."* diye düşünmüş ve bu kez aynı şeyi Almanca olarak ifade etmiş: *"Kannst du mir helfen?"*

Temel, Dursun'a; Dursun da Temel'e yine şaşkınlıkla bakarken, adam kendi lisanınca onlara kızarak oradan ayrılmış.

Dursun, Temel'e: — Ula Temel, bizden hakikaten adam olmaz! demiş, Temel, *"Niye?"* diye sormuş.

Dursun cevap vermiş: — Aha bir dil bilseydik ne kadar iyi olurdu. Adama da yardımcı olurduk.

Temel de bunun üzerine, *"O da bir şey mi? Adam üç dil biliyi, bi sıkıntısını annatamadı citti."* demiş.

Halit Dursunoğlu, (Fıkra deyip geçmeyin)

İkra' (Oku)!
Ben bu sabah biraz erken kalkıp penceremizi sildim

Genç bir çift, yeni evlerine taşınmışlar. Sabah kahvaltı yaparlarken, karşı apartmanda, tam da pencerelerinin karşısındaki komşuları çamaşırları asıyormuş. Kadın kocasına, *"Bak, çamaşırları yeterince temiz değil, çamaşır yıkamayı bilmiyor, belki de kaliteli deterjanı kullanmıyor.'* demiş.

Kocası ona bakmış, hiçbir şey söylememiş, kahvaltısına devam etmiş. Kadın, komsusunun çamaşır astığını gördüğü her sabah aynı yorumu yapmaya devam etmiş. Bir ay kadar sonra, bir sabah, komsusunun çamaşırlarının tertemiz olduğunu gören kadın çok şaşırmış. *"Bak"* demiş kocasına, *"Çamaşır yıkamayı öğrendi sonunda, merak ediyorum, kim öğretti acaba?"*

"Ben bu sabah biraz erken kalkıp penceremizi sildim." diye cevap vermiş kocası.

Halit Dursunoğlu (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

İkra' (Oku)!
Daha ne verseydiniz?

Büyük Rus yazarı Turgenyev, soğuk bir akşamüstü evine doğru giderken yolu üstünde bir dilenci kendisinden para istemiş. Bütün ceplerini kurcalayan Turgenyev, ne yazık ki, o dönemler kendisi de iyi durumda olmadığı için, hiç para bulamamış. Bunun üzerine kendisine uzatılan soğuk elleri kendi elleriyle ısıtarak:

— Kusura bakma kardeşim, maalesef şu an sana verecek param yok, başka bir şeyim de yok! Eğer param olsaydı muhakkak sana yardım ederdim, demiş.

Dilenci de bunun üzerine:

— Verdiniz ya efendim, demiş ve devam etmiş:

— Bana, 'kardeşim' dediniz, soğuk ellerimi ısıttınız, 'Eğer param olsaydı muhakkak sana yardım ederdim', dediniz. Daha ne verseydiniz?

Halit Dursunoğlu (**İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler**)

4. BÖLÜM

4. İNSANIN KENDİNİ ANLATMA BİÇİMLERİ

Bölümde ele alınan konular
4. İNSANIN KENDİNİ ANLATMA BİÇİMLERİ
4.1. İnsan Kendini Niye Anlatmalıdır?
4.2. İnsanın Kendini Anlatma Biçimleri

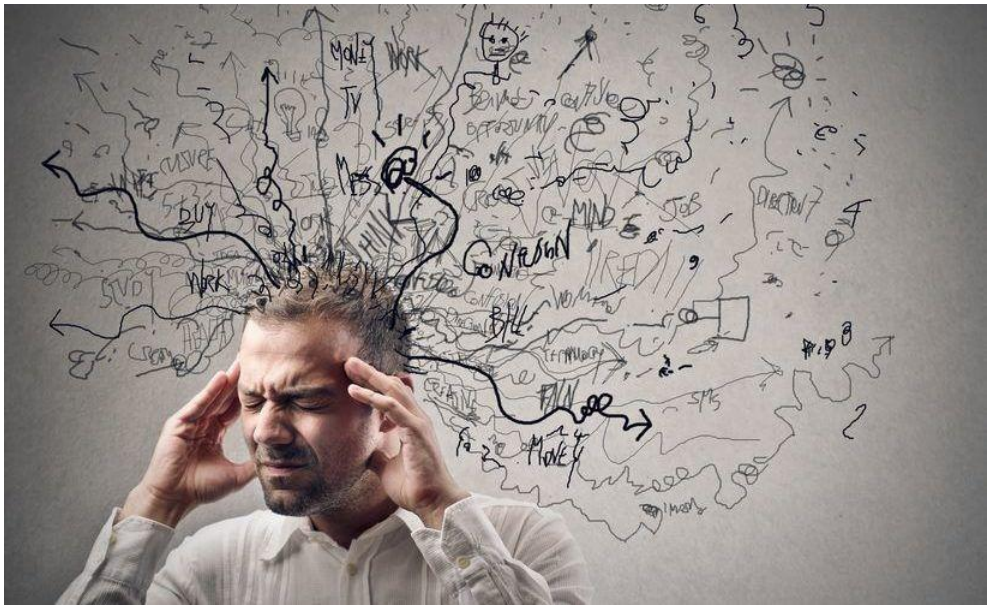

4.1. İnsan Kendini Niye Anlatmalıdır?

İnsan, yaratılışı gereği *"anlaşılmak"* ister. Anlaşılmak, insanın var oluş mücadelesinde en önemli arzularındandır. İnsan, anlaşıldığı kadar vardır. İnsan, ilişkilerinde ve iletişimde, olumlu ya da olumsuz durumları, anlaşıldığı kadar yaşar. İnsanın anlaşılma çabasında kendisine en fazla yardımı, kendisi yapar; yani insanı, en iyi kendisi anlatır. İnsan, kendini anlatamadığı sürece; kimse, onu kolay kolay anlayamaz.

İnsan yine yaratılışı gereği, kendini gerçekleştirmek, göstermek ister. Bir başka ifadeyle insan, *"bilinmek"* ister; bunun için de çok çaba gösterir. İşte bu çabanın içinde de yine insanın kendini anlatma arzusu vardır. İnsanın kendini

gerçekleştirmesinde, göstermesinde ilk yaptıklarından biri, kendini anlatmasıdır. İnsan kendini anlattığı kadar *"haklı"* ya da *"haksız"*, *"iyi"* ya da *"kötü"*, *"doğru"* ya da *"yanlış"*tır. O nedenle insanın kendini anlatma becerisine, gücüne sahip olması çok önemli bir niteliktir. *"Kendini gerçekleştirmiş"* insanların en önemli özelliği, kendilerini anlatabilme güçleridir.

4.2. İnsanın Kendini Anlatma Biçimleri

İnsan; kendini, duygu ve düşüncelerini genellikle şu yollarla ifade eder:

- *Konuşarak (Sözlü anlatım)*
- *Yazarak (Yazılı anlatım)*
- *Hareket yaparak (Göstererek anlatım)*
- *Susarak (Tepkisiz anlatım)*
- *Sosyal medyayı kullanarak (Paylaşımlı anlatım)*

İnsan, duygu ve düşüncelerini çoğunlukla **konuşarak**, bir başka ifadeyle sözlü anlatım kullanarak ifade eder. Sözlü anlatımdan sonra en fazla kullanılan anlatım aracı, kişiden kişiye değişiklik gösterir; kimileri yazılarıyla kimileri hareketleriyle kimileri suskunluğuyla kimileri de sosyal medya vasıtasıyla kendini ifade eder. İnsan; zamana, şahsa ve mekâna göre bunlardan bazen birini bazen ikisini bazen üçünü bazen de hepsini kullanır.

4.2.1. Konuşarak (Sözlü anlatım)

İnsanın her şeyi aslında bir anlatım ve iletişim aracıdır; yani insan, aslında her şeyiyle konuşmaktadır. İnsan üzerinde var olan her şey, insana ait her şey,

kendince bir mesaj vermektedir. Ancak bütün bunlar arasında konuşma, insanın kendini anlatacağı en etkili, en doğru, **en kolay anlatım aracı**dır.

Sözlü anlatım, insanın başka insanlarla iletişim kuracağı, **en etkili iletişim aracı**dır. İnsan kendini başka başka şeylerle ifade edebilse de kendini en doğru, en iyi, en etkili şekilde konuşmayla ifade eder.

İnsanoğlunun var olduğu günden beri, en etkili anlatım aracı, hep konuşma olmuştur. İletişim araçları ne kadar gelişirse gelişsin, ne kadar çeşitlenirse çeşitlensin en etkili iletişim aracı da hâlâ konuşmadır. Alternatifleri günden güne artsa da, konuşmanın yerini herhangi bir anlatım ve iletişim aracı almış değildir. Konuşma, insanın kendini anlattığı, başkalarını da anladığı en önemli iletişim aracı olmaya devam etmektedir.

"*Hayvanlar koklaşa koklaşa; insanlar konuşa konuşa anlaşır."* sözü, insanların birbirleriyle iletişiminde, ilişki kurmasında en belirleyici özelliğin konuşma olduğunu veciz şekilde ifade eder. Yadsınamaz bir gerçek de var ki, insan kalabalıklar içinde konuştuğu kadar vardır. *"Konuştuğun kadar varsın kalabalıkta."* sözü, bunu çok iyi özetler.

Konuşma insanın var olma, varlığını gösterme mücadelesinin de adıdır. İnsan, ortamlarda konuşması kadar var olur; konuşması kadar kendisini gösterir.

Konuşmada bazı önemli hususlar bulunmaktadır. Şimdi bunları görelim:

1. Konuşmanın gücü

İnsanları birbirinden ayıran değişik özellikler, güçler vardır; bunlardan biri de konuşmadır. Bazı insanların en belirleyici vasfı, konuşmalarıdır, konuşma güçleridir. Konuşmaları sayesinde var olur, zihinlerde bu güçleriyle tesir bırakırlar. Dünya tarihine, insanlık tarihine mührünü vurmuş peygamberlerin, bilge insanların, âlimlerin, düşünürlerin, liderlerin, yöneticilerin en önemli özelliklerinden biri, birçoğu için en öne çıkan özelliği, konuşmalarıdır.

Konuşma gücü, o kadar tesirlidir ki onu susturmak isterler. Bazen bunu sözle, bazen de bunu güçle yaparlar. Konuşma, bazılarını rahatsız eder, tedirgin eder. Konuşma; kitleleri, kişileri harekete geçiren en önemli güçlerdendir.

Konuşma, insan ilişkilerinde de belirleyici vasfa sahiptir; insanları birbirine yakınlaştıran ya da birbirinden uzaklaştıran özellikleri içinde barındırır. Bunu, Yunus Emre çok güzel ifade etmiştir:

Söz vardır, keser savaşı;
Söz vardır, kestirir başı,
Söz vardır zehirli aşı,
Bal ile yağ eder.

İnsan, ilişkilerini çoğunlukla konuşmayla sürdürmekte ya da şekillendirmektedir. Bazıları, insanı tanımlarken, *"konuşan varlık"* olarak tanımlamıştır. Gerçekten de insanı diğer varlıklardan ayıran en önemli özelliklerden biri, belki de en önemlisi, insanın diğer varlıklara göre daha mükemmel bir konuşma gücüne sahip olmasıdır.

Konuşma, gücünün farkında olunursa, insanın kullanabileceği en etkili silahtır. Bu silahı iyiye kullanmak da mümkün, kötüye de. Erdemli insan, bu silahı iyiye kullanandır.

Konuşma, insanların gönüllerine, kalplerine giden yolları açan en iyi anahtardır. Bu anahtarla kapıları açmak da mümkün, kapamak da. Erdemli insan, bu anahtarı açmak için kullanandır. Kalpten kalbe giden yol, bazen gözlerle bazen konuşmayla açılır. Konuşmayla açılan kalpte daha derin izler bırakılır.

İnsan için konuşma bir ihtiyaçtır. İnsan, konuştuğu kadar kendini anlatır ya da konuştuğu kadar var olur. "Susma"nın çoğu zaman birçok şeyi halletmediği düşünüldüğünde; konuşma, elzemdir. İnsan konuşmadığı sürece kolay kolay anlaşılmaz. Anlaşılması için insanın konuşması gerekir. Konuşma, anlaşılmaya ilk adımdır. Zaman, mekân, insan ne kadar değişirse değişsin insanlar arasında en etkili anlaşma aracı, hâlâ konuşmadır.

Bütün bu nedenlerle konuşmanın gücünün farkında olmak gerekir.

2. Konuşma tarzı (üslûp)

Konuşmada önemli hususiyetlerden biri de, konuşma tarzıdır. Her insan, yaratılışı ve özellikleri itibariyle nevişahsınamünhasırdır; yani, özeldir. Konuşması itibariyle de öyledir. Yani insanın konuşması kendine özgüdür. Bir başka ifadeyle konuşma, ayırt edici bir özelliktir. O nedenle konuşma bir kimlik oluşturur: *sakin, sinirli, edepli, edepsiz, düsturlu, düstursuz, heyecanlı, seviyeli, seviyesiz*…

Kullanılan kelimeler, kelimeleri telaffuz etme biçimleri, kurulan cümleler, anlatma biçimi, ses rengi, ses tonu, daha bir sürü seçenek; konuşmanın tarzını, üslûbunu belirler. Ünlü şarkıcılarımızdan Kenan Doğulu'nun *"Ne yaparsan yap, aşk ile yap!"* şarkısında geçen *"Ne söylediğin değil, nasıl söylediğin olay!"* sözü, üslûbun karşılığı olan özlü bir anlatımdır. *"O, böyle konuşmaz!", "Bu konuşma, onun konuşması değil!", "Bu cümleler, onun cümleleri!", "Bunları o söylemiştir.", "Bunları o söylemiş olamaz!"*, *"Bu kelimeler, onun kelimeleri olamaz!"*, *"Bu konuşmayı sana yakıştıramadım." "Bunları sen mi söyledin?",* gibi sözler, insanın üslup sahibi olduğunu gösteren ifadelerdendir.

İnsan, diğer özeliklerinde olduğu gibi, konuşmasında da kendisi olmalı, başkası olmamalıdır. Tarkan'ın, *"Başkası olma, Kendin ol! Böyle çok daha güzelsin!"* sözleri, bu gerçeği çok güzel vurgular. Kendi sesini kullanmalı, kimseyi taklit etmemeli, yapmacığa düşmemeli, samimi olmalıdır. Eskilerin söylemiyle, konuşması, "nevişahsınamünhasır" olmalıdır.

Üslupta fark oluşturan durumlar:

- Telaffuz
- Kelime dağarcığı
- Ses tonu
- Ses rengi

Konuşurken;

- Kırıcı değil yapıcı
- Yaralayıcı değil tedavi edici
- Aşağılayıcı değil yüceltici
- Kötümser değil iyimser, bir dil kullanmalı.

Konuşmaya tat veren diğer unsurlar:

- "Doğru" varken, "yalan"ı konuşmamak
- "Güzel" varken, "çirkin"i konuşmamak
- "İyi" varken, "kötü"yü konuşmamak
- "Olumlu" varken, "olumsuz"u konuşmamak
- "Ümit" varken, "umutsuz"u konuşmamaktır.

Atalarımız *"Dil yarası, kılıç yarasından keskindir."*, *"Kılıç yarası unutulur, dil yarası unutulmaz."* derken konuşmayla, üslûpla insanı incitmenin ne kadar kötü olduğunu, dil yarasının tesirinin ne kadar derin olduğunu ifade etmişlerdir.

Türk müziğinin unutulmaz parçalarından, artık bir klasik hâline gelmiş olan *"Dil yarası"*nda bu durum çok güzel ifade edilmiştir:

Dil yarası, dil yarası, dil yarası; en acı yara imiş,
Dudaktan kalbe bir yol var ki sevgi ve şefkattenmiş.
Dudaktan kalbe bir yol var ki saygı ve sevgidenmiş.
Belki de çok mutlu olacaktık tutsaydık dilimizi.

"Dilini tutmak", "Ağzına geleni söylemek", "Dilinde ot bitmek", "Dilinde tüy bitmek"; üslûbumuzun deyimlerimize düşen izdüşümlerinden birkaçıdır.

"Konuşabilmek ile konuşmayı bilmek arasında büyük fark vardır." diye bir söz vardır; çok doğrudur. İnsanların çoğu, konuşabilir; ama neyi konuşacaklarını, nasıl konuşacaklarını, maalesef, bilmezler.

Üslûp o kadar önemli ki bir anda iletişimi bitirebilir de. *"Ağzından çıkanı duyuyor musun?", "Ne biçim konuşuyorsun?", "Nasıl konuşuyorsun öyle?", "Saçmalıyorsun."*, *"Kalbimi çok kırdın!"* gibi cümleler; *"Yanlış üslup, doğru sözün celladıdır."* gibi özlü sözler bu gerçeği çok iyi gösterir.

İkra' (Oku)!
Güzel sözler

Toprak gibi sessiz olduğum an bil ki şimşek gibi gökte gürlüyor feryadım. **Mevlânâ**

Edebim el vermez,
Edepsizlik edene;
Susmak en güzel cevap,
Edebi elden gidene… **Y. Emre**

3. Konuşma anı

Konuşmada konuşma anı önemlidir. Konuşulacak zamanda konuşmak, susulacak zamanda susmak; konuşmanın adabındandır. *"Her şey zamanında ve yerinde güzel."* sözü, konuşma için de geçerlidir. Her söz; her yerde, her ortamda konuşulamayacağı gibi her zamanda da konuşulmamalıdır. Zamanı geldiğinde konuşmalı, zamanı geldiğinde susmalıdır.

"Zamanı gelince konuşuruz.", "Zamanını bekliyorum." sözleri, konuşmanın zamanının farkında olmamızı gösterir.

Sözün söylenme anı, o kadar önemlidir ki bazen bu konuda, *"Söylenecek zaman mıydı?", "Çok talihsizce sözlerdi.", "Çok zamansızdı."* gibi eleştiriler de

almışızdır. Her söz yerinde ve zamanında söylenmelidir, zamansız ve yersiz söylenen sözler, insan ilişkilerinde umulmadık, beklenmedik sıkıntılara yol açabilir.

Konuşma anı ile ilgili söylenen sözler, konuyu aydınlatıcı olacaktır:

"Haksızlık karşısında susan, dilsiz şeytandır." **Hz. Muhammet (sav)**

"Vakitsiz öten horozun başını keserler." **Atasözü**

"İki şey aklın eksikliğini gösterir: Konuşulacak yerde susmak, susulacak yerde konuşmak." **Sadî**

"Bazı anlarda susmak, en iyi konuşmaktır." **Lâedrî**

4. Konuşma ortamı

Konuşmada konuşma ortamı da çok önemlidir. Konuşma ortamı; kişilerle, zamanla ve mekânla alakalıdır. Ortamda daha bilgili, daha kültürlü, daha yetkin kişiler varsa; konuşma önceliğini onlara bırakmak, konuşmanın adabındandır. Böyle ortamlarda söz verilirse ya da yeri gelirse konuşmak daha doğrudur.

Bizim töremizde de, Türk töresinde de, büyükler konuşunca, küçükler susar. Ancak söz verildiğinde konuşulur. *"Söz büyüğün; su küçüğün."* sözü, konuşmada önceliğin kimde olduğunu gösteren özlü bir sözdür.

Konuşma ortamları birbirinden farklıdır. Evde, iş yerinde, sokakta, bilimsel bir platformda, toplantıda, cenaze evinde, düğün evinde konuşmak; birbirinden ayrı özelliklere sahiptir. Bir başka ifadeyle, insanın konuşmasını ortam sınırlar. Konuşulacak aynı konu olsa bile, evde konuşulduğu gibi sokakta; sokakta konuşulduğu gibi evde konuşulmaz. *"Her söz, her yerde konuşulmaz."* sözü de bunu hatırlatır.

Mekân, insanın konuşmasını belirler; mesela, ibadethanelerde uluorta söz söylenmez. Lokantada, kahvede, kafede yapılan konuşmalar birbirinden farklılık gösterir.

Ortama göre konuşma, konuşmada bir adaptır. *"Yeri değildi."* eleştirisi, böyle ortamlarda söylenmemesi gereken bir söz için söylenir.

Konuşmada ortamın hassasiyetleri dikkate alınmalıdır. Eskilerin ifadesi bunu ne güzel anlatır: *"Müslüman mahallesinde salyangoz satılmaz!"*.

Yalanın, yanlışın; haksızlığın, hukuksuzluğun; adaletsizliğin, zulmün olduğu ortamlarda mutlaka konuşulmalı; fitneye, fesada, bölücülüğe yol açacak durumlarda ise susulmalıdır. Bir deyimimizde ifade edildiği gibi, ateşin üstüne körükle gitmemek gerekir. Bu gibi durumlarda konuşurken yapıcı, tavsiye edici bir dil kullanmak doğru olur. Özellikle toplumun saygın bulduğu kimseler, milleti temsil hüviyetine sahip kimseler, yetkin kişiler, din adamları, şairler, yazarlar, hukukçular, gazeteciler, Türk dünyasındaki adıyla aksakallılar

mutlaka konuşmalı, halkı doğru yönlendirmelidirler. Darwin'e ait olduğu söylenen bir söz, ortamlarda suskunluğun nasıl bir sonuç doğurabileceğini çok güzel ifade eder: *"Görmezden gelin, ses etmeyin, cevap vermeyin! Sessizlik, herkesi mahveder.".* Eylemlerde çok konuşulan, *"Susma! Sustukça sıra sana gelecek!"* cümlesi de, bize bunu hatırlatır.

5. Konuşulan kişi ya da kişiler

Konuşulan kişilerin seviyeleri, hâlleri, duyarlılıkları; konuşmada çok önemlidir. *"İnsanlara akıl seviyelerine, yetenek ve durumlarına göre konuşun!"* hadisi bunu çok iyi anlatır. Her söz, herkese söylenmez, her konu herkesle konuşulmaz.

İkra! (Oku!)
Ben de bilirim!

Birçok Osmanlı Padişahı gibi, Yavuz Sultan Selim de devletin selameti için sefer hazırlıklarını gizli tutarmış. Bir keresinde vezirlerinden biri ısrarla seferin yapılacağı ülkeyi sorunca, Yavuz, ona:

— Sen sır saklamasını bilir misin? diye sormuş.

Vezir, Yavuz'dan cevap alacağı ümidiyle:

— Evet Hünkârım, bilirim; dediğinde, Sultan Yavuz cevabı yapıştırmış:

— Ben de bilirim.

Halit Dursunoğlu (**İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler**)

Konuşmada özellikle *"cahil"* diye nitelendirilen kimselerle konuşmanın sakıncaları üzerine oldukça fazla söz söylenmiştir:

"Cahile söz anlatmak, deveye hendek atlatmaktan güçtür." **Atasözü**

"Bir delil ile kırk âlimi yendim; kırk delil ile bir cahili yenemedim." **İmam Şafii**

"Cahillerle tartışmayın! Ben hiç galip gelemedim." **İmam Gazali**

"Yalanı yalancıyla, yanlışı cahille sakın tartışma! Çünkü yalancıya gerçeği, cahile doğruyu anlatamazsın." **lâedrî**

"Cahille girme münakaşaya; ya sinirini zıplatır tavana ya da yazık olur adabına." **Mevlâna**

İkra' (Oku)!

Neden bana 1 ay hapis cezası verdin?

Kurt ile eşek tartışıyorlarmış. Kurt, *"Çimen yeşildir."* derken; Eşek, *"Hayır, çimen sarıdır."* der. Sonunda konuyu ormanın kralı Aslan'a anlatmışlar.

Aslan, Kurt'a 1 ay hapis cezası, Eşek'e ise özgürlük kararı vermiş.

Kurt şaşkınlıkla Aslan'a yaklaşmış ve sormuş: — Hakikaten sen çimeni sarı mı görüyorsun?

Aslan: — Hayır, çimen yeşildir.

Kurt: — O hâlde neden bana 1 ay hapis cezası verdin?

Aslan: — Eşekle tartıştığın için.

Halit Dursunoğlu (Fıkra deyip geçmeyin)

Kişilerin durumuna göre, söz, bazen de ortaya konuşulur. Bazen sözü kişilere göre, kapalı söylemek gerekir. *"Kızım, sana söylüyorum; gelinim, sen anla!"*. *"Sözü söyle alana, kulağında kalana."*

** Kursağımda düğümlenir laflar, sana içimi açmak istedikçe;*
Sen ne kadar anlarsın ben anlatmak istesem de? **Sagopa Kajmer**
** Konuşmaya değer insanlarla konuşmazsan, insanları; konuşmaya değmez insanlarla konuşursan, kelimeleri yitirirsin.* **Konfüçyüs**

6. Konuşmanın değeri

Konuşmanın değeri, konuşmanın içeriğiyle ölçülür. Konuşmanın içeriği; konusudur. Konuşma dinleyene ne kazandırır, ne kadar faydalıdır? Bu soruların cevapları, konuşmanın değerini gösterir.

İnsan; söylediği sözle, yaptığı konuşmayla tartılır. *"Baş, dille tartılır."* atasözümüz insanın kıymetinin, değerinin söylediği sözle anlaşılabileceğini hatırlatır.

** "Dil, tencerenin kapağına benzer. Nasıl ki tencerenin kapağını açar da içinde ne piştiğini görürseniz; insan da konuşmaya başlayıp ağzını açtığında onun nasıl bir adam olduğunu görürsünüz."* **Mevlâna**

Konuşmada aslolan, sözü dolu söylemektir. Söz, *"doğru", "güzel", "iyi"* konuşuldukça değer kazanır; ancak bunlardan daha öncelikli bir şey varsa, o da sözün *"dolu"* söylenmesidir. Söz, dolu söylenip boş söylenmeyince maksada ulaşılmış olur. Konuşma, eskilerin ifadesiyle, hikmet içermelidir, öğretici olmalıdır, eğitici olmalıdır. Söz, boş olmamalıdır. Boş konuşmak, zamanı boşa geçirmekten, yorulmaktan başka bir şey değildir.

** Konuşacağın hayırsa konuş; şerse, sus!* **lâedrî**
** Sözün en güzeli, söylenenin doğru olarak söylendiği, işitenin yararlandığı sözdür.* **Aristo**
** Çok konuşma, boş konuşma, kem konuşma!* **Şeyh Edebali**

Kutadgu Bilig'de sözün değerine yönelik söylenenler, konuyu aydınlatıcı olacaktır:

Kem söz, duyanları hep düşman eder.
Ederse insanı söz sultan eder.

Ne yumruktan ne kılıçtan iz kalır,
İnsan ölür arkasından söz kalır.

Söyle; doğru, güzel, öz sandığını,
Söyle; bildiğini, inandığını.

Söyle inananlar gelsin izinden,
Canına mal olsa dönme sözünden.

7. Konuşmanın etkisi

Konuşma, zihinlerde ve kalplerde iz bıraktığı kadar etkili olur. Bu, kolay bir şey değildir. Konuşma, konuşmacının kalbinden çıkmalı ki, kalplere tesir edebilsin. Kalpten söylenen kalplere tesir eder; dilden söylenen kulaklarda bir süre misafir kalır, sonra çekilip gider. *"Ağızdan çıkan kulağa gider, kalpten çıkan kalbe"* sözü, bu gerçeği çok iyi ifade eder. Abdülkadir Geylanî de *"Güzel konuşmayı kalp yapmalı; yalnızca dilin iyi söz söylemesi faydasızdır."* der.

Konuşmanın etkili olabilmesi için şu özelliklere sahip olması gerekir:

- Samimi olmalı, resmî olmamalı
- Yapıcı olmalı, yıkıcı olmamalı
- Bütünleştirici olmalı, ayrıştırıcı olmamalı
- Doğru olmalı, yalan olmamalı
- Aktif (jest ve mimiklerle, vücudun diğer hareketleriyle desteklenmeli) olmalı, pasif olmamalı
- Akıcı olmalı, durağan olmamalı
- Açık (anlaşılır) olmalı, kapalı (muğlak) olmamalıdır; ancak bazen, yerine göre, kapalı da olabilir.

İkra' (Oku)!

Güzel sözler

** Güzel konuşmanın sırrı, lüzumsuz sözleri terk etmektir.* **Hz. Ebubekir**

** İnsanın sözü "hikmet", bakışı "ibret", susuşu "ders" olmalıdır.* **Mevlânâ**

** Gözün bir an içinde gördüğünü dil yıllarca söylese anlatamaz; anlayışın bir anda gördüğünü, anladığını kulak yıllarca dinlese bitiremez.* **Mevlana**

** Ya susmak, ya suskunluktan daha kıymetli söz söylemek gerekir.* **Pisagor**

** Konuşmak, yaratılıştan; susmak, akıldan gelir.* **Lehman**

** Söz ağızdan çıkmadan önce üç kapıdan geçmelidir: İyilik, nezaket ve lüzum.* **Münir Üstün**

** Söz kurşun gibidir; kimi neresinden vuracağı belli değildir.* **Mehmet Deveci**

** Bizi anlamışlarsa; bu, iyi konuştuğumuzun kanıtıdır.* **Moliere**

** Bana yalan söylediğine üzülmedim; bundan sonra sana inanmayacağıma üzüldüm.* **Nietzsche**

4.2.2. Yazarak (Yazılı anlatım)

İnsanın kendini anlatma biçimlerinden biri de yazmaktır. Bazıları için yazmak, konuşmaktan daha kolay, daha doğru, daha etkili bir anlatım aracıdır.

İnsanları yazmaya iten sebepler vardır: *Yaratılışından kaynaklanan sebepler, konuşma zaafiyetleri, konuşma yetersizlikleri, yanlış anlaşılma kaygıları, bir eser ortaya koyma arzusu, unutulmamak düşüncesi…* Bu nedenlerle insan yazmaya yönelir. Bazen de çok etkili bir konuşmanın yapamayacağı bir şeyi, bir yazı çok rahatlıkla yapabileceği için bazı insanlar yazmayı tercih ederler.

Yazma gücü, kimisinde doğuştan, Allah vergisidir, denebilir. Özellikle şiir yazanlarda, şairlerde bu özellik dikkati çok çeker. Onun için *"Şair olunmaz, şair doğulur."* diye bir söz vardır.

Kimisi de yazma gücünü sonradan elde eder; öğrendikleriyle, okuduklarıyla, yaşadıklarıyla. Dolayısıyla yazma gücü, geliştirilebilecek bir güçtür. Çok yazarak, çok okuyarak, çok gözlemleyerek, çok gezerek bu güç daha da geliştirilebilir.

İnsan ilişkileri ve iletişim bakımından yazmak önemli bir eylemdir. Birçok insan, konuşurken kendisini yeterince ifade edemediğini ya da edemeyeceğini düşünür. Yanlış anlaşılmaktan korkar. Bu nedenlerle de yazmayı doğru bulur. Dolayısıyla yazma eylemi, böyle insanlar için kendini en iyi, en doğru anlatma biçimi olur.

Kimi insanlar da kabuğuna sığmaz, taşarlar. Duygu ve düşüncelerini daha geniş kitlelere ulaştırmak isterler. Bunun için yazarlar. Böylece yazdıklarıyla başka başka insanlara ulaşır ve onlarla aralarında güçlü bir iletişim bağı oluştururlar. Yazmak, bu anlamda; yazanla, yazdıklarını okuyanlar arasında bir gönül bağı oluşturan eyleme dönüşür.

Bazıları da yaşadığı bir duruma ya da toplumsal bir soruna dikkat çekmek, duyarlılık oluşturmak ister; bunun için yazarlar. Bu amaçla yazanlar, kendilerine umulmadık kadar da taraftar toplayabilirler. Böylece bir hassasiyet oluşturmak için yazmak; binlerin, milyonların sesi hâline gelir.

Yazarak; kendisini anlatmak isteyen insanlarda şu özellikler görülür:

Bazı insanlar, yaratılışlarından ya da bazı durumlarından, bazı yaşanmışlıklardan dolayı pek konuşmazlar ya da konuşmayı sevmezler. Konuşarak değil ancak yazarak kendilerini ifade edeceklerini düşünür ve *"Kendimi ancak yazarak anlatırım."* anlayışıyla harekete derler.

Bazı insanlar, konuşarak kendilerini ifade ettiklerini düşünseler de bunu yeterli görmezler; yazarak kendilerini daha iyi anlatacaklarını düşünürler. *"Bazen konuşmak yetmez, yazmak da gerekir."*, anlayışıyla hareket ederler.

Bazı insanlar, yalnızlıktan yazarlar. Konuşacak kimse bulamadıklarından, konuşmaya değer kimse göremediklerinden, kalabalıkların arasında kendilerini yalnız hissettiklerinden yazarlar. Yalnızlığı âdeta kendisine dost edinen bu insanlar, bunun yanı sıra iki dost kazanırlar: kâğıt, kalem ya da klavye, bilgisayar. *"Yazmak, yalnızlığı unutturur."* anlayışıyla hareket ederler.

Bazı insanlar, daha geniş kitlelere sesini duyurmak için yazarlar. Bunlar; bilineyim, tanınayım, şöhret sahibi olayım diye yazarlar. *"Dünyada benim de bir eserim olsun; ben de bilineyim, tanınayım."* anlayışıyla hareket ederler.

Bazı insanlar, unutulmamak için yazarlar. Yazının kalıcı özelliği vardır. Yazmak, yazanı ölümsüzleştirir. Bunlar, *"Söz uçar, yazı kalır."* anlayışıyla hareket ederler.

Bazıları taşarlar, kaplarına sığmazlar. Bunlar, duygu ya da düşünce anlamında yoğunluğu yaşayan kimselerdir. Yazarak kendilerini rahatlatırlar. *"Bunları kimse yazamaz!", "Benim yazmam lazım!"* anlayışıyla hareket ederler.

İnsan; yazdıklarını şiire, romana, hikâyeye, denemeye, makaleye, fıkraya… dökerek kendisini en üst düzeyde anlatmış olur.

Yazmanın anlatım gücü üzerine söylenen bazı sözler:

"Kalem, kılıçtan keskindir." **Atasözü**

"Âlim unutmuş, kalem unutmamış." **Atasözü**

"Söz, kulağa; yazı uzağa gider." **Atasözü**

"Yazmak, ertelenmiş bir ölümsüzlüktür." **Lâedrî**

"Anı yazmak, ölümün elinden bir şey kurtarmaktır." **Andre Gide**

"Yazmak için yaşadım, yaşamak için yazdım." **Samuel Johnson**

"Bir amaç, ancak, yazıya geçirildiği zaman, güç kazanır." **Steve Chandler**

4.2.3. Hareket yaparak (Göstererek anlatım)

İnsanın kendini anlatma biçimlerinden biri de, bazılarına göre en etkilisi, hareketleridir. İnsanın her hareketi bir mesajdır: *Ellerini birleştirme biçimi, kollarını bağlama şekli, ayaklarını bağdaştırma biçimi, ayakta durma şekli, gözlerini gezdirme biçimi, oturma biçimi*… İnsan kendisiyle ilgili mesajları, vücuduyla, vücut diliyle verir. Mutluluğu mutsuzluğu, morali moralsizliği, rahatlığı gerginliği hep davranışlarından anlaşılır. Ancak burada en önemli husus, karşısındakinin bu mesajı anlamasıdır.

Hareketleriyle kendilerini anlatmak isteyen insanlar şu sebeplerden bu durumu kullanırlar:

- Konuşarak anlatmaktansa hareketlerle anlatmak daha etkilidir.
- Hareketler konuşmaya göre daha doğru anlaşılır.
- Hareketler doğaldır.
- Hareketler daha çok şey anlatır.

İnsanın her hareketinin bir mesaj içerdiği gerçektir. Mesela; bir bakış, binlerce konuşma eder. Bakış vardır, cesaret verir, bakış vardır kaygı uyandırır; bakış vardır güven verir, bakış vardır endişe uyandırır; bakış vardır huzur verir, bakış vardır huzursuzluk uyandırır. Mevlana'ya ait bir söz, bir bakışın ne kadar çok şey ifade ettiğini gayet güzel anlatır: *"Gerek yok her sözü laf ile beyana; bir bakış, bin söz eder, bakıştan anlayana."*

Hareketlerin anlatım gücü üzerine söylenen bazı sözler:

"Samimiyetin dili yoktur; o, gözlerden anlaşılır." **Atatürk**

"Bazen dudakların bitiremediği cümleleri, gözler tamamlar." **Ahmed H. Müftüoğlu**

"Bir insanın hareketleri, sözlerinden daha yüksek sesle konuşur." **Dale Carnegie**

"Bedenimizin yapısı öyle ki biz istesek de istemesek de düşündüğümüz şeyi açığa vurur" **Alain**

"Hareketler kelimelerden daha fazla konuşur, daha çok şey ifade eder." **Oscar Wilde**

"Önemli olan sözler değil, davranışlardır." Samuel Smiles

4.2.4. Susarak (Tepkisiz Anlatım)

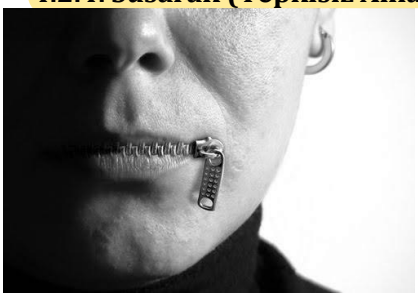

İnsan bazen de suskunluğuyla, sessizliğiyle, susarak kendini anlatmak ister. Bu da çok yaygın bir anlatım biçimidir. Özellikle duygusal, romantik, hassas, nahif yapıdaki insanlar bu durumu çok tercih ederler. Bazı nedenler insanı böyle bir duruma iter: *Konuşmuştur ama kendini anlatamamıştır, yazmıştır ama kendini anlatamamıştır, hareketleriyle belli etmiştir ama kendini anlatamamıştır*; artık başka bir tercihi kalmadığı için susarak kendini anlatma yolunu seçmiştir.

Bazı insanların da yapılarında vardır bu durum. Bunlar konuşmayı pek sevmeyen tiplerdir. Konuşmadan, yazmadan, hareket etmeden pek hoşlanmayan ya da sakınanlar bu durumu kendileri için bir ifade aracı olarak görürler.

Bu konuda söylenenler, konuyu aydınlatıcı olacaktır:

"Ağlarım, ağlatamam; hissederim, söyleyemem;
Dili yok kalbimin, ondan ne kadar bizarım." **M. Âkif**

"İnsan hep bilmediğinden değil ya, bazen de bildiğinden susar; edep bilir susar, sabır bilir susar, saygı bilir susar, sevgi bilir, susar. Bazen de anlayanı olmadığını bilir, susar." **Lâedrî**

"Her suskunluk, bir iç kanamasıdır ilişkilerde." **Lâedrî**

"Bazı insanlar söyleyeceği çok şey varken susar; çünkü anlayanı yoktur, bilir." **Lâedrî**

"Konuştuklarımızı bile bu kadar az insan anlarken, suskunluklarımızı kim anlayacak Allah'tan başka." **Lâedrî**

"Sessizlik, en güzel sestir; duyabilen için." **Şems**

"Bazen sessiz kalmak, kırıldığını göstermenin en iyi yoludur." **Tomris Uyar**

"Dinleyeni olmadığından değil… Anlayanı olmadığından sessizleşir insan." **Osho**

"Konuşmak, birbirimizi anladığımız anlamına gelmez her zaman… Belki en güzel anlaşılmalar, en derin suskunluklardadır." **Rıdvan Canım** (Kıymetli Hocamı saygıyla da anarak)

"Susmak, bazen en sesli haykırmaktır." **Halit Dursunoğlu**

"Susmak gerekir bazen;
Ağız dolusu sözler birikmişken,
Dilini ısırmak kendi kendine...
Susmak gerekir bazen,
En acı, dibe inmişken." **Nalan Güven**

İkra' (Oku)!

Ağızdaki taşın hikmeti

Bir gün Hazreti Ebubekir, Peygamberimizin yanında otururken orada bulunan adamlardan biri, ona yakışıksız, ağza alınmayacak sözler söylemeye başladı. Hz. Ebubekir, sabır gösterip hiçbir şey söylemedi. Peygamberimizin huzurunda olduğu için de edebinden ses çıkarmıyordu. Peygamberimiz de, o adam Ebubekir'e söz söyledikçe, edepsizlik ettikçe bir şey söylemiyor; arada sırada da tebessüm ediyordu. Adam sözlerinin ölçüsünü iyice kaçırınca, edepsizliği haddi aşınca Hz. Ebubekir, artık ona gereken cevabı vermenin zamanı geldiğini düşündü ve gazaba gelip adama birkaç söz söyledi. O sırada Efendimiz sükûnetle yerinden kalkıp oradan ayrıldı. Bu duruma çok şaşıran Hazreti Ebubekir, Peygamberimizin ardına düşüp, Efendimize yetişti ve dedi ki:

— Yâ Resulallah! O adam konuşurken bir şey söylemediniz; ben ona söyleyince, kalkıp gittiniz; sebebi nedir?

Peygamberimiz buyurdu ki:

— Yâ Ebubekir! O adam sana dil uzatmaya başladığı zaman, senin sabrın karşısında Allah bir melek gönderdi. Sabrına karşılık, bir sebeple de o melek o kimseyi oradan kovacak, uzaklaştıracaktı. Sen, hemen gazaba gelip kızdın ve söylemeye başladın. İşte o sırada o melek gitti yerine İblis (şeytan) geldi. Onun olduğu yerde de ben durmam!

İşte o günden sonra, Hazreti Ebubekir vakitli vakitsiz söz söylememek için ağzına bir taş koyar. Ne zaman söz söylemesi gerekirse, önce kendi kendine epeyce düşünür; tefekkürden sonra, ağzından o taş parçasını çıkarıp öyle söylerdi. Sonra o taşı tekrar ağzına koyardı.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

4.2.5. Sosyal medyayı kullanarak (Paylaşımlı anlatım)

Sosyal medya, günümüzde artık en fazla kullanılan iletişim araçlarından biri hâline geldi; hatta diğer iletişim araçlarının önüne geçecek duruma geldi, denebilir.

Bir anda binlere, milyonlara ulaşmanın imkânını sunan sosyal medya, o kadar cazip hâle geldi ki artık insanlar kendilerini ifade etmek için sosyal medyayı çok etkin kullanmaya başladı.

Kendi görüş ve düşüncelerini, beğenilerini, eleştirilerini, yaptıklarını çeşitli paylaşımlarla herkese gösterebilen kişilerden kimileri binlerce, milyonlarca kişi tarafından takip edilen fenomenler hâline geldi. Daha önce sadece kendi çevresinde tanınan birisi, sosyal medya sayesinde binlerce, milyonlarca kişi tarafından tanınmaya başlandı.

Sosyal medya ile birlikte insanlar keşfedilmeye başlandı. Önceleri insanın keşfedilmesi daha çok şans, rastlantı ya da daha çok çabaya bağlıyken; sosyal medya, tamamen insanın kendi eline vermiş oldu.

İnsanların duygu ve düşüncelerini en rahat ifade ettiği ortamlar hâline geldi, sosyal medya. Kendini ifade etmede sözlü, yazılı ve görsel olarak her imkânı sunan sosyal medya; her gün daha da cazipleşmekte, kullanıcılarına yeni imkânlar sunmakta. Birbirini sadece yazdıklarıyla, fotoğraflarıyla, paylaşımlarıyla tanıyan insanlar arasında müthiş bir sevgi ya da nefret bağı oluşmuş durumda. *Facebook, Twitter, Instagram, Whatsapp, tiktok* gibi sosyal

paylaşım siteleri, insanları birbiriyle öyle hızlı ve yaygın bir iletişim ağı ve etkileşimin içine soktu ki artık buna dur demek imkânsız hâle geldi. Arkadaşlıkları, dostlukları artık bu sosyal iletişim ağları belirler oldu.

Sosyal medya, insan ilişkilerinde tam anlamıyla bir platform hâline geldi. Düşünceleri aynı doğrultuda olan insanlar çok kısa bir anda bir birliktelik kurmayı başarabilmektedirler. Farklı düşüncelerde olanlarla seviyeli, seviyesiz tartışmalar yaşanabilmekte.

Bütün bunlar göstermekte ki sosyal medya, insanların ortak buluşma noktası hâline geldi ve bundan sonra da ilişkilerde daha belirleyici rol oynayacaktır.

Sosyal medyanın anlatım gücü üzerine söylenen bazı sözler:

"İnsanlık tarihinde ilk defa sayısız bağlantı kurmamıza yarayan bir teknolojiye sahibiz." **Pierre Omidyar**

"İnsanı eğer gerçek hayatta mutsuz ederseniz mutsuzluğunu 6 kişiye söyler, onu eğer sanal dünyada mutsuz ederseniz 6.000 kişiye söyler." **Jeff Bozos**

"İnternet ve sosyal ağlar daha önce sesi çıkmayan bir sürü budalaya konuşma hakkı verdi." **U. Eco**

5. BÖLÜM

5. İNSANIN BAŞKALARINI ANLAMA BİÇİMLERİ

Bölümde ele alınan konular

5. İNSANIN BAŞKALARINI ANLAMA BİÇİMLERİ
5.1. İnsan Başkasını Niye Anlamalıdır?
5.2. İnsanın Başkalarını Anlama Biçimleri)

5.1. İnsan Başkasını Niye Anlamalıdır?

İnsan başkalarıyla yaşayan bir varlıktır. Hayatı başkalarıyla paylaşan insan, ilişkilerini ve iletişimini sürdürmek için diğer insanları da anlamak zorundadır. Bu, birlikte yaşamanın bir gereğidir.

İnsanları anlamaya çalışmak; onlara saygının, sevginin bir gereğidir. Bu, aynı zamanda onlara yardımcı olmak anlamına da gelir. İnsan, kendisini anlayan biriyle muhatap olduğunda bundan çok hoşnut olur. Öyle ki kendini anlayan kişiyle çok kısa bir zaman içinde ilişkisini ve iletişimini geliştirir.

İnsanların birbirlerini anlamakta zorlandığı bir dünyada, insan, kendisini anlayan insanı kolay kolay kaybetmek istemez. Bu nedenle, birbirlerini anlayan insanlar arasında çok güçlü ve farklı bir bağ oluşur.

5.2. İnsanın Başkalarını Anlama Biçimleri

İnsan ilişkilerinde kendimizi anlatmamız çok önemli; ama başkalarını anlamak da en az kendimizi anlatmak kadar önemli. Belki daha da önemli... Anladığımız kadar iletişim kurarız; ancak insanı anlamak kolay değildir; ama zor da değildir. Burada en fazla gereksinim duyulan şey, karşı tarafı **anlama çabası göstermek**tir. Bu çabayı göstermenin yanı sıra başkalarını anlamanın birkaç yolu daha vardır. Bunlar;

- *Dinleyerek (Dinlemek)*
- *Değer vererek (Değer vermek)*
- *Saygın görerek (Saygı duymak)*
- *Hâlden anlayarak (Hâlden anlamak)*
- *Empati yaparak (Empati yapmak, yerine koymak)*

> *Kendini anlamak, aydınlanmak; başkalarını anlamak, bilgeliktir.* **Lao Tzu**
>
> *Bu dünyaya anlaşılmak için değil, anlamak için geldik. Anlaşılamamanın üzüntüsünü duyacağımız yerde bütün ruhumuzla başkalarını anlamaya çalışsak hayat ne kadar güzel olurdu.* **Ernest Renan**

5.2.1. Dinleyerek (Dinlemek)

İletişim, dinlemektir; dinlediğimiz kadar anlamaktır. Karşımızdakini anlamanın ilk yolu, bazen en etkili yolu, dinlemektir. İnsan ilişkilerinde ve konuşma eyleminde dinlemek, konuşmaktan daha değerli görülmüştür. *"Konuşmak, ihtiyaç ise; dinlemek, sanattır."* sözü, bunu teyit eder.

"Duymak istemeyen kadar sağır yoktur." derler; anlama çabası içinde olan insanın karşısındakini duyması gerekir. İnsan; duyduğu, dinlediği kadar anlar.

Dinlemek, her şeyden önce karşımızdakini ciddiye almaktır; şahsiyetini, konuşmasını, anlatımını. İnsan, insanı ciddiye aldığı kadar anlar.

Karşımızdakini dinlemek için;

- Algılarımızı açık tutmalıyız
- Dikkatimizi yoğunlaştırmalıyız
- Anlamaya odaklanmalıyız.

Dinlemede amaç, anlamak olmalı, cevap vermek değil; yani anlamak için dinlemeliyiz, cevap vermek için değil.

Dinlemek üzerine söylenen sözler, bu eyleminin önemini bize çok iyi anlatır:

"İnsanı ilgi ile dinlemek, insana en büyük ikramdır." **Mevlâna**

"Bir güzel söz söyleme sanatı varsa bir de güzel anlama ve dinleme sanatı vardır." **Epictetus**

"Allah insana bir ağız, iki kulak vermiştir ki; daha az konuşup daha çok dinlesin." **Lâedrî**

İkra' (Oku)!
Gecenin bir yarısı beni dinleyen birilerinin var olduğu bir dünyadan kopmak istemedim!

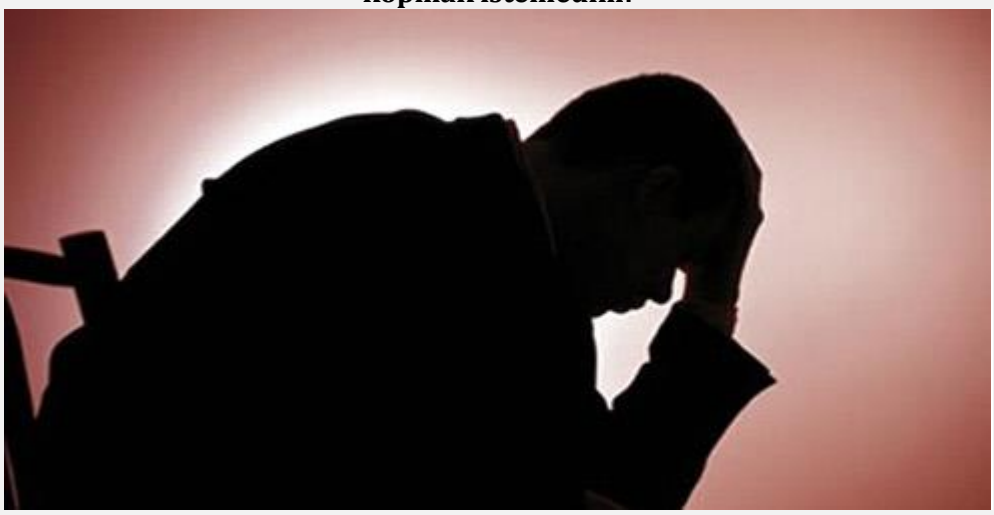

Gecenin bir yarısı ısrarla çalan telefonumu, aranan saat sebebiyle, açıp açmamakta önce tereddüt ettim. Bir taraftan da tedirgin oldum. Bu saatte çalan telefon, iyi bir haberin getiricisi olmazdı. Arayan mutlaka tanıyan ya da tanıdığım biri olmalıydı. Çok önemli bir şey olmalıydı ki, bu saatte telefon ediliyordu. Telefonu elime aldım ve cevap verdim: — Alo?

— Hocam ben öğrenciniz …" ardından birkaç cümle ile daha kendisini tanıttı. O zaman hatırladım; mezun olalı birkaç yıl olmuştu.

— Nasılsın? sorusundan sonra, *"Teşekkür ederim, iyiyim. Sen nasılsın?"* dedim.

— Hocam ben iyi değilim, dedi daha ilk sözünde.

— Hayırdır, neden? dedim. *"Hocam"*, dedi; *"İntihar etmek çok mu günahtır?"*

Bir anda şok olmuştum, o nasıl bir cümleydi öyle?

— Tabi ki, dedim. Allah'ın verdiği canı yalnız Allah alır. Son nefesimizin tasarrufu da yalnız Allah'a aittir, dedim. Ardından sordum: — Ama niye böyle bir soru sordun ki?

Polis memuru olarak çalıştığını söyledikten sonra, eşiyle yaşadığı bazı problemlerden söz etti. Çok dertliydi, çok sıkıntılar çekmişti; her şeyi içine atmıştı. Ailesiyle de bir şey paylaşmamıştı. Ben de, böyle problemleri herkesin yaşadığını, yaşayabileceğini ama zamanla bu problemlerin de halledileceğini, geçici olduğunu ifade ettim. Sonra, *"Sen böyle problemlerin altından kalkabilecek güçte bir adamsın, sen bunları atlatırsın, çözersin. Seni çok iyi biliyorum."* dedim. *"Hatta bak şimdi beni araman bile bu işi çözmeye başladığının adımıdır."* gibi sözler söyledim. Ardından da, *"Bak bugün pazartesi, yarın salı. Allah nasıl ki günleri değiştiriyorsa insanın kaderini de değiştirir. Hayat hep pazartesi değil; salısı var, çarşambası var… Bak şimdi gece yarısı ama bir zaman sonra aydınlık olacak ve gündüzü yaşayacağız. Yarın hayat bambaşka bir şey sunar bize. Lütfen asla böyle bir şeye kalkışma! Bu, zayıf adamların, iradesi güçsüz olanların işi... Sen böyle biri değilsin, sen böyle olamazsın! Seni seven herkesi çok üzersin. Hele bu konuşmadan sonra kendine bir şey yaparsan ben de kendimi affetmem, çok ama çok üzülürüm." gibi cümlelerle ona teselli vermeye çalıştım.*

Verdiği cevaplar ve konuşmalarla biraz da olsun rahatladığını hissetmiştim. Bazı cümlelerimle yine ona güç vermeye çalıştım. En son, kesinlikle böyle bir şeye kalkışmaması gerektiğini, bunun Allah katında kendisini çok zora sokacağını, sevenlerini, anne babasını, ailesini perişan edeceğini ve bundan sonra istediği her an beni arayabileceğini söyledim. Böyle bir şeye kalkışmayacağının da sözünü alarak o gece ki konuşmamızı tamamladık.

Ertesi gün aradığında ilk cümlesi, *"Hocam Allah razı olsun, sizinle konuştuğum o an aslında rahatlamıştım ve intiharı kafamdan silmiştim; şimdi daha rahatım, daha huzurlu hissediyorum kendimi."*, dedi.

Sonra devam etti: — Hocam, sizinle konuştuktan sonra düşündüm de hâlâ konuşacağım birileri var, hâlâ yaşamamı isteyen birileri var, hâlâ gecenin bir vaktinde beni dinleyen, beni anlayan, bana değer veren birileri var, dedim. Böyle bir dünyadan niye ayrılayım ki, niye kopayım ki?

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

5.2.2. Değer vererek (Değer vermek)

Değer vermek; karşımızdakine insanca bakmanın, onu insanca görmenin en güzel işaretlerinden biridir. Tasavvufî anlayışla, karşımızdakine yaratanın baktığı nazarla bakmak demektir.

Değer vermek; karşımızdakine ön yargısız bakmaktır; şahsiyetine, kişiliğine, duygularına, düşüncelerine farklılıklarına…

Değer vermek, insanı anlama çabamızın ilk adımlarındandır. Karşı tarafı anlamanın en iyi biçimi; ona değer vermektir, onu değerli görmektir. Karşımızdakini kendimiz kadar değerli, saygın görmeliyiz; hatta inancımıza göre daha değerli görmeliyiz. Karşımızdakine verdiğimiz değer, ondan ziyade bizi yüceltir. Bu değeri ona hissettirdiğimizde gerçekten onu daha iyi, daha doğru anlamaya başlarız. Değerini bilmeyene de değeri kadar, ederi kadar değer vermeliyiz.

Karşımızdakinin düşünceleri, duyguları, söyledikleri, yazdıkları değerli görüldükçe onu daha iyi anlarız. Değer verilmeyen bir kişiyi anlamak zordur ya da böyle bir kaygı da güdülmez zaten.

"Ey can! Hiç kimseye hak ettiğinden fazla değer verme; ya onu kaybedersin ya da kendini." **Mevlâna**

"*Başkalarına değer biçmek, kendine değer biçmek demektir."* **W. Shakespeare**

"Sizin gerçek değeriniz, insanlara karşı beslediğiniz hislerle, iş ve hareketlerinizle ve bir de onlara ve onlarla beraber yapacağınız iyiliklerle ölçülür." **Albert Einstein**

İkra' (Oku)!

Değer vermek... (BU FOTO LİSANSLI)

Aynı bankada çalışan bir grup iş arkadaşı, öğlen yemeği için dışarı çıkarlar. Gruptan biri, köyde büyümüş bir gençtir. Yolda insan kalabalığı, korna sesleri, araçların çıkardığı gürültü ve satıcıların sesleri arasında ilerlerlerken; köylü genç, kulağına cırcır böceği sesinin geldiğini söyleyerek, meraklı gözlerle etrafta cırcır böceği aramaya başlar.

Arkadaşları, bu kadar gürültünün arasında bu sesi nasıl duyduğuna şaşırarak; ona, sesi duyamayacağını, kendisinin öyle zannettiğini söyleyip yollarına devam ederler. İçlerinden biri, inanmasa da, o da onunla aramaya devam eder.

Köylü genç, sesin geldiği yöne, yolun karşı tarafına doğru yürür, arkadaşı da onu takip eder. Binaların arasında, bir tutam yeşilliğin arasında bir cırcır böceği görürler.

Arkadaşı, köyde büyümüş olan arkadaşına: – Vallahi çok şaşırdım; sanki insanüstü güçlerin var. Kulakların bu sesi nasıl duydu? diye sorar.

Köylü genç, cevap verir: – Bu sesi duymak için insanüstü güçlere sahip olmaya gerek yok, beni takip et! diyerek arkadaşının kendisini takip etmesini ister.

Kaldırıma geçip yürürlerken, köylü genç, cebinden çıkardığı bir bozuk parayı kaldırımda yuvarlar. Birçok insan, bozuk para sesini duyunca sesin geldiği tarafa bakarak, onun ceplerinden düşüp düşmediğini kontrol eder.

Köylü genç, arkadaşına dönerek, *"Önemli olan, nelere değer verdiğin ve neleri önemsediğindir. Her şeyi ona göre duyar, ona göre görür, ona göre hissedersin."* der.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

5.2.3. Saygın görerek (Saygı duymak)

Her insan saygındır. Bu, yaratılan her insana Yaratandan ötürü verilen değerin bir yansımasıdır. İnsanın saygın olması ile kastedilen, *"insan"* olma kimliğini koruyan insandır. İnsan, bu saygınlığı mutlaka kendisi sağlamalı, insanlarda böyle bir intibayı kendisi uyandırmalıdır. İnsan da karşısındakini saygın gördüğü ölçüde ona değer verir ve iletişiminde buna dikkat eder.

Karşımızdakini saygın görmek, onu anlamanın ilk yollarındandır. Saygın görmek, saygı duymaktır. Saygı olunca da insan ilişkileri daha doğru şekillenir.

İkra' (Oku)!
Affet yâ Resulallah

Orta 2. sınıf öğrencisiydi Mehmet. Köylerinde okul olmadığı için, yakın kasabadaki bir ortaokulda okuyor ve oranın yatılı pansiyonunda kalıyordu.

Yatılı okulların kuralları biraz daha katıdır; disiplini sağlayabilmek için de bu gereklidir.

Müdür Yardımcısı Ali Bey, Mehmet'i yanına çağırdı ve onu uyardı:

— Mehmet'çim belki farkında değilsin; ama bak, saçların uzadı, saçlarını kestirirsen iyi olur.

O da; — Tamam Hocam, kasabaya indiğimde kestiririm, dedi.

Hafta sonu yalnızca cumartesi günü izinleri vardı. Kasabaya gitmiş dönmüştü; ama saçlarını kestirmemişti. Müdür Yardımcısı tekrar odasına çağırdı: — Mehmet, niye kestirmedin saçlarını? dedi.

O da: — Hocam, malumunuz kasabada tek kuaför var. O da çok kalabalıktı, sıra bir türlü bana gelmedi.

— Peki, sana bir hafta daha mühlet veriyorum, dedi Müdür Yardımcısı.

— Tamam hocam, inşallah önümüzdeki hafta kestiririm, dedi.

O hafta sonu da kasabaya gitmiş gelmiş ama saçlarını kestirmemişti. Bunun üzerine Müdür Yardımcısı durumu fark etmiş; ama bir şey de söylememişti.

Çarşamba günü bir ders ortasında Müdür Yardımcısı ve disiplin kurulundan bir-iki öğretmen sınıftan içeri girdi. Genel bir kontrol yapılacaktı. Müdür Yardımcısı sınıftakiler üzerinde göz gezdirirken hemen, *"Mehmet gel bakayım buraya!"* dedi. *"Ben seni uyarmamış mıydım, saçlarını kestir! diye."*

Mehmet mahcubiyetinden başını bile kaldırmadı. *"Dediniz hocam!"* diyebildi kısık bir sesle. Müdür Yardımcısı elindeki makası Mehmet'in saçların attı ve ilk anda saçlarından bir tarafı kesti. O an Mehmet birden, *"Affet yâ Resulallah!"* demesin mi?

Müdür Yardımcısı bir şey anlamamıştı; ama ikinci makası da atmıştı saçlarına. Mehmet yine demesin mi: *"Affet yâ Resulallah!"* Müdür Yardımcısı, *"Ne demek oğlum, Affet yâ Resulallah?"* Mehmet sanki bambaşka bir âlemdeydi. Cevap veremiyor, sadece *"Affet yâ Resulallah!"* diyordu.

Müdür Yardımcısı iyice kızmıştı, bir makas daha atmadı mı saçlarına. Mehmet o zaman bir cümle daha söyledi: *"Ellerinin değdiği saçlarımı kestirmek zorunda kaldığım için affet yâ Resulallah!"*

Müdür yardımcısı, *"Ne demek oğlum, ellerinin değdiği saçlarımı kestirmek zorunda kaldığın için affet yâ Resulallah?"* Mehmet söylenenleri sanki hiç duymuyordu.

Müdür yardımcısı, *"Dersten sonra yanıma gel bakayım!"* demiş, sınıftan çıkmıştı.

Ders arasında Mehmet, Müdür Yardımcısının odasına gitti. Müdür Yardımcısı, *"Oğlum"* dedi, *"Ne demek istedin? Affet yâ Resulallah derken, ellerinin değdiği saçlarımı kestirmek zorunda kaldığım için, derken?"*

Mehmet cevap verdi: — Efendim, annem babam daha çok küçük yaşlarda iken bana öğretti ki bir insan için en büyük şeref, Ona ümmet olmaktır. Peygamberimizi hatırladıkça ona bolca salatüselam oku! Ben de alışmışım. Ne zaman yalnız kalsam; koridorda, bahçede; bolca Ona salavat okurum. Aklıma geldikçe de okumaya çalışıyorum. Bu sebepten olmalı ki bundan iki hafta kadar önce rüyada Efendimizi gördüm. Bana dedi ki 'Mehmet'çim, seni çok seviyorum. Bana ne kadar çok salatüselam okuyorsun. Bununla ve diğer davranışlarınla beni o kadar mutu ediyorsun ki. O nedenle seni bir başka seviyorum. Hadi gel bakayım yanıma', dedi. Ben de yanına yaklaştım. Mübarek elleriyle saçlarımı sıvazladı. Ben de o yüzden saçlarımı kestirmek istemedim.

Bunun üzerine Müdür Yardımcısı çok pişman oldu, çok üzüldü: — Mehmet kusura bakma nolur, bilseydim böyle, vallahi saçlarına asla el uzatmazdım.

Müdür Yardımcısı Ali Bey, o zaman anladı ki karşımızdaki insanların görünen kimliklerinin arkasında bir de göremediğimiz kimlikleri var. Ve bu kimlikleri, onların ne kadar saygım kimseler olduğunu gösterir bize.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

5.2.4. Hâlden anlayarak (Hâlden anlamak)

İnsanların hâlinden anlamak çok zor olsa da; farkında olunabilirse, duyarlılık gösterilebilirse insan anlaşılabilir. Bakmasını bilirsen, görürsün; duymasını bilirsen, işitirsin; hissetmesini bilirsen, hissedersin. Çünkü insanın aslında her şeyi mesajdır.

Hâlden anlamak için, eskilerin ifadesiyle, *"hâl ehli", "gönül ehli"* olmak gerekir. Bu da, istisna insanların sahip olduğu bir özelliktir. Bu özellik, üstün bir vasıftır ve insanların çoğu, böyle bir özelliğe sahip değildir, olamaz da. Bu özelliğe sahip olmak için, insan olarak çok mesafe almak gerekir. İnsan, insanî özelliklerin çoğuna sahip olmalı ve insanî olmayan özelliklerden arınmış olmalı ki böyle bir özelliğe sahip olabilsin. Bir başka ifadeyle, insanın kalp gözü açık olmalı ki, karşı tarafın hâlini anlayabilsin. Ama bir gerçek de yadsınamaz ki, insan insanı anlama çabası içerisinde olursa, insanı anlayabilir. Anlamak isteyen, gösterdiği çaba kadar insanı anlar.

İkra' (Oku)!
Hiçbir şey göründüğü gibi değildir…

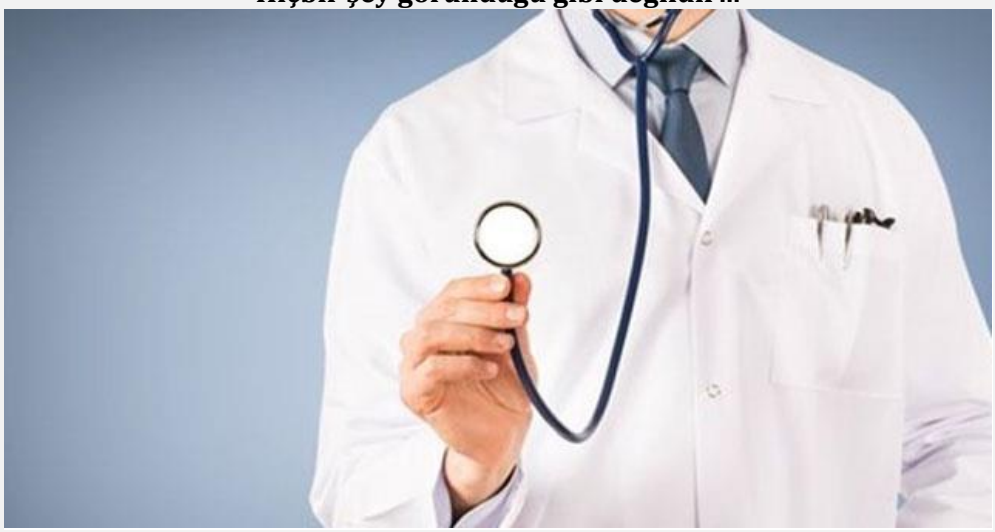

Bir üniversite öğrencisi anlatıyor: *"Bizim üniversitede koluna genç kızların kullandığı saatlerden takan bir doktor vardı. Onun bu hâline anlam veremez, sürekli güler, eğlenirdik. Sonradan öğrendik ki, kolundaki saat, doktorun ölen kızına aitmiş."*

***

Genç bir kız, hastanede bir poliklinikte işlem yaptırırken, birinin çarpması neticesinde başındaki peruğu düşürmüş. Orada bulunan herkes, genç kızın hâline gülüp kahkahalar atmış. Bir adam, genç kızın yardımına koşmuş ve yere düşen peruğu genç kıza uzatırken; genç kız ağlayarak ve titreyerek; *"Benim hiçbir suçum yok. Ne yazık k,i kanser bütün saçlarımı aldı."* demiş.

***

Okulda başarı seviyesi düşük bir çocuk, annesinin mezarına gider. Ona seslenir: *"Anne, nolur benimle okula gel! Öğretmen beni herkesin önünde, 'Senin annen ne ihmalkâr bir kadın, seninle niye hiç ilgilenmiyor?' diye azarlıyor."* der.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

5.2.5. Empati yaparak (Empati yapmak, Yerine koymak)

İnsanları anlamanın en iyi yollarından biri de, kendimizi onların yerine koymaktır; yani, empati yapmaktır. İnsan kendisini başkasının yerine koyduğunda, öncelikle başkasının duygularını anlar. Başkalarının duygularını anlayınca da merhametli olur, şefkatli olur, hoşgörülü olur, anlayışlı olur. Başkasının yerine koyma; başkalarının davranış biçimlerini, söyleyeceği sözleri, atacağı adımları kestirmeyi, tahmin etmeyi olanaklı kılar. Diğer bir ifadeyle insan kendisini başkasının yerine koyduğunda, insanileşir, daha insanca davranır. "Empati", eskilerin ifadesiyle, karşıdakinin *"hâliyle hâllenmek, kaliyle kallenmek"*tir; onun hâline bürünmek, onun diliyle konuşmaktır.

"Empati kurmak için öncelikle karşımızdaki kişinin bizim gibi bir varlığı, bizden farklı değer yargıları ve inançları olduğunu bilmek ve bunu kabul etmek gerekir."

Başkalarını anlamanın yolu, kendimize ait olan düşüncelerden, yargılardan geçici bir süre için bile olsa uzaklaşmayı başarmaktan geçer. Karşımızdakinin yerine kendimizi koyarak, onu anlamaya çalışmak bir olgunluk gerektirir. Bu demektir ki, bunu gerçekleştirmek için insan olarak iyi yoğrulmuş olmak gerekir.

Konunun önemine binaen söylenen sözlerden birkaçını paylaşalım:

Kendine yapılmasını istemediğin bir şeyi başkasına yapma! **Hz. Muhammet (sav)**

"İnsan acı duyabiliyorsa canlıdır; başkasının acısını duyabiliyorsa, insandır." **Tolstoy**

"Herkes hayata kendi penceresinden bakıyor; keşke bir kere de karşı komşunun penceresinden baksa." **B. Gökçe**

"Kendine ağır geleni başkasına yapma!" **Hacı Bektaş-ı Veli**

Özetle; insan olduğumuz kadar, insanî özellikleri taşıdığımız kadar insanı anlıyoruz.

İkra' (Oku)!

Baban seni çok seviyor

Uzmanlığı yoğun bakım hemşireliği olan ve yazıdaki fotoğrafta yer alan bir hemşire anlatıyor:

Geçtiğimiz yıllarda, bir hastanenin yine yoğun bakım ünitesinde çalışıyordum. Bazen bazı vakalar gelir ve siz onları hiç unutamazsınız. Tam öyle bir vaka geldi.

30 yaşında bir baba ve 5 yaşında kızı bir kaza geçirmişler. Kızın bir sorunu yok; kazayı, yaralanmadan atlatmış. Babanın genel durumu ise oldukça kötü. Babaya hekimler müdahale etti ve biz bakımını üstendik. Bilinci yarı açık, yer yer sayıklıyor. Sürekli kızını soruyor ve dilinde hep onun adı. 5 yaşında kız ise dışarıda onu bekliyor, endişeli ama olgun. Ben, babaya kızın iyi olduğunu ve dışarıda onu beklediğini söylüyorum. Baba, birkaç saat savaştı yaşama tutunmak için; ancak sonra hayatını kaybetti.

Dışarı çıktığım an minik kız yanıma gelip babasını merak ettiğini ve onu görmek istediğini söyledi. Çok kötü oldum; çünkü ben de aynı yaşlarda babamı kaybetmiştim. Onları son bir kez buluşturmayı çok istedim. Doktorumuza

gidince şiddetle reddetti ve gayet makul ve doğru olan yoğun bakım kurallarından bahsetti. Bu kritik alan sterildir ve bu alana ziyaretçi alınması kabul edilemez; hele bu ziyaretçi çocuksa, bu hiç mümkün olmaz, bunları ben de biliyordum. Ben, bu baba kızı ne pahasına olursa olsun buluşturmaya karar verdim.

Hayata gözlerini yuman babayı hazırladım, yüzündeki tüm kanları temizledim, üzerini güzelce örttüm. Küçük kızı aldım, uygun şekilde giydirdim ve babası ile buluşturdum. Elini sıkıca tuttum; *''Baban seni çok seviyor, o bundan sonra uyuyacak ve o artık bir melek; ama seni hep görecek ve seyredecek, seninle gurur duyacak.''* dedim. O 5 yaşındaki kızın ölümü olgunlukla anlamaya çalışması görülmeye değerdi. Doktor Bey ise benim yaptığımı gördü ve Başhemşireliğe verilmek üzere hakkımda bir tutanak tuttu.

Hikâyenin ikinci kısmı öğlen sonu cereyan etti. Doktorumuzun da 5 yaşında bir kızı var. Ve arada babasını ziyarete gelir. O gün de geldi. Tesadüfün böylesi; o gün yoğun bakıma giren babasının arkasından ağlamaya başladı. Babasıyla içeri girmek için ısrar etti. Babası ona yoğun bakım kurallarını anlattı, ikna etmeye çalıştı, çocuk bunu anlayamadı ve ısrar etti. Sonra annesi onu ikna edip, gözü yaşlı eve götürdü. Doktor bey içeri girdi bana beni anlamış gözlerle baktı ve tuttuğu tutanağı yırtıp çöpe attı.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

6. BÖLÜM

6. İLETİŞİMİ İYİ OLANLAR, KÖTÜ OLANLAR

Bölümde ele alınan konular
6. İLETİŞİMİ İYİ OLANLAR, KÖTÜ OLANLAR
6.1. İletişimi İyi Olanlar
6.2. İletişimi Kötü Olanlar
6.3. İletişimde Etkili Diğer İnsan Tipleri

6.1. İletişimi İyi Olanlar

İletişimi iyi olanlar, insani hasletleri ön planda olanlardır. Bu özelliklerin birçoğu insanların fıtratında vardır. Bunun yanı sıra bu özelliklerden bazıları sonradan da kazanılabilir.

İletişimi iyi olan insanlar: *Cömert insanlar, alçakgönüllü insanlar, hoşgörülü insanlar, sabırlı insanlar, sosyal insanlar, yaratıcı insanlar, konuşkan insanlar, komik insanlar, samimi insanlar, güleryüzlü insanlar…*

İletişimi kötü olanlar, insanî hasletleri zayıf olan insanlardır. Bu özellikler, insanlarda sonradan var olan özelliklerdir. Yaratıcı hiçbir kulunun bu özelliklere sahip olmasını istememiştir; bunun için de ilahî kitaplar ve

peygamberler vasıtasıyla çokça uyarı yapmıştır. Bu hasletler, insanın kendi yaşantısı yoluyla insanda var olmuştur.

İletişimi kötü olan insanlar: *Cimri insanlar, bencil insanlar, görgüsüz insanlar, kibirli insanlar, nankör insanlar, vefasız insanlar, az konuşan insanlar, somurtkan yüzlü insanlar…*

6.1.1. Cömert (Mert) insanlar

Cömertlik, yaratılıştan gelen bir özellik olabileceği gibi; anne, babadan, aileden gelen bir özellik de olabilir. Anne babası, ailesi mert olan, yedirip içirmeyi seven insanlar da mert olurlar. Eskilerin ifadesiyle; görmüş geçirmiş, örfü, töreyi önemseyen, bilen insanlar da mert olur. Mertlik aynı zamanda bir davranış biçimidir.

Mert insanlar; samimi, içten, olduğu gibi görünen, hâlden anlayan insanlar oldukları için iletişim kurulmak istenen tiplerdir. Yedirmek ve içirmek, en güzel muhabbet aracıdır. Ortamlar, muhabbetler; ikramlarla beslenir, ikramlarla süslenir. Bütün bunlar da ancak mert insanlarla yapılacak işlerdir.

Cömert insanların diğer bazı özellikleri şöyledir:

- Yaratılışları gereği elleri çok açıktır ve ikram etmeyi çok severler
- Gönülleri zengindir
- Yedirip içirmeyi severler
- Yedirmeyi, içirmeyi gösteriş için değil içlerinden geldiği için yaparlar
- Samimidirler, çok içten davranırlar
- Ortamları ikramlarıyla şenlendirirler
- İkram etmenin mutluluğuyla rahat konuşurlar
- Sözleri de ikramları gibi mertçedir
- İçten pazarlıklı değillerdir
- Herhangi bir beklentileri olmadığı için rahat davranırlar
- Fedakârdırlar
- Yardımseverlerdir
- Merhamet ve acıma hisleri çok kuvvetlidir.

Cömert insanlar ve cömertlikle ilgili söylenen sözler, konuyu daha da aydınlatıcı olacaktır:

** Mert; Allah'a, insanlara, Cennet'e yakın, Cehennem'e uzaktır. Cimri ise, bunun aksinedir.* **Hz. Muhammet** (sav)

** Cömertlik olmadıkça, zenginliğin faydası olmaz.* **Hz. Ömer** (ra)

** En güzel cömertlik, imkânlar kısıtlıyken yapılandır.* **Hz. Ali** (ra)

** Cennetin kapılarını cömertler açar.* **Atasözü**

** Cömertlik olmayınca malın; vefa olmayınca arkadaşlığın hayrı olmaz.* **Lâedri**

** Cömertlik, Cennet'ten bir daldır; böyle bir dalı elinden kaçıranın vay hâline!* **Hz. Mevlâna**

İkra' (Oku)!

Artık ben de senin tanrının gerçek tanrı olduğuna inanıyorum

Misafirperverliğiyle, misafire hizmetiyle, bereketli sofrasıyla, yedirip içirmesiyle, cömertliğiyle şöhret bulmuş Hz. İbrahim evinde otururken kapısı çalmış. Kapıyı açtığında; ateşe tapan, Allah'a inanmayan bir Mecusiyi görmüş. O dönemin en azılı adamlarından biridir bu.

Adam: ─ Ey İbrahim, sana misafir olmaya geldim, der.

İbrahim Peygamber: ─ Kusura bakma, ben Allah'a inanmayan adamı misafir etmem, Allah'a hakaret edip dolaşan adama bir şey yedirip içirmem! der.

Bunun üzerine adam, üzgün bir şekilde oradan ayrılır.

Cenabıhak, İbrahim kuluna vahyederek buyurur ki:

─ Ey İbrahim! Neden o kulumu misafir etmedin, neden onu ağırlamadın? İnanmıyorsa, Bana inanmıyor; hakaret ediyorsa, Bana ediyor. O Bana inanmadığı hâlde, bana hakaret ettiği hâlde ben ona yetmiş yıldır rızkını veriyorum, rızkını kesmiyorum, ona kulum diyorum. Sen niye onun rızkına mani oldun? Sen neden onun senin evindeki rızkını kestin? Misafir etseydin neyin eksilirdi, ne zararın olurdu? Ona hizmet etseydin; belki de senden çok etkilenir, seni çok severdi.

Bu vahiyden sonra, İbrahim Peygamber çok üzülmüş, çok mahcup olmuştu. Kendini affettirmek, adamdan özür dilemek için adamın peşine düşer. Çok uzaklaşmamış olan Mecusiye kavuşur. Adamdan özür dileyerek kendisini misafir etmek için yalvarır, yakarır. Adam, İbrahim Peygamberin kısa süredeki bu dönüşümüne şaşırır ve bu kadar kısa süre içerisinde onu bu kadar değiştiren sebebin ne olduğunu sorar. Bunun üzerine Hz. İbrahim de Rabbinden gelen vahyi anlatır. Adam da anlattıklarını dinleyince:

— Demek senin Tanrın böyle dedi, benim hakkımda sana bunları söyledi; öyle mi?" der.

İbrahim peygamber de, "Evet, aynen öyle" diyince; adam:

— O beni bu kadar düşünür de ben Onu düşünmem mi?" demiş. Bunun üzerine,

— Ey İbrahim, şunu bil ki; artık ben de, senin tanrının gerçek tanrı olduğuna inanıyorum, demiş.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

6.1.2. Alçakgönüllü insanlar

İnsan; böbürlenen, kibirlenen insanı sevmez; bu tipler, insana çok itici gelirler. Alçakgönüllü insanlar, çok sevilen ve iletişim kurulmak istenen tiplerdir. İnancımıza göre Allah, büyüklük taslayanları, kibirlenenleri, övünenleri sevmez. (Nisa 36, Nahl, 23). İsra suresi 37. ayette Rabbimiz, *"Yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Çünkü sen asla yeri yaramazsın, boyca da asla dağlara erişemezsin."* buyurarak bize, kibirlenmenin hiçbir şeye yaramayacağını bildirir. Peygamberimiz de, *"Her kim Allah için alçakgönüllülük yaparsa, Yüce Allah onun derecesini yükseltir."* buyurarak bizleri alçakgönüllü olmaya teşvik eder.

Alçakgönüllü insanlar, çok sevilen tiplerdir. İnsan ilişkilerinde ve iletişimde de çok başarılıdırlar. Hadlerini çok iyi bilen insanlardır; yerine göre konuşur, yerine göre susarlar. Her davranışlarında bir ölçü vardır.

Alçakgönüllü insanların diğer bazı özellikleri şöyledir:

- Güzel ahlaklıdırlar
- Kibirlenmezler, kendilerini büyük görmezler
- Kendilerini övmezler
- Övgü karşısında tevazularını korurlar
- Hiçbir şeyi kendilerinden bilmezler
- Başarılarını kendilerine değil, başkalarına ya da başka durumlara bağlarlar
- «Ben» demezler, "ben" dilini kullanmazlar
- Herkesi çok değerli görürler
- Hoşgörülüdürler; herkese ve her görüşe saygılıdırlar
- Anlayışlıdırlar; hâlden anlarlar
- Kolay kolay kimseyi kırmazlar
- Kimseyi küçük görmezler.

Alçakgönüllü insanlar ve alçakgönüllülükle ilgili söylenen sözler, konuyu daha da aydınlatıcı olacaktır:

** Alçakgönüllülük, kişiyi yüceltir.* **Hz. Muhammet (sav)**

** Alçakgönüllülük, ilmin meyvesidir.* **Hz. Ali (ra)**

** İnsanın en büyüğü, en yüksek mevkide iken tevazu gösteren, kudret sahibi iken affeden ve kuvvetli olduğu vakit adaletle hareket edendir.* **Abdülmelik bin Mervan**

** Yükselmek isteyen, mütevazı olmalı; yücelik damına çıkmak için, alçakgönüllülükten başka merdiven yoktur.* **Sadi Şirazi**

** Tevazu sahibi olanı, Allah yüceltir; kibirli olanı da, Allah alçaltır.* **Lâedri**

İkra' (Oku)!

Teşekkür edilecekse, Allah'a; tören yapılacaksa, askere yapılmalı

Mısır'ı fethederk büyük bir zafer elde eden Yavuz Sultan Selim için, İstanbul'da karşılama merasimleri hazırlanmaktadır. Halk, padişahı karşılamak için büyük bir heyecan yaşamaktadır. Bütün İstanbul ayaktadır. İstanbullular,

en samimi hisleriyle padişahlarını alkışlarla karşılamak için sabırsızlanmaktadırlar.

Yavuz Sultan Selim ise, gösterişi sevmeyen, hususi yaşamında son derece tevazu içinde yaşayan birisidir. Yabancı ülke elçilerinin geldiği zamanlar hariç (Giyimiyle de devletin gücünü gösterirmiş), son derece sade giyimli bir padişahmış. Kendisini karşılamak için İstanbul'da yapılması düşünülen merasimi duyunca son derece sıkılmış ve bundan rahatsızlık duymuş.

Şehre girmesi gereken günden bir gün önce, gece yarısı İstanbul'a varmış; birkaç kişiyle beraber kayığa binip gizlice Topkapı Sarayı'na çıkmış. Ertesi gün halk, padişahın saraya geldiğini duyunca çok üzülmüş; çünkü artık tören yapmanın anlamı kalmamıştır. Bundan dolayı da hiçbir tören yapılmamış.

Yavuz Sultan Selim fetihte büyük bir askeri deha göstermesine rağmen, ziyaretine gidenlere dermiş: *"Fethi nasip eden, Allah; kazanan ise, askerimizdir. Teşekkür edilecekse, Allah'a; tören yapılacaksa, askere yapılmalıdır."*.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

6.1.3. Hoşgörülü insanlar

"Hatasız kul olmaz.", *"İnsan beşer, kuldur şaşar."* gibi atasözlerimiz bir gerçeği bize hatırlatır ki insan hata yapabilir, insanın kusurları olabilir. Bunun bilincinde olan insanlar, başkalarına hoşgörülü davranırlar. Hoşgörülü insanlar, saygılı insanlar oldukları için iletişimi iyi olan insanlardır ve bu yapıdaki insanlarla iletişim kurmak çok kolaydır.

Hoşgörü denince aklımıza gelen ilk isimlerden Mevlâna'nın çok bilinen bir sözünden hareketle hoşgörülü insanlar için şunları söyleyebiliriz: *Onlar sevgide güneş gibidirler, dostIuk ve kardeşIikte akarsu gibidirler, hataIarı örtmede gece gibidirler, tevazuda toprak gibidirler, öfkede öIü gibidirler ve her ne oIursa oIsun ya oIdukları gibi ya da göründükleri gibidirler.*

Hoşgörülü insanların insana bakışı, diğer insanlardan çok farklıdır. Bir hoşgörü insanı Alvarlı Efe bunu ne güzel ifade etmiştir:

Hazer kıl kırma kalbin kimsenin cânını incitme,
Esîr-i gurbet-i nâlân olan insânı incitme!
Tarîk-i aşkda bî-çâreyi hicrânı incitme,
Sabır kıl her belâya hâne-yi rahmânı incitme!
Felekde hâsılı insân isen bir cânı incitme,
Günahkâr olma fahr-i âlem-i zîşânı incitme!

Hoşgörülü insanların diğer bazı özellikleri şöyledir:

- Olaylara olumlu bakarlar
- Olumsuzlukların içinde bile olumlu şeyler görürler
- Her görüşe saygılıdırlar
- Kötüleri iyiye dönüştürme alışkanlıkları vardır
- Affedicidirler, affetmeyi severler
- Sabırlıdırlar
- Kusurların birçoğunu görmezden gelirler
- Kırıcı değillerdir
- Çok küçük şeylerden bile çok mutlu olurlar
- Kinleri yoktur.

Hoşgörülü insanlar ve hoşgörülülükle ilgili söylenen sözler, konuyu daha da aydınlatıcı olacaktır:

** Hoşgörü göster ki, hoş görülesin!* **Hz. Muhammet** (sav)

** Yaratılanı hoş gör, yaratandan ötürü.* **Yunus Emre**

** Bir kişi karşısındaki kişiye hoşgörü gösteriyorsa bunun anlamı, "Ben insanım ve senin de insan olduğuna inanıyorum." demektir; "Ben safım, gel benim sırtıma bin!" demek değildir.* **A. Miandjil**

** İnsanlığın kurtuluşunu sağlayacak, en büyük erdem hoşgörüdür.* **W.V. Loon**

** İnsanlar arasında bu kadar farklılık varken hoşgörü bir erdem değil, hayatta kalmak için bir gerekliliktir.* **Rene Dubos**

İkra' (Oku)!
Onun engin gönlü kirlenmez

Adamın biri helal olmayan yoldan, haksız bir kazançla para kazanıp bununla kendisine bir inek almış. Bir zaman sonra, yaptıklarından pişman olmuş ve vicdanını rahatlatmak için hiç olmazsa iyi bir şey yapmış olmak için ineği Hacı Bektaş Veli'nin dergâhına kurban olarak bağışlamak istemiş. O zamanlar dergâhlar aynı zamanda aşevi olarak da kullanılmakta, fakir fukara gelip karnını doyurmaktadır.

Durumu Hacı Bektaş Veli'ye anlatır ve Hacı Bektaş Veli, "Helâl değildir." diye kurbanı geri çevirir. Bunun üzerine adam, Mevlevi dergâhına gider ve durumu Mevlâna'ya anlatır. Mevlâna, bu bağışı kabul eder.

Adam aynı şeyi Hacı Bektaş Veli'ye de anlattığını ama onun bunu kabul etmediğini söyler ve Mevlâna'ya bunun sebebini sorar. Bunun üzerine Mevlâna şöyle der:

– Biz bir karga isek Hacı Bektaş Veli bir şahindir. Öyle her leşe konmaz. O yüzden senin bu hediyeni biz kabul ederiz ama o kabul etmeyebilir.

Adam üşenmemiş kalkıp Hacı Bektaş Dergâhına gitmiş. Hacı Bektaş Veli'ye, Mevlâna'nın kurbanı kabul ettiğini söyleyip bunun sebebini bir de Hacı Bektaş Veli'ye sorar. Bunu üzerine Hacı Bektaş Veli cevap vermiş:

– Bizim gönlümüz bir su birikintisi ise, Mevlâna'nın gönlü okyanus gibidir. Bu yüzden, bir damlayla bizim gönlümüz kirlenebilir ama onun engin gönlü kirlenmez. O, bu sebepten dolayı senin bağışını kabul etmiştir.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

6.1.4. Sabırlı insanlar

Sabırlı insanlar; olaylar karşısında gösterdikleri metanetle, insanlar arasındaki iletişimde sergiledikleri tutumla takdir edilen insanlardır. Kolay kolay yakınmadıklarından, şikâyetçi olmadıklarından insanlar bu tiplerle iletişimi iyi kurarlar. Kur'an'da çokça geçen ayetlerdendir: *"Allah sabredenlerle beraberdir."* (Aliimran, 146; Enfal, 66…). Peygamberimiz de, *"Kim sabrederse, Allah ona dayanma gücü verir. Kimseye sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir ikram verilmemiştir."* (Müslim) buyurmuştur.

Bir türkümüzün mısraları da bize sabrın sonunun ne kadar güzel olduğunu gösterir:

"Ne de olsa kışın sonu bahardır,
Yusuf sabır ile gitti Mısır'a…"

Sabırlı insanların diğer bazı özellikleri şöyledir:

- Kolay kolay öfkelenmezler
- Kalp kırmamaya özen gösterirler

- Düşünerek konuşurlar.
- Yerine göre sözlerini bile sakınırlar
- Hoşgörülüdürler
- Anlayışlıdırlar
- Affedicidirler
- Olaylar karşısında sakindirler.

Sabırlı insanlar ve sabırla ilgili söylenen sözler, konuyu daha da aydınlatıcı olacaktır:

** Sabır, boyun eğmek değil; mücadele etmektir.* **Hz. Ömer**

** Taş, taşIıktan çıkıp yok oImadıkça mücevher oIup yüzüğe takıIır mı hiç?* **Hz. Mevlâna**

** Sabır, suskunluk değil; işitilmeyen bir feryattır. Her kişinin değil, er kişinin harcıdır.* **Lâedri**

** İnsan, sabır ile insandır. Sabır ise; "sır"dır, "ar"dır, "sınav"dır.* **Lâedri**

** Sabrımız gücümüzden daha çok şey başarır.* **E. Burke**

İkra' (Oku)!

Sabır timsali Hz. Eyüp

"Sabır" denince akla ilk gelenlerden olan Hz Eyüp, hayatında ağır bir imtihana maruz kalmış; önce malını mülkünü, ardından da birer birer çocuklarını kaybetmiş; ama bütün bu kayıpları, yitirdikleri karşısında o hep, *"Veren Rabbimdi, alan da Rabbim… Neyine itiraz edebilirim ki?... Onların sahibi Rabbimdi; onlar benim değildi ki zaten."* dermiş ve sabrı asla elden bırakmazmış.

Bir zaman sonra bir başka imtihana daha tabi tutulmuş. Öyle bir hastalığa düçar olmuş ki; çare yok, derman yok. Kalbi ve dili hariç bütün vücudunda çıbanlar çıkmış, yaralar açılmış ve büyük acılara maruz kalmış. Bunun yanı sıra bir de vücudundan çok necis (pis) kokular yayılıyormuş. Bütün sevenleri tarafından tecrit edilmiş, yalnızca eşi kalmış yanında. Eşi de bu durumun çok üzülüyormuş. Artık o da çok yorulmuştur. Bir gün, *"Ey Eyüp, sen ki Allah'ın Peygamberisin. Dua edip şifa istesen sana şifa vermez mi?"* demiş; Hz. Eyüp de bunu üzerine, *"Beni bunca yıl sağlıklı yaşatıp şunun şurasında birkaç yıldır hastalıkla yaşatan Allah'tan şifa istemekten utanırım."* demiş.

Hastalığı her gün daha da ilerliyor, daha da kötüye gidiyormuş. Buna rağmen o bu hâlinden hiçbir zaman şikâyetçi olmamış, daima Allah'a şükür içinde kalmaya devam etmiş. Bir zaman sonra, yaralarından çıkan kurtlar Allah'ı zikretmenin yeri olan kalp ve lisanına iliştiklerinde kulluk vazifemi yerine getiremem, Allah'ı zikredemem düşüncesiyle içinden, *"Yâ Rabbi kesinlikle hâlimden şikâyetçi değilim; kalbime ve dilime bir zarar gelmesin ki Seni anabileyim, Seni zikredebileyim."* diye geçirmiş ve bunun için Allah'a yalvarmış.

Bunun üzerine, bu samimiyetine binaen Hz.Eyüp, Allah'ın lutfu ve emriyle ayağını yere vurmuş, fışkıran su kaynağından yıkanıp içerek eski sıhhat ve güzelliğine kavuşmuştur. Epeyce uzun süren (Farklı rivayetlere göre 3, 7, 13 veya 18 sene) bu sıkıntılı dönemden sonra; bu amansız, çaresiz hastalığa sabırla karşılık veren Hz. Eyüp'e Allah yeniden servet ve çocuk ihsan edilerek sabrının mükâfatını vermiştir.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

6.1.5. Sosyal insanlar

Bazı insanlar fıtratları gereği başka insanlarla beraber olmayı, onlarla çok erken sürede kaynaşmayı başarırlar. Bu insanlar başkalarıyla bir şeyler paylaşmayı seven tiplerdir. Etraflarına çok ilgili olan bu insanların etraflarında da çok insan olur. Çok değişik tipte insanlar vardır etraflarında ve bu tiplerin her biriyle anlaşabilecek bir zemin bulurlar. Dışa dönük tiplerdir.

İlişkilerini genel itibariyle yüzeysel tutarlar. Derin mevzulara fazla girmezler. Herkesle iyi olma, belli bir düzeyde samimi olma arzuları vardır. Birçok insan için var olan kırmızıçizgiler bunlarda yoktur ya da esnektir.

Sosyal insanların diğer bazı özellikleri şöyledir:

- Girdikleri ortamlara erken uyum sağlarlar
- İnsanlarla erken kaynaşırlar
- Çevreleri geniştir
- İyimserdirler
- Ümit vericidirler
- Dostluğu, arkadaşlığı önemserler
- Muhabbeti, konuşmayı severler
- Girişkendirler
- Yedirip içirmeyi severler
- Hareketlidirler
- Kolay kolay pes etmezler
- Küsmezler
- Kin tutmazlar.

Sosyal insanlar ve sosyallikle ilgili söylenen sözler, konuyu daha da aydınlatıcı olacaktır:

** İyi insan, mutluluk; kötü insan, tecrübe; yanlış insan, ders; mükemmel insan, iz bırakır.* **Lâedri**

** Herkesin işine yaradığın kadar iyisindir, bu hayatta.* **Lâedri**

** Doğru zamanda gelen yanlış insana tanıdığın şansı, yanlış zamanda gelen doğru insana tanımadığın sürece üzülen hep sen olursun.* **Çehov**

** Bazı insanlar gelince, bazı insanlar gidince güzel.* **Lâedri**

** Ne zaman bir kâbus görsem ve dalsam uzaklara, ne zaman aklıma bir şey takılsa ve hüzün dalsa içime, bir iyi ki gelir yerleşir ruhuma. İşte o zaman neşelenmeye başlarım tekrar.* **Lâedri**

6.1.6. Yaratıcı insanlar

Bu insanlar, fıtratları gereği, hareketlidirler. Durağanlığı sevmedikleri için hep bir şeyler peşindedirler. Böyle olunca da ortamları sıkıcı olmaktan kurtarırlar. Erken sıkılan yapıda oldukları için de hep yeni bir şeyler bulur ya da denerler.

Yaratıcı insanların diğer bazı özellikleri şöyledir:

- Özgürdürler, özgür hareket etmeyi severler
- Ortamları kendileri şekillendirmek ister
- Hızlı karar verirler
- Akla gelmedik şeyleri getirirler.
- Değişiklik yapmayı severler
- Yenilikçidirler
- Zaman zaman eğlendiricidirler

Yaratıcı insanlar ve yaratıcılıkla ilgili söylenen sözler, konuyu daha da aydınlatıcı olacaktır:

** Bize çalışkan köleler değil, yaratıcı zekâlar gerek.* **Ahmet Ümit**

** İnsan, insana iyi gelmeli; gelmeyecekse hiç gelmemeli.* **Lâedri**

** Mantık sizi a noktasından b noktasına götürür; hayal gücü ise her yere.* **Einstein**

** Yaratıcılığımızı; iyiliğe, güzelliğe, doğruluğa doğru yöneltsek; ne müthiş hizmetler sunacağız birbirimize bir bilsek!...* **Deniz Taşkın**

** Yaratıcılık çoğu kez dilin bittiği yerde başlar.* **A. Koestler**

6.1.7. Konuşkan insanlar

Bazı insanlar, her konuda konuşurlar. Bu insanların kimileri, bazıları tarafından eleştirilse de ortamları renklendiren, sıkıcı olmaktan kurtaran tiplerdir.

Her ne kadar çok konuşanlar için olumsuz şeyler çok söylense de iletişimde bu tipler, arzulanan tiplerdir. Bu insanlarla iletişim kurmak, az konuşanlara göre daha kolaydır. Kendilerini erken ele verdikleri için keşfedilmeleri, tanınmaları o kadar da zor değildir.

Konuşkan insanların diğer bazı özellikleri şöyledir:

- Konuşmayı severler
- Her şey üzerine konuşurlar
- Çağrışımları kuvvetlidir
- Olaylar arasında bağlantılar kurma yeteneğine sahiptirler
- Gözlem güçleri kuvvetlidir
- Ortamı sıkıcı olmaktan kurtarırlar
- Sözlerinin sınırı yoktur.

6.1.8. Komik insanlar

Çoğu insan kendilerini tebessüm ettiren, güldüren insanları sever, onları yanında bulundurur ya da onlara yakın olmaya çalışır. Bu tipler zekâlarını farklı kullanan tipler olup ortamları renklendiren tiplerdir.

Komik insanların diğer bazı özellikleri şöyledir:

- Esprilidirler
- Renkli kişilerdir
- Hayatı çok ciddiye almazlar
- Olaylara farklı bakarlar
- Olaylardan çıkardıkları sonuçlar ilginçtir
- Sıkıcı değillerdir
- Güldürmeyi, eğlendirmeyi severler.
- Yerine göre hazırcevaptırlar.

6.2. İletişimi Kötü Olanlar

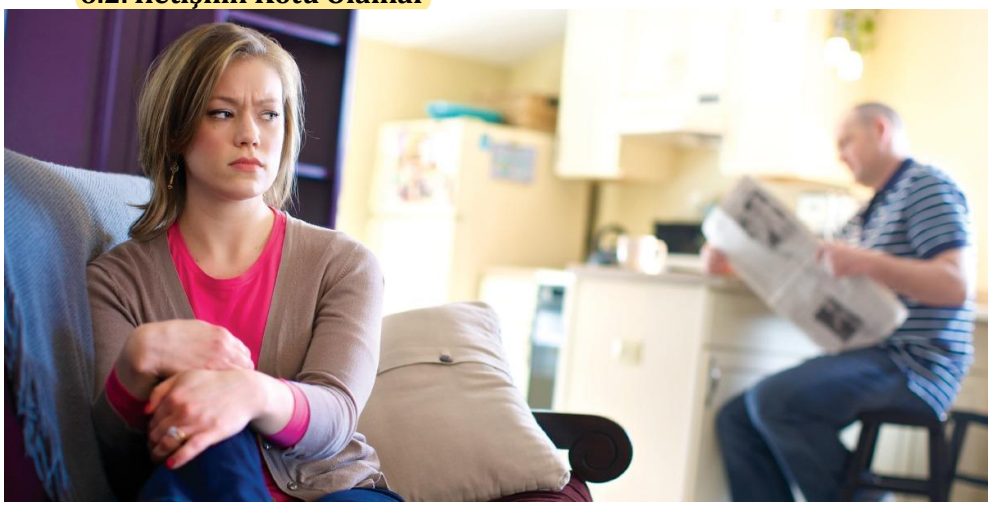

İletişimi kötü olanlar, insanî hasletleri zayıflamış ya da zayıflatılmış insanlardır. İnancımız gereği biliriz ki, *"Hiçbir insan kötü olarak doğmamıştır ya da yaratılmamıştır. İnsanı kötü yapan kendi yaptıkları ya da içinde yaşadığı ailedir, toplumdur."* Kötü özellikler, sonradan kazanılan ya da sahip olunan özelliklerdir.

En kötü iletişim adamları; *cimri insanlar, kibirli insanlar, bencil insanlar, görgüsüz insanlar, nankör insanlar, vefasız insanlar*dır.

Bu maddelere eklenebilecek daha çok madde olabilir; ama konuyu sınırlandırmak maksadıyla, bu kadarıyla yetinelim.

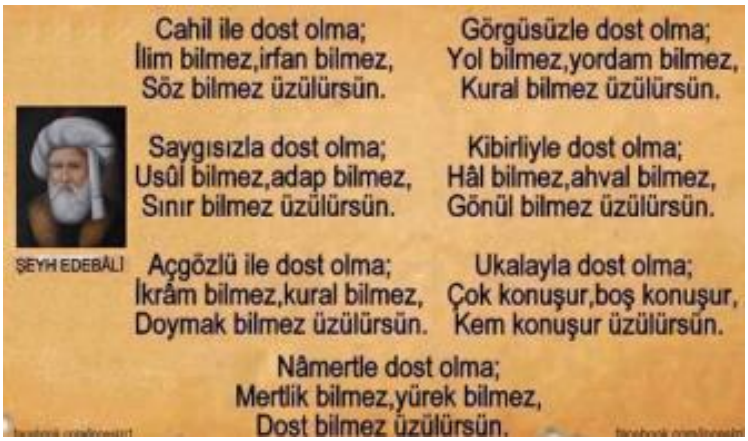

6.2.1. Cimri insanlar

İletişime engel durumların başında cimrilik gelir. Dolayısıyla iletişimi en kötü olanların başında da cimri insanlar gelmektedir.

İletişim, etkileşim demektir. Etkileşim; birlikte olmak, birlikte bir şeyler paylaşmak demektir. Cimri insanlarla da bir şeyler paylaşmak zordur. *"Eli dar olanın, gönlü de dar olur."* buyuruyor, Hz. Ali Efendimiz. Bu insanlarla beraberken insanın ruhu daralır; mekân basıkmış gibi, zaman da geçmiyormuş gibi gelir insana.

İnsan, var olduğu ortamlarda bir şeyler yapmak ister; yemek, içmek, eğlenmek, rahat olmak ister. Cimri insanlarla da bu işler yapılmaz. Paylaşımcı olmadıkları için, vermeyi, paylaşmayı sevmedikleri için bu tür faaliyetlere girmek istemezler ya da girseler de hesap kitap yaparak girerler. Hep başkalarının yapmasını, harcamasını beklerler. Onun için de sevilmezler.

Kur'an'da, cimriler şöyle anlatılmaktadır: *"Onlar ki hem cimrilik ederler hem de herkese cimrilik tavsiye ederler ve Allah'ın kendilerine lütfundan verdiği nimeti gizlerler."* (Nisa, 37), *"Allah'ın kendilerine verdiğinden harcasalardı ne olurdu?"* (Nisa, 39)… Allah, cömerttir; cömertleri sever; verdiği nimetlerden vermeyenleri sevmez.

Cimrinin etrafı da cimridir; yani etrafında, insan yok denecek kadardır. İnsanlar, elinde olduğu hâlde, imkânı olduğu hâlde harcamayan ya da vermeyen insanları sevmezler. İnsan olma, arkadaş edinme, dost biriktirme; ancak yedirip içirmekle, harcamakla, vermekle mümkündür. Cimriler ise, hayatlarını biriktirmek, harcamamak üzerine dizayn ederler; bir başka ifadeyle mal biriktirirler. Oysa bu hayattan tat, lezzet ve zevk almak için mal değil insan biriktirmek gerekir.

Cimri insanların diğer bazı özellikleri şöyledir:

- Muhabbeti, dostluğu önemsemezler
- Samimiyetten hoşlanmazlar
- İçten pazarlıklıdırlar
- Paylaşmayı asla sevmezler
- Ortamları para vermemek üzerine düzenlerler
- Sıkıcıdırlar
- Menfaatçidirler
- Merhametsizdirler
- Hâlden anlamazlar
- Anlayışsızdırlar
- Başkalarıyla çok samimi olmamaya özen gösterirler.

Cimri insanlar ve cimrilikle ilgili söylenen sözler, konuyu daha da aydınlatıcı olacaktır:

Cimrilikten sakınınız; çünkü cimrilik, sizden önceki ümmetleri helak etmiştir. **Hz. Muhammet (sav)**

Mert kişinin yemeği, şifa; cimri kişinin yemeği ise, hastalıktır. **Hz. Muhammet** (sav)

Şu iki haslet, bir müminde bulunmaz: Cimrilik ve kötü ahlâk. **Hz. Muhammet (sav)**

Cimri, dünyada fakir gibi yaşar; ahirette ise, zengin gibi hesaba çekilir. **Hz. Ali** (ra)

Bazısının eli verir, gönlü vermez; bazısının da gönlü verir, eli vermez. Her ikisi de cimridir. **C. Şahabettin**

Zenginlik, insanı cimriliğe mahkûm etmez. Cimrilik, insanın kişisel tercihidir. **Muhammet Bozdağ**

Cimri, aklını yitirmiş bir kapitalist; kapitalist ise, aklı başında bir cimridir. **Karl Marx**

Fakir insan, bazı şeylerden mahrumdur; cimri ise her şeyden mahrumdur. **Seneca**

Gel dese de, bakma cimri aşına;
Bir fırsat arar da, kalkar başına. **Neyzen Tevfik**

İkra' (Oku)!
Küçük bir ikramı bile benimle paylaşmayan biriyle ben hayatımı niye paylaşayım?

Ortaokul yıllarında bir arkadaşım vardı. Maddî durumu; bize göre, sınıftaki çoğu arkadaşıma göre, çok iyiydi. Bunu kılık-kıyafetinden, ayakkabılarından anlardım. Bir arkadaşım da durumlarının iyi olduğundan hep söz ederdi. Ama hep dikkatimi çekerdi, kimseye bir şey ısmarlamazdı; kimseye bir şey yedirdiğini, içirdiğini görmemiştim. Hep gizli yerlerde yer içerdi. Bu durumuna birkaç defa rastlamışlığım olmuştu.

Şirin bir yüzü vardı. İnsanlar da ona yedirmeyi, içirmeyi seviyorlardı. Çok dikkatimi çekerdi; herkesten bir şeyler yer içerdi ama kendisi kimseye bir şey yedirip içirmezdi. Bu durumu, bir zaman sonra arkadaşlarımın da dikkatini çekmişti. Bir yerlere gidildiğinde, bir şeyler yiyilip içildiğinde hep en sona kalıyor ya da o an bir bahaneyle kendini hesap yerinden uzak tutuyordu. Bir zaman sonra arkadaşlarım kendi aralarında onun bu durumunu konuşmaya başlamışlardı: *"Hiçbir şey ısmarlamıyor.", "Bir gün de eli cebine gitse.", "Siz onun hiçbir şey ısmarladığını ya da bir ikramını gördünüz mü?..."*.

Bir süre daha bu durumunu sürdürünce arkadaşlardan bazıları yavaş yavaş ondan uzaklaşmaya başladı. Öyle ki artık onun gelebileceği tahmin ediliyorsa kantine bile inilmiyordu. Bazı yerlere gidilirken onu almadan gitmeye başlamışlardı. Ve bir zaman sonra tamamen yalnız kaldı.

Bir gün bir arkadaşıma, *"Daha niye benimle konuşmuyorsunuz."* dediğinde; arkadaşım da hiç çekinmeden cevap vermişti: *"Kusura bakma ama bizimle olduğun hiçbir zaman elin cebine gitmiyor. Hep biz harcıyoruz, çoğu arkadaşımızın durumu çok kötü olmasına rağmen onlar yine bir şeyler ısmarlıyor ya da hesabı vermeye çalışıyor. Sen bugüne kadar bize bir bardak çay bile ısmarlamadın. Benim cimrilerle işim olmaz! Küçük bir ikramı bile benimle paylaşmayan biriyle ben hayatımı niye paylaşayım?"*

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan*)*

6.2.2. Kibirli insanlar

Kibirli insanlar; kendini beğenen, kendini başkalarından üstün gören insanlardır. İnsanda olmaması gereken bir özellik ama işte insan, maalesef haddini bilmeyince böyle bir tip olup ortaya çıkabiliyor. Kendilerini çok beğendikleri için duruşları, bakışları, konuşmaları, yürüyüşleri bile farklıdır. Başını kuma gömen devekuşu gibidirler; insanların onları nasıl gördüklerinden bihaberdirler. İnsanlar böyle tipleri sevmezler ve böyle tiplerle iletişim kurmayı istemezler.

Allah, kibirli insanları hiç sevmediğini Kur'an'da birçok ayette belirtmiştir: *"O, büyüklük taslayanları hiç sevmez."* (Nahl, 23), *"Allah kendini beğenip övünen hiç kimseyi sevmez."* (Lokman, 18) … Allah'ın sevmediğini, insanların sevmesi mümkün değildir.

Kendilerini üstün görüp başkalarını küçük gördükleri için insanlar bu tiplerden hızla uzaklaşırlar. Zamanla kendi kendilerine kalırlar. Bu yalnızlıklarını da maalesef çoğu zaman sorgulamazlar. Kendilerini kusursuz görürler, kusurları hep başkalarında arar ya da görürler. Kısaca bu tiplerin her özelliği, iletişime engeldir.

Kibirli insanların diğer bazı özellikleri şöyledir:

- Saygısızdırlar
- Ölçüsüzdürler
- Sevgi yoksunudurlar
- Başkalarını ezmekten, aşağılamaktan zevk alırlar
- İnsanları kırmaktan, üzmekten imtina etmezler
- Empati yetenekleri yoktur
- İçerisinde bulundukları durumun farkında değillerdir
- Yaptıklarını söylerler, "Ben yaptım" derler
- Hep kendilerinin övülmesini arzu ederler
- Sözlerinin nereye varacağını düşünmezler.

Kibirli insanlar ve kibir ile ilgili söylenen sözler, konuyu daha da aydınlatıcı olacaktır:

İnsanı üç şey felakete sürükler: Cimrilik, nefse uymak, kendini beğenmek. **Hz. Muhammet (sav)**

Hayatta üç şey kişinin özüne zarar verir: Öfke, kibir, açgözlülük. **Hz. Muhammet** (sav)

Kibir, insanları yalnızlığa mahkûm eder. **Hz. Ali (ra)**

Kişinin kendini beğenmesi, aklının zayıf olduğuna delalet eder. **Hz. Ali** (ra)

Alçak yerde tepecik kendini dağ zanneder. **Atasözü**

Şapkası dar gelen, başım büyük sanırmış. **Atasözü**

Ne diye böbürlenip büyükleniyorsun; doğumun bir damla su, ölümün bir avuç toprak değil mi? **Şems-i Tebrizî**

Kendini vazgeçilmez sanma; toprağın altı kendini vazgeçilmez sananlarla dolu. **Lâedri**

Kibirli kişi, dağın zirvesindeki adam gibidir: orada durup aşağıdakileri küçük görür. Bilmiyor ki aşağıdaki insanlar da onu küçük görüyor. **Lâedrî**

Kendini çok beğenme kul katında;
Ne kendini beğenmişler var, toprak altında. **Mevlânâ**

"Ne kadar kibirli dursa da bardağın önünde eğilir çaydanlık. Öyleyse bu büyüklenme niye? Bu kibir, bu gurur niçin?" **İmam Gazali**

"Küçüklerin, büyüklük taslaması kadar tehlikeli bir şey yoktur." **Stefan Zweig**

İkra' (Oku)!
Gitti ömrünün tamamı (Bilgin ile Kayıkçı)

Kendini beğenmiş bir gramer (dil) bilgini, boğazdan karşıya geçmek için bir kayığa binmiş ve kurumla yerine oturmuş.

Kayıkçı, olgun ve alçak gönüllü bir insanmış. *"Efendim hoş geldiniz!"* dedikten sonra başlamış küreklere asılmaya. Arada sırada da yolcusunu gözetliyormuş. Kendi kendine *"Saygın biri olmalı"* diye düşünmüş.

Denizin orta yerine geldikleri sırada; bilgin, küçümser bir edayla, kayıkçıya sormuş:

— Sen hiç gramer okudun mu?...

Kayıkçı:

— Hayır efendim, demiş ve devam etmiş:

— Benim okumaya imkânım olmadı. Okumamış biriyim, dediğiniz şeylerden hiç anlamam.

— Vah vah demiş, bilgin. Biraz da gururlanarak konuşmaya devam etmiş:

— Desene ömrünün yarısı boşa gitmiş!... Keşke biraz gramer okusaydınız da dünyanızı kurtarsaydınız.

Kayıkçı cevap vermemiş; ama Bilginin kibirli, kendine beğenen hâlinden de hiç hoşlanmamış.

Böyle bir süre ilerledikten sonra rüzgâr şiddetini artırmaya; dalgalar, büyümeye başlamıştı. Denizde fırtına çıkmış; bilgin, korkmaya başlamıştı.

Kayıkçı alabildiğine küreklere asılıyor; bir an önce, karşıya geçmek istiyordu. Kıyıya epeyce yaklaşmış olmasına rağmen hâlâ bir mesafe daha vardı. Rüzgâr da şiddetini artırmıştı. Kayıkçı çok çaba sarf ediyordu. Kayık fırtınanın ve dalgaların şiddetiyle su alıyordu. Kayıkçı, çaresizlik içinde bilgine dönüp sormuş:

— Efendim, yüzme bilir misiniz?

Bilgin:

— Ne yazık ki bilmiyorum, demiş korkuyla

O zaman Kayıkçı demiş:

— Vah vah… Desene ömrünün tamamı boşa gidecek! Keşke gramer bileceğinize benim gibi yüzme bilseydiniz de canınızı kurtarsaydınız...

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

6.2.3. Bencil insanlar

Bencillik; insanın kendini, kendi çıkarını, kendi yararını her şeyin üstünde görmesi, tutması demektir. İnsan, fıtratı gereği kendini, kendi menfaatini

korumak zorundadır; ancak bu, başkalarının mağduriyeti, kaybı, üzüntüsü, mutsuzluğu üzerine bina edilmemeli.

Günümüzde insanlar, maalesef, öyle bencil hâle geldiler ya da öyle bencil yetiştirildiler ki, kendilerinden başkasını düşünmez oldular. Artık günümüz insanın çoğu için varsa yoksa kendi menfaati, kendi çıkarı… Böyle olunca da başkalarının hakkına girmemeyi düşünmez oldular. Başkalarına, başkalarının hakkına saygı göstermez oldular.

Bencillik, insanı yalnızlığa iter. Bencil insanlar ilişkilerini menfaatlerine göre şekillendirdikleri için, iletişimleri çok erken biter ya da menfaatleri birince biter. Bunu fark eden, iletişime önem veren tipler de, bu tiplerden erken kopar. Çünkü insan, düşündüğü kadar düşünülmek de ister.

Bencil insanların diğer bazı özellikleri şöyledir:

- Her şeyde hep "ben" derler
- Hep kendilerini düşünürler
- Menfaatçidirler, çıkarlarına bakarlar
- Kıskançtırlar
- Kendilerini öne çıkarmayı severler.
- Kendilerini farklı gösterirler
- Kendilerini çok beğenirler
- Empati yetenekleri çok zayıftır
- Paylaşımı sevmezler
- Her şeyin kendilerine yapılmasını isterler
- Her şeye yalnızca kendileri sahip olmak ister.

Bencil insanlar ve bencillikle ilgili söylenen sözler, konuyu daha da aydınlatıcı olacaktır:

Bencillik, göze takılmış ayna gibidir. O gözler nereye bakarsa baksın kendinden başkasını görmez. **Mevlâna**

Bencillik, insanın istediği gibi yaşaması değil; başkalarına da kendisi gibi yaşamayı önermesidir. **Lâedrî**

Kendisini pek çok seven, çevresinde pek az sevilir. **Cenap Şehabettin**

Bencil insan, kendi esaretine zincirlenmiş bir köledir. **Lâedrî**

Bencil, her yerde yalnızdır. **George Sand**

Bencillik, dostluğun zehiridir. **Balzac**

Bir ulusa kıyamet getirmek için bencillik yeterlidir. **Lâedrî**

Bencil insan, tek başına kalmış meyvesiz bir ağaç gibi kurur gider. **Turgenyev**

6.2.4. Görgüsüz insanlar

Görgülü insan; düşünerek hareket eden, konuşan, yumuşak huylu, kibar ve nazik davranışlı, hoşgörülü, mütevazı, saygılı ve seviyeli insan demektir. Görgüsüz insan ise, düşünmeden hareket eden, konuşan, kaba davranışlı, hoşgörüsüz, kibirli, saygısız ve seviyesiz insan demektir.

Görgü kuralları, toplumun değer yargılarıyla şekillenmiş kurallardır. Bu kurallar, birlikte yaşamanın bir gereğidir. Toplum, mensubu olan insanların bu kurallara göre yaşamasını arzu eder. İnsan da bu kurallara uygun yaşadığı sürece saygınlık kazanır. İnsanlar ilişki ve iletişimlerinde bu kurallara ne kadar uyarlarsa o kadar iyi iletişim kurarlar.

İnsan ilişkilerinde, toplumun geleneğinden göreneğinden, örfünden töresinden, inancından değerlerinden haberdar olmak önemlidir. Bir insanın kendi toplumunun değerleriyle inşa edilmiş olması gerekir. Bunlardan bihaber olanlarla iletişim kurulduğunda önemli sıkıntılar yaşanır. Bunlar; nerede, nasıl davranılacağını, nasıl konuşulacağını bilmeyen tiplerdir.

Görgüsüzlükle ilgili söylenmiş atasözlerimiz bu tipleri çok iyi anlatır: *"Düğünü olmamış oynaya; cenazesi olmamış ağlaya.", "Görmemişten hamur alacağına; eğil de, yerden çamur al!"*

Görgüsüz insanların diğer bazı özellikleri şöyledir:

- Nerede, nasıl davranılacağını, konuşulacağını bilmezler
- Nezaket kurallarından bihaberdirler
- Saygısızdırlar
- Kabadırlar
- Cahilliklerinin farkında değillerdir.
- Davranışlarının, sözlerinin farkında değillerdir

Görgüsüz insanlar ve görgüsüzlükle ilgili söylenen sözler, konuyu daha da aydınlatıcı olacaktır:

Hayatta 3 tip insandan korkacaksın: Dağdan inme, dinden dönme, sonradan görme. **Necip Fazıl**

Çok şey görmüş olabilirsin ama sonradan gördüysen sıkıntı. **Lâedri**

Bazı insanları, hayata baktığı pencereden atmalı! **Lâedri**

Bir mum kadar ışık vermeyenlerin kendini bir yıldız kadar parlak görmesine şaşıyorum. **Lâedri**

Görgülü kuşlar gördüğünü işler, görgüsüz kuşlar gör bak ne işler? **Lâedri**

Yaptıklarıyla küçülenler, laflarıyla büyüdüklerini sanmasınlar. **Lâedri**

Aslında insanlar seni hayal kırıklığına uğratmıyor; sadece sen yanlış insanlar üzerinde hayal kuruyorsun. **Lâedri**

6.2.5. Nankör insanlar

Nankör insan; yapılanın değerini, kıymetini bilmeyen, unutan, hatırlamayan insan demektir.

İnsanların çoğu maalesef böyle bir yapıya sahip. Bir hikâyede anlatılan, "İyiliği, kayaya yaz; kötülüğü toprağa." sözü hatırlatır ki iyilikler unutulmamalı; bunun için de iyilikleri mutlaka silinmeyecek şekilde hafızlarımıza kaydetmeliyiz.

Yapılan iyiliğin, verilen değerin farkında olmayan insanlar sevilmezler. Çünkü insan, yaptığının bilinmesini, takdir edilmesini ister. İnsan bunu görmediği zaman, artık bu tiplerle iletişim kurmak istemez.

Nankör insanların diğer bazı özellikleri şöyledir:

- Yapılanın kıymetini bilmezler
- İnsanî hasletleri zayıftır
- Takdir etmeyi bilmezler
- Hafızaları zayıftır
- İyi ile kötüyü, doğru ile yanlışı çoğu zamana ayırt edemezler
- Görgüsüzdürler
- Bencildirler
- Menfaatçidirler, çıkarlarına bakarlar
- Paylaşımı sevmezler
- Düşüncesizdirler
- Vefasızdırlar

Nankör insanlar ve nankörlükle ilgili söylenen sözler, konuyu daha da aydınlatıcı olacaktır:

Bir insan huysuzsa idare edin, cahilse akıl verin, sinirliyse sabredin, ama nankör ise yol verin gitsin. Çünkü huysuz insan düzelebilir, cahil insan akıllanabilir, sinirli insan sakinleşebilir; ama nankör insan asla değişmez. **Lâedri**

Vefalı insan, birçok zararınızı da görse, bir iyiliğinizi unutmaz! Nankör insan, bir tek zararınızı görse, bütün iyilikleri unutur. **Lâedrî**

Nankör insanları mutlu etmek çok zordur; yağa da yatırsan, bala da batırsan yaranamazsın. En iyisi bırakacaksın, kendi yağlarında kavrulsunlar. **Lâedrî**

En tehlikeli insan, yapılan iyiliği unutup nankörlük yapandır. **Lâedrî**

Nankör insan, her şeyin fiyatını bilen; fakat hiçbir şeyin değerini bilmeyen insandır. **O. Wilde**

Ne isterseniz olun; ama size gösterilen iyi niyetin nankörü olmayın! **Lâedri**

Vefalı insan, birçok zararınızı da görse, bir iyiliğinizi unutmaz. Nankör insan, bir tek zararınızı görse, bütün iyiliklerinizi unutur. **Lâedri**

İkra' (Oku)!

Yapılan iyilikten daha çabuk unutulan bir şey yokmuş

Avcılar, ormanda avlanırken bir kurda rastlamışlar. Kurt, avcıları görünce hızla bulunduğu yerden uzaklaşmış; avcılar da peşine düşmüş. Kurt ormanda oraya buraya kaçar; ancak peşindeki avcıları bir türlü ekemez. Canını kurtarmak için deli gibi koşarken bir köylüye rastlar. Köylü elinde yabasıyla tarlasına girmektedir. Kurt, adamın önüne çöker ve yalvarmaya başlar:

— Ey insan ne olur yardım et bana, peşimdeki avcılardan kaçacak hâlim kalmadı; eğer sen yardım etmezsen, biraz sonra beni yakalayıp öldürecekler.

Köylü bir an düşündükten sonra yanındaki boş çuvalı açar, kurda içine girmesini söyler. Çuvalın ağzını bağlar, sırtına vurur ve yürümeye devam eder. Birkaç dakika sonra da avcılara rastlar. Avcılar köylüye bu civarda bir kurt görüp görmediğini sorarlar. Köylü *"Görmedim."* der ve avcılar oradan uzaklaşır. Avcıların iyice uzaklaştığından emin olduktan sonra Köylü sırtındaki torbayı indirir, ağzını açar ve kurdu dışarı salar.

"Çok teşekkür ederim", der kurt; *"Bana büyük bir iyilik yaptın."*. *"Önemli değil"*, demiş köylü ve tarlasına gitmek üzere yürümeye başlamış. *"Bir dakika!"* diye seslenir kurt; ardından devam eder:

— Çok uzun zamandır bu avcılardan kaçıyorum, çok bitkin düştüm; açım, kuvvetimi toplamam için bir şeyler yemem lazım. Gördüm ki, burada senden başka yiyecek bir şey de yok.

Köylü şaşırır: — Olur mu, ben senin hayatını kurtarmadım mı? Ne tez unuttun?...

Kurt cevap vermiş: — Yapılan iyiliklerden, daha çabuk unutulan ne var ki? Kusura bakma! Kendimi senden daha fazla düşünmeliyim; dolayısıyla, seni yemek zorundayım.

Adam ile kurt bunun üzerine bir süre tartıştıktan sonra, ormanda karşılarına çıkacak olan ilk üç varlığa bu konuyu sormaya ve ona göre davranmaya karar verirler.

Karşılarına önce yaşlı bir kısrak çıkar. *"Ne vefası... Ben sahibime yıllarca hizmet ettim, arabasını çektim, taylar doğurdum, gezdirdim. Nasıl ki yaşlanıp bir işe yaramadıysam beni kapıya kovdu... "*, der kısrak

Bu cevaba kurt sevinirken adam üzülür; ardından, bir köpeğe rastlarlar. *"Ben hizmetin değerini bilen bir efendi görmedim." der ve devam eder köpek: "Yıllardır sadakatle hizmet ederim sahibime; koyunlarını korurum, yabancılara saldırırım, ama o beni her gün tekmeler, döver."*

Kurt, köylüye döner: — İşte gördün mü?" der.

Köylü de son bir çabayla: — Ama üç diye konuşmuştuk, birine daha soralım, sonra beni ye! diye cevap verir.

Bu kez karşılarına bir tilki çıkar. Başlarından geçenleri, tartışmalarını anlatırlar. Tilki hep nefret ettiği kurda bir oyun oynayacağı için keyiflenir. *"Her şeyi anladım da"* der tilki; *"Bu küçücük torbaya sen nasıl sığdın?"*

Kurt bir şeyler söylemiş, tilki de inanmamış gibi yapar: — Gözümle görmeden inanmam!

İşin sonuna geldiğini düşünen kurt, torbaya girer girmez; tilki, köylüye işaret eder ve köylü torbanın ağzını sıkıca bağlar. Köylü eline bir taş alır ve *"Beni yemeye kalktın ha nankör yaratık"* diyerek torbanın içindeki kurdu bir süre pataklar. Sonra tilkiye döner: *"Sana minnettarım beni bu kurttan kurtardın."* der.

Tilki de, "Benim için bir zevkti." diye cevap verir. O an köylünün gözü tilkinin parlak kürküne takılır, bu kürkü satarsa alacağı parayı düşünür ve hiç beklemeden elindeki taşı kafasına vurup tilkiyi öldürür. Sonra da torbanın içindeki kurdu ayağıyla dürter:

— Haklıymışsın kurt, yapılan iyilikten daha çabuk unutulan bir şey yokmuş!...

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insanlıktan uzaklaştıran hikâyeler)

6.2.6. Vefasız insanlar

Vefasız insan; sözüne, sevgisine, sadakatine, dostluğuna bağlı olmayan, bunları çabuk unutan kimsedir.

İnsan; vefalı olan, kadir kıymet bilen insanı sever. Vefa, insan ilişkilerinde en önemli ölçülerden biridir. Vefasızlık, insanı üzen durumlardandır. İnsanın iyilik yapma isteğini bitiren, yaşama gücünü zayıflatan vefasızlıktır. İnsan, ilişkilerinde birini "vefasız" olarak değerlendirmişse; artık kolay kolay onunla ilişki kurmaz, iletişime geçmez. Vefasız olarak gördüğü biriyle ilişkilerini erken koparır. Kendilerine duyulan güveni, gösterilen sevgiyi kaybettikleri için vefasız insanlar, iletişimin kopmasına sebebiyet verirler.

Vefasız insanların diğer bazı özellikleri şöyledir:

- Bencildirler
- Nankördürler
- Düşüncesizdirler
- Yapılanları unuturlar
- Menfaatçidirler
- İnsanları üzmekten sakınmazlar
- İnsanî değerlerden yoksundurlar
- İlişkileri yüzeyseldir

Vefasız insanlar ve vefasızlıkla ilgili söylenen sözler, konuyu daha da aydınlatıcı olacaktır:

Bunca vefasızlıktan sonra, bazılarının ederi kalmadı artık gönlümde; kaça deseler, hiçe sayarım. **Özdemir Âsaf**

İnsanların vefaları sana değil sana olan ihtiyaçlarınadır. Sana ihtiyaçları değişince vefaları biter. **Halil Cibran**

Bazen eski dostlarımı çok özlüyorum; sırtım aklıma gelince vaz geçiyorum. **Lâedri**

Şunu unutma! Fazla fedakârlık, fazla vefasızlık getirir. **T.S. Eliot**

Vefasız dost gölge gibidir; aydınlık günde seni takip eder, kapalı günde gözden kaybolur. **Lâedri**

Anlamayan için dilini, vefasızlar için yüreğini yorma! **Lâedri**

Vefa, çok ağır bir yüktür; her insan taşıyamaz. **Lâedri**

Vefa ve minnet, vicdanın belleğidir. **Dücane Cündioğlu**

İkra' (Oku)!
Bir odaya 4 oğlumu sığdırdım; ama 4 oğlum beni bir odaya sığdıramadı

Üniversiteden bir grup arkadaş İstanbul'da bir Huzurevini ziyarete giderler. Hediyelerini sunduktan sonra başlarla Huzurevindekilerle sohbete... İçlerinden biri, dikkatini çeken yaşlı, sevecen, şık giyimli bir beyefendiye sorar:

— Amca sizin hiç kimseniz yok mu?

Yaşlı beyefendi cevap verir.

— Olmaz olur mu? Tabi ki var, 4 oğlum var?

Genç kız şaşırır:— Gerçekten mi?

— Evet, tabi ki gerçekten…

— E peki burada ne işiniz var amcacığım, sana bakmadılar mı?

Adam, çok da üzüldüğünü hissettirmemeye çalışarak:

— Bir odaya 4 oğlumu sığdırdım; ama 4 oğlum beni bir odaya sığdıramadı. 4'ünün de evi var; evlerinde çok da odaları var. Ama hiçbirisi beni bir odaya sığdıramadı.

Alıntı (İzlediğim bir programdan)

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

6.3. İletişimde Etkili Diğer İnsan Tipleri

İletişimde etkili diğer insan tipleri için şunlar sırlanabilir:

- *Güzel ve şirin yüzlü insanlar*
- *Güzel ve temiz giyimli insanlar*
- *Mevki, makam sahibi insanlar*
- *Zengin insanlar*
- *Güç ve iktidar sahibi insanlar*
- *Popüler insanlar*

Şimdi bu tiplerden biraz bahsedelim:

- **Güzel ve şirin yüzlü insanlar**

İnsanların bu tiplere yakın olma arzusu, eğilimi vardır. Bu tiplerin çekiciliği vardır. Bu tipler durup dururken insana yakın gelirler, yakın bulunurlar, sevimli görünürler. O nedenle insanlar bu tiplerle iletişim kurmak isterler.

- **Güzel ve temiz giyimli insanlar**

Böyle tipler, iletişimde daha rahat ve daha öz güvenli olurlar. Güzel ve temiz giyimli insanlara insanların yakın olma arzusu, eğilimi vardır. Bu tipler durup dururken insanda saygınlık uyandırır, insana güven verir. İnsan, bulunduğu ya da girdiği her ortamda önce kıyafetiyle karşılanır. İnsan, çoğu ortamlarda kılık-kıyafeti kadar ilgi görür. Kılık-kıyafetin iletişime çok ciddî katkısı vardır. Nasrettin Hoca'nın *"Ye kürküm ye!"* fıkrası, bu gerçeği bize çok iyi anlatır.

- **Mevki, makam sahibi insanlar**

Mevki, makam; insana itibar ve saygınlık kazandırır. Ancak burada bir sözü de hatırlamak gerekir ki; *"Mevki, makama şeref veren insanlar vardır; mevki, makamdan şeref alan insanlar vardır."* İnsanların birçoğu, mevki, makam sahiplerine ilgi gösterir; bu, gayet de doğaldır. Bu, hem kişiye hem de makamına saygının bir gereğidir. Bunda; güç alma, güce dayanma, işim düşer anlayışının etkisi de vardır. Ancak günümüzde insan ilişkilerinde ne yazık ki, fayda umma çok yaygınlaştığı için insanların birçoğu bu bakımdan bu insanlara ilgi gösteriyorlar. Burada aslolan, insanlara itibar gösterilirken, haddi aşmayacak kadar ilgi gösterilmesidir. Bu insanlardan zarar gelmeyeceği anlayışı da bunlarla iletişim kurulmasına sebebiyet veren durumlardandır.

- **Zengin insanlar**

Zenginlik, güçtür; insana itibar ve saygınlık kazandırır. İnsanların çoğu, zengin insanlara itibar gösterir, onlarla yakın olma eğiliminde olur. Bu yakınlıkta, başka gerekçeler olabileceği gibi; bir şey ummak ya da en azından

zarar görmemek gibi düşünceler de etkilidir. Zenginlerle iletişim kurmak; insana çok şey de katabilir: ufuk, bakış açısı, değişik düşünme… Zenginlerin tecrübesi, görgüsü de insanın iletişimine çok şey katar.

- **Güç ve iktidar sahibi insanlar**

Güç ve iktidar, insanları üstüne çeken unsurlardandır. İnsan güç elde etmeye, muktedir olmaya arzuludur. Güç ve iktidar sahibi olanlar, iletişim kurulmak istenen tiplerdir. Bu insanlarla iletişim, daha çok menfaate dayalı olarak kurulur ve genellikle menfaat bitince biter. Özellikle zayıf karakterli ve çıkarcı insanlar, bu tiplerle iletişim kurmak için onların etrafında âdeta pervane olurlar, ta ki bir şeyler elde edinceye kadar. Güç ve iktidarları bitince de bu tiplerden hızla uzaklaşırlar.

- **Popüler insanlar**

Popülerlik; insana tanınırlık, itibar ve saygınlık kazandırır. Bu saygınlık, bazen zayıflar bazen kuvvet kazanır. Bu insanlar cezbedicidir; insanlar bunlarla iletişim kurmayı arzu ederler. Bazı insanlar bundan bir güç sağlar ve bu gücü zaman zaman da kullanırlar. Yetenekleriyle, yaptıklarıyla ya da paylaşımlarıyla binleri, milyonları arkasından koşturan bu insanlar, iletişimde bazen de örnek alınan tipler olabilir.

7. BÖLÜM

7. İLETİŞİMİMİZİ ŞEKİLLENDİRENLER

Bölümde ele alınan konular

7. İLETİŞİMİMİZİ ŞEKİLLENDİRENLER

7.1. Yaratanımız
7.2. Annemiz
7.3. Babamız
7.4. Yakınlarımız
7.5. Arkadaşlarımız
7.6. Yaşadığımız Ev/Evler
7.7. Yaşadığımız Muhit/Muhitler
7.8. Yaşadığımız İklim, Coğrafya
7.9. Mensubu Olduğumuz Toplum, Millet
7.10. İnancımız, Kültürümüz
7.11. Öğretmenlerimiz
7.12. Aldığımız Eğitimler
7.13. Eğitim Aldığımız Kurumlar,
7.14. Okuduğumuz Kitaplar
7.15. Görsel Medya
7.16. Sosyal Medya
7.17. Yazılı Medya

İnsanı çevreleyen, kuşatan her şey, herkes insanın iletişimini şekillendirir. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

- *Yaratanımız*
- *Annemiz*
- *Babamız*
- *Yakınlarımız*
- *Arkadaşlarımız*
- *Yaşadığımız ev/evler*
- *Yaşadığımız muhit/muhitler*
- *Yaşadığımız iklim, coğrafya*
- *Mensubu olduğumuz toplum, millet*
- *İnancımız, kültürümüz*
- *Öğretmenlerimiz*
- *Aldığımız eğitimler*
- *Eğitim aldığımız kurumlar*
- *Okuduğumuz kitaplar*
- *Görsel medya*
- *Sosyal medya*
- *Yazılı medya*

7.1. Yaratanımız

İnsanlar, iletişim gücü ve yeteneği bakımından da Allah tarafından farklı farklı yaratılmıştır. Bazı insanların iletişim gücü, yeteneği; alışılmış bir ifadeyle, tamamen Allah vergisidir. Bunlar, genelde; *dışa dönük, konuşmayı seven, konuşma gücüne sahip olan, ikna gücü yüksek olan, girişken olan* insanlardır. Bu tipler, insanlarla çok rahat iletişim kurarlar. Bu insanlar bu güç ve yetenekle donanmış olarak yaratılmışlardır.

Bazı insanların da hayatı, yine Allah'ın takdiriyle; gördükleri, duydukları, yaptıkları, yaşadıkları sayesinde bambaşka bir seyre bürünür. Bunlar da bu seyir içinde iletişimlerini geliştirir ve güçlendirirler. Bu da gösterir ki, Allah bazı insanların iletişim gücünü de sonraki zamanlarda geliştirir ve insanın da bu gücünü geliştirmesine olanak sağlar.

Yaratana "kul olma"yı hedefleyenler, çok iyi iletişim adamı olurlar. Bilirler ki, insanın kalbi, Allah'ın evidir; bu kalbi kıran, Allah'ı kırmış olur. O nedenle insanın kalbini kırmamaya özen gösterirler. *"Kalp kırmak, Kâbe'yi yetmiş defa yıkmaktan daha kötüdür."* hadisişerifi gereği kalp kırmanın çok kötü olduğunu bilir ve insanlara buna göre davranırlar. Sözleri ve davranışlarıyla kalp kırmayan bu insanlar herkesle iyi iletişim kurarlar. Çünkü iletişimin, kalp kırmamak üzerine bina edilir.

İnanmış insanların bir başka özelliği, Yûnus Emre'nin ifadesiyle, *"Yaratılanı yaratandan ötürü"* severler. Böyle olunca da insana çok saygılı ve sevgili olurlar. Saygı ve sevginin olduğu yerde de sağlıklı iletişim olur. Bu insanlar, başka insanlarda kusur aramazlar, eksiklik bulmazlar; kusur ve eksiklikleri kendilerinde görürler. Başkalarına karşı hep iyimserdirler, affedicidirler.

İletişimde bir gerçek var ki; sevdiren O, anlaştıran O, gördüren O, duyuran O…

Diğer taraftan bilinmesi gereken bir başka iletişim gerçeği de insan Allah'la iletişimi iyi kurmalı ki insanlarla da iyi iletişim kurabilsin. İnsan Allah'la barışık olmalı ki, insanlarla da barışık olsun. Allah'la ilişkiler ne kadar düzenli olursa, insanlarla ilişki de o kadar düzenli olur. İnsan Allah'la ne kadar iyi iletişim kurarsa; Allah da onun diğer insanlarla iyi iletişim kurmasına yardım eder. Çünkü ilişkileri tayin eden de şüphesiz O'dur.

İnsan, eğer farkında olursa, her an Allah'la iletişim içinde olduğunu anlar. Aldığımız nefes O'ndan, söylediğimiz söz O'ndan, duyduğumuz söz O'ndan, gördüğümüz göz O'ndan, hissettiğimiz kalp, O'ndan. Aldırmazsa nefes alamayız, konuşturmazsa konuşamayız, duyurmazsa duyamayız, gördürmezse görmeyiz, hissettirmezse hissedemeyiz. Acizliğimizi, zayıflığımızı iyi bilmeliyiz ve bütün hücrelerimizle inanmalı ve bilmeliyiz ki hiçbir şey bizden değil.

İkra' (Oku)!
Ne sandın

Dil ne bilir şekeri, şerbeti;
Aldığın lezzeti, baldan mı sandın!
Ne arı ne de ağaç verir nimeti;
Elmayı, narı daldan mı sandın!

Baharı gönderir al gelin gibi,
Bir hazine ki görünmez dibi,
O, Cemil'dir; Cemal, O'nun tecellisi;
Güzeli yeşilden, aldan mı sandın!

Çok istesen de inadın olmaz,
Takdirden öte muradın olmaz,
O uçurursa, senin kanadın olmaz;
Uçmayı kuştan, kartaldan mı sandın!

O'nun emriyle göktedir varlıklar,
O'nun emriyle yerde kalabalıklar,
O dilerse, kavağa çıkar balıklar;
Şu düzenli hayatı faldan mı sandın!

Gördüğün, göremediğin göz O'nun,
Bildiğin, bilemediğin öz O'nun,
Dediğin, diyemediğin söz O'nun;
Kelamı dudaktan, dilden mi sandın!

O dilerse, azlar çok olur,
O dilerse varlar yok olur,
O dilerse açlar tok olur;
Tokluğu paradan puldan mı sandın!
Talha Bora Öge

İkra' (Oku)!
Allah'a mektup…

Posta Dağıtım Memuru zarfları ayrıştırırken, mektupları tasnif ederken ilginç bir zarfa rastlamış. Zarfın üzerinde yazıyormuş: Gönderen Ahmet Demir altında adresi, Alıcı: Allah Cellecelaluhu. Adam çok şaşırmış: ─ Allah Allah, bu da ne böyle? demiş, kendi kendine. "Allah'a da mektup yazılır mı?"

Adam önce zarfı açmak istememiş ama sonra çok merak etmiş, demiş ki, *"Hele bakayım ne yazmış Allah'a?"*

Adam yazmış ki mektubunda, *"Yâ Rabbi çok durumda olmasam yazmazdım. Kimden istediysem vermedi. Senden başka çalacak kapım da kalmadı. Ne olur yâ Rabbi, bana bir 500 TL gönder."*

Adam da kendi kendine, "Belli ki adam çok fakir, bu paraya da çok ihtiyacı var. İstediği para da zaten öyle çok değilmiş." demiş. Sonra da bu durumu arkadaşlarıyla paylaşmış ve onlara demiş ki *"Yazık ya, istediği büyük bir miktar da değilmiş. Bu parayı kendi aramızda toplayıp bu adam göndersek."*. Onlar da kabul etmişler. Kimisi 10, kimisi 20, kimisi 30 derken aralarında ancak 400 TL toplayabilmişler.

Posta dağıtım memuru 400 TL'yi zarfın arasına koymuş ve mektubu belirtilen adrese göndermiş.

Adam bir hafta sonra mektubu almış eline. Zarfın kalınca olduğunu, içinde bir şeyler olduğunu da anlayınca o kadar çok sevinmiş ki: *"Biliyordum yâ Rabbi, biliyordum; Göndereceğini biliyordum."* demiş ve aceleyle zarfı açmaya başlamış.

Açtığı an, parayı görünce de keyifle saymaya başlamış: *100, 200, 300, 320, 340, 360, 370, 380, 390. 400.* "Allah Allah!" demiş parayı bir daha saymış*: 100, 200, 300, 320, 340, 360, 370, 380, 390. 400.*

Yine aynı, hiç değişmemiş. Adam bu kez daha dikkatli saymaya başlamış: *100, 200, 300, 320, 340, 360, 370, 380, 390. 400.*

Adam üç defa saymış; üçün de de bakmış ki para, 400 TL.

Adam yeniden bir mektup yazmış. Posta Dağıtım Memuru zarfları karıştırırken bakmış ki adam yeni bir mektup göndermiş. Kendi kendine, *"Helal olsun adam vefalıymış. Bak belli ki teşekkür mektubu yazmış."* demiş ve zarfı açmış. Adam yazmış: *"Yâ Rabbi senden istediğim 500 TL'yi tastamam bana gönderdiğine bütün kalbimle inanıyorum. O paranın 100 TL'sine ne olduysa, onu da o Posta Dağıtım Memurları denen adamlar yapmıştır; onu da biliyorum."*

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

7.2. Annemiz

"Bir çocuk, Yaratandan sonra annenin eseridir." sözü, annenin insan hayatında ne kadar önemli bir yere sahip olduğunun özetidir. İnsan, normal şartlarda, en fazla zamanı annesiyle geçirir. Bu nedenle en fazla annesine benzer. Ve iletişimde de en fazla annesinden etkilenir.

Anne; Yaratanın emanetini karnında taşıyan, ona can veren, ona kan veren, ona yediğini yediren, ona içtiğini içirendir. Dolayısıyla annenin hemen her özelliği çocuğuna da yansır: *Huyu, bakışı, duruşu, konuşması…* Anneden bu kadar gen, bu kadar değer taşıyan çocuk; tam anlamıyla annesinin eseridir. İletişim bakımından annenin insan üzerindeki etkisi için şunları söyleyebiliriz:

- Annenin dili, çocuğunun dilidir.
- Annenin konuşması, çocuğunun konuşmasıdır.
- Annenin davranışları, çocuğunun davranışlarıdır.
- Annenin iletişimi, çocuğunun iletişimidir.

O hâlde annenin iletişimi iyi olmalı ki çocuğunun iletişimi de iyi olsun. Anne iyi ilişkiler kurmayı başarmalı ki, çocuğu da bunu başarabilsin. Anne her bakımdan olduğu gibi, iletişim bakımından da çocuğu için en iyi modeldir. Özellikle kız çocukları için en iyi rol modeldir. Bu anlamda annelerin çok bilinçli olması gerekir; çünkü çocuğun bilinci, bilinçaltı hep annesiyle, annesinin yaptıklarıyla, yaşadıklarıyla doludur.

Annenin dili, çocuğunun dildir. Annenin konuşması, çocuğunun konuşmasıdır. Annenin iletişimi, çocuğunun iletişimidir. Annenin davranışları, çocuğunun davranışlarıdır. *"İnsan en fazla annesine benzer."* denilse doğrudur. Anne, dili ne kadar iyi kullanırsa; çocuğu da dili o kadar iyi kullanır. Anne ne kadar iyi konuşursa çocuğu da o kadar iyi konuşur. O nedenle annenin İstanbul Türkçesi konuşması çocuğunun da aynı Türkçeyle konuşmasına sebebiyet verir. Bu, yöresel ağızlarla konuşan anneleri eleştirdiğimiz, beğenmediğimiz anlamına asla gelmemeli. Çünkü ana dili, hangi ağızda konuşulursa konuşulsun en güzel dildir. Ancak özellikle eğitimli annelerin İstanbul Türkçesi konuşması, dilin kullanımı ve gelişimi açısından elzemdir.

İkra' (Oku)!
Neye ağzın, gözün eğirsen…

Annem hep Erzurum ağzıyla konuşurdu. Hayatım boyunca ağzından bir kere bile "-yor" ekini duymamıştım. Ben de ilkokul çağına kadar bu eki hiç kullanmamıştım. Çünkü şimdiki zamanın çekimi Erzurum ağzında Türkiye Türkçesinin standart ağzı olan İstanbul Türkçesine göre değil, Azeri Türkçesine göre yapılırdı. Mesela, "Geliyorum" şeklinde bir kullanım Erzurum ağzında, "Gelirem" şeklinde kullanılırdı.

Ben de bu ekle ilk defa ilkokul öğrenimim sırasında karşılaşmıştım. İlkokul öğretmenimin ağzından duyduğum "-yor" eki çok hoşuma gitmişti. İlkokulda en çok hoşuma giden durumlardan biri bu olmuştu: *-yor ekini öğrenmek*.

Daha öğrendiğim ilk günün akşamı eve gittiğimde, mutfakta yemek hazırlığı yapan anneme seslenmiştim: *"Anne ne yapıyorsun?"* dediğimde, *"Vula o nasıl konişirsan?"* demişti. Ben de, *"Artık bundan böyle bu şekilde konuşacağım."* dediğimde; *"Konuş, konuş da; ağzın, gözin neye eğirsen?"* demişti.

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

Annenin nezaketi, nahifliği, sevgisi, saygısı, şefkati, merhameti; çocuğunun da aynı yapıda olmasına sebebiyet verir. Anne insan ilişkilerini ne kadar önemser ise, çocuğu da o kadar önemser.

Annenin kız çocukları için daha bir önemi vardır; çünkü onlar için en rol model, annedir. Anne, ne kadar sağlıklı bir "insan", "kadın" kimliği taşırsa; kızı da aynı kimliğe sahip olur. Atalarımızın söylediği, *"Anasına bak, kızını al!"*, *"Anne ağaca çıksa kızı dalına çıkar!"* sözleri anne ve kız çocuğu arasındaki benzerliğin, ilişkinin ne kadar önemli olduğunu gösterir. O nedenle bütün toplumlarda kadının annelik rolü çok önemlidir. Annenin; babayla, diğer çocuklarla, akraba ve hısımlarla ilişkisi her bakımdan çocuklarını etkiler.

Anne başa taç imiş,
Her derde ilaç imiş,
Bir evlat pir olsa da;
Anneye muhtaç imiş…

7.3. Babamız

Yaratan ve anneden sonra insanı en fazla şekillendiren, babadır. *"İnsan, annesinden sonra en fazla babasına benzer."* ya da *"Bazıları babalarına daha çok benzer."* denilse doğrudur.

Annenin emeği kadar olmasa da babanın da emeği çocuklar üzerinde çoktur. Bazı ailelerde babanın emeği daha da çok olabilir; aile yapısına göre de değişmektedir, bu durum. Babanın genleri, özellikleri de tıpkı anneninki gibi çocuğuna/çocuklarına geçer. Dolayısıyla babanın hemen her özelliği de çocuğuna yansır: *Huyu, bakışı, duruşu, konuşması…* Babadan bu kadar gen, bu kadar değer taşıyan çocuk, annesi kadar babasının da eseridir.

İletişim bakımından babanın insan üzerindeki etkisi için, anne için söylenenlerin hemen tamamı baba için de geçerlidir.

- Babanın dili, çocuğunun dilidir.
- Babanın konuşması, çocuğunun konuşmasıdır.
- Babanın davranışları, çocuğunun davranışlarıdır.
- Babanın iletişimi, çocuğunun iletişimidir.

O hâlde babanın iletişimi iyi olmalı ki çocuğunun iletişimi de iyi olsun. Baba iyi ilişkiler kurmayı başarmalı ki, çocuğu da bunu başarabilsin. Baba birçok bakımdan olduğu gibi, iletişim bakımından da çocuğu için en iyi modellerden biridir. Erkek çocuğu için en iyi rol modeldir. Kız çocukları için de babalar kahramandır. Bu anlamda babaların da çok bilinçli olması gerekir; çünkü çocuğun bilinci, bilinçaltı hep babasıyla, babasının yaptıklarıyla doludur.

Baba, dili ne kadar iyi kullanırsa; çocuğu da dili o kadar iyi kullanır. Baba ne kadar iyi konuşursa çocuğu da o kadar iyi konuşur. Babalar annelere göre yöresel ağızları daha fazla kullansa da, konuşmalarına anneler kadar dikkat etmeseler de babanın İstanbul Türkçesi konuşması çocuğunun da aynı Türkçeyle konuşmasına sebebiyet verir. Bu, yöresel ağızlarla konuşan babaları eleştirdiğimiz, beğenmediğimiz anlamına asla gelmemeli. Çünkü babanın kullandığı dil de, hangi ağızda konuşulursa konuşulsun güzel dildir. Ancak özellikle eğitimli babaların İstanbul Türkçesi konuşması, dilin kullanımı ve gelişimi açısından elzemdir.

Babanın nezaketi, kibarlığı, sevgisi, saygısı, şefkati, merhameti; çocuğunun da aynı yapıda olmasına sebebiyet verir. Baba, insan ilişkilerini ne kadar önemser ise; çocuğu da, o kadar önemser.

"Baba, ulu bir çınardır; gölgesi yeter." **Lâedrî**
"İnsan babasından neyi görüyorsa; çocuğuna da onu yapıyor." "**Kırmız Oda" dizisinden**

Anne-baba, eğer gerçekten anne baba olabilmişler ise, bu rollerinin bilincinde olmuş ve bu rollerinin gereğini yapmışlar ise, bir insanın en önemli şansıdır. Anne ya da babasından biri ya da her ikisi olmayan ya da anne babası

birbirinden ayrı yaşayan insanların hep bir yanları esiktir ve dünya, onlar için çok da zor bir hayat sunar. Ayrı anne babaların kendilerinden ve başka insanlardan ayrı olan çocukları olur. Ayrılığa sebep olan anne ise, annelerden ve kadınlardan nefret eden çocuklar olur. Ayrılığa sebep olan baba ise, babalardan ve erkeklerden nefret eden çocuklar olur.

Anne ve babanın birlikteliği, birbirleriyle iletişimi sağlıklı iletişim açısından çok önemlidir. Birbirine karşı sevgi ve saygı hisleriyle dolu anne babaların sevgi ve saygı hisleriyle dolu, kendileriyle ve başkalarıyla iyi iletişim kuran çocukları olur. Birbirine saygı duymayan, sevgi beslemeyen anne ve babaların çocukları de kendileri gibi olur. O hâlde ne kadar iyi anne ve baba olunursa çocuklar da o kadar iyi, o kadar sağlıklı ve o kadar toplumla uyumlu bireyler olur. Anne ve babaların aile içinde kuracağı en iyi iletişim, birbirlerini sevmeleridir ve çocuklarının bulunduğu ortamlarda birbirlerine sevgi ve saygılarını göstermeleridir. Anne ve babalar çocuklarıyla ne kadar iyi iletişim kurarlarsa, onların çocukları da başkalarıyla o kadar iyi iletişim kurar.

Birbiriyle iletişim kuramayan anne babaların, kendileriyle ve başkalarıyla iletişim kurmayan çocukları olur. Birbirinden ayrı dünyalarda yaşayan anne babaların ayrı dünyalarda yaşayan çocukları olur. Birbiriyle kavgalı anne babaların, kavgalı iletişim kuran çocukları olur. Barışık anne babaların çocuklarının iletişimi de barışık olur. Türkiye'de atv adlı televizyon kanalında *"Çocuklar Duymasın"* dizisinde anne-babanın kendilerine mahsus hareketle anlaşarak aralarındaki meseleleri, çocukların yanından uzaklaşıp mutfakta konuşmaları çocukların ruh sağlığı bakımından ve iletişim açısından çok doğru

bir yaklaşımdır. Anne babalar tıpkı bu dizide olduğu gibi meselelerini çocukların gözü önünde değil onların olmadığı ortamlarda tartışmalı ve çözmelidirler.

Sevgimizi ve nefretimizi belirleyen, çoğu zaman anne ve babamızdır. Sevgi dolu anne-babanın çocuğu sevgi; nefret dolu anne-babanın çocuğu da nefret saçar.

Bir arada olan, bir arada yaşayan, birbirine saygı ve sevgi çerçevesinde birlikteliklerini devam ettiren anne ve babalar, çocuklar için bu dünyadaki en büyük şanstır. Bu şansa sahip olmayan çocukların da büyük bir imtihanı vardır. Bunun karşılığında da Allah'ın onlara çok büyük mükâfatı vardır.

Anne babasıyla büyümeyen ya da ikisinden biriyle büyümeyen çocuklar da büyüdükleri ortamda kime çok yakınlarsa iletişimlerini o kişilerden öğrenirler. Dayısıyla büyüyen dayısının, teyzesiyle büyüyen teyzesinin, dedesiyle büyüyen dedesinin, babaannesiyle büyüyen babaannesinin, anneannesiyle büyüyen anneannesinin iletişimiyle kendini şekillendirir.

Sosyal hizmet kurumlarında büyüyen ya da yetişenler de oradakilerden etkilenir.

7.4. Yakınlarımız

Yakınlarımız; kardeşlerimiz, akrabalarımız, hısımlarımız ve komşularımızdan oluşur. Bir insanın yine en önemli şanslarından biri de *amca, hala, dayı, teyze* gibi yakınlara, *kuzenlere, samimi komşulara, iyi akrabalara, hısımlara* sahip olmaktır.

İnsanın iletişim gücünde kardeş ya da kardeşlerinin önemli rolü vardır. Çoğumuzun iletişimini anne-babadan sonra en fazla şekillendiren, kardeşlerimizdir. Sözlerimize ve davranışlarımıza baktığımızda onlardan çokça

etkilendiğimizi fark ederiz. Özellikle küçük kardeşler, büyük kardeşlerden fazla etkilenir ve çoğu zaman onları taklit ederler. Çünkü büyükler, küçükler için bir rol modeldir. Kardeşler arasında zaman zaman iletişim sıkıntısı yaşansa da, aralarında geçimsizlik olsa da birbirlerini etkilemeye, birbirlerine rol model olmaya devam ederler. Kardeşler zaman zaman birbirinin zıddına şeyler yapsalar da; küçükler, büyükleri gibi davranmayı severler. Bu benzerlik bazen o kadar şaşırtıcıdır ki *"tıpkı abisi", "tıpkı ablası"* gibi sözler edilir. Küçükler, büyüklere bakarak büyür, denebilir. Onlar gibi davranmak, onlar gibi konuşmak, onlar gibi görünmek arzusundadır, küçük kardeşler. Hele de daha baskın bir büyük abi ya da abla varsa ondan daha çok etkilenirler. Kardeşler arasındaki iyi iletişim, başkalarıyla da iyi iletişim kurulmasına sebebiyet verir.

Aslında çevremizde var olan her bir insanla iletişim kurarken farkında olmadan onlara göre iletişim kurmakta olduğumuzu görürüz. O yüzden kişilere göre iletişime bakıldığında; kardeşi olmayanın, iki kardeş olanın, üç ya da daha fazla kardeşi olanın, yalnızca erkek ya da yalnızca kız kardeşi/kardeşleri olanların insan ilişkileri ve iletişimi birbirinden farklıdır.

İkra' (Oku)!
Evin tek erkek çocuğu…

Eğitim Fakültesinde dersine girdiğim Adıyamanlı bir öğrencim vardı. Aramızda çok iyi bir muhabbet bağı oluşmuş; bunun neticesinde de epeyce samimi olmuştuk. Ben onu çok severdim, o da beni. Bir öğrenci evinde

kalıyordu. Arkadaşlarından bir-ikisi daha benim öğrencimdi. Bir gün arkadaşlarıyla gelerek, beni evlerinde ağırlamak istediklerini, misafir etmek istediklerini söylemişti. Çok ısrar edince de, *"Olur."* demiştim. Nihayetinde ara sınavlar sonrası, öğrencilerin çoğunun da memleketlerine gittiği hafta, tekrar yanıma gelip, *"Hocam arkadaşlar da memleketlerine gittiler ama vaktiniz varsa bu akşam sizi misafir etmek isterim."* demişti. Ben de *"Tamam, olur."* demiştim.

Dersim bittikten sonra verdiği adrese ulaşınca beni kapıda karşıladı. Daha ilk andan itibaren çok hoş karşılamıştı. Nihayet çok da aç olduğum için, *"Hocam hemen yemeğe geçelim."* demişti. Birlikte sofraya oturduk. Önce çorba ikramı yaptı. Çorba gerçekten enfes olmuştu. Ben de *"Ellerine sağlık, çok maharetliymişsin. Maşallah!"*, dedim. Ardından tepside bir yemek getirdi ve ortaya koydu. Anlaşılan yemeği ortak yiyecektik. Yemek; patates, biber, patlıcan, domates ve kuşbaşı etten oluşan, fırında hazırlanmış bir yemekti. Yemeğe başladık; o an fark ettim ki öğrencim yemeğe etlerden başladı ve etleri alırken önündeki kısımdan değil tepsinin her kısmından alıyor. Benim de önümden alıyor, afiyetle yiyordu. O arada, *"Ne yapıyorsun öyle?"* diyince çok şaşırdı. *"Hayırdır Hocam, ne yapıyorum?"* dedi. *"Öyle yemek yenir mi?"*, dedim; daha da şaşırdı: *"Nasıl yani?"*. *"Yemek yerken, ortak yemek yenirken herkes kendi önünden başlar, önündekileri yiye yiye ilerler."* dedim; *"Oysa sen kendi önünden başlayarak yemen gerekirken tepsinin her yerinden yiyorsun ve özellikle de etleri seçerek yiyorsun."* Önce bir sessizlik oldu; öğrencim, söylediklerimden hiç de hoşnut olmamıştı, bu her hâlinden belliydi. Ama ben rahatlamıştım ve kanaatimce de doğru olanı yapmıştım. O arada, öğrencim *"Kusura bakmayın Hocam!"* demişti ama epeyce de bozulmuştu. Sonra, *"Yemeği böyle yemenin bir sebebi olmalı."* dedim ve devam ettim konuşmaya: *"Seninle ilgili bir tahminde bulunabilir miyim?"*. O da *"Buyur hocam!"* dedi. *"Galiba senin hep kız kardeşlerin var ve sen de evin tek erkek çocuğusun!"*. Çok şaşırdığını daha ilk anda belli etmişti. *"Nasıl anladınız Hocam?"* dedi. *"Yemek yemenden anladım."* diyince biraz da tebessüm etti. *"Nasıl yani?"*. *"Belli ki evin tek erkek çocuğu ve bir de en küçüğü olunca kardeşlerin, ablaların yemeklerindeki etleri hep senin önüne biriktirmişler, senin yemeni istemişler; sen de öyle alışmışsın."* dedim. O da, "*Evet hocam, gerçekten öyle."* dedi ve devam etti. *"Biz altı kardeşiz; 5 kız, 1 erkek. Ben 6.yım, evin en küçüğüyüm."* demişti.

Öyle bir ortamda yemek yiyenin yemek yemesi bu şekilde olurdu. Çünkü alışkanlıklarımızın çoğu, etrafımızdakilerden kaynaklanmaktadır ve biz onların birer ürünü olarak onlardan aldıklarımızla yaşarız hayatı.

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

Kardeşe sahip olmayanların iletişimi, kardeşe sahip olanlardan çok daha farklıdır. Kardeş, kardeş için dayanaktır, güvencedir. Bir insanın dünyadaki en büyük şanslarında biri de kardeş y ada kardeşlere sahip olmaktır. Kimileri için kardeş yokluğu, başka bir şeyle doldurulacak gibi değildir. İnsan, hayatının her döneminde kendine çok yakın olan birisini ya da birilerini arzu eder. Çünkü hayat, çoğu zaman tek başına göğüslenebilecek kadar kolay bir yaşam sunmaz insana. Tek başına büyümenin kendine mahsus zorlukları vardır ve böyle büyüyenler hayatı her zaman biraz eksik yaşarlar; bu da her şeylerine olduğu gibi insana ilişkilerine ve iletişimlerine de yansır.

Kardeşler arasındaki ilişkiler, zamanla değişebilir. Özellikle evlilik sonrası, yaşanan bazı durumlar sebebiyle, bağlar çok zayıflayabilir ya da tamamen kopabilir. Az da olsa, bu durumun tersi de görülebilir. Kardeşlik bazen, düşmanlıkla bile sonuçlanabilir. Bunda; miras paylaşımı, anne-baba tutumları gibi konular çok etkili olur. O nedenle, kardeşler arasındaki ilişkide ve iletişimde evlilik ve sonrası tam anlamıyla bir milat oluşturur.

Akrabalarımız ve hısımlarımız, komşularımız iletişimimizde çok önemli rolü olabilir. Bu, onlarla kurduğumuz yakınlıkla doğrudan ilgilidir. İnsan çevresindekilerle ne kadar iyi ilişkilere sahipse, iletişimi de o kadar iyi olur. Yakınlarımızla bağlarımızı güçlü tutmayı hep arzu ederiz; ama ilişkilerimiz bazen o kadar kırılgan olur ki, bir anda yakınlarımızla da düşman oluruz. Yakınlarımızla ilişkilerimizi ne kadar iyi tutarsak, o kadar huzurlu ve mutlu oluruz. *"İnsan çevresiyle vardır."* sözü, bunu teyit eder. Bizim inancımız ve kültürümüz, yakınları her zaman gözetlemeyi, onlara iyilik etmeyi, onları sık sık ziyaret etmeyi, onlara asla zarar vermemeyi bize büyük bir sorumluluk olarak sunar. Onların değerinin farkında olmayanlar en büyük zararı da yakınlarına vermekteler.

Bazen de iletişimde en büyük sıkıntıyı yakınlarımızla yaşarız. İnsanların çoğu, en büyük zararı da maalesef yakınlarından görmekte. İnsanları en sevdiklerinin kırdığı kadar da kimse kırmıyor. O nedenle yakınlarla ilişkilerde iletişime de çok dikkat etmeli. Zarar görüldüğü zaman tedbirler alınmalı; olmadı, ilişkiler bitirilmeli.

Bir insanın yine en önemli şanslarından biri de amca, hala, dayı teyze gibi yakınlara, kuzenlere, samimi komşulara, iyi hısımlara sahip olmaktır. İletişimde insan, bazı önemli boşlukları da bunlarla doldurur.

Kardeşlerimizin dışında bize en yakın kişiler, kan bağıyla bağlı olduğumuz; amca, hala, dayı, teyze; amca oğlu/kızı, hala oğlu/kızı, dayı oğlu/kızı, teyze oğlu/kızı gibi birinci dereceden yakınlarımızdan, diğer

akrabalarımızdan ve hısımlarımızdan oluşur. Her birinin sevgisi insanda başka başkadır. En şanslı insanlar, bunların hepsine sahip olanlardır. Yani bir insanın amcası/amcaları, halası/halaları, dayısı/dayıları, teyzesi/teyzeleri ve kuzenleri olması, onun için büyük bir şanstır ve zenginliktir; ama herkes bu kıymetin farkında olursa. Her biri hayatımıza ayrı ayrı renk katar, zenginlik sunar. Onlarla kurulan iletişim, bizi daha güçlü kılar. Birçok insan en iyi iletişimi yakınlarıyla kurar ama bunun tersi de mümkündür. Akrabalık ve hısımlık bağları, bazı ailelerde birtakım sebeplerden dolayı kopmuş; hatta, düşmanlık derecesine varmıştır. Bu durum da insanın iletişimsizliğine, başkalarıyla iletişim kurmasına ya da kuramamasına sebebiyet vermiştir.

Kardeşlerimiz ve yakınlarımızın dili, dilimiz; davranışları, davranışlarımız olmuştur. Konuşmamıza, iletişimimize, özellikle çocukluk dönemimizde, anne babamızdan sonra en fazla tesir eden onlardır. Kimileri için anne babadan daha da etkili olmuş olabilir.

7.5. Arkadaşlarımız

İnsan ilişkilerinde en kuvvetli bağlardan biri, arkadaşlıktır. Arkadaşlık bağı, kimleri için kan bağından da ötedir. İnsanların çoğu bu bağı çok önemser ve bu bağın kopmaması için ilişkilerine çok dikkat eder. O nedenle insan ilişkilerinde ve iletişimde en hassas konulardan biri, arkadaşlıktır.

Çocukluk dönemi ve sonrasında, özellikle ergenlik ve gençlik dönemlerinde iletişimimizi en fazla etkileyen ve şekillendiren kişiler, arkadaşlarımızdır. Arkadaşlık ilişkileri kuvvetli olanlar arasında iletişim, çok üst düzeydedir. Öyle ki bu iletişim, anne baba ile olandan daha da ileri olabilir.

Arkadaşlıklarda en önemli bağı paylaşımlar oluşturur. Birlikte biriktirilen bir mazi, paylaşılan her ortam; insanları birbirine bağlar. Arkadaşlıkları devam ettiren diğer durumlar ise birlikte yaşamaya devam etme, fedakârlık ve vefa gibi durumlardır.

Çoğu zaman sözlerimizi, davranışlarımızı belirleyen arkadaşlarımızdır. Arkadaşlarımızın davranışı, davranışımız; konuşmaları, konuşmamız olur. Özellikle bazı arkadaşlıklar o kadar güçlüdür ki; arkadaş, kardeşten de ileri olabilir. Arkadaş, arkadaşın aynasıdır; birine bakan, diğerini görür.

Ancak bir durumu da dikkat emek gerekir: Özellikle gençlik döneminde arkadaşlık ilişkilerimize çok dikkat etmeliyiz. Çünkü insanın iletişim bakımından en fazla sıkıntı, sorun yaşayacağı dönem, bu dönemdir. Kiminle arkadaşlık ettiğimiz çok önemli. *"Kiminle arkadaşlık ettiğine dikkat edeceksin: Bülbül güle, karga çöplüğe götürür."* derler.

İkra' (Oku)!
Hav, hav!..

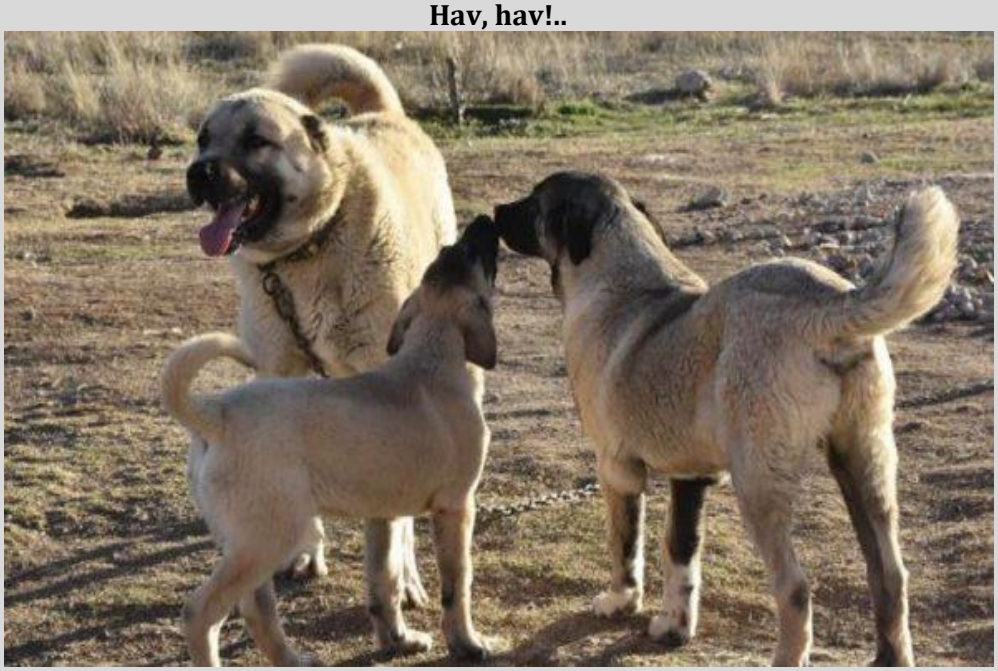

Çocukluk yıllarıma ait bir anım…

12 yaşlarında idim. Kendi akranlarından ziyade kendimden büyüklerle daha iyi anlaşıyordum. Aramızda 3-4 yaş fark vardı. O dönemde "ağabeyi" diye hitap ederdim kendisine. O da beni çok severdi. Beni kendi arkadaş grubunun içine almıştı ve her ortamda da bana sevgisin belli eder, beni korurdu.

Ben orta 2. S-sınıfta okurken o da okusaydı o dönem lise 2 çağlarında olurdu. O dönem, yaşadığı bir olaydan dolayı rahatsızlandı ve şizofren hâle geldi. Öyle ki herkese saldırmaya başlamıştı. Aile, imkânları ölçüsünde tedavi ettiriyordu ama tedavinin iyi geldiğini söylemek de zordu. Bir süre başka şehirlerde tedavi gördükten sonra tekrar köye getirmişlerdi. Ama rahatsızlığı devam ediyordu. O senenin ramazan bayramındaydık. Köyümüzde öyle bir adet vardı. Genel bir bayramlaşmanın ardından konu komşu, hısım akraba ziyaret edilirdi, görülmeye gidilirdi. Akrabaları, komşuları ziyaret ediyordum. Bir evden çıkmıştık ki, kapının önünde karşılaştık. *"Nereye gidiyorsun?"* dedi, sert bir ses tonuyla. Ben de *"… amcamlara gidiyorum."* dedim. *"Boş ver!"* dedi, Sonra, *"Gel ben nereye gidersem seni de oraya götüreyim."* dedi ve birden bileğimden sıkıca tuttu. Çok korkmuştum ama itiraz edecek durumda da değildim. Başka bir eve bayram görmesine gitmeyi beklerken hangi eve doğru yöneliyorsak, tam kapısının önüne geldiğimizde, *"Burayı da boş ver, buradakileri de görmesek olur."* diyor, oradan ayrılıyorduk. Bileğimden çok kuvvetli tutmuştu, kurtulmak istiyordum ama çok da korkuyordum. Kaçma ihtimalim de yok gibiydi.

Köyün altına doğru gelmiştik. *"Köydekileri boş ver, bunları her gün görüyoruz, zaten. Serçeme'deki akrabaları, tanıdıkları gidip görelim."* dedi. Dediği köy (Serçeme) ile bizim köyün (Yoncalık) arasında da 1,5 km.lik bir mesafe ancak vardı. Elimi hiç bırakmıyordu. Kaçmayı aklımdan geçiriyordum ama korkuyordum da. Kaçsam yine yakalardı. Yoldaki yolculuğumuz süresince köyümüzdeki bazı isimlerle ilgili intibalarından söz ediyordu. Söyledikleri de çok mantıklı gibi geliyordu bana. Arada sırada da dinleyip dinlemediğimi kontrol etmek için soru soruyordu ya da haksız mıyım gibi ifadelerle kendisine hak vermemi istiyordu. Derken o köyün önüne yaklaştık. Ana yoldan o köye sapan bir yol vardı. Tam sapmamız gerekirken birden, *"Buradakileri de boş ver, buradakileri de görmeye değmez!"* dedi. Bu sözden sonra çok korkmuştum. Artık kesinlikle bana zarar vereceğini, daha da ilerisi belki de beni öldüreceğini bile düşünmeye başlamıştım ama bir taraftan da bir rahatlığım vardı. Beni çok severdi, korurdu; bana zarar vermez diye de düşünüyordum. *"Sorkunlu'ya gidelim."* dedi.

Sorkunlu, Serçeme'den 2km.de kuzeyde bir köydü. Orada da tanıdıklar, akrabalar vardı. O köye doğru yürümeye başladık. Yol boyunca tedirginliğim sürüyordu; o yine aynı konularda konuşmaya devam ediyordu. Köy edoğru yaklaşıp da köyün yoluna doğru sapınca rahatlamıştım. Köye gidişimiz kesinleşmişti. Köyle ana yol arasında 500-600 m kadar bir mesafe vardı. O köyün en önemli özelliklerinden biri de, hep duyardık, köpeklerinin yabancılara saldırmasıydı. O köye gidenler önceden haber verirler, öyle giderlermiş ki köylüler onları karşılasın yoksa köpekler zarar verebilirmiş.

Köy, Yamaç bir alana konuşlanmıştı. Az ilerlemiştik ki, köyden bize doğru tozu dumana katar gibi gelen köpekleri görmem mi? Çok kokmuştum. O arada, "Abi, köpekler bize doğru geliyor." dedim. O da demesin mi: "Gelsinler, biz de onlara doğru gidiyoruz!..."

Adam deli, ne diyebilirdim?

— Abi nolur, ben bir elektrik direğine ya da ağaca çıkayım. Bu gelişle bu köpekler bizi parçalar, dedim.

O da kızarak:

— Ben senin yanında iken kimse sana zarar veremez, korkma! Niye korkuyorsun?"

Söylediği sözler, beni tatmin etmiyordu ama korkumdan dediklerine de boyun eğiyordum.

— Abi ne olur, ne olur ben bir ağaca çıkayım. Gelişlerine baksana, bizi paramparça edecekler.

O yine aynı şeyleri söylüyordu:

— Korkma! Ben seni korurum; eğer korkarsan, seni perişan ederim, seni döverim. Köpek ne ki biz ondan korkalım?

Köpeklerle aramızdaki mesafe git gide daralıyordu. Köpekler bize biraz daha yaklaşmışlardı ki bu birden:

— Ben ne yaparsam sen de aynısı yap! dedi.

Ellerini yere koydu, köpek taklidi yapmaya başladı. O nasıl bir taklitti öyle? Gerçeğinden farksızdı. Bir köpek ancak bu kadar taklit edilebilirdi. Ben de ellerimi yere koymuştum ama korkudan daha çok süs köpeği gibi havlıyordum. Köpeklerin sesini iyi taklit edemiyor olmalıydım ki, bana da kızarak bağırıyordu:

— Korkma, havla, havla!...

Köpeklere havlarken beni korumak için de bütün çabasını sarf ediyordu. Kendinden çok beni koruyor gibiydi. Benim biraz daha önümde duruyor, sanki beni köpeklere göstermek istemiyordu. Ben bir türlü onun gibi yapamıyordum.

O arada bir şey beni çok şaşırttı. O hızla gelen köpekler bize iyice yaklaşmışken bizi bu hâlde görünce sanki çok şaşırmışlardı, birden durdular ve bizi izlemeye başladılar. Ağabeyim havlamaya devam ediyor; ben de kısık sesimle ona iştirak etmeye çalışıyordum. Tam böyle bir durumu yaşarken o arada ellerinde değneklerle köylüler de yanımıza kadar gelmişlerdi. Bizi bu hâlde görünce içlerinden birinin şu cümlesini hiç unutmuyorum: *"Yahu sizde ne zekâ var? Vallahi helal olsun!"* Ondan sonrasını hatırlamıyorum. Muhtemelen bayılmış olmalıyım.

Ama o gün bir gerçeği anlamıştım ki arkadaşın sana, *"Korkma! Ben senin yanında iken kimse sana zarar veremez!"* diyor ve seni korumak için her şeyi yapıyorsa kimse sana zarar veremez! Arkadaşlık böyledir: o kendini öne atar, seni arkada bırakır ki, sana zarar gelmesin.

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

7.6. Yaşadığımız Ev/Evler

İnsanı çevreleyen her şey, iletişimi etkiler. Bunlardan biri de, oturduğumuz ev ya da evlerdir. Ev de bir mekteptir, bir okuldur. Farkında olarak ya da olmayarak birçok şeyi evde, ev ortamında öğreniriz. Zamanımızın çoğunun geçtiği bu mekân, bizim her şeyimize tesir eder ve de etmiştir.

Evin; tipi (daire, müstakil ev, villa, site, gecekondu…), düzeni (giriş, oturma odası, çocuk odası, yatak odası, banyo, tuvalet), konumu (bulunduğu yer, semt) , konuşlanma biçimi (cami yanı, okul yanı, park yanı, yol üstü, sosyal tesislere yakınlığı, uzaklığı), büyüklüğü-küçüklüğü, oda sayısı, bahçeli olup olmaması, ferahlığı (yükseklik, alçaklık, basıklık…), cephesi (güney, kuzey, doğu, batı) hepsi, iletişimimize etkide bulunur.

Müstakil evler, konuşlanma biçimi ve kurulum düzeni itibariyle iletişime daha elverişlidir. Bu evlerde insanlar daha sıkı iletişim hâlindedirler. Mekân genişledikçe insanlar birbirinden kopar; mekân daraldıkça insanlar birbirine yakın olur. Evde herkesin bir odada oturması, yemeğin aynı anda yenmesi, çayın aynı anda içilmesi, belli bir saate kitap okunması gibi durumlar, iletişimi kuvvetlendiren durumlardandır. Herkesin kendi odasına çekildiği bir evde iletişim de bir kenara çekilir; yani, kötü seyreder. İletişim, ancak bir arada olunduğu zaman daha iyi şekillenir.

Müstakil evler birbirine yakın olduğu için, komşuluk ilişkileri daha iyidir; pencereler, kapılar birbirine bakar ve insanlar birbirini daha iyi görürler. Bu evlerde büyüyenler daha sosyal, daha paylaşımcı olurlar.

Az katlı evler, çok katlı evlere göre iletişime daha elverişlidir. İnsanlar burada birbirlerine biraz daha yakın oldukları için birbirleriyle münasebetleri de ona göre olur.

Villa ve sitelerde komşuluk ilişkileri orta düzeydedir. Belli bir düzey ve gelirdeki insanların oturduğu bu yerlerde ilişkiler, sınırlı ve resmîdir. Bahçede oturmalar, düzenlenen günler, davetler; buralardaki insanları birbirine yaklaştırır ama yine de arada bir sınır, resmiyet vardır.

Apartmanlarda, dairelerde ilişkiler daha resmîdir. Her düzeyden farklı meslek ve farklı gelir grubundan insanların bir arada olduğu bu yerlerde; insanlar arası ilişki, komşuluk ilişkileri çok sınırlıdır; hatta yaşayanların çoğu birbirini tanımaz bile.

Burada hemen şunu da belirtmek gerekir ki, bu durumların istisnaları da mutlaka vardır. Bir apartmanda, bir sitede ilişkiler çok iyi olabilirken, müstakil bir evde ilişkiler hiç de iyi olmayabilir.

Büyük evlerde, dairelerde herkesin odasının ayrı olması, özellikle çocukların odalarının ayrı olması veya odaların birbirine uzak olması iletişimi olumsuz etkiler. Odasına çekilenlerin, odalarında yalnız başına bırakılan çocukların olduğu evlerde iletişim zayıf olur. O nedenle evlerde bir arada oturmak, çalışma odasını ortak kullanmak iletişim açısından önemlidir. Diğer taraftan, evdekilerle iletişimin kuvvetli olması için evlerin küçük olmasında fayda var. Çocuklar anne babalarını; anne babalar da çocukları görmeliler ki iletişim kuvvetlensin. Evde herkes ne kadar bir arada olursa iletişim de o kadar kuvvetli olur. İletişimin kuvvetli olduğu evlerde büyüyenlerin dışarıda da iletişimleri kuvvetli olur.

Evdeki nüfus ne kadar fazla ise iletişim, o kadar fazla olur. Bazen hiçbir şeyin konuşulmadığı ya da paylaşılmadığı ortamlar iletişimsizlik gibi görünse de bu asla iletişimsizlik değildir; çünkü bir arada olmak, kalabalık olmak zaten bir iletişimdir.

Güney ve batı cepheli evler güneşi daha fazla aldığı için bu evlerde insanlar daha güler yüzlü, daha hoşgörülü; kuzey ve doğu cepheli evlerde insanlar güneşi az gördükleri için daha gergin ve sinirli olurlar.

İkra (Oku)!
Köydeki evimiz...

(Fotoğrafta en üstte görülen, çoğu yeri yıkılmış, artık tek penceresi kalmış ev, bizim evimiz;
Yoncalık Köyü, Aziziye-Erzurum, Fotoğraf, Merdan Katkat)

İki odası, bir tandır başı, bir kileri, bir de avlusu vardı evimizin. Belki hepsi ancak 60 metrekareydi. Bugünkü evlerle mukayese edildiğinde küçük mü küçük bir evdi. Dedem hep, *"Ne zorluklarla yaptım ben bu evi, ta şu dereden getirdim taşlarının her birini."* derdi. Ve eserine her zaman gururla bakar, bize de gururla anlatırdı.

Bu evin bir büyüklüğü vardı, metrekarelerine sığdıramadığım… Bu küçücük evde bir sürü adam yaşardı: Dedem, nenem, babam, annem, amcalarım, halalarım, yengelerim, biz… Bu kadar insan nasıl sığardı, o küçücük eve? Ama işte, sığıyordu. Bunu şimdiye bakarak cevaplandırmak mümkün değil.

Bu evin bir huzuru vardı, ifadelerime sığdıramadığım… O kadar insanın yaşadığı bu evde iki tane müthiş huzur adamı vardı, ikisi de otorite: Dedem ve nenem… Dedem; "gazi"lik şerefine sahip bilge bir adamdı, tarihti, edebiyattı, tecrübeydi. Nenem; seferberlik görmüş kadındı, sabırdı, kanaatti, bereketti. Hep onlar konuşurdu, diğerleri susardı. Sonra bir de biz konuşurduk; biz, yani çocuklar... Babam, amcalarım, halalarım, annem, yengelerim sanki hiç konuşmazlardı. O kadar kişinin olduğu evde, sükûnetin huzuru vardı.

Ne ortamlarımız vardı… Özellikle kışın, uzun gecelerde tandırbaşında oturduğumuzda, ayaklarımızı tandıra asıp bir gaz lambasının ışığında, kavrulmuş buğdaydan yapılan kavurga (o günlerin en iyi çereziydi) eşliğinde keyifle çaylarımızı yudumlarken, Dedem, müthiş hikâyeler anlatırdı bize. Tandırbaşı muhabbetlerinde ne hikâyeler dinlemişimdir ben: Peygamberimizin savaşları ve hayatı, 4 halifenin hayatı ve savaşları, özellikle Hz. Ali, Hz. Hamza, Hz. Ömer ve Halit bin Velit Efendilerimizin savaşları, kahramanlıkları, sahabenin kahramanlıkları, ecdadımızın Çinlilerle, Bizanslılarla, Ruslarla yaptıkları savaşlar… Ben bütün bunları kitaplardan önce Dedemden duymuşumdur. Oğuzhan'ı, Atilla'yı, İlteriş Kağan'ı, Kürşat'ı, Alparslan'ı, Kılıçarslan'ı, Timur'u, Dede Korkut'u, Battal Gazi'yi, Danişment Gazi'yi, Osman Gazi'yi, Orhan Gazi'yi, Süleyman Şah'ı, Fatih Sultan Mehmet'i, Yavuz Sultan Selim'i, Kanuni Sultan Süleyman'ı, 4. Murat'ı, Genç Osman'ı, Atatürk'ü, Kâzım Karabekir'i, İnönü'yü, Halit Paşa'yı, Nene Hatun'u daha nice nice kahramanları ben önce Dedemden duymuşumdur. Müthiş bir anlatıcıydı. Ve onu dinlemek ibadet hazzındaydı. O kadar güzel şeyler anlatırdı ki, çaylarımızın soğuduğunun bile çoğu zaman farkına varamazdık.

Bu ev, benim için tam bir okuldu. Büyük odada duvarın tam ortasında asılı olan bayrağımız, sağ yanında el işi örgülü çantanın içinde Kur'an, sol yanında kılıfı içinde ata yadigârı kılıç… Dedem hep derdi: *"Bizim en büyük servetimiz bunlardır: Bayrak, Kur'an, Kılıç. Bunlar var olduğu sürece, korkmayın!"*

Halit Dursunoğlu, (Hayatçam'dan)

7.7. Yaşadığımız Muhit/Muhitler

Büyüdüğüm muhitimden, köyümden bir görüntü, Fotoğraf: Merdan Katkat

Her insan, yaşadığı muhit ya da muhitlerin de eseridir. Annemizden, babamızdan, kardeşlerimizden, arkadaşlarımızdan taşıdığımız izler kadar muhitimizden de izler taşırız. *"Varoşların çocuğu". "Kenar mahalle çocuğu", "Fakir semtlerin zengin çocukları", "Seviyeli bir muhitin insanı", "Sokak çapkını", "Köylü çocuğu", "Bozkır insanı", "Dağ adamı"* gibi ifadeler, bunun yansımalarındandır.

Konuşmamızda, davranışlarımızda doğup büyüdüğümüz, yaşadığımız muhitlerin derin tesirleri vardır. Erzurumluların "Dadaşız", Elazığlıların "Gakkoşuz", Adanalıların "Adanalıyık", Kasımpaşalıların "Kasımpaşalıyız", Karadenizlilerin "Karadenizliyiz", Antalyalıların, Mersinlilerin, Muğlalıların "Yörüğüz" tasavvurları; insanlarımızın çoğunun yaşadığı yer için, "Yiğidin harman olduğu yerdeniz." ifadeleri, bunun yansımalarındandır.

İnsanların büyük çoğunluğu, doğup büyüdüğü yerle gurur duyar ve bu gururu da ömür boyu yaşar. Bu da demektir ki, muhitimiz bize bir kimlik vermektedir ve biz çoğu ortamda bu kimlikle var olur, bu kimlikle iletişim kurarız. Konuşmamızda, yürüyüşümüzde, tepkilerimizde, sevinçlerimizde hep, yaşadığımız muhitin/muhitlerin izleri vardır.

Muhitimizin hemen her özelliği hareketlerimize, sözlerimize yansır. Yürüyüşümüz, bakışımız, konuşmamız, kılık-kıyafetimiz, saç ve sakal modelimiz… çoğu zaman muhitimizin eseridir. Bizde var olan *"Mahalle baskısı"* da bunun eseridir. Siz bir yere aitseniz; o yere göre yaşamalı, o yere göre hareket etmelisiniz. Gelişigüzel yaşayamazsınız. O muhitte yaşayanlar sizden bunu bekler. Kimse o muhitin kimliğini değiştirmenize kolay kolay müsaade etmez.

Köylerde iletişim, kasabalarda iletişim, şehirlerde iletişim; kenar mahallelerde iletişim, şehir merkezindeki iletişim birbirinden farklıdır. Köyde büyüyen insanla, şehirde büyüyenin; şehirde kenar muhitlerde büyüyen ile merkezinde büyüyenin iletişimi birbirinden farklıdır. Muhit değişikliğiyle beraber iletişim de değişir. Muhit yaşam şartlarını değiştirir; yaşam şartları da değişince iletişim değişir.

İkra' (Oku!)
Buranın taşı toprağı Mevlevî

Yavuz Sultan Selim, Mısır seferinden dönerken Konya dolaylarında konaklamış. Bu sırada korkunç bir fırtına çıkmış; ardından da hortum oluşmuş. Yerden kalkan tozlar döne döne göğe yükselirken, Padişah çok sevdiği ve her zaman yanında bulundurmaktan onur duyduğu büyük âlim, hocası Kemalpaşazade'ye sormuş:

— Hocam, bu nedir?

Kemalpaşazade cevap vermiş:

— Padişahım, malumunuz Burası Mevlânâ'nın şehri; taşı toprağı Mevlevîdir. İşte böyle durmadan dönerler.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

7.8. Yaşadığımız İklim, Coğrafya

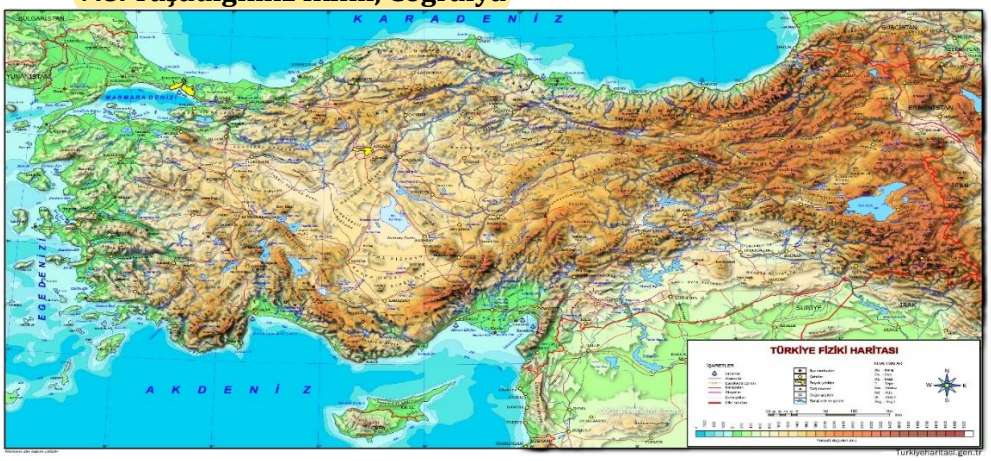

İklim ve coğrafya, insan hayatını doğrudan etkileyen faktörlerdendir. *"Coğrafya, kaderdir."* der, İbni Haldun. Fizikî yapımızda, yediğimiz içtiğimiz şeylerde, kılık-kıyafetimizde iklim ve coğrafyanın belirleyici rolü vardır. Dünya ne kadar globalleşirse globalleşsin hayat şartlarını belirlemede hâlâ iklim ve coğrafyanın belirleyici rolü devam etmektedir. Dolayısıyla hemen her şeyimize etki eden iklim ve coğrafya, insan ilişkilerinde ve iletişimde belirleyici rol oynar.

Sıcak iklimin hâkim olduğu coğrafyada, ılıman iklimin hâkim olduğu coğrafyada, soğuk iklimin hâkim olduğu coğrafyada yaşayan insanların iletişimi birbirinden farklıdır. Sıcak ve ılıman iklimin insanları daha uysal, daha güler yüzlü, daha sıcakkanlı; soğuk ve yağışlı iklimlerin insanları daha sinirli, daha ciddi yüzlü, daha soğukturlar. Sıcak ve ılıman iklimin hâkim olduğu yerlerde muhabbetler daha az, daha yüzeysel ve daha kısa; soğuk ve yağışlı iklimin hâkim olduğu yerlerde ise muhabbetler daha çok, daha derin ve daha uzun olur.

Deniz seviyesindeki yerler ile deniz seviyesinden yüksekteki yerlerdeki iletişim de bir değildir. Deniz kıyısında yer alan yerler ile denize uzak yerlerdeki iletişim de bir değildir. *"Her coğrafya kendi kaderini belirler."* sözü, iletişimde de doğrudur. Her coğrafyanın kendine özgü bir yaşam biçimi, iletişim biçimi vardır. Mesela, ikisi de deniz kıyısında olmasına rağmen, Türkiye'de Akdeniz'e kıyısı olan yerler ile Karadeniz'e kıyısı olan yerlerdeki iletişim birbirinden farklıdır. Akdeniz'e kıyısı olanlar güneşi deniz tarafından görürken; Karadeniz'e kıyısı olanlar güneşi deniz tarafından değil, kara tarafından görürler. Bu da onların konuşmalarına, davranışlarına yansır. Akdenizliler daha yavaş konuşup sakin davranırken; Karadenizliler daha hızlı konuşup sinirli davranabilirler.

7.9. Mensubu Olduğumuz Toplum, Millet

Mensubu olduğumuz toplumun, milletin bir parçası olarak yaşarız. Bize ait ne varsa; hepsi toplumumuzun, milletimizin mirası… Doğrumuzu, yanlışımızı, iyimizi, kötümüzü belirleyen toplumumuzdur, milletimizdir. Toplumun değerleri, bizi biz yapan, bizi başkalarından ayıran değerlerdir. Bu

değerlerin bazıları yalnız bize mahsus iken (millî) bazıları evrenseldir. Biz kendi değerlerimizle büyür, beslenir ve gelişir; evrensel değerlerle de dünyayla uyum içinde yaşarız.

Mensup olduğu toplumun, milletin değerleriyle büyüyen insanın, insan ilişkilerinde ve iletişimde bu değerlere çok dikkat etmesi gerekir. Bu değerlere aykırı davranmak, insan ilişkilerinde ve iletişimde çok ciddi sıkıntılar yaşanmasına sebebiyet verir. Bunlara aykırı hareket ettiğimizde ayıplanır, yadırganır, eleştirilir, hatta dışlanırız; çünkü her toplum, her millet kendi değerlerini yaşatma arzusundadır ve ancak bu değerler hayatta kaldığı sürece yaşamını sürdüreceğine inanır. Her toplum ve millet bu konuda tutucudur.

İnsanın mensup olduğu toplumla iletişimi çok önemli. Toplumunuzla, milletinizle iletişimi iyi kuramazsanız dışlanırsınız. Bunun için de toplumun ve milletin değerlerine uygun hareket etmek gerekir.

O hâlde insan ilişkilerinde ve iletişimde bu değerlere bağlı kalmak ve bunlara göre harekete etmek gerekir. Erzurum'da yaygın olarak söylenen bir deyim bunu çok iyi ifade eder: *"Ahır sekisinden otırir, İstanbul türkisi çığırır."*. Gerçekten de insan; içinde bulunduğu, yaşadığı toplumun değerlerine göre hareket etmezse eleştirilir; insan bu değerlere göre hareket etmeli ki takdir edilsin, yadırganmasın, beğenilsin. Bu sözden de anlaşıldığı üzere; ne isen; o, olmalısın. Eğer ahır sekisinde oturuyorsan, ahır sekisine göre bir türkü söylemelisin; orada İstanbul türküsü söyleyemezsin; söylersen de yadırganırsın, eleştirilirsin.

İkra' (Oku)!
Ben, bu millete uşaklığı öğretemedim...

İngiltere Kralı VIII. Edward, Cumhuriyetin kuruluşunun 13. Yıl kutlamaları için Atatürk'ü ziyarete geldiğinde, Atatürk; Kral'ın onuruna bir akşama yemeği vermiş. Yemeğin ardından da kahvelerini içmek üzere Atatürk'e tahsis edilen özel makam odasına geçmişler.

Kahve ikramını yapmak üzere odadan içeri giren genç Türk garson, Atatürk ve misafirine ikramda bulunmanın heyecanından olsa gerek, araya uzatılmış olan kırmızı halıyı fark edemeyince ayağı halıya takılmış, tepsidekileri tam da ikisinin ortasına gelecek şekilde devirmiş. Tepsidekiler Atatürk ve Kral Edward'ın üzerine dökülmüş. Bir anda ortam buz kesmiş. Kral hemen geri çekilerek, bir taraftan üstüne bakarken diğer taraftan da Atatürk'e bakarak, *"Böyle beceriksiz, işten anlamaz adamları nasıl olur da böyle yerlerde çalıştırırsınız?"* gibi bakış atmış. Bu konuda Atatürk'ün bir şeyler demesini beklerken; Atatürk ona dönerek, hiçbir şey olmamış gibi:

– Kusura bakma Kral Hazretleri, ben bu millete her şeye öğretim ama uşaklığı bir türlü öğretmedim, demiş.

Ruhu şad olsun! Minnet ve şükranla…

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

7.10. İnancımız, Kültürümüz

İnanç ve kültür, iç içedir. Birbiriyle öyle bir birliktelik oluşturmuşlardır ki ayırmak çok zordur. Ancak şu bilinmeli ki; kültür, inanç hâline getirilmemeli.

İnsanın inancı ve kültürü, her şeyini kuşatmıştır. İnanç, kültürü şekillendiren en önemli unsurdur. Kültür inançtan aldıklarıyla beslenir ve onları yaşatır. Kültür, inançtan uzak düştüğünce değişime uğrar.

İnsanlar ve toplumlar değerlerini inanç ve kültürlerine göre belirlemişlerdir. İnsanların çoğu bu değerlere göre hareket eder ve yaşar. Biz Müslüman Türkler, her şeyimizi İslâm dinine ve Türk kültürüne göre şekillendirmişizdir. Ne kadar hızlı bir değişimden geçersek geçelim, ne kadar Batılılaşırsak Batılılaşalım; yaşamımız, yediğimiz içtiğimiz şeyler, evimiz barkımız, kılık kıyafetimiz, hayata bakışımız ne kadar değişirse değişsin özümüz hep bu çerçevede şekillenmiştir. Hayatımızda var olan her şeyi bu inanç ve kültür doğrultusunda gerçekleştirme arzusuyla yaşarız. *"Türk olarak kalmak"*, *"Müslüman olarak yaşamak"* hâlâ, en büyük arzumuzdur. Bunu gerçekleştirdiğimizde mutlu ya da huzurlu; gerçekleştirmediğimizde mutsuz ya da huzursuz oluruz.

İnancımız ve kültürümüz, genlerimize işlemiştir. Eğer bilinçli isek, dünyanın neresinde, hangi kültürlerin, medeniyetlerin içinde yaşarsak

yaşayalım yine kendi kültürümüz ve inancımıza göre yaşar ya da yaşama arzusu içerisinde oluruz. İletişimimizi de bu değerler doğrultusunda şekillendiririz.

İnancına ve kültürüne göre yaşayanlar toplumun çoğunluğu tarafından büyük kabul görür. İnsan, inancı ve kültürüyle ne kadar barışık olursa, diğer insanlarla da o kadar barışık olur. Toplumların inancını ve kültürünü korumaya yönelik refleksleri çok güçlüdür. Yaşamasa bile, yaşantısında olmasa bile bireyler de bu değerleri çok önemserler.

Sözlerimiz ve davranışlarımızda inancımızın, kültürümüzün çok derin izleri vardır. İnsan ilişkilerinde ve iletişimde çoğunlukla bu değerlerimizle hareket ederiz. Burada bir şeye dikkat etmek gerekir: İnancımızı ve kültürümüzü kullanan değil uygulayan olmalıyız. Söylenen güzel bir söz var: *"Müslüman görünme, Müslüman ol!", "Türk görünme, Türk ol!"*

İkra' (Oku)!
İlleri var bizim ile benzemez...

İndim seyran ettim Firengistan'ı,
İlleri var, bizim ile benzemez.
Levin tutmuş goncaları açılmış,
Gülleri var, bizim güle benzemez.

Göllerinde kuğuları yüzüşür,
Meşesinde sığınları böğrüşür,
Güzelleri türkü söyler, çığrışır;
Dilleri var, bizim dile benzemez.

Seyr edüben gelir Karadeniz'i,
Kanları yok, sarı sarı benizli,
Öğün etmiş, kara domuz etini;
Dinleri var, bizim dine benzemez.

Akılları yoktur, küfre uyarlar,
İmanları yoktur, cana kıyarlar,
Başlarına siyah şapka giyerler;
Beyleri var, bizim beye benzemez.

Karac'oğlan eydür, dosta darılmaz,
Hasta oldum, hatırcığım sorulmaz,
Vatan tutup bu yerlerde kalınmaz;
İlleri var, bizim ile benzemez.
Karacaoğlan

Kendi inancımıza ve kültürümüze göre yaşamak, davranmak, konuşmak insan ilişkilerinde çok önemlidir. İlişkilerimizde buna çok dikkat etmeliyiz. Bu değerlerimize göre yaşadığımızda, davrandığımızda, konuştuğumuzda insanımızla kolay kolay sorun yaşamayız ve insanlar tarafından kolay benimseniriz. Öz bir ifadeyle, Bir Türk, inancı ve kültürüyle barışık olduğu kadar diğer insanlarla iyi iletişim kurar.

İnsan ilişkilerinde inanç ve kültür bakımından en önemli hususlardan biri de diğer inanç ve kültürlere en az kendi inancımız ve kültürümüz kadar saygılı olmaktır. Hiçbir inanç ve kültürü aşağılamamalı, küçümsememeliyiz. Herkesin inancı, kültürü kendine... Bu anlamda bütün inançlar ve kültürler değerlidir. Bilinçli insana, insan ilişkilerini önemseyen insana düşen, bütün inanç ve kültürleri değerli görmektir. Allah Kur'an'da bunu ne güzel ifade etmiştir: *"Sizin dininiz size, benim dinim bana."* (Kâfirun, 6)

İnsanlık, bütün inançlara, kültürlere saygılı olduğu gün; dünya daha yaşanılır, insan daha insan olacaktır.

7.11. Öğretmenlerimiz

Öğretmenlerimiz hayatımızda olduğu gibi iletişim gücümüzde de önemli rol oynar. Özellikle en fazla zamanımızı geçirdiğimiz ilkokul öğretmenimizin kişilik gelişimimizde ve iletişimimizde hayati rolü vardır. Öğrenim hayatımızın ilk temellerini atan okulöncesi öğretmenlerimiz, ilkokul öğretmenlerimiz, hayatımıza en fazla tesir eden birkaç kişiden biridir. Eğer bu dönemlerde iyi bir öğretmene denk gelmişsek ya da böyle bir öğretmenle karşılaşmışsak; bu, hayatımıza çok olumlu yansımıştır.

Bazen de hayatımızı etkileyecek bir öğretmeni bulmak; ortaokulda, lisede ya da üniversitede mümkündür. Bazı insanların kaderi, buralardaki öğretmene rastlamakla değişir. Böyle bir öğretmene hiç denk gelmeyenler de olmuştur. Bunlar da bu anlamda en şanssız kimselerdir.

Öğretmenlerimizin sözleri sözümüz, davranışları davranışımız olmuştur. İletişime dair birçok şeyi onlardan öğrenmişizdir.

İnsan ilişkilerinde ve iletişimde en iyi modellerden biri, öğretmenimizdir. En saygı duyduğumuz, en sevgi duyduğumuz, en beğendiğimiz, en etkilendiğimiz öğretmenimiz; iletişimimde rol modelimiz olabilir. Bazen de birden fazla öğretmenimiz modelimiz olur.

Öğretmen; yüreklendirendir, cesaretlendirendir, motive edendir. Öğretmen bunları yaptığında yürekli, cesur nesiller yetiştirir. Bu tür insanlar da özgüvenli, kendilerini iyi ifade eden, insan ilişkilerinde ve iletişimde başarı olan bireyler olurlar. Bazı öğretmenler ise korkutur, endişelendirir, kaygı uyandırır.

Bu öğretmenlerin yetiştirdiği insanlar ise özgüvensiz, kendini ifade edemeyen, insan ilişkilerinde ve iletişimde başarısız olan bireyler olurlar. Dolayısıyla bir öğretmen, söz ya da davranışlarıyla bir insanı iletişim adamı yaparken; bir öğretmen de, söz ya da davranışıyla, bir insanı iletişim adamı olmaktan uzaklaştırır.

Duyarlı öğretmenler, konuşmamızı ve davranışlarımızı düzelten, iletişim yanlışlarımıza müdahale eden öğretmenlerdir. Böyle öğretmenler sayesinde, birçok insan, ifade yerindeyse, kendine çekidüzen verir.

Öğrencileriyle iyi iletişim kuran öğretmenlerin iyi iletişim kuran, iletişimleri iyi olan öğrencileri olur. Öğrencileriyle kötü iletişim kuran öğretmenlerinde kötü iletişim kuran, iletişimleri kötü olan öğrencileri olur. Ama bazen de yapılanlardan ders çıkararak, kötü örnekleri yapmayarak iyi bir iletişim adamı olunur.

İkra' (Oku)!
Kaldırma lan parmağını!...

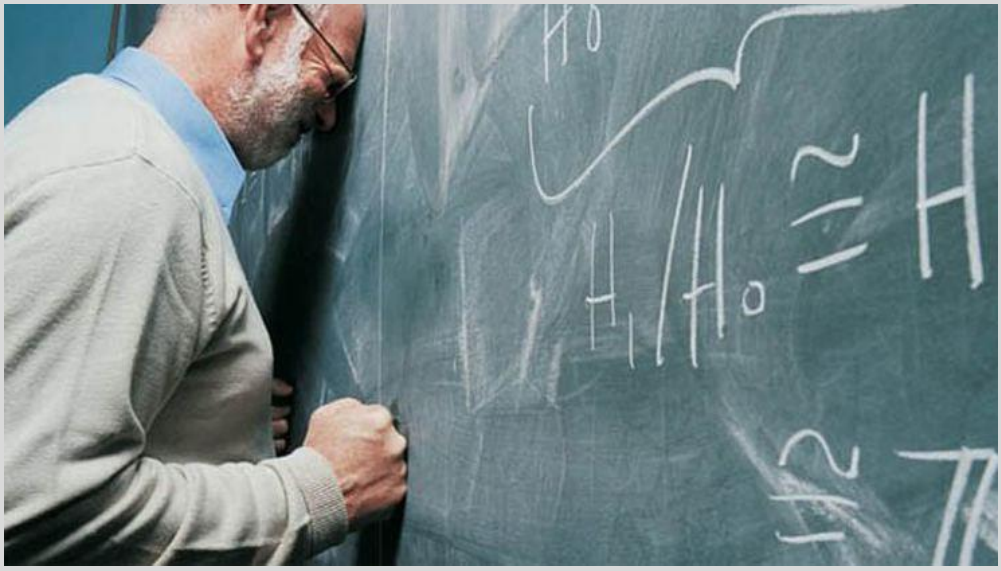

Ortaokul ve lisede dersimize gelen Matematik öğretmenimiz çok asabi, çok sinirli biriydi. Ama dersini çok iyi anlatırdı. Öyle bir ses tonu vardı ki duvarlar inlerdi âdeta, koridorun ta diğer ucundan duyulurdu sesi. Matematiğin o en karmaşık problemlerini çok basitmiş gibi anlatır ve çözerdi. Belki sesinin

tonundan belki de tehditvari bakışlarından, sınıftaki hemen hemen herkes ondan çok korkar ve çekinirdi. Dersi başlayacağı ana sanki herkesin soluğu kesilirdi. Soru sorduğu zaman, kimse cevap vermezdi ya da vermezdi. Cevabı bilen birileri mutlaka vardı ama hata yaparım, yanlış yaparım endişesiyle, korkusuyla; döver, hakaret eder düşüncesiyle kimse cevap veremezdi. Ama benim bir yanın bu öğretmeni hep severdi. Belki de ses tonundan, belki de o zor problemleri rahat çözmesinden etkilenmem dolayısıyla onu severdim.

Matematikten çok başarısızdım; başarılı olmayı çok istiyordum ama bunu bir türlü de gerçekleştiremiyordum. Bir gün üst sınıflardan, matematik dersinden başarılı olduğunu bildiğim bir ağabeyime dedim ki, *"Abi ben de matematikten başarılı olmak istiyorum ama bunu bir türlü başaramıyorum."*. O da bana demişti ki, *"Halit'çim matematikte başarılı olmak istiyorsan önce problemlerden, rakamlardan, sembollerden, formüllerden korkmamalısın; ardından da tahtaya kalkmaktan çekinmemelisin."*. Ben de bunun üzerine kendi kendime söz vermiştim: *"Ben bu matematiği başaracağım."*

Bu konuşmanın ertesi günü Matematik dersinde hocamız tahtaya bir problem yazmış ardından da sormuştu: *"Kim yapacak?"*. Hiç kimse parmak kaldırmamıştı; ben hemen parmak kaldırdım. Hocam da bakışıyla memnuniyetini hissettirmişti. Sınıfta da bir şaşkınlık vardı. Daha önce parmak kaldırdığını hiç görmedikleri Halit parmak kaldırmıştı. Tahtaya çıktım; ama içimdeki korku henüz gitmemişti. O korkuda olsa gerek, bırakın problemi çözmeyi rakamları bile doğru yazamamıştım. Hocam da, *"Rakamları bile doğru yazamıyorsun, niye kaldırdın elini?"* demişti. Ben hiç cevap vermedim, versem kızabilirdi; yerime oturdum. Az sonra soruyu tekrar sordu. Sınıftan hiç kimse parmak kaldırmıyordu. Ben yine parmak kaldırdım. Hocam da, 'galiba bu sefer yapacak' düşüncesiyle, *"Gel bakayım!"*, dedi. Tahtaya kalktım ama aynı korkunun benimle olduğunu da hissediyordum. Bir şeyler yapmaya çalıştım ama olmadı. Hocam bu defa daha da kızdı. Hakaret edici birkaç söz söyleyip, *"Madem yapamıyordun, niye kalktın? Otur yerine!"* dedi. Ama gerçekten çok kısmıştı. Ben de oturdum. Soruyu bir daha sormasın mı? Yine hiç parmak kaldıran olmamıştı. Ben bir daha kaldırdım. Hocamız da, 'Belli ki çocuk yapacak ama bir türlü yapamıyor. Bu defa yapar.' diye düşünmüş olmalı ki, *"Gel bakayım!"* dedi. Tahtaya çıktım; değişen bir şey olmamıştı, yine yapamamıştım. Hocam bu defa kızdı ama bu kızgınlığı ne benziyordu öncekilere. Çok sinirlenmişti, bir-iki bir iki tane de tokat attı. O kadar sinirlenmişti ki, öfkesi bir türlü dinmiyordu. O arada tekrar bana vurarak, *"Otur yerine ve bir daha kalkma!"* dedi. Az sonra bir daha sormadı mı, soruyu? *"Kim yapacak?"*. Ben yine parmak

kaldırmam mı? Bu defa yanıma geldi: *"Ulan sen benimle dalga mı geçiyorsun. Allah belanı versin' Kaldırma elini, indir lan indir elini!"*. Ben elimi indirdim; ama hâlâ bana bakıyordu. Gözlerinden öfke akıyor, burnundan soluyordu. *"Hem yapamıyorsun hem de parmak kaldırıyorsun. Bir daha elini kaldırırsan senin o parmağını kırarım."* dedi. Sınıfa dönerek, *"Artık bundan sonra size soru sormayacağım."* demişti. Hocamız benim yüzümden sınıfa soru sormaktan vazgeçti ve hep öyle yaptı. (Bu nedenle bizim sınıftakiler beni çok severlerdi. *"Allah razı olsun, senin sayende matematikteki sorulardan kurtulduk."* derlerdi.)

Oysa ben yapmayı denemek istiyordum, eğer denemelerime imkân verseydi; bir dahakine, bir dahakine; belki de yapacaktım. Bu durum, birçoğuna çok olumsuz gibi gelebilir ama bende çok olumlu şeylere yol açtı. Yapamayacağım bir şeye bile kalkışabileceğimi, defalarca bu cesareti gösterirsem ya yapabileceğimi ya da karşı tarafı pes ettirebileceğimi gösterdi. Bu durum beni hayata küstürmediği gibi; aksine beni hayata bağladı, bana en olumsuz durumda bile cesaret sahibi olmayı öğretti.

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

7.12. Aldığımız Eğitimler

Aldığımız eğitimler; iletişimimize önemli katkılarda bulunur.

İnsanın iletişimi, aldığı eğime, gördüğü derslere göre de şekillenir. Sosyal bilimler okuyanların iletişimi biraz daha duygusal, samimî; Fen bilimleri eğitimi alanların iletişimi biraz daha gerçekçi, resmî; güzel sanatlar eğitimi alanların iletişimi biraz daha sanatkâranedir. Yabancı dil eğitimi alan biri de, mutlaka o kültürden, o kültürün eserlerinden etkilenir; bu da iletişimine yansır.

Eğitim, insanı iletişim bakımından donanımlı kılar. Eğitimli bireyler daha iyi iletişim kurabilir; ancak eğitim aldıkları hâlde iletişim özürlü çok da insan vardır. Eğitim alanların daha görgülü, daha anlayışlı olmaları beklenir; ama maalesef bunu kolay kolay göremeyiz.

Bir insanda yok ise edep,
Neylesin medrese, mektep,
Okusa âlim de olsa;
Yine merkep, yine merkep. Necip Fâzıl

7.13. Eğitim Aldığımız Kurumlar

Eğitim aldığımız kurumlar, öğrenim gördüğümüz okullar, iletişimimize önemli katkılarda bulunur. Bize bir kimlik de kazandırırlar. *"Mülkiyeli", "Harbiyeli", "Kolejli", "Alman Liseli", "Erkek Liseli", "İmam Hatipli"*… Adı üstünde "Okul"… Okul sadece bir öğretim kurumu değil, belli eğitimlerin, bilgilerin verildiği, öğretildiği bir mekân değil; aynı zamanda insanlığın, insan ilişkilerinin, hayatın öğrenildiği, öğretildiği, insanın eğitildiği, iletişim becerilerinin öğrenildiği, öğretildiği kurumdur.

Eğitim ortamlarında bir taraftan bilgi ve beceri edinirken, diğer taraftan da anlayış ve görgü ediniriz. Böylece kendimizi çok yönlü olarak geliştiririz.

Eğitim kurumları sosyalleşme bakımından bize farklı farklı imkânlar sunar. Buralarda edindiğimiz arkadaşımızla çok şeyler paylaşarak iletişim gücümüzü geliştiririz. Farklı anlayış ve kişiliklere sahip insanlarla bir arada yaşamayı, birlikte bir şeyler paylaşmayı buralarda öğreniriz. Birbirimize saygı duymayı, sevgi duymayı, farklılıkları zenginlik olarak görmeyi buralarda görürüz. Özellikle üniversite eğitimimiz sırasında çok değişik iklimlerden, memleketlerden, görüş ve düşüncelerden kişilerle karşılaşırız. Bu farklılıkları hazmederek birbirimize tahammül etmeyi, sevgili ve saygılı olmayı öğreniriz. Bütün bunları yaparken, insanlığımızı geliştirir, iletişim gücümüzü kuvvetlendiririz.

Öğrenim hayatımız, hayatımızın her aşamasında bize çok şey katar. İlerleyen her sınıfla birlikte, inan ilişkileri ve iletişim bakımından da çok şeyler kazanarak yolumuza devam ederiz. *"Oku, oku da adam ol, baban gibi; eşek olma!"* sözü, aldığımız ya da alacağımız eğitimlerin bizi insanileştirmesi, adam etmesi bakımından söylenmiş bir sözdür. Eğitim aldıkça daha da insanileşmemiz gerekir.

İkra' (Oku)!
Ben sana vali olamazsın dememiştim ki

Ben sana okuyamazsın dememiştim ki adam olmazsın demiştim…

Derler ki adamın birinin haylaz, yaramaz bir oğlu varmış. Babasını çok üzermiş; babası buna rağmen onu adam etmek için elinden geleni yaparmış ama nafile. Babası, zaman zaman, davranış ve sözlerinden hareketle ona, "Senden adam olmaz!" dermiş. Çocuk da bu sözü öfkelenerek hep içine atarmış: *"Demek benden adam olmaz; ben sana göstereceğim, benden adam olur mu olmaz mı?"*

Çocuk, bir zaman sonra ailesinden kopmuş, gitmiş başka memleketlerde okumuş. Çeşitli kademelerden geçerek nihayetinde devletin en üst yöneticilerinden biri olmuş, bir şehre vali olmuş.

Yıllar yılları kovalamış. "Artık zamanı geldi." demiş kendi kendine ve emrine bakan adamlarını yanına çağırmış ve onlara, *"Falan ilin falan köyünde … adında birisi var. Onu bulun ve buraya getirin!"* demiş.

Adamlar emredileni yapmış. Adamı bulmuşlar ve ifade yerindeyse palaspandıras bir şekilde, adamın kılık kıyafetini değiştirmesine bile fırsat vermeden, almış getirmişler ve efendilerinin huzuruna çıkarmışlar:

– Efendim, dediğiniz adamı getirdik.

Efendi ayağa kalkmış, ukala ve alaycı bir tavırla "Hatırlar mısın bilmem, bana hep derdin ki, 'Senden adam olmaz!' hatırladın mı? Bak ben, senin adam olmaz dediğin oğlunum. Gördün mü nasıl adam olduğumu."

Yaşlı adam o zaman anlamış bu efendinin kendi çocuğu olduğunu. Yüzüne bile bakmadan, ona acıyan bir tavırla: ─ Ben sana vali olamazsın dememiştim ki… Adam olamazsın demiştim. Gördüm ki yanılmamışım: Evet vali olmuşsun ama hâlâ adam olamamışsın! demiş.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

7.14. Okuduğumuz Kitaplar

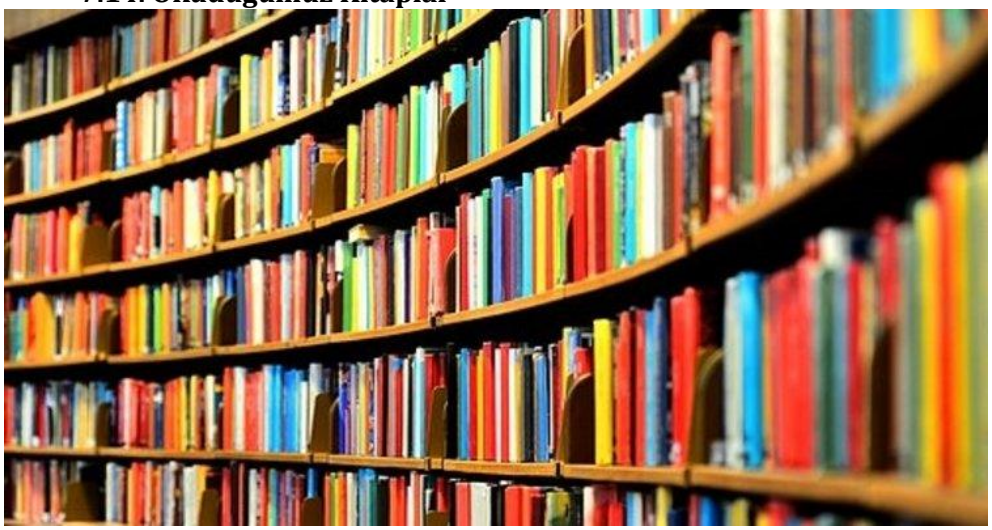

Okumak da iletişim gücümüze çok şey katar. Kendimizi geliştirme bakımından, bize sunulan en önemli fırsatlardan biri, okumaktır. Okumak, insana çok şey katan, insanı çok geliştiren eylemlerden biridir. Burada o zaman bir soru öne çıkıyor: Neyi ya da neleri okumalıyız, nasıl okumalıyız?

Önce kendi değerlerimizi ve insanımızı anlatan eserlerle işe başlamalıyız. Çağa ve yaşa uygun eserlerle başlamalıyız. Sonra da evrensel değerleri anlatan eserleri ve isimleri okumalıyız. Kuvvetli bir alt yapı oluşturduktan sonra da ilgi duyduğumuz alanlarla ilgili okumalar yapmalıyız.

Kitaplar insana değişik kapılar açar. Bir kitap, bir insanın hayatını değiştirebilir. Bir karakter, bir insanın örnek aldığı karakter olabilir.

Kitaplardan iletişime dair çok şeyler öğreniriz. Doğruyu, yanlışı, iyiyi kötüyü satır aralarında öğreniriz. Kitaplardaki karakterlerden, tiplerden iletişime dair çok şeyler kazanırız.

Kitapların her birinin kendine mahsus bir dünyası var. Bu dünyayı ne kadar çok keşfe çıkarsak kendimizi o kadar geliştiririz. Ancak şunu da bilmek gerekir ki, kitapların büyük çoğunluğu bize cennetin kapılarını açarken; bir kısmı da bize cehennemin kapılarını açar. Yani her kitap bize iyi şeyler sunar diye bir iddiada bulunamayız. Bazı kitaplar bizi iyiye, güzele, doğruya götürürken; bazıları da bizi kötüye, çirkine, yanlışa götürebilir. Bu anlamda, kitap konusunda çok seçici olmak gerekir.

Her kitapla beraber, farkında olabilirsek, kendimize farklı farklı dünyaların kapısını açarız. Yeni keşiflere çıkar ve bu keşiflerde onlardan çok şeyler öğreniriz. Hissemize göre; bazılarından az, bazılarından çok şeyler alırız. Dolayısıyla kitap; insanı geliştirir, artırır ve büyütür. İnsana, kendini geliştirme yönünden imkânlar sunar.

Okuduğumuz her kitap bize bir şeyler katar. Kitaplar bazen hayatımızı tamamen değiştirmemize bile yol açabilir. *"Bir kitap okudum, hayatım değişti."* cümlesi, bu tesirin yansıması neticesinde söylenen bir sözdür. Kitapların bazılarının bu kadar gücü vardır.

Kitaplar özellikle insan ilişkileri ve iletişim bakımından bize çok şey katar. Bize başka başka hayatları, başka başka insanları tanıtır. Onlar sayesinde insanları daha iyi tanırız. Tanımadığımız, tanıyamayacağımız insanları ve hikâyelerini, kitaplar sayesinde tanırız. Onlar sayesinde hayatı, insanları, olayları başka başka okuruz. Ve böylece kitaplar hayatımıza bir rehber olur. Bu rehber sayesinde hayata daha farklı bakar, insanları daha iyi anlarız.

Kitaplar bir de bize iletişim kurmada, insan ilişkilerini geliştirmemizde yeni ufuklar açar. Farklı bakmayı, farklı görmeyi, farklı duymayı, farklı değerlendirmeyi öğretir. Böylece insana insanca yaklaşmayı öğreniriz.

Kitaplar bize yaşamakla tecrübe edemeyeceğimiz, kazanamayacağımız nice nice zenginlikleri sunar. En önemlisi de insanı, insanın iç dünyasını keşfetmeyi bize öğretir. İnsanı tanımaya yönelik zengin bir hazinenin anahtarlarını verir elimize kitaplar. Bu da insan ilişkileri ve iletişim açısından bize çok şey katar.

7.15. Görsel Medya

Günümüzde iletişimimizi şekillendiren en belirleyici unsurlardan biri de, görsel medya. Ağzındaki cümlelerin bazıları, davranışlarımızın bazıları; hatta bazen en çoğu görsel medyadan alıntı. Çok etkileniyoruz. Böyle olunca da iletişime dair birçok şeyimizi görsel medya belirler oldu.

Araştırmalara göre, dünyada en fazla televizyon izlenen ülkelerden biri, Türkiye; televizyon başında en fazla zaman geçiren milletlerden biri, Türkler... Türk insanı özellikle dinlenme saatlerinin önemli bir kısmını televizyon başında geçirmektedir. Kanaatimce bu, eleştirilecek bir durum değil, tam aksine bizi harekete geçirici bir durum olmalı. Mademki insanımız televizyonu bu kadar fazla izliyor; o zaman bu durumun bilincinde olup; bunu doğru, güzel ve etkili iletişim açısından fırsata çevirmeliyiz.

Bir dizi ya da filmdeki karakterler, iletişimizi şekillendirebilmektedir: *Onun gibi olmak, onun gibi giyinmek, onun gibi davranmak, onun gibi konuşmak…* Bu etkiden kurtulmak kolay değildir; burada aileye ve devlete çok iş düşmektedir. Aile seçici olmalı; iletişim açısından güzel şeyler kazandıracak program, dizi ya da filmlere çocuğu yönlendirmeli. Devlet ise, iletişim bakımından sıkıntı oluşturacak yayınların yapılmasına engel olmalı; güzel değerler kazandıracak yapımları teşvik etmelidir.

Televizyon kanalları yaptıkları programlarla izleyiciyi, ifade yerindeyse, kendilerine bağımlı hâle getirmişlerdir. Özellikle yaptıkları diziler ve yarışma programlarıyla izleyicinin vazgeçilmezi hâline gelmişlerdir. Öyle ki bazı izleyiciler bu programlarla yatıp bu programlarla kalkmaktadır. Birilerinin

adlandırmasıyla bu "sihirli kutu", cazibesini sürdürmeye devam ediyor. Özellikle son yıllarda Türk dizileri, şöhreti yurt dışına taşan diziler hâline geldi. Başka ülkelerde de yayımlanmaya başlayınca bu durum, tam anlamıyla bir sektöre dönüşmüş oldu. Bu diziler bir taraftan ülkemize ciddi paralar kazandırırken; diğer taraftan da, bazı durumlar eleştirilse de, kültürümüzü, örfümüzü, inancımızı başka başka toplumlara taşımaya başladı. Bu anlamda, tam hakkını verebilsek, bu diziler hem ülkemiz ve insanımızın tanıtımı açısından hem de inanç ve kültürümüzün aktarımı açısından çok iyi bir propaganda aracı hâline gelmiştir.

İnsan ilişkileri ve iletişimin her türünün işlendiği bu programlar; ilişkilerimizin ve iletişimimizin de belirleyicisi olma durumuna gelmiştir. Bu programlarda gördüğümüz, duyduğumuz şeyler, kısa bir zaman sonra doğrumuz ya da yanlışımız olabilmekte; yani artık doğru ve yanlışlarımızı bunlara göre belirler olduk. Bu, aslında bir fırsat: Değerlerimizi vermek ya da aktarmak için müthiş bir fırsat… Ama bunları vermek için planlamayı çok iyi yapmak gerekir. Aileden ya da toplumdan alması gereken değerleri almayanlar ya da bu anlamda boşlukta olanlar için televizyon programlarından yararlanılabilir. Şu bir gerçek ki, artık görsel medya, tam anlamıyla bir mektebe dönüşmüştür; hatta eğitim kurumlarından, eğitmenlerden çok daha etkili hâle gelmiştir. Çoğu insan; ilişkilerini, değerlerini, doğrularını, yanlışlarını bu programlara göre belirlemekte ya da şekillendirmektedir.

Konuşması, hareketleri dizi filmlerdeki kahramanların, karakterlerin konuşması ve hareketleri olan kişilerin sayısı hiç de az değildir. Hatta bunların en çok kullandıkları cümleler, kahramanlarının cümleleridir. Jest ve mimikleri, kahramanlarının jest ve mimikleridir. Giyim tarzları, kahramanlarının giyim tarzıdır. Toplumlar bu durumdan zaman zaman muzdarip olsa da bu durumun önüne geçilmesi zordur. Bunu önlemek yerine, değiştirmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu programlar talep gördükçe, yayımlanmaya devam edecektir, yasaklama veya ceza vermeyle bunun önüne geçilemez, geçilemedi de. Burada en doğru olan, kendi değerlerimizi vermek için, insan ilişkilerini ve iletişimi daha doğru kavratmak için izleyicisi fazla olan dizi ve programlara bu değerleri ustaca yerleştirmektir. Günümüzde bazı kanallarda bunun güzel örneklerine de rastlanmaktadır. ("Diriliş Ertuğrul"; "Söz" dizileri gibi)

Bunun yanı sıra bazı diziler de nesillerimize farklı kapılar açarak onları arzuladığımız çizgilerde görmekten uzaklaştırmakta; onları başka heveslerin, başka ideallerin adamı hâline getirmektedir. Burada da yapılması gereken,

ailenin izlenecek programlarda seçici davranması, büyüklerin gençler ve çocuklarla birlikte aynı programları izleme çabası içerisinde olmasıdır.

Görsel medyanın diğer bir ayağı olan sinema da insan ilişkilerinde ve iletişimde önemini korumaya devam etmektedir. Çoğu toplum sinemayı artık bir kültür hâline getirmiştir. Son yıllarda milyonlarca insan tarafından izlenen filmler de göstermektedir ki sinema, hayatımızın önemli bir yerinde olmaya devam ediyor. Özellikle büyük bütçeli filmler, iddialı yapımlar; insanların çoğunu peşi sıra sürüklemekte. Günümüz insanın hayatında önemli yer edinen sinema zaman zaman toplumların, milletlerin propaganda aracı olarak da kullanılmaya devam ediyor. Toplumlar, milletler; insanını geliştirmek, daha ileri taşımak ve kendi değerlerini yaşatmak için sinemadan çokça yararlanma yoluna gitmeye başlamışlardır. Dev bütçeli filmlerle dünyaya bu anlamda hâkimiyet kurma yarışı içerisine girmişlerdir.

Filmler vasıtasıyla verilen mesajlar da, tıpkı televizyonda olduğu gibi, insan hayatını yakından etkilemektedir. İzlediğimiz bir film, insan ilişkilerimizi ve iletişimimizi olumlu ya da olumsuz anlamda etkileyebilir. Bir film, insanlara ve olaylara bakışımızı değiştirebilir.

7.16. Sosyal Medya

Sosyal medya, birçok insan için iletişimde her şeyin önüne geçmiş durumda. Hayatımızın artık vazgeçilmezlerinden biri hâline geldi. Bunu da yadırgamamalı; tam aksine özümsemeliyiz. Çağdaş dünyanın bir gerekliliği… Avucumuzun içine sığdırdığımız bir dünyanın bağımlısı hâline geldik artık.

Bunun önüne geçilmesi, artık imkânsız gibi görünüyor. Burada yapılması gereken, buna olumlu yaklaşmaktır.

Sosyal medya, doğru bilginin de yanlış ya da kirli bilginin de taşıyıcısı durumunda... Artık neyin ne olduğunu öğrendiğimiz adres hâline geldi. Bir kelimeyle; o kelime ile ilgili bütün bilgileri, çağrışımları bize bildiren bir bilgi kaynağı oldu, sosyal medya. Günümüz insanı her şeye bu sayede rahatlıkla ulaşmaya başladı. Bilgi akışının, verisinin bu kadar hızlı olduğu bir dünyada bundan vazgeçmek imkânsızdır.

Burada dikkat edilmesi gereken; doğru kullanmak, doğru insanlarla beraber olmak, doğru ve faydalı sitelerde gezinmek. Kendi kendimizle olduğumuz için burada daha dikkatli olmamız gerekiyor.

Sosyal medya, bugün birçok insanın iletişim şeklini belirler durumda. Özellikle "sosyal medya fenomenleri"; yaşamları, yaptıkları ve konuşmalarıyla milyonlarca takipçisini derinden etkilemekte; takipçileri de onlardan çok etkilenmektedir. Onlar gibi konuşmak, giyinmek, davranmak… birçok insanın ideali hâline gelmiştir.

Bir insan, bir fikir, bir eser; artık bu medya sayesinde ulaşılmadık coğrafyalara, ulaşılmadık insanlara ulaşır hâle geldi. Bu da insana yeni yeni ufuklar açtı. Alışkanlıklarımız değişti, değerlerimiz değişti, bakışlarımız değişti. Böylece insan ilişkilerinde ve iletişimde de çok önemli değişimler yaşanmaya başladı. Daha önce birbirlerini hiç tanımayanlar, birbirlerinin varlığından haberdar olmayanlar, birbirlerine ulaşması imkânsız olanlar birbirleriyle iletişim kurmaya başladılar.

Özellikle Facebook, Instagram, Whatsap, Twitter gibi sosyal paylaşım siteleri kendilerine mahsus bir iletişim dünyası oluşturdular. Binler, milyonlar aynı anda, aynı sitede buluşuyor, görüş ve düşüncelerini birbiriyle paylaşıyor. İletişim açısından bu tam anlamıyla bir inkılaptır. Ekran üzerinden kimi zaman yüz yüze, kimi zaman yazarak, kimi zaman özel işaretlerle binler, milyonlar birbiriyle iletişim kurmakta ve bu halka her gün biraz daha büyüyerek genişlemekte. Bunun yanı sıra Google, Yahoo, Yandex, Youtube… gibi sosyal medya siteleri de sundukları hizmetlerle insana her şeye ulaşma kolaylığı sağlamakta. Günümüz insanın hayatına her bakımdan önemli katkılar sunan medya siteleri, yaptıkları yeniliklerle, hizmetlerle insanları kendisine bağlamaya devam etmektedir.

Sosyal medyanın öyle bir cazipliği var ki… Yaptığınız bir faaliyet, katıldığınız bir etkinlik, çektiğiniz bir video, paylaştığınız bir söz, yazdığınız bir şiir, söylediğiniz bir şarkı bir anda size popüler olma fırsatı sunabilmekte. Artık insanların çoğu, bu medyanın; kendisine farklı bir dünyanın, önemli bir

zenginliğin, umulmadık bir şöhretin kapısını açabileceğine inanıyor. Ya da bir insana ummadığı bir anda bambaşka dünyaların kapılarını açabiliyor. Niceleri sosyal medya sayesinde böyle kapıları kendilerine açtılar ya da açmayı başardılar. Binlerce, milyonlarca takipçisi olan sosyal medya fenomenleri ortaya çıktı. Ve bunlar artık sanatlarıyla, eserleriyle şöhret bulmuş insanlarla yarılmaya başladılar. Sosyal medyada takip edilenler; takipçilerini koruyabilmek için sürekli bir şeyler paylaşmakta ya da üretmekte. Bu da sürekli olarak onların kendilerini yenilemelerine fırsat sunmakta…

Artık herkesin vazgeçilmezi hâline gelen sosyal medya, zamanımızın çoğuna hükmetmeye başladı. En yakınımızda artık insan ya da insanlar değil sosyal medya var. Yanımızda arkadaşları, dostları değil sosyal medyayı taşıyoruz. Hâl böyle iken; buna olumsuz bakma yerine olumlu bakıp bu ilişkiye olumlu anlamda neler katabiliriz, diye düşünmemiz gerekir.

Sosyal medya, insan ilişkilerinde ve iletişimde insanlara yeni kapılar açmıştır. Normal hayatta kendini iyi ifade edemeyen kişiler burada kendilerine daha elverişli zemin bulmuşlardır. Yüz yüze iletişimde sıkıntı yaşayan, konuşamayan, kendini ifade edemeyen insanlar bu ortamda kendilerini daha iyi, daha doğru ifade etmeye başlamışlardır.

Yüz yüze iletişimde kolay kolay arkadaş, dost edinemeyenler, bu ortamla beraber kendilerine dost, arkadaş edinmeye başlamışlardır. Bunda; aynı şeyleri düşünme, beğenme, yerme, paylaşma gibi ortaklıklar etkili olmuştur. Aynı şekilde, farklı düşünenlerden de kopuşlar, ayrılışlar başlamıştır. Yani birçoğumuzun arkadaşlıklarını, dostluklarını sosyal medya belirlemeye başlamıştır. Bu arkadaşlıklarda kimileri iyi şeyler yaşarken kimileri de kötü şeyler yaşayabilmekte. Sosyal medyada kendini farklı tanıtanların çokluğu gerçeği de dikkate alındığında bu konuda çok da dikkatli olmak gerekiyor. Yoksa buralardan edinilen arkadaşlıklar kâbusa da dönüşebilmektedir.

İnsan, içindekini anlatamadığı sürece rahatsız olur. Bu anlamda da sosyal medya, insana yine önemli imkânlar sunmuştur. Yorum ve paylaşımlarıyla insanlar, kendini rahatlatmaya başlamışlardır.

Sosyal medyanın kendine mahsus bir dil oluşturduğu da gerçek. Bu dil; hızlı düşünmeyi, hızlı yazmayı, hızlı karar vermeyi gerektiren bir dil... Böyle olunca da insanlar birbirinin hızına yetişebilmek için dilde tasarrufa gitmek mecburiyetinde kaldılar. Önce bazı kelimeleri kısalttılar; sonra bu yeterli olmayınca, emojiler gibi sembollerden, işaretlerden oluşan bir dil ortaya çıkardılar. Artık konuşmanın ve yazmanın yerini hızla bu semboller almaya başladı. Bu dil nereye kadar gidecek, kestirmek zor; ama bir gerçek var ki sosyal medya kendi dilini kendi oluşturmaya devam edecek.

7.17. Yazılı Medya

Sosyal medya yaygınlaşmadan önce yazılı medyanın ciddi bir gücü vardı. Öyle ki bu güç bazen ülkelerin, milletlerin, toplumların kaderini değiştirecek kadardı. Bir gazete haberi bir milleti, bir toplumu çok derinden etkileyebilirdi. Eskisi kadar gücü kalmasa da gazeteler, dergiler ve diğer yazılı medya da hayatımızı etkilemeye devam etmektedir. Yazılı medya da, günümüzde artık sosyal medyaya taşındı denebilir.

Yazılı medya da bir mekteptir. Bir gazete haberi, bir köşe yazısı, bir makale iletişimimizi etkileyebilir. Biz bazı şeyleri de ondan öğreniriz.

Gazeteler, dergiler toplumların hafızası; önemli dönemlerinin şahitleri… Yaşatılmasında fayda var; ancak bunun için direnç gösterilmesi gerekiyor. Çünkü sosyal medyanın gücü karşısında git gide zayıflayan bir yazılı medya var. Gazeteler, dergiler asıl işlevlerini yerine getirdiklerinde toplumun vicdanı olur, sesi olur. Bu vicdanın susmaması için de bunlara destek olmak gerekir. Eve gazete, dergi alma alışkanlığı olmalı ki gelecek nesiller de bu alışkanlığı sürdürebilsin ve yazılı medyadan yararlanabilsinler.

Alınan ekmek gibi, su gibi ihtiyaç hissedilmeli gazeteye, dergiye. Böyle olursa yazılı medyayı yaşatmış oluruz.

Günümüzde sosyal medya karşısında, ifade yerindeyse, hızla irtifa kaybeden yazılı medya, bu gücünü korumak için sosyal medyayı aracı olarak kullanmanın gerekliliğine inanmış görünüyor. Dolayısıyla yazlı medya, soyla

medyayı bir araç olarak kullanmaya başlamıştır. Bu da onun etkisinin, gücünün devam etmesine yol açmıştır.

İnsan ilişkilerimizi ve iletişimimizi bazı konularda da belirleyen yazılı medyadır. Biz, yazılı medyadan da çok şeyler öğreniriz. Unutulmuş değerlerimizi, anılarımızı bazen de bu medyanın sayfalarında buluruz. Bir köşe yazarının yazdıkları düşüncemiz olabilir ya da düşüncelerimizi değiştirebilir. Bir haberin yankısı, bizi derinden etkileyebilir.

8. BÖLÜM

8. İLETİŞİME ETKİ EDEN UNSURLAR

Bölümde ele alınan konular

8. İLETİŞİME ETKİ EDEN UNSURLAR

8.1. Fiziksel görünüm
8.2. Bedensel durum
8.3. Ruhsal (Psikolojik) Durum
8.4. Kılık-kıyafet (Giyim) Durumu
8.5. Bakım
8.6. Maddî (Ekonomik) Durum
8.7. Manevî Durum
8.8. Ailevî Durum
8.9. Bilgi Birikimi
8.10. Kültürel Birikim
8.11. Mevsimler
8.12. Günler
8.13. Hava Şartları
8.14. Günün Saatleri, yaşanılan an
8.15. Diğer durumlar

İletişime etki eden çeşitli unsurlar vardır. Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir:

- *Fiziksel görünüm*
- *Bedensel durum*
- *Ruhsal durum*
- *Giyim (Kılık-kıyafet)*
- *Bakım*
- *Maddî (Ekonomik) durum*
- *Manevî durum*
- *Ailevî durum*
- *Bilgi birikimi*
- *Kültürel birikim*
- *Mevsimler*
- *Günler*
- *Hava durumu*
- *Günün saatleri, yaşanılan an*
- *Diğer durumlar*

8.1. Fiziksel Görünüm

İletişimi olumlu ya da olumsuz anlamda etkileyen unsurlardan biri, fiziksel durumdur.

Fiziksel durumumuz, her şeyden önce, Yaratanın tasarrufudur, tasarımıdır. Ve yine bu yapımız genetik olup anne ve babamızdan, atalarımızdan aldığımız genlerle şekillenmiştir. Bu nedenlerle, her insan, fiziksel özellikleri itibariyle özel bir yaratılışa sahiptir ve bu özellikleriyle de diğer insanlardan ayrılır.

Fiziksel yapı, iletişimde kimilerine güven kimilerine güven eksikliği, kimilerine güç kimilerine zayıflık, kimilerine cesaret kimilerine çekingenlik verir. Fiziksel bakımdan kendisiyle barışık olan ya da kendisini beğenenlere

güven, güç, cesaret verirken; kendisiyle barışık olmayan ya da kendisin, beğenmeyenlere ise güven eksikliği, zayıflık, çekingenlik verir.

Fiziksel durum ile ilgili şu durumlar da iletişimde dikkate değerdir:

- Kendini beğenenlerin beğenmişliği, haddini aşarsa, iletişimde sıkıntı yaşanabilir ya da iletişim kopabilir
- Fiziksel durumlar, alay konusu olunca; iletişim bitebilir.

Bazı fizikî yapılar etkileyicidir. Mesela, uzun boylu, geniş omuzlu insanlar, insanda böyle bir intiba uyandırabilir. İnsanlar bu tiplerden etkilenebilir. Böyle olunca da fizikî anlamda etkileyici olan, iletişimde baskın bir karakter olur.

Fiziksel yapı ile ilgili şu durumlar iletişimi yakından etkiler:

- Boy (Kısalığı uzunluğu)
- Kilo (Zayıflık, kiloluluk)
- Saç (Rengi, modeli, uzunluğu, kısalığı)
- Göz (Rengi, büyüklüğü, küçüklüğü)
- Kulak (Yapısı)
- Yüz (Rengi, yapısı)
- Burun (Yapısı, uzunluğu, kısalığı)
- Dudak (Kalınlığı, inceliği, rengi)
- Eller (Yapısı, büyüklüğü küçüklüğü, tırnak yapısı)
- Ayaklar (Yapısı, büyüklüğü küçüklüğü)
- Cilt (Rengi)

Mesela, boyu kısa olan biri, "kısa"lığına takılmışsa; bu durum onun iletişiminde bir sürü şeye yansır: *Başkalarını kendinden daha iyi görür, kompleksli olduğunu hissettirir, rahat konuşamaz, rahat davranamaz…*

Fiziki özellikler, insan ilişkileri ve iletişimde kişiye avantaj ya da dezavantaj oluşturabilir. Mesela, yüzün güzelliği avantaj oluştururken; çirkinliği, dezavantaj oluşturur.

Fizikî özellikler, insan ilişkilerinde ön yargıya sebebiyet verebilir. İnsan, insanın fizikî özelliklerine bakarak değişik yorumlar yapar. Bu yorumlar da iletişimde ciddî sıkıntılara yol açabilir.

Fizikî özellikler, insan ilişkilerinde istihzaya, alaya sebebiyet verebilir. Bazı insanlar, insanların fizikî yapılarıyla alay etmekte, bundan da haz almaktalar. Bu durum da, iletişimde en önemli kırılmalardan birini oluşturmaktadır. İnsan ilişkilerinde en istenmeyen durumlardan biri, bu durumdur.

İletişim açısından, bu tiplere aldırış etmemek gerekir. Bazen söylediklerini duymamak, yaptıklarını görmemek bazen de doğru bir yaklaşımla cevap vermek gerekir. Bir türkümüzde söylendiği gibi:

"Bana 'kara' diyen dilber, gözlerin 'kara! değil mi?
Siyah sürme gözde tüter, gözlerin 'kara' değil mi?
Ağalar beyler içerler, kahve de 'kara' değil mi?
Kâbe'dir Allah'ın evi, örtüsü de 'kara' değil mi?"

İnsan, insana karşı çok acımasız… İnsanların birçoğu, insan üzerinde Yaratanın tasarrufunu unutunca, bilmeyince; insanlarla dalga geçer, alay eder, onları küçümser. Kısa boylu birine, *«Cüce»*; uzun boylu birine *«Sırık»*; kilolu birine, «*Şişko»*; kulakları içe dönük birine, *«Kepçe kulak»*; göz bebekleri birbirine yakın olan birine, *«Şaşı göz»* demek, sırdan bir kullanım gibidir, bazıları için. Bu tutumlar, iletişimi engelleyici tutumlardır. Bu sözlere muhatap olanlar ise, çoğu zaman böyleleri yüzünden sağlıklı bir iletişim kuramazlar.

Fiziksel durum; her dönemde önemli ama büyüme çağında, özellikle ergenlik döneminde, çok daha önemli. Bu dönemde görüntü, her dönemden daha önemlidir. Bu dönem, insanların çoğunun fizikî yapısıyla savaştığı dönemdir. Bu dönem; beğenilmenin, sevilmenin, kabul görmenin arzulandığı dönemdir. İnsan bu dönemde fizikî yapısıyla ilgili her şeyi sorgulayabilir ya da üstüne konuşuldukça sorgulamaya başlar.

Çocukluk döneminde farkındalık pek ileri düzeyde olmadığı için fiziksel yapı ile ilgili bir sorgulama pek olmaz. Orta yaşlılık döneminde sorgulamalar bazen azalır bazen çoğalır. İleri yaşlılık döneminde ise sorgulama ya hiç olmaz ya da çok az olur.

Fiziksel yapı ile ilgili her sorgulama, iletişime olumsuz etkide bulunur. Kendisiyle savaşan, başkalarıyla iletişimi umursamaz ya da iletişime istekli olmaz. İnsan fizikî yapısıyla ne kadar barışıksa, iletişimi de o kadar iyi olur.

Fizikî yapımızın iletişimimize bir engel oluşturmadığını, oluşturmayacağını bilmemiz için şunları unutmamalıyız:

• Bu yapının Yaratanın bize bir takdiri, armağanı olduğunu bilmek ve bu nedenle fiziksel yapımızla barışık olmak

• Bu yapının genetik olduğunu, bize anne ve babamızdan, ailemizden bir miras olduğunu bilmek.

Kendinle mutluysan, kimseyle derdin olmaz.
Kendini beğenmezsen, kimse seni beğenmez.
Kendini güzel görmezsen, kimse seni güzel görmez.
Kendine savaş açma! Kendinle savaşırsan yenilirsin.

Unutulmaması gereken; fizikî yapımız nasıl olursa olsun, iletişime asla engel değildir ve fizikî yapımızda dezavantaj gibi görünen özellikler, dönüştürülmesi bilinirse, bir avantaja dönüşebilir:

İkra' (Oku!)
Bir mülakat hatırası...

Fakülteyi bitirdiğim yıl (1994), Ülkemizin en saygın askerî okullarından Hava Harp Okulunun açmış olduğu Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni kadrosuna

müracaatta bulunmuştum. Yazılı sınavların ardından spor sınavında da başarılı olunca mülakat sınavına girmeye hak kazandım.

Mülakat günü gelmiş çatmıştı. Mülakat Salonundan içeri girdiğimde, askeri kurumların düzenine göre bir giriş yapmam gerekirken ben normal bir salondan içeri girer gibi girmiştim. İçeri girdiğimde, *"Selamünaleyküm"* dedim. Jüri 5 kişiden oluşuyordu. Hiçbiri "Aleykümselam" dememişti. (O günkü şartlar belki böyle bir durumu gerektirmişti.). Jüridekiler üst rütbeli subaylardan oluşuyordu; 3'ü general, 2'si albay rütbeliydi. Yüzler ciddî bakışlar resmî… Tam bir asker disiplini… İçlerinden albay rütbeli olan sordu:

— Dursunoğlu, içeri giriş şeklin doğruydu ama verdiğin selam doğru oldu mu?

Ben de kendimden son derece emin bir şekilde cevap verdim: — Tabi ki doğru oldu, Efendim..

— Nasıl yani?

— Efendim bizim inancımıza göre içeri giren birisi içeridekilere selam verirken "Selamünaleyküm" der. Biz hep böyle görmüşüz, böyle de biliriz. Bizim selamımızın doğru şekli, "Selamünaleyküm"dür.

— Burası bir askeri okul ve burada bir yerden içeri girilirken verilecek selam şekli bellidir. Bunu da öğrenmeliydin, dedi.

— Ben yine aynı düşüncedeyim, selamımın çok doğru olduğunu söylüyorum, dedim.

Mülakat salonunda gergin bir ortam yaşanmaktaydı ama benim umurumda da değildi. Kendi kendime, *"Kaybetsem ne olur? Allah dilemişse olur, dilememişse olmaz!"* diye düşünüyordum hep.

Hissettiğim kadarıyla, ortamı yumuşatma adına general rütbeli bir jüri üyesi:

— Dursunoğlu bize biraz kendinizden bahseder misiniz? dedi.

Ben de başladım kendimden bahsetmeye:

— Efendim, benim fizikî yapımda dikkati çeken en önemli tarafım, burnumdur. Yani bana bakan bende her şeyden önce uzun bir burun görür. Burnumun bu kadar uzun olmasının sebebi, her meseleye burnumu sokmamdan kaynaklanıyor, demiştim ki bir anda hepsinin yüzünde önce bir şaşkınlık ardından da hafif bir tebessüm oluştu. Ben devam ettim:

— Her şeye burnumu soktuğum için burnum çok uzadı, bu da benim cesaretimden kaynaklana bir durum; ancak cesur adamlar her şeye burnunu sokar. Çok ısrar edenler oldu: Burnunu estetik yaptır, yaptırmadım. Burnum hala orijinal ve ben burnumu çok beğeniyorum, dedim. Ardından alışılmış şekilde öz geçmişimi anlatmaya başladım. Konuşurken bir şeyi fark ettim: Burnumla ilgili söylediklerim onları etkilemiş olmalıydı ki durup durup

burnuma bakıyorlardı. O arada jüri üyelerinden en üst rütbeli olan, samimi bir yaklaşımla, *"Vallahi Halit'çim, ben senin kendini tanıtma biçimini çok sevdim. Bir insan kendisiyle ancak bu kadar barışık olur ve kendisiyle ilgili bir durumu ancak bu kadar güzel anlatabilir. Ben çok etkilendim."* diyince; diğerleri de, mülakatın başlangıcında tartışmaya girdiğim albay da dâhil, Komutanın söylediklerini sözleriyle teyit ettiler: *"Komutanım biz de öyle..."*

Çok gergin başlayan bir mülakat burnumla ilgili cümlelerden sonra bambaşka bir seyre bürünmüştü. O zaman anladım ki, sizin için dezavantaj gibi görünen bir durum tam aksine sizin için müthiş bir avantaj oluşturur. Yeter ki bunun farkında ol ve bunu kullanmayı bil!

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

8.2. Bedensel Durum

Bedensel özellikler, iletişime çok etki eden durumlardan. Bedenimiz, bize Yaratanın bir emanetidir; o emaneti de çok iyi korumalıyız. Her insan kendini koruma çabası içerinde bedenini korumaya da uygun yaratılmıştır. Ancak bazı insanlar bedenindeki bazı özellikler itibariyle bir imtihana tabi tutulmuşlardır. Bu imtihan sadece onların değil; diğer insanların da, ailelerinin de, toplumlarının da imtihanıdır. Bize düşen, her şeyden önce, bu insanları gördüğümüzde hâlimize şükredip *"Rabbim beni de böyle bir imtihana tabi tutabilirdi."* deyip hâlimize çok ama çok şükretmek. Ardından yapmamız gereken, bu insanları kendimiz gibi görmektir (Gözleri görmüyor değilmiş gibi, ayağı topal değilmiş gibi görmek ve davranmak). İnsanı birtakım özel durumları nedeniyle aşağılamak, hakir görmek, onunla alay etmek hem o insanı hem de Yaratanı çok incitir.

İletişime etki eden bedensel özelliklerden bazıları şöyle sıralanabilir:

- Doğuştan var olan durumlar (Zihinsel, işitme, görme, konuşma engelli; sırtta kambur olması...)
- Sonradan ortaya çıkan durumlar (Gözün birinin kör olması, ayağın topal kalması, elin kırılması...)

- Sonradan ortaya çıkan değişimler (Yüzdeki değişimler, baştaki değişimler, ciltteki değişimler…)
- Sağlık durumu (Kronik hastalıklar, geçirdiği hastalıklar…)
- Bedenin dinginliği (Uyku durumu, dinlenme durumu)

Fiziksel durum için söylenen her şey, bedensel durum için de söylenebilir. Bedensel durum, özellikle ergenlik, gençlik döneminde, çok önemli. Bu dönemdeki değişimler; ilişkilerimizi ve iletişimimizi yakından etkiler.

Bedensel durumlardan ötürü, bazı insanlar, başkalarıyla alay eder ya da onları küçümserler: …*«Topal», «Kör», «Sağır», «Sakat», «Kambur»…* İnsan, kendisine böyle hitap edilmesinden ya da bu nazarlarla kendisine bakılmasından rahatsız olur. Bu rahatsızlığı da iletişimine yansır. Bu durumlardan dolayı insanlardan kaçar, uzaklaşır. Bu da iletişimde bir kopukluğa neden olur. Bedensel durumlar, insanın elindeki bir şey değildir ki… Bu nedenle insan, kendisine farklı bir nazarla bakılmasından hiç hoşlanmaz.

Bedensel durumumuzun iletişimimize bir engel oluşturmadığını, oluşturmayacağını bilmemiz için şunları unutmamalıyız:

• Bedensel değişikliklerimiz, her şeyden önce, Allah'ın üzerimizdeki bir tasarrufu, takdiri… Dilediği zaman kendi tasarrufuyla bizim veya başkalarının, başka nedenlerin vasıtasıyla da bedenimizde birtakım değişiklikler yapar. Bu değişimlerin Yaratanın bir tasarrufu olduğunu bilmek; bundan dolayı da, bedensel yapımızı her hâliyle beğenmek ve bu yapımızla barışık olmak

• Bedenimizdeki değişimler karşısında bir imtihanda olduğumuzu bilmek. Bu değişimlerden dolayı yaşama küsmemek, yaşam enerjisini kaybetmemek

• Mevcut durumumuza şükretmek ve *"Daha kötü durumda olabilirdim"*, *"Beterin beteri var."* diye düşünmek

• Yaşadığımız hayata, şartlara ve yaşa göre; bedenimizde zaman zaman değişimler olabileceğinin farkında olmak

Bedenimizdeki durumlardan dolayı asla ve asla olumsuzluğa kapılmamalı, kötümserliğe düşmemeliyiz. İlişkilerimizde de bu durumumuzdan rahatsızlık duymadığımızı karşımızdakine hissettirmeliyiz. Gözleri görmeyen bir büyüğümün şu sözlerini hiç unutmam: *"Gözlerim görmüyor ama konuşabiliyorum, duyabiliyorum, yürüyebiliyorum. Ya bunlara da sahip olmasaydım?"*

İkra' (Oku)

Ya göremeseydim?

Aracımla Erzurum'un kenar mahallelerinden birinden şehir merkezine giderken, yol kenarında kaldırımda yürüyen bir adam görmüştüm. Aracımı sağa yanaştırdım ve ön camı indirerek seslendim:

— Beyefendi şehir merkezine doğru gidiyorsanız sizi alabilirim.

O da: — Allah razı olsun, çok iyi olur. Evet, şehir merkezine gidiyorum, dedi.

Adam, aracıma bindiğimde, *"Merhaba"* dedikten sonra başladık muhabbet etmeye. Hoş sohbet de bir adamdı. Konuşurken bir şeyi fark ettim ki, adamın gözleri şaşı. Bana doğru bakarken öyle güzel bakıyordu ki… Bakışlarından çok etkilenmiştim. Konuşurken bir taraftan dikkatimi yola veriyor, bir taraftan da adamın bakışlarını kaçırmamaya çalışıyordum. Adam birden demesin mi?

— Kardeş, sen beni şehir merkezine götürmek için mi aldın; yoksa gözlerime bakmak için mi?

Çok şaşırmıştım ama hemen toparlanıp dedim: — Abi, öyle güzel bakıyorsun ki?...

Beni yanlış anladığını düşündüğüm için başka da bir şey diyemedim. Son sözleri o söyledi, yine: *"Çok şükür Allah'a. Gözlerim şaşı ama görüyor. Ya göremeseydim?"*

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

***

İnsanların yüzüme bakmalarını istemiyorum…

Danışmanlığını yaptığım sınıflardan birinde Burçin adlı bir öğrencim vardı. Allah vergisi, çok güzel bir yüze sahipti. Arkadaşları tarafından da çok sevilen biriydi.

Dönem arası tatilde ailesiyle birlikte köylerindeki bir akrabalarını ziyarete giderken kaza geçirmişler; Gülçin de bu kazadan yaralı olarak kurtulmuştu. Kaza sonrası aldığı darbeler nedeniyle yüzünün bir tarafında derin bir kesik izi kalmıştı.

Bir gün odamda otururken ağlamaklı bir şekilde içeri girdi ve ben daha, "Buyur!" demeden:

— Hocam, herkesten nefret ediyorum; insanlardan nefret ediyorum, arkadaşlarımdan nefret ediyorum, en yakın arkadaşlarımdan bile nefret diyorum, dedi.

—Hayırdır, ne oldu? Hele bir otur, bir çay söyleyeyim, ondan sonra konuşalım olur mu? dedim.

O da bakışlarıyla 'İyi olur.' der gibi bir mesaj verince, ben de, *"Lütfen otur ve ne olduysa sakin bir şekilde bana anlat!"* dedim.

Başladı anlatmaya: —Hocam insanlardan, arkadaşlarımdan, herkesten nefret diyorum, dedi tekrar.

—Hayırdır ne oldu Allah aşkına?

— Hocam, kiminle oturuyorsam, kiminle konuşuyorsam, kiminle göz göze geliyorsam herkes bana bakarken önce yüzümdeki ize bakıyor ya da yüzümdeki ize takılıyor. İnsanların yüzümdeki ize bakmalarından bıktım, usandım. Yüzüme bakmalarını istemiyorum. Artık kimseyle konuşmak istemiyorum! Onlar yüzünden kendi yüzüme bakmak istemiyorum, dedi.

Ona dedim: — Bak Gülçin! İnsan, insanda önce farklı olanı, eksik olanı görür. Bunlara alışmalısın. Hem o yüzündeki ize bakarken, şunu unutma ki, o kazadan bu izle değil de başka türlü de çıkabilirdin. Yüzünde çok daha fazla iz kalabilirdi, belki de hayatta bile olamayabilirdin şimdi, sakat kalabilirdin ya da elin, kolun, ayağın kırılabilirdi Bu durumuna çok şükretmelisin. İnsanların seni rahatsız eden o bakışları karşısında da, *"Evet, yüzümdeki o iz beni tekrar hayata döndüren bir anın izi; o iz bana hâlime şükretmem gerektiğini hatırlatan bir iz."* diyebilmelisin.

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

8.3. Giyim (Kılık-kıyafet)

İletişime etki eden önemli unsurlardan biri de kılık-kıyafettir. İstediği gibi giyinmeyen, giyinemeyen; gün boyunca bunun huzursuzluğunu yaşar. Bu da onun her şeyine yansır. İletişimde kişilerin öz güvenine, rahatlığına bakıldığında; bu güven ve rahatlığın nedenlerinden birinin de kılık kıyafet olduğu söylenebilir.

Günümüzde artık mevsimine göre giyinmekten ziyade; hava durumuna, günün saatine göre giyinmek söz konusu hâle geldi... Herkes imkânlarının el verdiği ölçüde giyimine önem vermeye başladı. Ve artık günümüz insanı, giyimine çok daha fazla özen göstermeye başladı.

İstediği gibi giyinen biri, kendisini daha iyi, daha güçlü hisseder. Kendine güven duyarak konuşur ve bu durum, onun her şeyine olumlu yansır. İnsanlara daha yakın davranır. Güne moralli başlar ve o moral, gün boyunca devam eder. O gün, daha sağlıklı iletişim kurar.

İstediği gibi giyinemeyen biri ise, kendini eksik ya da güçsüz hisseder. Kendine güven duymaz ve bu durum, onun her şeyine olumsuz yansır. İnsanlardan uzak durmak ister. Güne moralsiz başlar ve o moralsizlik gün boyunca devam eder. O gün sağlıklı iletişim kuramaz. Rahat davranamaz, rahat konuşamaz. Öz güveninizde azalma olur. Sanki hep bir şeyler eksikmiş gibi düşünür ve davranır.

Giyimde, kılık-kıyafetin ve ayakkabıların temizliği, tarzı, uyumu, rengi, bakımı çok önemlidir.

Giyimin iletişime yansıyan olumsuz tarafları:

- Tarz uyumsuzluğu
- Renk uyumsuzluğu
- Kılık-kıyafet ile ayakkabı uyumsuzluğu

Kılık-kıyafetin iletişime engel olmaması için yapılması gerekenler:

- Temiz olmalı
- Tarz uyumsuzluğu ortadan kaldırılmalı
- Beğendiğimiz tarzda giyinmeli
- Renk uyumuna dikkat edilmeli
- Ayakkabılar kılık-kıyafetle uyumlu olmalı.

İkra' (Oku)!

Spor pijama

Lise 2. sınıfa ait bir anım…

Beden Eğitimi derslerine spor kıyafetlerimiz ve spor ayakkabılarımızla girmemiz konusunda uyarırdı hep, Beden Eğitimi Öğretmenimiz. 1980'li yıllar, bizim de yokluk, fakirlik yıllarımız. Eşofman yok, spor ayakkabı yok… Hâl böyle olunca Hocamızdan her hafta bir dayağımız muhakkak vardı. 'Yine mi getirmedin?' der, spor kıyafeti ve ayakkabısı olmayanları boy sırasına göre dizer, sonra da döverdi. (O dönemler bazı hocalarımız çok döverdi öğrencileri) O zamanlar boyum da kısa olduğu için, sıraya girdiğimizde en önde olurdum, dövmeye de benden başlardı. Canım çok yanardı ama alışmıştım. Dayak benim için artık çok normaldi.

Bir gün artık canıma yetmiş olmalıydı ki, kendi kendime karar aldım ve *"Bugün derse böyle gireceğim."* dedim; Üstümde fanila, altımda çizgili pijamam onun altında da kara lastikler…

Derse hazırlık yaparken, arkadaşlarımdan gülmekten yerlerinde duramıyorlardı. Bazıları uyarıyordu: *"Halit'çim, vallahi adam zaten sinirli, seni böyle görürse çileden çıkar, çok döver. Yapma, etme! Hiç girmesen bundan daha iyi…"* Ben de, *"Hayır, sizi ilgilendirmez; işinize bakın! Göreceksiniz ki gülecek ve beni bağışlayacak."* diyordum.

Hocamız derse geldi; ben ilk anda görmesin diye 2. sırada kendimi kamufle etmiştim. O gün daha bir sinirli olduğu her hâlinden belliydi. İlk sözü yine hep aynı olmuştu: *"Spor kıyafeti ve spor ayakkabısı olmayanlar kenara çıksın!"*

Arkadaşlarımız kenara çıktılar, boy sırasına göre yerlerini aldılar. Arkadaşları dövmeye başladı ama önceki haftalara göre daha kızgın olduğu için daha kötü dövüyordu. Ben de kendi kendime *"İyi ki çıkmamışım. Yâ Rabbi şükürler olsun"* diye düşünüyordum.

Dayak faslı bitince, *"Arkadaşlar! Yavaş yavaş koşmaya, ısınmaya başlıyoruz."* demişti ki birden beni fark edince, şaşkınlıkla, *"Bu ne lan?"* dedi. Ben de çok soğukkanlı bir şekilde *"Spor pijama!..."* dedim. *"Ney, ney, ney?"* dedi. Ben cevabımı tekrarladım: *"Spor pijama!..."*

O an ne oldu tam anlayamadım; iki eliyle yakamdan tuttuğu gibi yüzüme şiddetli bir tokat indirmişti. Arkadaşlarımın sonradan anlattığına göre beni felakete dövmüş. Yere düşüyormuşum, kaldırıp kaldırıp bir daha dövüyormuş. Benim de hatırladığım; ilk tokattan sonrasını çok da iyi hatırlamadığım. Bir gerçek vardı ki, hatırı sayılır bir dayak yemiştim.

O zaman anladım ki kılık kıyafetin hafife alınır bir yanı yok.

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

8.4. Bakım

Bakım; kişinin kendisini iyi hissetmesinin yollarından biridir. İnsan, tıpkı, giyimde olduğu gibi bakımda da bakımlı olduğu kadar kendini rahat hisseder, kendine güven duyar ve iletişimini de ona göre şekillendirir. Bakım, artık vazgeçilmez durumlardan. Hatta bazıları için o kadar önemlidir ki bakım yapmadan bırakın iletişim kurmayı kolay kolay dışarı çıkmazlar bile.

İletişimde rahat olma, özgüvenli olma bakımından bakıma dikkat etmekte fayda var. Bakım, kişiye her şeyden önce bir prestij sağlar. Bu da bir saygınlık uyandırır ve insan ilişkilerinde kişiye avantaj sağlar.

8.5. Ruhsal (Psikolojik) Durum

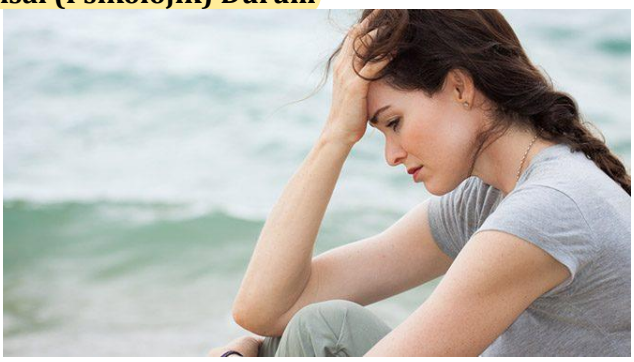

İletişime en fazla etki eden unsurlardandır; bazen en önemli unsurdur da denebilir.

İnsanın huzuru ruhtadır; ruh huzurluysa, kafa da huzurludur, beden de. Ruh, huzursuzsa; kafa da huzursuzdur, beden de. Ruh, kafaya neyi salgılarsa; kafa onu yapar, beden ona uyar. Mutluluk ya da üzüntü, huzur ya da huzursuzluk ruhta başlar, ruhta biter.

İnsanın ruhî durumu, her şeyine yansır; sözüne, hareketine, duruşuna, bakışına… Ruhî durumdaki huzursuzluk, iletişimi çok olumsuz etkiler. İnsan yaşama sevincini yitirir, kimseyle konuşmak, görüşmek istemez. Herkesten ve her şeyden uzaklaşmak ister.

İletişime etki eden ruhsal özelliklerden bazıları şöyle sıralanabilir:

- Bunalım (Depresyon)
- Yalnızlık
- Sevilmeme
- Terk edilme
- Panik atak
- Dönem sendromları (Gençlik, yaşlılık…)
- Takıntı

- Karasevda (Melankoli)
- Vesvese
- İşlerin aksi gitmesi
- Anne-baba tutumları
- Arkadaş tutumları
- Taciz (Cinsel, Psikolojik)
- Şiddet
- Şantaj
- Mobbing

Bu özel durumların dışında, ruhumuzu meşgul eden başka sorunlar da vardır:

1. Kişisel sorunlarımız

Bu sorunlarımızı 3 başlık altında toplayabiliriz:

- Kendimizle yaşadığımız sorunlar
- Başkalarıyla yaşadığımız sorunlar
- Duygusal sorunlarımız

Hayatın bir gerçeği ki, herkesin kendine göre bir derdi var. Burada Mevlâna'nın şu sözünü hatırlatmak faydalı olacaktır: Sanma ki dert sadece sen de var; sendeki derdi nimet sayan var."

2. Maddî sorunlarımız

3. Manevî sorunlarımız

4. Ailevî sorunlarımız

5. Toplumsal sorunlarımız

Bu durumların iletişime engel olmaması imkânsızdır; ancak insana düşen bunlarla mücadele etmek ve bunların üstesinden gelmektir.

Ruhî durum; insanın kalben ve zihnen rahat olup olmamasıdır. Sağlıklı bir iletişim kurmak için her şeyden önce sağlıklı bir ruhî duruma sahip olmak gerekir. Sağlıklı ruhî durum ise, kalbin ve kafanın rahat olmasından geçer. Kalp rahat olursa, kafa da rahat olur. Kalp kafaya neyi telkin ederse kafa onu yapar. Kafanın ya da bir başka ifadeyle zihnin kumandası kalbin elindedir. Kalp harekete geçiren; kafa harekete geçendir.

Ruhî durumumuzun iletişimimize bir engel oluşturmadığını, oluşturmayacağını bilmemiz için şunları unutmamalıyız:

- Sorunlarımızı yine kendi azmimiz ve gayretimizle yeneceğimizi bilmeliyiz.
- Düşünmekle bir şeyi halledemeyeceğimizi bilmeliyiz.
- Kendimizi en fazla kendimiz rahatlatırız, bunu bilmeliyiz.
- Kendimizi en fazla kendimiz üzeriz; buna engel olmalıyız.
- Kafamızı ve kalbimizi meşgul eden şeyleri uzaklaştırmak kendi elimizdedir. Bu yönde büyük bir çabanın içerisinde olmalıyız.
- "Her şey olacağına varır." gerçeğinin farkına varmalıyız.

İkra' (Oku)!
Ben böyle ibadet eden görmedim…

Fakülte yıllarımda bir hanımefendiye gönül koymuştum. Aşk mıydı, sevgi miydi, tutku muydu bilmiyordum; ama bir gerçek vardı ki onsuz yapamıyordum. Zamanımın her anında, bulunduğum her ortamda onu görmek istiyordum.

Bir zaman sonra durumumu fark etse de, duygularımı çok ciddiye almamış olmalı ki pek de oralı olmamıştı. Bunun üzerine, durumumu anlatmanın zamanı geldi diye düşünmüş; fırsatını da bulunca hislerimi ona açmıştım. O da, böyle bir ilişki için henüz çok erken olduğunu, kendisinin duygusal olarak bir şey hissetmediğini söylemişti. Bu ilk görüşmede bana çok anlayışlı davrandığını ve beni anlayışla karşıladığını söyleyebilirim. O işe mantıklı bakarken ben duygusal bakıyordum.

Zaman sonra kızcağıza hayatı zehir ettim denebilir. *"Oraya gitme, burada oturma, onunla konuşma!"* gibi sözlerle kızcağızın hayatına olmadık sınırlamalar koymaya başlamıştım. Çok bunaldığını hissediyordum ama görmezlikten, anlamazlıktan geliyordum. Aramızda bir birliktelik bir türlü oluşmamasına rağmen ben sanki böyle bir birliktelik varmış gibi davranıyordum. Kızacağız beni kırmak istemiyordu ama ben de bir türlü anlamıyordum.

Derken sınavlar öncesi bir dönemde, *"Halit, biraz konuşabilir miyiz? Çok önemli"*, dedi. Ben de, *"Olur."* dedim. *"Ama burada (okulda) değil. Akşam bir kafede bulaşalım, orada biraz konuşalım."* dedi. Konuşacağımız yer konusunda mutabık kaldık ve birbirimizden ayrıldık.

Akşam dediği kafeye gittiğimde, daha ilk anda bir şeyi fark ettim ki çok gergin ve huzursuzdu. Oturur oturmaz ilk cümlesi, *"Bugün lütfen bırak ben konuşayım, sen dinle! Bu zamana kadar hep sen konuştun ben dinledim, bugün de sen dinle! Çünkü sen konuşunca ben konuşamıyorum, konuşacaklarımı unutuyorum."* dedi, Ben de, *"Tamam."* dedim. Ve ardından konuşmasını sürdürdü:

— Senin yüzünden hayatım zehrizukkum oldu, ne yediğimden bir şey anlıyorum ne içtiğimden. Kimseyle adam akıllı konuşamıyorum, kimseyle görüşemiyorum. Nereye gitsem karşıma sen çıkıyorsun. Ben sana bir ümit de vermedim ama anlamadın, anlamıyorsun. Senin yüzünden çok huzursuzum Derslerime çalışamıyorum, derslerden bir şey anlamıyorum… Daha bir sürü bunun gibi cümleler…

Konuşması sırasında bazen gururumu çok inciten sözler de söylüyordu. Arada sırada araya girip bir iki söz söylemek istiyordum ama hemen, *"Lütfen!"* diyerek konuşamama müsaade etmiyordu. Çok dolmuştu.

Nihayetinde son cümlelerini de söyledi:

— Ben seni bir daha görmek istemiyorum. Lütfen beni rahat bırak!

Kafeden birlikte çıktık. Zamanın çok da farkında değildim ama vakit epeyce ilerlemişti. Ayrılırken dönüp bakmasını umuyordum ama o da olmamıştı. Kendimi çok perişan hissediyordum. Çok zor bir zamanı yaşıyordum.

Erzurum'da, Cumhuriyet Caddesinde, doğu istikametine doğru yürürken, sarhoş gibi yürüyordum. Sağımdan, solumdan gelip geçen kimseleri fark edemeyecek bir hâlde ilerliyordum. Cadde üzerinde bulunan Lalapaşa Camiinin önüne gelmiştim ki tam o anda yatsı ezanı okunmaya başlamıştı: *"Allahüekber, Allahüekber…"*

Ne güzel bir mesajdı: *"Allah büyüktür, Allah büyüktür…"*. Ezanı okuyan nasıl güzel okuyordu öyle?... Ezandan çok etkilendim; kendi kendime, *"Yâ Rabbi Sana geliyorum. Derdimi Senden başka anlayacak yok, Senden başka sığınacağım yok, Senden başka sahibim yok!"* diyerek camiye yöneldim.

Caminin bahçesinde (haziresinde) şadırvanda abdest alırken hanımefendinin sözleri aklıma geliyor, gözyaşlarımı tutamıyordum. Nasıl bir abdest olduysa, Allah kabul etsin, abdest alıp camiden içeri girdim. Cemaat yatsı namazının ilk sünnetini kılmış, farzına başlamak üzereydi. O arada müezzin de kamet getirmeye başlamıştı. O nasıl bir sesti öyle?... (Caminin müezzini müthiş

bir sese sahip olan Suat Hoca idi, o tarihleri bilenler hatırlarlar). O kadar etkilenmiştim ki sesinden, ağlaya ağlaya safta yerimi aldım. Hoca namaza başladı. Hocanın da sesi çok güzeldi. Hoca okumaya başladığı an, hanımefendinin sözleri tekrar aklıma geldi, kendimi tutamıyordum. Namazın içinde de gözyaşlarıma hâkim olamıyordum. Nihayetinde son sünnet, vitir namazı derken namazı tamamlamıştım ama zihnimden hep hanımefendinin sözleri gelip geçiyordu. Tespihatta gözlerim doldu da doldu, ağlamamak için direniyordum ama nafile... Derken Amenerresulü okunurken kendimi tam bıraktım. Öyle ağlıyordum ki. (Ancak bir günahkârın ağlaması bu kadar olurdu.) Kimse de umurumda değildi. Zaman zaman, *"Böyle olmamalıydı. Demek, artık beni bir daha görmek istemiyorsun? Bana bu sözleri söylememeliydin. Beni bu kadar yıkmamalıydın?"* gibi sözleri zihnimden geçiriyordum.

Bir ara baktım ki camide neredeyse hiç kimse kalmamış. Hemen toparlandım, cami avlusundaki ayakkabılıktan ayakkabılarımı alıyordum ki cemaatin sonuna kalmış Erzurumlu iki yaşlı hacı amca onlar da ayakkabılarını alıyorlar. Ayakkabılarını eline alan, diğerinden biraz daha uzun boylu olan, diğerine diyor ki:

— Kardaş, ben bu yaşıma kadar böyle ibadet eden görmedim. Gencin birini gördün mi? O nasıl ibadet etdi öyle, o nasıl bir namaz kıldi öyle? Vay anam vay… Allah dedi ağladı, hangi ayet okunduysa ağladı. Amenerresulünde o nasıl ağladi öyle?

O zaman anladım ki beni anlatıyor, benden bahsediyor. Bir gülme krizi tutmasın mı beni?... Öyle gülmeye başladım ki, bu defa da gülmekten kendimi alamıyordum. İçimden dedim ki, *"Keşke, keşke Allah'ı düşünerek ağlasaydım."*. Hiç Allah'ı düşünmemiştim, ağlarken. Beni ağlatan o anki ruh hâlimdi, hanımefendinin sözleriydi.

Ama o an bir gerçeği anladım ki Allah öyle bir Allah ki, siz O'nu kısa bir an düşünün ve O'na gidin; göreceksiniz ki O sizi çok mutlu edecek. Siz ona bir adım atın, O size o kadar çok adım atacak ki...

Dedim ya, *"Sana geliyorum.";* O da dedi ki, *"Sen bana geldin ya; seni mutlu etmek, senin yüzünü güldürmek benim işim."*. Ve gerçekten o travmayı işte bu gülmenin ardından bir anda atlatmış oldum ve ondan sonra hemen kedime geldim. O an bir başka gerçeği de anladım ki, *"İnsan ne kadar üzülürse üzülsün; bilmeli ki Allah onu o üzüntünün sonunda mutlaka sevindirecektir. Her ağlamanın sonunda bir gülme mutlaka vardır."*.

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

8.6. Maddî (Ekonomik) Durum

İletişime etki eden en önemli unsurlardan biri, kimileri için belki de en önemlisi, maddî durumdur. Günümüz insanı, ilişkilerini maddî durumu nispetinde şekillendirmektedir, denebilir. Bir başka ifadeyle, maddî durumun iyiliği ya da kötülüğü, günümüz insanının ilişkilerini biçimlendirir olmuştur.

Moralinin bozuk olduğunu her hâliyle belli eden bir arkadaşıma, diğer bir arkadaşımın *"Nasılsın?"* diye sorduğunda; onun, *"Manevî durumum çok iyi ama maddî durumum çok kötü."* şeklindeki cevabı bir gerçekliğin yansımasıdır. Bir insanın moralli ya da moralsiz olması, mutlu ya da mutsuz olması artık çoğunlukla maddî durumuyla alakalandırılmaya başlanmıştır. Yani günümüz insanı artık parası olduğu kadar moralli ya da moralsiz; mutlu ya da mutsuzdur.

Maddî sıkıntıları olan ya da bu sıkıntılarla mücadele eden insanın sağlıklı ilişkiler kurması beklenemez. Maddî sıkıntılar, diğer sıkıntıların çok üstünde olabilmektedir. O nedenle hafife alınabilecek sıkıntılar gibi görülmemelidir. Maddî sıkıntıların buhrana, bunalıma soktuğu nice insanlar bu sıkıntılardan kurtulamadıkları için çok farklı yollara başvurmaktadırlar. Bazen çok acı sonlar bile yaşanmaktadır.

Kişisel gözlemlerime göre günümüz insanını en fazla etkileyen, en fazla geren, en fazla huzursuz eden maddi sorunlar; bir başka ifadeyle, parasızlık... Birçok huzursuzluğun altında bu yatmakta... Eşler arasındaki ilişkiden arkadaşlık ilişkilerine, aile içi ilişkilerden işçi işveren arasındaki ilişkiye kadar, hemen bütün ilişkilerde yaşanan en büyük sorun, maddî sorunlar. Cinayetler ve şiddet olaylarının da çoğunun arkasında yine maddî sorunlar bulunmaktadır.

Maddi sorunların sebeplerinden bazıları şöyle sıralanabilir:

- İşsizlik
- Gelir düzeyinin düşüklüğü
- Gidere göre gelirin azlığı
- Borç
- Kredi
- Kanaatsizlik
- Israf

İnsan ilişkilerini ve iletişimi birebir etkileyen maddî sorunların bu ilişkilerde oynadığı role bakacak olursak; öz güveni yüksek, rahat ve mutlu insanların çoğunlukla maddi problemi olmayan; güven eksikliği olan, huzursuz ve mutsuz insanların ise çoğunlukla maddî sıkıntıları olan insanlar olduğu görülecektir.

Maddî problemi olmayan insanlar, her zaman ve her ortamda kendilerini belli ederler. Daha rahat ve öz güvenli olurlar; daha rahat konuşurlar, daha rahat hareket ederler. Bu da onların insan ilişkilerine ve iletişimlerine olumlu yansır.

Maddî problemi olan insanlar ise, her zaman ve her ortamda kendilerini belli etmeseler de konuşma ve tavırlarıyla durumlarını belli eder ya da kendilerini ele verirler. Tedirgin ve endişeli olurlar; rahat konuşamazlar, rahat hareket edemezler. Bu da onların insan ilişkilerine ve iletişimlerine olumsuz yansır.

Maddî durumun iletişime yansıyan olumsuz taraflarından bazıları şöyle sıralanabilir:

- İnsanı gerginleştirir
- İnsanı bunaltır, bunalıma sokar
- İnsanı kötülüğe itebilir
- İnsanı kötü alışkınlıklara itebilir
- İnsanı sağlık bakımından etkileyebilir
- İnsanı yalnızlığa itebilir.

Maddi durumun iletişime engel olmaması için yapılması gerekenler:

- Maddi sıkıntıların da diğer sıkıntılar gibi gelip geçici olduğuna inanmak
- Rızkın Allah tarafından verildiğinin bilincinde olmak
- Çalışarak, kazanarak mevcut sıkıntıların aşılabileceğini düşünmek
- Kendimizden çok daha kötü durumda olanların olabileceğini düşünmek
- Sıkıntıların mutlaka bir gün biteceğini düşünmek…

8.7. Manevî Durum

İnsanın zaman zaman manevî sıkıntıları da olabilir. Bunların çeşitli nedenleri vardır. İnsan hayatının değişkenliği zaman zaman insana çok farklı hayatlar yaşatabilir, insanın düşüncesini, inancını değiştirebilir. İnsanın, genel itibariyle, değerlerle çatışması öyle kolay değildir; ama bazen bu değerlerle de çatışma içerine girer insan. Bu da genellikle insanın altından kalkamayacağı bir yüktür. Bunun altında ezilen insan bir zaman sonra sıkıntılar yaşamaya başlar.

Metafizik (Varlık, var oluş…) konulara ilgili insanlar, şüpheci insanlar, dinî inançları, örfü, töreyi sorgulayan, insanlar da zaman zaman bazı sorunlar yaşamışlardır. Bu yapıdaki insanlar, sorgulamayı severler. Ama öyle bir zaman gelir ki sorgulamak, onları içinden çıkılmayacak sorunlara, buhranlara, sıkıntılara sokabilir.

İnsanın manevî bakımdan yaşadığı sıkıntılar, geçirdiği bunalımlar, girdiği travmalar; onun kolay kolay toparlanmasına fırsat vermez. Hâl böyle olunca da insan bu tür durumlarda kimseyle kolay kolay iletişim kuramaz; kursa da kısa zaman sonra diğer insanlar tarafından dışlanırlar.

İletişime etki eden manevî durumlardan bazıları şunlardır:

- İnanmama
- Kendini boşlukta hissetme
- İnanç değerlerini sorgulama
- Her şeyden şüphe duyma

Manevî yönden sorunlu olanlarda; şüphecilik ve güvensizlik hastalık düzeyindedir. Bunların yanı sıra; birçok şey onlara boş gelir, İletişimi

önemsemezler. Sorgulamadan, görmeden inanma bu anlamda birçok sorunun üstesinden gelmeye sebebiyet verecektir.

Manevî durumun (sorunların) iletişime yansıyan olumsuz taraflarından bazıları şöyle sıralanabilir:

- İnsanı huzursuz eder
- İnsanı bunaltır, bunalıma sokar
- İnsanı amaçsızlığa, boşluğa iter
- İnsanı kötü alışkınlıklara iter
- İnsanın sağlığını etkiler
- İnsanı yalnızlığa iter.

Manevî durumun iletişime engel olmaması için yapılması gerekenler:

- İnsanı rahatlatan kişilerle konuşulması
- Manevî konularda tatmin edici eserler okunması
- Başka meşguliyetlerde bulunulması

8.8. Ailevî Durum

Ailevî sorunlar iletişimi birebir etkiler. Ailede bir şey yaşansın da; o, aileyi etkilemesin, mümkün değil. Bu etkilenmede ailede var olan herkes, yaşına, statüsüne göre bu durumdan etkilenir. Özellikle çocuklar ve kadınların bu sorunlardan daha çok etkilendiği bir gerçektir.

İkra' (Oku)!

Hakkı

Bir yıla yakın bir süre Erzurum'da bir ilköğretim okulunda Türkçe Öğretmeni olarak görev yaptım. O dönemlerden bir anım…

Adı, Hakkı… 6. sınıf öğrencilerimdendi. Derslerime çok ilgiliydi. Allah vergisi, o yaşta sanki olgunluğa ermişti. Çok terbiyeli ve saygılıydı. Son zamanlarda dersime ilgili göstermemeye başlamıştı. Bir süre takip ettim; baktım ki gözlemlerim doğru. Hakkı, derse ilgisiz; derse katılmıyor ve zaman zaman da sınıf ortamında dalıp gidiyor.

Bir ders arası, *"Hakkı, bugünün şanslı adamı sensin."* diyince bir şey anlamamış, şaşkın bakışlarla bana bakmıştı. Ben sözlerime devam etmiştim: Bugün, kendime kendime dedim ki, 'Koridorda karşıma çıkan ilk öğrenciye çay ısmarlayacağım; O şanslı öğrenci sensin.'

O da önce şaşırmıştı ama sonra gözlerinin içi gülmüştü. Çayımızı içerken:

— Hakkı son zamanlarda çok ilgimi çekiyor. Derslerde çok dalgınsın, derslerime artık eskisi gibi ilgili değilsin. Önceleri genellikle çok enerjiktin ama bu son zamanlarda çok durgun görüyorum seni. Bana mı öyle geldi yoksa bir sorun mu var? Anlatmak istediğin bir şeyler varsa, seni dinlerim, belki sana yardımım olur, dedim O da:

— Hocam moralim çok bozuk, çok mutsuzum; o yüzden okula bile gelmek istemiyorum. Dersler de umurumda değil zaten, okula gelmek de istemiyorum.

Çok şaşırmıştım, konuşmasına devam etti:

— Hocam, biz 4 kardeşiz. Ben 3. çocuğum. Benden büyük 2 ablam var, benden küçük de bir erkek kardeşim var. Büyük ablam evliydi. Bundan iki hafta önce eniştem ablamı eve getirdi. "Alın kızınızı, artık onu istemiyorum." diyerek, bir sürüde hakaret ederek ablamı eve bıraktı. Daha yeni evliydiler. Ne oldu, niye böyle oldu bilmiyorum. Hocam o günden beri evimizde huzur yok. Ablam bir odaya çekiliyor, sürekli ağlıyor; annem babam çok üzgün. Evimizde huzur kalmadı. Evde yemek bile yapılmıyor, konuşmuyoruz. Hepimiz o kadar kötüyüz ki…".

— Hakkı'cım, hoş olmayan şeyler yaşamışsınız; ben de çok üzüldüm.

— Peki, ne düşünüyorsun? dedim.

O çocuk saflığı ve temizliğiyle: -Hocam, eniştemi öldürmek istiyorum. Bizi mahvetti, onun yüzünden evimizde huzur kalmadı. Annam babam o kadar üzgünler ki… Ablam mahvoldu, ağlamaktan gözleri şişti; gece gündüz ağlıyor. Yemeden içmeden kesildi.

Anlattıkları beni de çok üzmüştü; çocukcağız o kadar etkilenmiş ki…

— Hakkı'cım, sana birkaç tavsiyede bulunayım, lütfen onları yap olur mu? dedim. Çaresizlik içinde ama umutla baktı, ben devam ettim:

— Bugün eve gider gitmez lütfen git ablana sarıl ve onu öp. 'Üzülme abla, biz senin yanındayız. Bugünler de gelir geçer. Belki de göreceksin eniştem pişman olup gelip senden özür dileyecek, seni evine götürecektir', de ona. Bunu o kadar inanarak söyle ki, o da buna inanabilsin. Bak ben tecrübelerime dayanarak söylüyorum. Bu işin seyrini sen değiştirebilirsin. Annene babana da söyle onlar da artık morallerini bozmasınlar, ablana morla versinler. Ablanı yalnız bırakmayın; yanında olduğunuzu ona hep söyleyin! Dedikten sonra tembih de ettim:

— Bunu hemen hemen her gün yap! Göreceksin, böyle yaparak evde ortamı değiştireceksin. Şimdi birbirine daha fazla destek olmanız gerekir. Arada sırada ablana şakalar yap, onu güldürmeye çalış. Bunu; onları iyi, mutlu görene kadar

devam ettir. Ablana sürekli moral ver! Bunun yanı sıra bir şeyi daha yapman gerekiyor ki; bu belki de hepsinden önemli…

Daha bir dikkat kesilmişti, devam ettim, konuşmama:

— Gelelim eniştenle ilgili konumuza. Eniştene rastladığında, yüzüne gülümseyerek yine "Enişte" demeye devam et! Hiçbir şey yapmamış, olmamış gibi davran; , hâlini hatırını sor ve onunla konuş! Kin ve nefret dolu bakma! Belki d esenin güzle bir bakışın onun kalbine bir merhamet düşürür, dedim.

Okulda olduğum her gün Hakkı'yla hemen hemen hep aynı şeyleri konuştum. Takip ediyordum ve hemen her gün ne yaptığını soruyordum. O da dediklerimi birebir yaptığını, hatta eniştesine rastladığı zamanlar mutlaka enişte nasılsın diyip hâl hatır bile sorduğunu söyledi. Gelişmeler çok iyiydi. Ben de, *"Göreceksin, yakın zamanda çok güzel şeyler olacak!"*. diyip, ona moral vermeye çalışıyordum

Ardan iki hafta kadar zaman geçmişti ki, Hakkı'yı derste çok neşeli görmüştüm. Dersten sonra hemen yanıma geldi.

— Hocam, hocam çok mutluyum.

— Hayırdır, Hakkı, dedim

— Hocam, eniştem dün akşam evimize geldi; önce annem babamdan ardından da ablamdan çok özür dileyerek, 'Ben bir hata ettim, ben eşimi çok seviyorum. Bir anda öfkelendim, kızdım ve eşimi alıp size getirdim. Daha ilk gün çok pişman oldum ama yüzüm tutmadı geleyim. Cahilliğime bağışlayın, Ben eşimin sahibiyim, sizlerin de çocuğuyum. Hepinizden çok özür diliyorum. Beni affedin, eşimi alıp evime gideyim, Ablam da onaylayınca, babam annem de müsaade etti, ablam evine döndü, dedi.

Ben de çok mutlu olmuştum. Aradan bir-iki gün geçmişti ki Hakkı'yı daha bir neşeli gördüm. "Hocam" dedi, "Dün ablamın evindeydik. Tıpkı önceki gibiydi, ablam çok mutluydu. Eniştem konuşurken anne ve babama dedi ki, 'Beni o dönemde en fazla utandıran, Hakkı oldu. Nerede görse bana enişte diyor, hiçbir şey olmamış gibi davranıyor, hâlimi hatırımı soruyordu. Kendi kendime o kadar utandım ki, dedim ki, ben ablasını evlerine bırakmışım Çocuk bana hâlâ enişte diyor. Bu çocuğun sözünü yere vurmaya değer mi? Benim bu insanları üzmeye, yıpratmaya ne hakkım var? Her gün bunu düşünüyordum. Ben tekrar hepinizden çok özür diliyorum. Sizin hepiniz benim canımsınız; eşimin bana emanetisiniz."

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

Ailede huzuru olmayanın başka yerde huzuru çok zor olur. O nedenle ailede ne kadar huzur var ise, kişide de o kadar huzur olur. Huzur, ancak sorunlardan arınmakla mümkündür.

Kişinin iletişim gücünde ailesinin rolü çok önemlidir. Aile içi iletişim ne kadar iyi ise, aile fertlerinin başkalarıyla iletişimi de o kadar iyi olur. Aile içi iletişim ne kadar kopuksa, aile fertlerinin de başkalarıyla iletişimi o kadar kopuk olur. Ama bunun istisnaları da yok değildir. Aile içi iletişimin son derece kötü olduğu ailelerin fertlerinden de iletişimi çok iyi olan fertler çıkabilir; ama bunlar, gerçekten istisna oluşturur.

Kişinin ailesiyle iletişimi çok önemlidir. Ailesiyle ilişkileri ve iletişimi iyi olanların başkalarıyla da ilişkileri ve iletişimleri iyi olur. Ailesiyle ilişkileri ve iletişimi kötü olanların da başkalarıyla ilişkileri ve iletişimi kötü olur.

İletişime etki eden ailevî durumlar şöyle sıralanabilir:

- Ailenin herhangi bir sıkıntı içinde olup olmaması
- Anne-babanın hayatta olup olmaması
- Anne-babanın birlikte yaşayıp yaşamaması
- Anne-baba arasındaki ilişki
- Anne-babanın çalışıp çalışmaması
- Aile içi şiddetin olup olmaması
- Aile içinde cinsiyete dayalı ayrım yapılıp yapılmaması
- Aile içinde eşitliğe dayalı ayrım yapılıp yapılmaması

Ailevî durumun iletişime yansıyan olumsuz taraflarından bazıları şöyle sıralanabilir:

- Ailenin herhangi bir sıkıntı içinde olması
- Ailenin kendi içinde sorun ya da sorunlar yaşaması
- Ailenin başkalarıyla herhangi bir sorun yaşaması
- Ailenin geçimini temin edenin çalışmaması
- Anne ve babadan birinin ya da her ikisinin hayatta olmaması
- Anne ve babanın birbirinden ayrı yaşaması
- Anne-baba arasındaki geçimsizlik
- Ailenin geçim sıkıntısı çekmesi
- Aile içi şiddetin olması
- Aile içinde erkek-kadın ayırımı yapılması
- Aile içinde çocuklara eşit muamele edilmemesi

Ailevî durumun iletişime engel olmaması için yapılması gerekenler:
- Aileyle herhangi bir sorun yaşanmaması
- Ailede huzurun olması
- Ailenin gelir durumunun iyi olması
- Ailede eşitliğin olması
- Anne-babanın birlikte yaşaması
- Anne-baba arasındaki ilişkilerin sağlıklı olması
- Aile içi şiddetin olmaması
- Aile içinde erkek-kadın ayırımı yapılmaması
- Aile içinde çocuklara eşit muamele edilmesi

8.9. Bilgi Birikimi

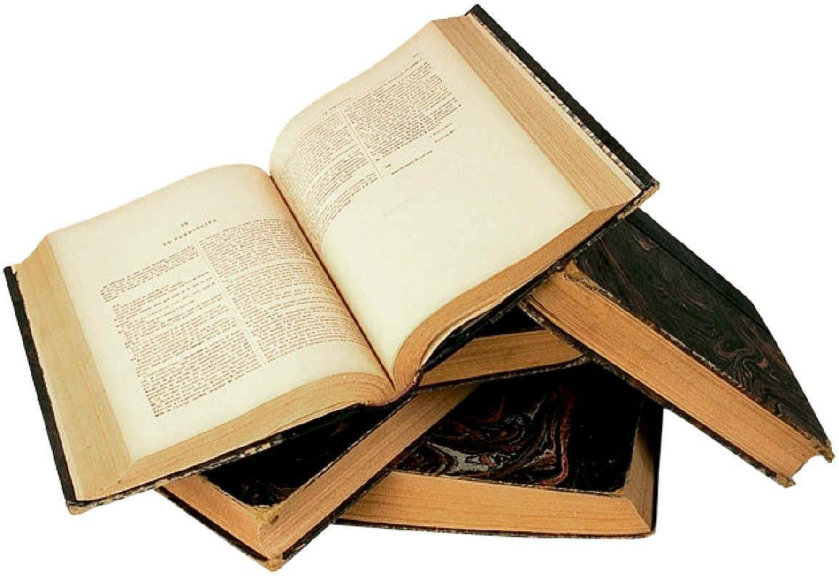

İletişimi etkileyen önemli unsurlardan biri de bilgi birikimidir. Bazı ortamlarda insan, bilgisi kadar iletişim kurar ya da bilgisi kadar var olur. Bilgi birikimi, insanlar üzerinde saygınlık oluşturur ve insanların çoğu, bu birikime sahip olanlara iletişim kurmak ister ya da onlara yakın olmak ister.

Bilgi birikimine sahip olmak için de insanın; çok okuması, çok gezmesi, çok araştırması, çok dinlemesi, çok gözlem yapması gerekir.

İletişim ortamları uzadığında, işe en fazla yarayan unsurlardan biri, bilgi birikimidir. Dolayısıyla çoğu ortamda bilgimiz kadar konuşur, bilgimiz kadar var olur, bilgimiz kadar saygı görürüz. *"İnsan kılık kıyafetiyle karşılanır, bilgisiyle uğurlanır."* sözü bu durumu çok güzel ifade eder. İnsan bilgisiyle karşı tarafta

saygınlık oluşturdu mu iletişimi daha iyi ve daha güzel şekillenir. *"Bilgi, insanı efendi yapar."* sözü de bu gerçeği yansıtır.

İnsan, saygı gördüğü kadar sevgi de görür bilgi sayesinde. İnsanların çoğu, bilgisini doğru kullanan ve bilgisini taşımayı bilen insanları sever. Burada aslolan o bilgiyi taşımaktır, taşıyacak bir tevazuya sahip olmaktır.

İnsan ortamlarda bilgisi kadar, birikimi kadar konuşur. Dağarcığında ne varsa o kadar konuşur. Bilgisi kadar konuşan insanlar, insan ilişkilerinde başarılı insanlardır.

Bilgimiz olmayan konularda ise konuşmamak erdemdir. Haddimizi bilmek, haddimizi aşmamak her zaman insan ilişkilerinde ve iletişimde bize kazandıran tutumlardan olur.

Bilgi birikiminin iletişime yansıyan olumsuz taraflarından bazıları şöyle sıralanabilir:

- Ukalalık
- Kibir
- Ben biliyorum deyip her şeye konuşma
- Başkalarını küçük görme

Bilgi birikiminin iletişime engel olmaması için yapılması gerekenler:

- Tevazu sahibi olunması
- Bilgiyi yerine göre kullanma
- Bilgiyi aktarabilme yeteneğine sahip olunması
- Bilgiyi kullanma becerisine sahip olunması
- Bilgiyi somutlaştırma becerisine sahip olunması
- Bilginin güncelliği
- Bilginin ilgi çekiciliğini kullanabilme yeteneğine sahip olunması

İkra' (Oku)!

Bu toplum, bu insanlar bir travma geçiriyor…

Bir sempozyumda rastlamıştım ona. Türkiye'de saygın bir üniversitede sosyologtu. Çok popüler, tanınmış bir isimdi. Sempozyumdaki oturumlardan birinde konuşmacıydı. Popülerliği nedeniyle yakından tanımayı da çok istiyordum. Oturumunun olduğu salondan içeri girdim; salon çok kalabalıktı. Sempozyumdaki en kalabalık dinleyici kitlesini orada görmüştüm. Arka sıralarda bir yere oturdum ve dinlemeye başladım. İlgiyle de dinleyen bir topluluk vardı. Türkiye'de ramazan kültürü konusunda konuşuyordu.

Cümlelerinin birinde demesin mi: *"Nedir Allah aşkına bu iftar çadırları; bu cadde, sokak, mahalle aralarında kurulan iftar çadırları nedir?"*. Bir anda şok olmuştum. Bunun eleştirilecek nesi vardı, acaba? Bunu hele de bir sosyolog, bir toplumbilimci, toplum üzerine çalışan birisi nasıl söylerdi? Ramazan bir dayanışma, yardımlaşma, paylaşma ayı değil miydi? Fakir fukarayı düşünme, koruma, kollama, gözetleme, yedirme, içirme ayı değil miydi? Ne amaçla olursa olsun, ben o çadırlarda nice fakirleri görmüştüm; ben o çadırlarda nice insanların dualarına tanık olmuştum. Söylenen sözden çok rahatsız olmuştum. Ardından devam etti: *"Önceleri böyle şeyler yoktu. Devlet, belediyeler, toplum bir travma geçiriyor."* demesin mi, kendinden son derece emin bir şekilde. O kadar dinleyicinin de söylenenleri sessizlikle dinleyip onaylıyormuş gibi tavırları da

beni sükutuhayale uğratmıştı. Dayanamadım ve birden el kaldırdım. Kendinden emin bir şekilde, *"Buyurun."* dedi.

— Sakıncası yoksa yaşınız öğrenebilir miyim?

— Hayır, hiçbir sakıncası yok, 67 dedi.

— Sizin gibi, hem de çok tanınmış bir sosyolog nasıl olur da bu toplumun değerlerinden, ramazan kültüründen haberdar olmaz ya da ramazandaki bu durumundan yakınır? Deyince salonda tam anlamıyla bir şok yaşandı. Konuşmama devam ettim:

— Ben çok şaşırdım; ama size şunu söyleyeyim ki ramazan ayı bir yardımlaşma, dayanışma, paylaşma ayıdır. Bunun caddesi, sokağı, mahallesi yoktur. İnsanları çok rahatsız etmemek, trafiği aksatmamak kaydıyla uygun yerlerde iftar çadırlarının olmasının ne sakıncası olabilir? Geçmişte böyle çadırlar olmasa bile bugün olmasında ne sakınca var? Bundan niye rahatsız olunur ki?... Bir etkinlik düzenlendiğinde koca koca alanları o etkinliğe tahsis ederken bir sakınca görüyor muyuz? Hayır! Ben bu devletin, belediyelerin, toplumun bir travma geçirmediğinden son derece eminim. Burada bir travma geçiren varsa o da sizsiniz. Malum sizin yaşlarda böyle şeyler olabilir.

Salon bir anda buz kesmişti. Herkes ne cevap vereceğini beklerken adam birden fenalık geçirmesin mi? O an ben de çok endişelenmiştim ama bir taraftan da çok mutlu olmuştum; üzerime düşeni yapmıştım. Bu toplumun inancının, kültürünün sesi olmuştum.

Ortam bir anda çok gerilmişti. O arada salondan bir-ikisi, *"Ne biçim konuşuyorsunuz?"* diye söylendilerse de onların da, ifade yerindeyse, ağızlarının payını verdim:

— Ben Türk Dili ve Edebiyatçısıyım, Türkçeciyim. Konuşmak benim işim. Benim nasıl konuşacağımı kimse bana öğretemez!

Bu çıkışımın ardından salonda hava daha da gerilse de artık kimse de bir şey söyleyemez olmuştu. Böyle oturumlarda kolay kolay görülecek bir durum değildi yaşanan. Ama ben susacak gibi değildim zaten. Korkusuzdum ve söylediklerimin de sonuna kadar arkasındaydım.

Gerginlik, bazılarının araya girmesiyle, milletin de salondan çıkarılmasıyla biraz azalır gibi olmuştu ama ben dimdik ayaktaydım. Haddini aşan birine haddini bildirdiğimi düşünüyordum. Sonunda ölüm de olsa herkesle mücadele edecek kadar güçlü hissediyordum kendimi. Kendime öyle bir güven gelmişti ki, kimseden ve hiçbir şeyden çekinmiyordum. O orada yanıma gelen bir-iki kişi de, *"Kardeş biz yanındayız, sana helal olsun!"* diyince, değmeyin keyfime. Böylece bir-iki taraftar da bulmuştum kendime.

Kısa bir zaman sonra sosyologun iyi olduğu haberi de gelince çok rahatlamıştım. Sosyolog, o günden sonra daha görünmedi. Sempozyumun ikinci-üçüncü günlerinde taraftar kitlem daha da artmıştı. Son gün, bir öğretim üyesi arkadaş dedi ki, *"Hoca sana helal olsun! Onu dinlerken çok rahatsız olmuştum ama bir şey demeye de cesaret edemedim. Sen hepimizi rahatlattın! Senin o vicdanına kurban olayım ben!"*

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

8.10. Kültürel Birikim

İletişime etki eden en önemli unsurlardan biri de kültürel birikimdir. Kültürel birikim; mensubu olduğumuz toplumun, millettin, devletin bize sunduğu en değerli mirastır. Bu mirasın içinde bütün değerlerimiz vardır: İnancımız, örfümüz, töremiz, geleneğimiz, göreneğimiz, dilimiz, edebiyatımız, tarihimiz…

İnsan ilişkilerinde ve iletişimde en kuvvetli bağlardan biri, kültürel bağlardır. Aynı kültürden beslenen insanlar daha iyi anlaşır ve daha iyi iletişim kurarlar. Kültürel birliktelik, insanları birbirine ne fazla yaklaştıran değerdir.

Aynı türküleri söyleyen, aynı şarkıları dinleyen, aynı şeylerle beslenen, aynı zevklere sahip olan, aynı acıları yaşayan insanların dili ortaktır. Ve bu insanlar kendi aralarında çık kısa bir zamanda birliktelik sağlarlar.

İnsanın kendi kültürel değerleriyle barışık olması, her toplumun bireylerinde görmeyi arzuladığı bir durumdur. İnsanın kendi kültürünü bilmesi, o kültürle yetişmesi; o kültürle yaşaması, toplumuna karşı yükümlülükler taşıdığının farkında olanlar için vicdani bir borçtur. İnsan; kültürünü bildiği, tanıdığı ölçüde, kültürüne uygun yaşadığı sürece ortamlarda daha fazla kabul görür. Kültürel değerlerinden bihaber olan ya da kendi kültürüne farklı bir nazarla bakan insanlar toplum tarafından dışlanır, kabul görmez ya da eleştirilirler.

İletişime etki eden kültürel birikim şu durumlar önemli:

- Kültürel birikim seviyesi
- Kültürel değerlere bakış açısı
- Kültürel değerleri yaşatma durumu
- Kültürün birleştirici rolünün farkında olma
- Kültürel değerlerin gücünün farkında olma

İletişime engel olan kültürel birikim de söz konusudur. Bu engeller şunlardan oluşur:

- Kendi kültürüyle değil, başka kültürlerle beslenme
- Kendi kültürel değerlerini küçük görme
- Başka kültürleri kendi kültüründen üstün görme

Kültürel birikim; konuşmada, konuşmayı sürdürmede, konuşmanın etkililiğinde çok önemlidir. Bunun için konuşulan konuda kültürel birikime sahip olma, konuşmacıya çok güç verir. Kültürel birikimini hissettiren, bu birikimini kullanma becerisine sahip olanlar bulundukları ortamlarda erken kabul görürler.

İkra' (Oku)!

Dayanaksız konuşma…

Üniversitemizde bir panel düzenlenmişti. Konu ilgi alanıma hitap edince, ben de dinleyici olarak katılmıştım. Türkiye'deki saygın üniversitelerden birinin Hukuk Fakültesinde öğretim üyesi olan bir akademisyen İslâm'da miras hukuku ile ilgili konuşuyordu. Bu konular da ta lise yıllarımdan ilgi alanım içindeydi. Panelist, konuşmasının bazı yerlerinde, baktım dayanaksız konuşuyor. Biraz sabrettim ama baktım aynı seyirde konuşmaya devam ediyor. İnanç sistemimizi de küçümser gibi konuşuyordu. Tahammül edilecek gibi değildi; üstelik de mesnetsiz, dayanaksız, hatta yanlış şeyler söylüyordu. O arada parmak kaldırarak ısrarla söz almak istediğimi beyan ettim. Panelin sunumuna aykırı bir durumdu ama ısrarlı olduğum görülünce, panel yöneticisi, *"Çok ısrar ettiğinizi görüyorum, buyurun!"* dedi.

Ben de teşekkür ederek söze başladım:

— Sayın konuşmacı İslâm'da miras konusundan bahsederken, dayanaksız şeyler söylüyor. Özellikle bazı konular var ki, bu konuda bir şeyler söylenirken, muhakkak bir dayanağımızın, kaynağımızın olması gerekir. Sayın konuşmacı acaba hangi eserlere dayanarak bunları söylüyor? Ben öncelikle sayın konuşmacıya müsaadenizle bir-iki soru sormak istiyorum: 'Miras konusunda bir şeyler söylemek isteyen biri Kur'an'a bakarken öncelikle hangi sureden ve hangi ayetlerden istifade edebilir?' İkinci sorum, İslâm hukukunda bu konudaki en önemli eserlerden biri olan Fetava-yı Hindiyye'dir. Bu esere bakmış mıdır acaba kendisi ya da bu eserle ile ilgili birkaç şey söyleyebilir mi bana? Mesela, bu eseri kim ya da kimler yazmıştır ya da bu eser bizim için ne anlam ifade eder?'

Konuşmacı, her hâlinden belliydi, çok bozulmuştu. Konuşacak durumda değil gibiydi. Durumunu diğer panelistlerden biri anlamış gibi, *"Beyefendi ben bir şey söyleyebilir miyim?"* dedi. Ben de, *"Hayır, sorularımın muhatabı siz değilsiniz; lütfen, beyefendi soruma cevap verebilir mi?"* dedim.

Panelist, başka başka şeylerden söz etmeye başladı. Halk ağzındaki ifadeyle evelemeye gevelemeye başladı. *"Bakın beyefendi, ben sorumlarımın cevabını istiyorum. Biliyorsanız söyleyin, bilmiyorsanız bilmiyorum diyin; ben de konu üzerine bir açıklama yapayım."* dedim.

Salonda derin bir sessizlik olmuştu. Niyetim elbette o kimseyi mahcup etmek değildi. Konuşurken üslubu, tavrı, dayanaksız konuşması hoşuma gitmemişti. Kanaatimce söyledikleriyle de çoğu yerde haddini aşmıştı. Sorularıma cevap verememişti.

Ben de o zaman, *"İslâm'da miras konusunda konuşmak isteyenler, öncelikle Kur'an'daki Nisa suresinden yararlanırlar. Nisa suresinde bu konunun neredeyse tamamına yakın bir kısmı açıklanmıştır. Fetava-yı Hindiyye ise Hanefî mezhebinin görüşlerini toplayan bir hukuk kitabı, bir fetva kitabıdır. Diğer konularda olduğu gibi miras konusunda da yolumuz aydınlatacak bir eserdir."* dedim.

Ortam çok gerilmişti; ama vicdanım rahatlamıştı.

Bilmediğimiz konularda konuşmamak, erdemdir. Bilmediğimiz konularda sükût, ikrardandır.

8.11. Mevsimler

Mevsimler iletişimimizde önemli rol oynar. İletişim bakımından her mevsimin kendine özgü özellikleri vardır. İnsanlar üzerinde o kadar etkilidir ki mevsimler, buna dair çokça şiirler, şarkılar yazılmıştır: *"Sen mevsimler gibisin, değişirsin sevgilim."*, *"Mevsimler gibisin, değişirsin; ya beni üşütürsün ya yakarsın."* gibi…

Yazın, sıcaklık nedeniyle, iletişimde isteksizlik olur. İlkbaharda, tabiattaki canlanma gibi, insanda iletişim kurma arzusu, hevesi canlanır. Kışın, tabiattaki sükûnet gibi, insan da sakin ve rahat olduğu için sakin ve rahat iletişim kurar. Sonbaharda iletişim tıpkı mevsimin özelliği gibidir; kimisiyle iyi kimisiyle kötüdür, kimisiyle başlar, kimisiyle biter. Bütün bu mevsimler içinde iletişim bakımından en elverişli mevsim, kış mevsimidir. Kış, tam anlamıyla bir iletişim ayıdır, muhabbet ayıdır. En sıcak muhabbetler, kışın en soğuk günlerinde, gecelerinde yapılır. Kışı ısıtan, iletişimin sıcaklığıdır. Kışın, sıcaklığı arzulamak gibidir; iletişim arzusu. Gündüzlerin kısa, gecelerin uzun olması, dışarıdaki havanın insanı içeriye mecbur etmesi; insanın zamanının daha çok kapalı mekânlarda geçmesi; kışın, kış aylarının iletişim için uygun ortamlar oluşturmasına sebebiyet vermiştir. O nedenle en güzel, en sıcak muhabbetler kış mevsiminde, kış aylarında yapılır.

İnsanlar yazın daha rahat, daha sabırlı; ilkbaharda daha coşkun, daha hareketli; sonbaharda, daha süzgün, daha durgun; kışın daha sakin ama daha hoşgörüsüzdürler. İlkbahar vuslatların, kavuşmaların mevsimi iken; sonbahar hicranların, ayrılmaların mevsimidir.

Mevsimleri ayrıca bir daha iletişim açısından ele alalım:

• **İlkbahar**

İletişim için bazen en elverişli bazen de en tehlikeli mevsimlerinden biridir. Herkeste bir coşkunluk, yaşama sevinci ortaya çıkar. Havalar insanı bir anda çarpabilir. Coşkunluk ve heyecanın arttığı, kanın deli akmaya başladığı bir mevsimdir. Gelgitlerin yaşandığı bir mevsim. Bu nedenlerle bazen en önemli iletişim çatışmalarının yaşanmasına sebebiyet veren mevsimdir. Duygusal ilişkilerin filizlenmeye başladığı mevsimdir. Aşk mevsimidir, sevgi mevsimidir, tabiat mevsimidir, yaşama sevinciyle dolan mevsimdir. Bu durumlarda iletişime olumlu yansıyan taraflarıdır.

• **Yaz**

Yaz mevsiminde akşam ve gece saatleri iletişim bakımından uygun saatler; gündüzler ise uygun olmayan saatlerdir.

Yaz mevsiminde sıcak bölgelerde hayat, akşam başlar, gece devam eder; dolayısıyla buralarda bu saatler iletişim açısından en uygun, en iyi saatlerdir.

Tarım faaliyetlerin yoğun yapıldığı yerlerde ise, bu vakitler, istirahat saatleridir ve kolay kolay iletişim de olmaz.

Yaz, sıcaklar sebebiyle, konuşma arzusunun azaldığı bir mevsimdir. Sıcaklar; konuşmaya, iletişime pek imkân vermez. Davranışlarda da sıkıntılı bir dönemdir. Hareketler yavaşlar, üşengeçlik başlar. Rehavet ve yorgunluk artar. Böyle olunca da bu tutumlar iletişime olumsuz yansır.

• **Sonbahar**

Kopuş mevsimi, ayrılış mevsimi, kabuğuna çekilme mevsimi, sükûnet mevsimi. Kimileri için hüzün, kimileri için huzur mevsimi. Kimilerinin en sevdiği mevsim; huzur, dinginlik, dinlenme mevsimi. Yalnızlığı en iyi anlayan mevsim. Bir ısındığımız, bir üşüdüğümüz mevsim; iletişimde de öyle. İletişimin kuvvetlenmeye başladığı dönemdir, bazıları için.

• **Kış**

Bekleyiş mevsimi, kabuğumuzun içine girme mevsimi. İnzivaya, dinlenmeye çekilme mevsimi. Koşuşturmanın, meşguliyetin azaldığı mevsim. İç coşkunluğunun azaldığı ama bir arada olma arzusunun, muhabbet isteğinin çoğaldığı mevsim. İletişim için ideal mevsimlerden. İnsanların birbirini daha çok gördüğü, birbiriyle daha çok zaman geçirdiği mevsim.

8.12. Günler

İnsan ilişkileri ve iletişim açısından günler çok önemli. İletişim ve ilişkiler, günlere göre şekillenir. Özellikle çalışanlar ve öğrenciler açısından günler önemli. Tatil günlerine göre hayat düzenlenmekte ya da tasarlanmakta. Haftanın günleri iletişimde belirleyici rol oynayabilmekte.

• **Pazartesi**

Tatil günü ya da günlerinin ardından gelmesi bakımından dinlenmenin seyrinden henüz kurtulamamanın devam ettiği gün. İnsan ilişkileri ve iletişim bakımından haftanın günleri içinde en sıkıntılı gün. Birçok insanın en gergin olduğu gündür, de denebilir. Bu nedenle özellikle bu gün insan ilişkilerinde ve iletişimde çok dikkatli olunmalı. Özellikle öğlene kadar sıkıntılı. Çoğu insan için sendrom bir gün. Çok kritik görüşmeleri mümkünse bugün yapmamak doğru bir yaklaşım olur.

• **Salı**

Kısmî bir gerginlik devam etse de haftaya alışılan gün. İnsan ilişkileri ve iletişim açısından pazartesiye göre daha güzel bir gün. İletişimin biraz elverişli hâle geldiği, ilişkilerin normale döndüğü gündür.

• **Çarşamba**

Haftanın orta günü… İletişimin pazartesi ve salı gününe göre daha elverişli olduğu gün. İnsan ilişkilerinin ve iletişimin normalleştiği, normal seyrinde döndüğü gün.

• **Perşembe**

İletişimin normal seyrinde devam ettiği gün. İnsan ilişkileri ve iletişim açısından uygun ve iyi günlerden biri. İnsanların rahat olduğu, keyifli olduğu günlerden biri.

• **Cuma**

Tatil günü öncesi olduğu için iletişim bakımından en iyi günlerden biri, belki en iyi gündür de denebilir. Özellikle öğleden sonrası, insan ilişkileri ve iletişim bakımından en iyi vakitlerden biri. Sabahı iletişim açısından biraz sıkıntılı olabilir. Birileriyle konuşmak ya da birilerinden bir şeyler istemek için en iyi vakitlerden biri. Ertesi gün tatilin başlayacak olması, moral verici.

• **Cumartesi**

Tatilin ilk günü olması sebebiyle insanların rahat ve keyifli olduğu gün. İnsan ilişkileri ve iletişim açısından iyi bir gün; bazıları için, belki en iyi gündür.

• **Pazar**

İletişimin iyi günlerinden biri ancak öğleden akşama doğru gidildikçe insan ilişkileri ve iletişimde sıkıntılı saatler yaşanabilir. Pazartesiyi getirmesi nedeniyle insanları gerginleştirebilir. Yapılacak görüşmelerde dikkatli olunmalıdır.

8.13. Hava durumu

Hava durumu iletişimi birebir etkiler. Hatta bazılarının iletişimini etkileyen en önemli faktördür. Bu durumu, bir şiirinde Orhan Veli çok güzel ifade etmiştir:

Beni bu güzel havalar mahvetti
Böyle havada istifa ettim,
Evkaftaki memuriyetimden.
Tütüne böyle havada alıştım,
Böyle havada âşık oldum.
Eve ekmekle tuz götürmeyi,
Böyle havalarda unuttum.
Şiir yazma hastalığım
Hep böyle havalarda nüksetti;
Beni bu güzel havalar mahvetti.

Açık ve güneşli havalarda insan kendisini moralli hisseder. Bu havalar insana mutluluk veren havalardır. İnsan bu havalarda insan ilişkilerinde ve iletişimde daha iyimser ve daha hoşgörülüdür. **Kapalı ve güneşsiz havalarda** ise insan kendisini moralsiz hisseder. Bu havalar insanı mutsuz eden havalardır. Böyle olunca da bu durumu, insan ilişkilerine ve iletişimine olumsuz yansır. **Yağmurlu havalar, soğuk havalar ve basık** havalar (nem oranın yüksek olduğu) da insanların çoğunun kendini gergin ya da huzursuz hissettiği havalardır. Bu tür havalar, insan ilişkilerini ve iletişimini olumsuz etkiler. Bir zamanlar televizyon kanallarından birinde hava durumunu sunan bir spiker, olumsuz hava şartları karşısında, *"Hava durumu nasıl olursa olsun sizin havanız hep yerinde olsun!"* diyerek, insanımızı olumlu bir bakış açısına kavuşturmaya çalışırdı. Bütün bunların da bir istisnası var mıdır? Elbette vardır; mesela bazı insanlar yağmurlu havaları, kapalı havalı severler.

İnsanın özellikle günün ilk saatlerinde güne başlamasında da havaların olumlu ya da olumsuz etkisi vardır. Havalar ona hitap eden havalar ise, iletişimi genellikle gün boyunca iyi; ona hitap etmeyen havalar ise, iletişimi genellikle kötü olur.

Hava şartlarının iletişime engel olmaması için;

- Mevcut hava durumuyla barışık olmak
- Hava şartlarını çok takmamak
- Hava şartlarını güzel görmek, hava şartlarını farklı değerlendirmek

• Hava şartlarını somut olarak değiştirmenin elimizde olmayacağını bilmek (Hava durumunu değiştirmek insanın elinde değil, Yaratanın kudretindedir)

• Hava şartlarını değiştirmenin, olumsuz havayı olumluya çevirmenin, kendi bakışımızda olduğunu bilmek, gerekir.

8.14. Günün vakti, yaşanılan an

Günün vakti, saati iletişimde çok önemli... Her vaktin kendine göre iletişimde bir rolü var. Sabah saatleri iletişime çok açık olmadığımız saatlerdir. Saatler ilerledikçe iletişim ve insan ilişkileri artar. İletişim için en iyi saatler, öğlen sonrası ve ikindi-akşam arasındaki zamandır. Derin sohbetlerin, koyu muhabbetlerin saati, gecedir.

İletişimde; yaşanılan, içinde bulunulan an çok önemlidir; yani iletişim gücümüz günün vaktine, saatine göre değişir.

Günün ilk saatleri, iletişim açısından en kötü saatlerdir, denebilir. Uykudan uyandığımız ilk an, organizmanın henüz tam uyanmadığı saatlerdir; yani insan henüz kendisine gelememiştir. Gerginlik ve huzursuzluk vardır üzerinde. İnsan ne bedenen ne ruhen rahattır. Bir *"Günaydın"*ı bile zor der, isteksiz konuşur. Yüzünden düşen bin parça gibidir.

Sabah saatlerinde insanın hem ruhunda hem bedeninde iletişime karşı bir direnç vardır. Bu direnç, konuşma ve hareketlere de yansır; konuşma az, hareketler ağırdır. Saatler ilerledikçe iletişime karşı gösterilen direnç yavaş yavaş düşer. Konuşma artar, hareketler hızlanır.

İkra' (Oku)!
Good morning children!

Ortaokullu yıllarım ait bir anım…

Bir söz, bir güne moralli başlamamız için yeterli midir? Evet, yeterlidir.

Ortaokulda okurken İngilizce öğretmenimiz, içeri hep güler yüzlü bir şekilde girerdi. Biz de onu görür görmez, o zaman her derste öyleydi, muhakkak ayağa kalkar, saygımızı gösterirdik. Sınıfa bakarak derdi:

— Good morning children!

İfade yerindeyse, sınıfça çıldırırdık. Öyle bir coşkuyla cevap verirdik ki:

— Good morning teacher!

Sonraları bir şeyi fark ettim ki, hangi gün, güne böyle başlamışsak hep moralli olurduk.

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

"Sabah sabah git işine, başıma bela olma!" gibi sözler de insanın sabah saatlerinde ne kadar gergin olduğunun işaretleridir.

Kahvaltıyla beraber gerginlikte biraz azalma olur. İnsanların çoğunun en gergin olduğu anlar, aç oldukları saatlerdir. Kahvaltıyla beraber insan bedeni toparlanır; zihin uyanır, duyu organları uyarıcılara açık hâle gelir, vücut her

şeye tepki verir. Yani kahvaltıyla beraber insan kendine gelir ve artık iletişim için iyi saatler başlar.

Eğer kahvaltı yapılmadan çıkılmışsa, kahvaltı yapılıncaya kadar gerginlik sürer. Bu sürede iletişim hâlâ sorunludur.

Öğlen saatlerine doğru iletişim normal seyrinde devam eder; ama yine de öğlen saatlerine kadar olan zamanın iletişim için çok ideal vakitler olmadığını bilelim. İnsan hâlâ kendine gelmiş değildir. Burada bir hatırlatmada da bulunmak gerekir. Sabaha, sabah ezanıyla ya da namazıyla başlayanın kahvaltı saatini ve sonrasını daha uyanık, daha sağlıklı, daha kendinde geçirdiğini de söylemek gerekir.

Öğlen yemeğine doğru saatlerde iletişim biraz güç kaybeder. Öğlen yemeğiyle beraber vücut tekrar toparlanır, algılar tekrar açık hâle gelir ve iletişimde yeniden ideal saatler başlamış olur. Öğlen yemeğinden sonra, biraz istirahat etmek doğru olacaktır, hatta biraz uymak daha da güzel olacaktır. Bu vakitte uyuduğu uyku, gün boyunca kişiyi dirençli tutacaktır. Çünkü öğlen yemeği, yenilen en ağır öğündür. Burada bir şeye daha dikkat etmek gerekir: Öğlen yemeği, insan organizmasında bazı değişikliklere yol açabilir. Çok yemek, yağlı yemek, tuzlu yemek gibi durumlar insan vücudunun dengesini değiştirebilir. Az yemek, doymadan kalkmak; öğlen yemeği için idealdir. Böyle yenildiğinde insanın vücuduna ağırlık çökmez. Böylece insan daha rahat

konuşur ve daha rahat davranır. Öğlen ile ikindi arasındaki vakitler, iletişim ve insan ilişkileri bakımından ideal saatlerdir.

İkindiden sonra, özellikle iş bitişi saatler, iletişim için yine ideal saatlerdendir. Eğer yapılacak herhangi bir iş yoksa, günün bundan sonrasını çalışmadan geçirmenin rahatlığıyla bu saatler iletişim için iyi saatlerdir. Günün sonuna doğru gidilirken iletişim ve insan ilişkileri 'iyi' seyrinde devan eder. İnsanların birbirine en yakın, en samimi olduğu saatlerdir, bu saatler. Ama akşama doğru saatlerde iletişim için ideal saatlerden uzaklaşılmaya başlanır.

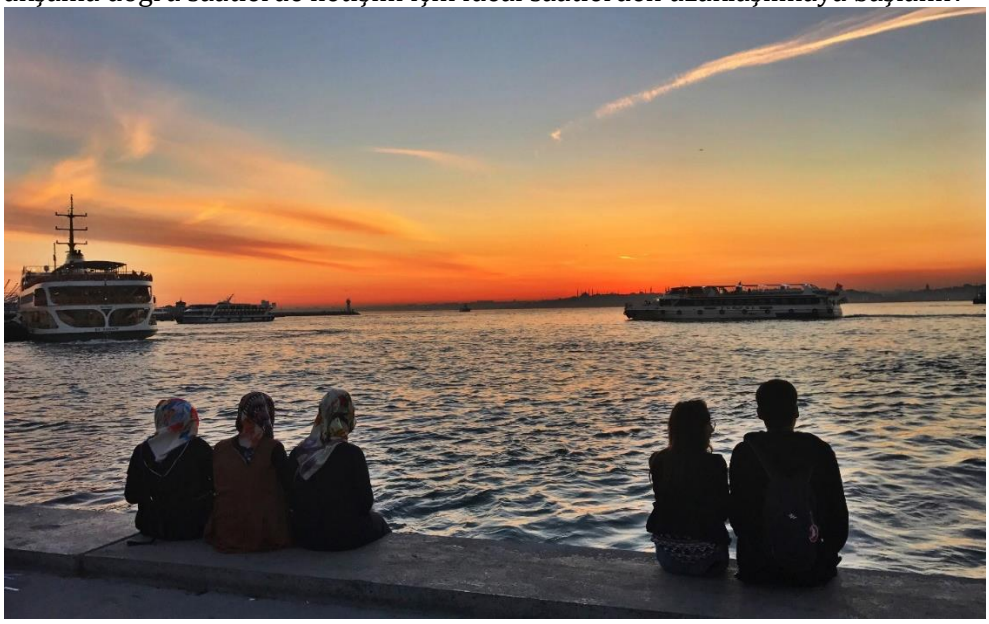

Akşam saatleriyle beraber, iletişimde bir durgunluk yaşansa da akşam yemeği sonrası iletişim için tekrar canlı saatler yaşanmaya başlanır. Bu canlılık gece saatlerine kadar devam eder. Akşam, kimileri için iletişimsizlik, yalnızlık saatleridir. Akşam saatleri, çoğu insan için, tabiat gibi, kabuğuna çekilme saatleridir. Akşam, kimileri için de, iletişimin ideal saatlerdir. Aile bireyleriyle iletişimin iyi saatleridir. Ama ne kadar olursa olsun, akşamla beraber iletişimde ve insan ilişkilerinde bir yavaşlama, bir durgunluk olur.

Akşam saatleri kimisi için muhabbet saati iken, kimisi için de yalnızlığın başladığı saatler olabilir. Özellikle bizim kültürümüzde akşam saatleri yalnızlığın, dertlerin başladığı saattir. Bu, bizim şarkılarımıza, türkülerimize de çok yansımıştır: *"Akşam güneşi aşıyor, yine dertlerim başlıyor, Ufuktaki kızıl gurup, yüreğimi ateşliyor."*, *"Batarken ufuktan bir akşam güneşi, bırakıp gitmiştin beni sen sevgilim" …*

Gece saatleri, kimileri için iletişim saati, kimileri için yalnızlığın, kendine kalmışlığın saatlerdir. İletişim, her ne kadar sürüyor gibi görünse de; uyku saatlerine doğru yavaşlar ve nihayetlenir.

Özellikle gençlik dönemlerinin en romantik, en unutulmaz saatleridir, gece saatleri. Koyu muhabbetlerin saatidir, gece. İnsanın kendine kalmışlığının, kendisiyle iletişiminin en iyi saatleridir gece. Bu durum da şarkılarımıza, türkülerimize, şiirlerimize müthiş bir malzeme sunmuştur: *"Fikrimden geceler yatabilmirem", "Ya bu gece gel ya da bu gece gel, ben bu gece ölmezsem ölmem!", "Gözlerin doğuyor gecelerime."…*

8.15. Diğer durumlar

İnsan ilişkileri ve İletişime etki eden diğer unsurlar şöyle sıralanabilir:

• **Beslenme durumu**

Açlık ya da susuzluk, iletişimi doğrudan etkiler. İnsan aç ya da susuz iken kolay kolay iletişim kuramaz. İnsan organizması buna kolay kolay müsaade etmez. Beslenme temel ihtiyaçtır. Açlık ya da susuzluğunu gidermeyen iletişime odaklanamaz. Tok olanlarla iletişim kolaydır. O nedenlerle insanlarla görüşürken tok olduğu ya da olabileceği saatleri dikkate alıp o vakitlerde görüşmek doğru olur.

• **Moral durumu**

Moral durumu, iletişimi olumlu ya da olumsuz anlamda etkileyen en önemli unsurların başında gelmektedir. İnsan moralli olduğunda; iletişimi ona göre şekillenir; rahat davranır, rahat konuşur, her şeyden keyif alır, yaşama sevincini hissettirir, insanlara daha iyi davranır… İnsan moralsiz olduğunda ise; bir şey yapmak istemez, kimselerle görüşmek istemez, kimseyle kolay kolay konuşmaz, yaptığı işten keyif almaz, yaşama sevinci olmaz, insanlara nasıl davrandığı umurunda olmaz. Moralsiz insan, zihnini toparlayıp kolay kolay iletişime katılamaz.

• **Bulunulan mekân**

Mekân, iletişimi doğrudan etkileyen unsurlardandır. Evde, işyerinde, kahvehanede, pastanede, kafede, lokantada, hastanede iletişim ve insan ilişkileri birbirinden farklıdır.

Mekânın şekli, konuşlanma biçimi, cephesi, ışığı, eşyaları, donanımı, tasarımı, oturma düzeni, duvarları, basık olup olmaması… daha bir sürü özellik,

mekândaki iletişimi etkiler. Bazı mekânlar iletişimi olumlu yönde etkilerken, bazıları olumsuz yönde etkiler.

• **Karşılaşılan insanlar**

İnsan, insanı her zaman etkiler. Karşılaştığımız insanlardan bazıları iletişimimizi olumlu etkilerken, bazıları da olumsuz etkiler. Kimi insanları görmek, bizi rahatlatır ve bize moral verir. Kimilerini görmek ise, bizi huzursuz eder ve moralimizin bozulmasına sebebiyet verir. Bu insanlarla karşılaştığımızda *«Nereden çıktı karşıma?", "Uğursuz adam?...», "Görmez olsaydım*." gibi cümleler dökülür ağzımızdan.

• **Birlikte olunan kişi ya da kişiler**

Aynı sınıfta okuduğumuz, aynı iş yerinde çalıştığımız, aynı evi, yurdu paylaştığımız insanların bir kısmı iletişimimizi olumlu etkilerken bir kısmı da olumsuz etkiler. Aynı çatı altında bir arada olmaktan keyif aldığımız ya da almadığımız insanlar vardır.

• **Konuşulan konu**

İletişim kurup kurmamamızı belirleyen durumlardan biri de konuşulan konudur. Konuşulan konu, ilgi alanımıza giriyor ya da bize hitap ediyor ise, konuşmaya katılmayı önemseriz ve konuşuruz. Böylece bir iletişim kurar ve insanlarla görüş ve düşüncelerimizi paylaşırız. İlgimizi çekmeyen ya da bize hitap etmeyen konularda ise konuşmayı sevmeyiz ve iletişime geçmeyiz.

9. BÖLÜM

9. İLETİŞİMDE İLK İNTİBA, İLK İZLENİM

Bölümde ele alınan konular:

9. İLETİŞİMDE İLK İNTİBA, İLK İZLENİM
9.1. İlk İntibada, İlk İzlenimde Temel Eylemler
9.2. İlk İntibada, İlk İzlenimde Temel Unsurlar
9.2.1. Yüz
9.2.2. Görünüm (Fizikî yapı)
9.2.3. Giyim (Kılık-kıyafet)
9.2.4. Bakım
9.2.5. Konuşma
9.3. İlk İntibada, İlk İzlenimde Yardımcı Eylemler
9.4. İlk İntibada, İlk İzlenimde; Ne, Ne Kadar Önemli?

İnsan ilişkilerinde, en kalıcı izlenim, çoğunlukla, ilk izlenimdir. İnsan, insanı çoğunlukla ilk izlenimiyle hatırlar. O nedenle ilk izlenim çok önemlidir.

İnsan, ön yargılardan ne kadar arınmış olursa olsun, ön yargısız olduğunu ne kadar iddia ederse etsin; yine de ön yargılardan kendisini kurtaramaz ya da uzakta tutamaz. Ön yargıları yok etmek, çok zordur. Einstein'in sözü, bunu çok güzel ifade eder: *"Bir ön yargıyı yok etmek, atomu parçalamaktan daha zordur."*

İlk intibayı "olumlu" ya da "olumsuz" yönde değiştiren etkenler vardır. Bu etkenlerin başında, insana nasıl bakıldığı gelmektedir. İnsan, nasıl bakarsa öyle görür; nasıl görmek isterse, öyle görür. Bediüzzaman'ın söylediği gibi, *"Güzel gören, güzel düşünür."*

İnancımız gereği biliriz ki, insanı başka bir insana güzel gösteren, Allah'tır; şirin gösteren, sevimli gösteren, iyi gösteren Allah'tır. Ve yine inancımız gereği biliriz ki, insanı, bir başka insana güzel göstermeyen, nefistir. Çirkin gösteren, sevimsiz gösteren, itici gösteren, nefistir. İyi görmeleri, Yaratanımızdan; kötü görmeleri, kendimizden biliriz. Yaratanın nazarıyla bakan; yaratılanı güzel görür, sevimli görür, şirin görür. Nefsin nazarıyla bakan da; yaratılanı çirkin görür, sevimsiz görür, itici görür. O hâlde, demek ki, İlk intibayı zihinlere, kalplere yerleştiren Allah'tır. Kalpleri evirip çeviren, gözleri gördüren, kulakları işittiren; O'dur. *"Yaratılanı güzel görürüz, Yaratandan ötürü"*

İlk izlenime maruz kalan insana düşen ise, ilk defa karşılaştığı insanların kendisiyle ilgili olumlu ve güzel şeyler düşünmeleri için Yaratandan yardım ummasıdır.

İlk intibayı olumlu ya da olumsuz gösteren etkenlerden biri de insanın karşısındakine nasıl baktığı, onu nasıl gördüğüdür.

İlk intiba o kadar önemli ki; bu intiba, insanların çoğunluğunun zihninde son intibamız olarak kalır. Bu insanlar bizi hep o ilk intibamızla hatırlarlar. Çoğu zaman, ikincisini yakalama, yaşama şansı bulamayacağımız için bu ilk izlenim, son izlenim olarak kalabilir. Bir başka ifadeyle, bir insan bizi ilk anda nasıl gördü ve değerlendirdiyse, çoğunlukla öyle hatırlayacaktır.

İkra' (Oku)!
Boya ve Boyacı

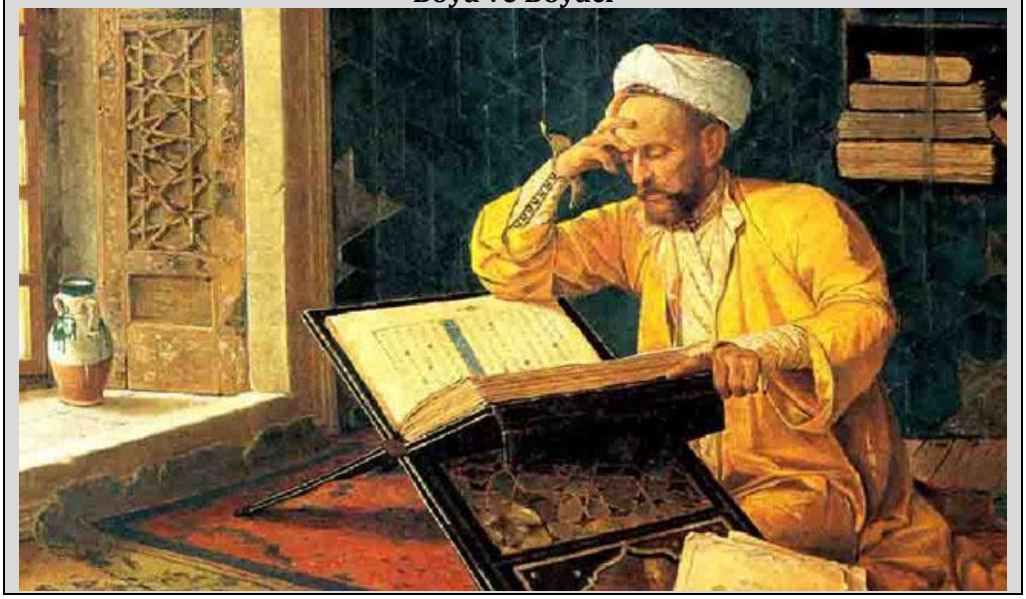

Kendi çalışmaları ve Allah'ın lütfu sayesinde birçok derde deva, hastalığa şifa, soruna çare bulan, ilim ve hikmet sahibi Lokman Hekim zamanında; amansız bir hastalığa düşen bir gencin babası, oğlunun derdine deva bulma amacıyla Lokman Hekim'den başka çaresi olmadığını düşünerek onu bulmak için yola koyulmuş. Sormuş soruşturmuş yaşadığı yeri öğrenmiş. Rivayete göre derler ki onu Habeşistan'da (bugünkü Etiyopya'da) bulacağı söylenmiş; o da bunun üzerine Habeşistan'a gitmiş.

Habeşistan'da Lokman Hekim'in yaşadığı yere gitmiş. Lokman Hekim'i nasıl bulabilirim diye sorduğunda bir adam kendisine yardımcı olabileceğini söylemiş. Adamla beraber Lokman Hekim'in evine doğru giderlerken karşıdan; derisi simsiyah, saçı sakalı bembeyaz yaşlı birinin (bir rivayete göre zenci, bir rivayete göre de derisi sıcaklar nedeniyle siyahlaşmış esmer biri) kendilerine doğru geldiğini görünce kendisine refakat eden adam, *"Beyefendi Lokman Hekim'i soruyordun ya, işte şu gelen adam Lokman Hekim!"* demiş. Adam da içinden, *"Bundan Lokman Hekim mi olur!", "Bu, zencinin biri." , "Zenci birinden Lokman Hekim mi olur?"* gibi düşünceler geçirip Lokman Hekim'e bu nazarla bakınca, yanlarına gelen Lokman Hekim adama dönerek *"Beyefendi, boyayı mı beğenmedin, boyacıyı mı?"* demiş.

Adam çok utanmış ve mahcup olmuş.

Evet, insan hem boyasını hem de boyacısını beğenmeli. Boyamız bizden değil, Boyacımızdan. O bizi hangi renge boyamışsa; bizim için en güzel renk, o renktir.

Boyacımıza şükran ve minnetle…

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

9.1. İlk İntibada, İlk İzlenimde Temel Eylemler

İlk intibanın süresi, oldukça kısa olabilir. Belki birkaç saniye, belki bir-iki dakika... Bu kadar kısa bir süre içinde, muhataplarımız bizimle ilgili bir yargıya varırlar. Bu yargıya nelerle varırlar? Şimdi bunları sıralayalım:

İlk intibaya, ilk izlenime önce bakılarak, sonra görülerek varılır. Dolayısıyla, ilk izlenimde; ilk eylem "**bakmak**", ikinci eylem "**görmek**"tir.

- **Bakmak** (Gözün işi)
- **Görmek** (Kalbin işi)

Bakmak; görmek demek değildir. Bir başka ifadeyle, "bakmak" ve "görmek" aynı şey değildir. Önce bakar, sonra görürüz. Bakmak, göze gelen görüntüleri fark etmektir; görmek ise, bu görüntüleri görebilmektir, görmektir.

Bakmak, ilk andaki gözlemdir. Görmek; bakmayı yorumlamaktır, bakmayı anlamlandırmaktır, görülmesi gerekeni görmektir. Bakmak, gözün işi; görmek, kalbin… Görmek, kalbin göze ilhamı… Görmek, bakmanın anlam kazanması...

Baktığımız hâlde göremeyiz. Baktığımız hâlde görmediğimiz, göremediğimiz çok şey olur. Burada bir gerçeği hatırlamamız gerekir: *"Bakan biz gibi görünsek de; gördüren, görmemizi sağlayan Allah'tır."* Dilediği kadar bakar, dilediği kadar görürüz. Allah, göze uyarım vermediği sürece biz göremeyiz. Görebilmek için gözlerin kapalı olmaması; Kur'an'ın ifadesiyle, gözlerin "mühürlü olmaması" gerekir.

Göz, bakar; kalp, görür. "Kalp gözü" açık olmadıkça, Kur'an'ın ifadesiyle kalp "mühürlü" oldukça; görmek, doğru görmek mümkün değildir.

Bakmakla görmek arasındaki diğer bazı farklar için de şunları söyleyebiliriz:

- Bakmak, çok kısa süreli; görmek, daha uzun süreli bir eylemdir.
- Bakmak, kısa süreli görmektir; görmek, uzun süreli bakmaktır.
- Bakmak, yüzeysel görmektir; görmek, derinsel.

Birileriyle ilk karşılaşmamızda ilk eylem, bakma eylemi; ikinci eylem ise, görme eylemidir. İlk yargıya, önce göz ve kalp varır. Bir başka ifadeyle; ilk intibaya önce bakılarak, sonra görülerek varılır.

Dünya gözü ile bakan, yüzü; gönül gözü ile bakan, özü görür. **Hz. Mevlânâ**

İlk intiba, ilk izlenim gözlerde bırakılır. İnsan, insanı önce gözleriyle değerlendirir, gözleriyle tartar. Göz nasıl bakarsa, insan öyle görür. Bir başka ifadeyle, nasıl bakarsak, öyle görürüz.

İlk intibanın gözlerde bıraktığı izlenimler ile ilgili çok sayıda atasözümüz, deyimimiz, şarkı ve türkümüz vardır:

"Gözüm tutmadı", "Gözleri içinde oynuyor", "Gözleri fıldır fıldır", "Ben adamı gözünden tanırım", "İyi birine benziyor", "Bana pek güven vermedi", "Gözleri parıldıyor", "Gözleri ışıl ışıl", "Gözleri velfecri okuyor", "Gözlerinden okudum", "Gözlerinin içi gülüyor", "Kaşı gözü oynuyor";

"Gözler kalbin aynasıdır, Yalan nedir bilmez onlar, Siyah, mavi, yeşil olsun; Aşkı inkâr etmez onlar.",

«Gözleri, fettan güzel»,

"Gözlerime çizdim seni",

«Senin o gözlerin var ya, her şeyi bitirdi»,

«Gözlerin boşluğa dalıp gider, Sahipsiz bakışların benim olsun isterim»,

«Bir mana koyamazsan sözlerime, Bak bari gözlerime».

«Sisli gözlerin dalmış uzaklara, Dargın gibisin insanlara»

İlk intibada, gözlerde, iyi bir intiba, iyi bir izlenim bırakabilmek için belirleyici tek unsur, **dış görünüm**dür. Dış görünümde ise belirleyici unsurlar şunlardan oluşur:

- **Yüz**
- **Fizikî yapı**
- **Kılık-kıyafet**
- **Bakım**
- **Vücudun duruşu**

Bunların yanı sıra; "baktıran" ve "bakış açısı" da çok belirleyicidir. *"Nasıl baktırırsa, öyle bakarız; nasıl gördürürse, öyle görürüz."*

Bir de unutmamak gerekir:

- İnsan, insanda önce olumsuz şeyleri görür.
- İnsan, insanda önce kusur sayılabilecek şeyleri görür
- İnsan, insanda önce eksik sayılabilecek şeyleri görür.

Bakmak ve görmek ile ilgili sözler:

"Gören göze, karanlık perde olamaz; görmek istemeyen göze ışık ne yapsın?" Hz. Ali (ra)

"Hiç kimse görmek istemeyen kadar kör değildir." İbni Sina

"Göz, sadece zihnin anlamaya hazır olduğu şeyi görür." R. Davies

"İnsan; gözdür, görüştür, gerisi ettir. İnsanın gözü neyi görüyorsa, değeri odur." Mevlâna

"Kusur bulmak için bakma birine!
Bulmak için bakarsan, bulursun;
Kusuru örtmeyi marifet edin kendine!
İşte o zaman, kusursuz olursun." Mevlâna

İkra'
Burnumdaki sivilce

Bir bayram öncesi burnumun üstünde bir sivilce çıkmıştı. Bir ara, 'el değdirmeyeyim, geçer.' diye düşündüm ama görüntüsü rahatsız edince uğraştım; uğraşınca da büyüdü.

Bayram günü dikkat ettim; kiminle görüşüyorsam, kiminle bayramlaşıyorsam daha ilk anda ya da kısa bir zaman sonra burnumun üstündeki sivilceye bakıyor, bakışlarını burnumun üstündeki sivilcede topluyordu. Bakışlardan çok rahatsız oluyordum ama bir şey de diyemiyordum. Sonra bir gerçeği anladım ki; insan, işte böyle bir varlık... Önce görülmesi gerekenleri değil, görülmemesi gerekenleri görüyor. İnsan, inşada önce farklı gördüğü şeye bakıyor.

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

İlk intibada, zaman biraz uzadığında, bu defa "**duymak**" ve "**işitmek**" eylemleri devreye girer. Yani, iletişim süresi uzadığında, hakkımızda yargıya varılacak iki durum daha ortaya çıkar: **Duymak** ve **İşitmek.** Bakmak ve görmekle başlayan izlenim, duymak ve işitmekle devam eder.

- **Duymak** (Kulağın işi)
- **İşitmek** (Kalbin işi)

Duymak; işitmek demek değildir. Bir başka ifadeyle, "duymak" ve "işitmek" aynı şey değildir. Önce duyar, sonra işitiriz. Duymak, kulağa gelen titreşimleri fark etmektir; işitmek ise, bu titreşimleri anlamlandırmaktır, anlamaktır.

İşitmek; duymayı yorumlamaktır, duymayı anlamlandırmaktır, işitilmesi gerekeni işitmektir. Duymak, kulağın işi; işitmek, kalbin… İşitmek, kalbin kulağa ilhamı… İşitmek, duymanın anlam kazanması...

Duyduğumuz hâlde işitmeyiz. Duyduğumuz hâlde işitmediğimiz, işitemediğimiz çok şey olur. Burada da bir gerçeği hatırlamamız gerekir: *"Duyan biz gibi görünsek de; işittiren, işitmemizi sağlayan Allah'tır."* Dilediği kadar duyar, dilediği kadar işitiriz. Allah, kulağa uyarım vermediği sürece biz işitemeyiz. İşitebilmek için kulakların kapalı olmaması; Kur'an'ın ifadesiyle, kulakların "mühürlü olmaması" gerekir.

Kulak, duyar; kalp, işitir. "Kalp kulağı" açık olmadıkça, Kur'an'ın ifadesiyle kalp "mühürlü" oldukça; işitmek, doğru işitmek mümkün değildir.

Duymak, ilk andaki hazır oluşluktur. İşitmek, duymayı yorumlamaktır, duymayı anlamlandırmaktır; işitilmesi gerekeni işitmektir. Duymak, kulağın işi;

işitmek, kalbin… İşitmek, kalbin kulağa ilhamı… İşitmek, duymanın anlam kazanması...

Duymakla işitmek arasındaki diğer bazı farklar için de şunları söyleyebiliriz:

- Duymak, çok kısa süreli; işitmek, daha uzun süreli bir eylemdir.
- Duymak, kısa süreli işitmektir; işitmek, uzun süreli duymaktır.
- Duymak, yüzeysel işitmektir; işitmek, derinsel.

İlk intibada, kulaklarda, iyi bir intiba, iyi bir izlenim bırakabilmek için belirleyici unsurlar şunlardan oluşur:

- **Ses tonu**
- **Ses rengi**
- **Üslûp (Konuşma tarzı)**
- **İçerik (Konuşmanın konusu)**
- **Samimiyet (Konuşmanın içtenliği)**

Bunların yanı sıra; "işittiren" ve "işitme arzusu" da çok belirleyicidir. *"Nasıl duyurursa, öyle duyarız; nasıl işittirirse, öyle işitiriz."*

Bir de unutmamak gerekir:

- İnsan, insanda önce olumsuz şeyleri işitir.
- İnsan, insanda önce kusur sayılabilecek şeyleri işitir.
- İnsan, insanda önce eksik sayılabilecek şeyleri işitir.

> Ne kadar anlatırsan anlat; bütün anlattığın, karşı tarafın anladığı kadardır. **Hz. Mevlânâ**

Duymak ve işitmek ile ilgili sözler:

"Hiç kimse duymak istemeyen kadar sağır değildir." İbni Sina

"Duymak istemeyen bir insan, bir sağırdan daha ağır işitir." A. Christie

"Yıllar sonra öğrendim ki bağırıp çağırmaya gerek yok; sesini duymak isteyene bir fısıltın yeter!" F. Farjad

İletişimde süre uzadığında, bu defa ortaya 5. eylem çıkar: *"***Konuşma***"*. Böylece ilk intibada, ilk izlenimde konuşmanın rolü başlamış olur.

- **Konuşma** (Dilin, ağzın ve kalbin işi)

İlk intibada, konuşma ile zihinlerde, iyi bir intiba, iyi bir izlenim bırakabilmek için belirleyici unsurlar şunlardan oluşur:

- **Ses tonu**
- **Ses rengi**
- **Beden dili** (Jestler, mimikler)
- **İçtenlik (***Konuşmanın ve konuşanın samimiyeti)*
- **Akıcılık**
- **Anlaşılırlık**
- **Doğruluk** (Dilin doğru kullanılması, doğrunun konuşulması)
- **Güzellik** (Güzel konuşulması, kulağa hoş gelmesi,)
- **Etkililik** (Etkili konuşulması)
- **İlgi uyandırıcılık**

Konuşmaya devam edildiğinde; dinleyenin, bütün duyuları harekete geçer:

Göz, bakar; kalp göze ilham verir, göz görür.

Kulak, duyar; kalp kulağa ilham verir, kulak işitir.

Beyin, kavrar; kalp beyne ilham verir, beyin anlar.

Bir başka ifadeyle, konuşurken; duyular, görevlerini yapmaya devam ederler. İnsanı tartmaya devam ederler.

Dil, tencerenin kapağına benzer; Nasıl ki tencerenin kapağı açılır da tencerede ne piştiği anlaşılırsa; ağız da açılıp dil konuşmaya başladı mı o insanın kalitesi anlaşılır. **Hz. Mevlânâ**

Ne söylediğin değil, nasıl söylediğin olay. **Kenan Doğulu**

İkra' (Oku)!
Hocanın çocuklarıyla konuşmayın!

Çocukluk yıllarıma ait bir anım…

Köyden şehire taşındığımızda, mahalledeki arkadaşlarımızla kaynaşmamız erken olmuştu; ama kısa bir zaman sonra etrafımızdakiler azalmaya başlamıştı. Kardeş sayısı bakımından o zamanlar mahallenin en kalabalıklarından biriydik. Daha önce bizimle oynayan bazı arkadaşlarımız artık bizimle oynamamaya başlamışlardı. Yanlarına gittiğimizde kısa süre de oyunu bitiriyorlar ve ardından dağılıyorlardı. Biz yanlarında değilken bir arada olanlar, yanlarına gittiğimizde bizden kaçar gibi birbirlerinden ayrılıyorlardı.

Bir zaman sonra bağlarımız daha da zayıfladı. Niye böyle oldu? diye düşünürken, bir gün evimizden çıkmış oyun alanına doğru giderken baktım ki komşularımızdan biri, çocuğuna kapının önünde tembihliyor: *"Dediğim gibi, sakın Hocanın (Babam Hocaydı) çocuklarıyla oynamayın! Onlar çok küfürlü konuşuyorlar. Sizin de konuşmalarınızı değiştirecekler, sizi de küfürlü konuşmaya alıştıracaklar!"* Çok irkilmiş ve ürpermiştim. Komşumuz beni görmemişti, görmesi de zordu. Çünkü konuşmayı duyunca geldiğim köşede kalmıştım. Ama duyduklarım doğruydu: Küfürlü konuşuyorduk. Bu biraz köyde yetişmemizden ya da o günkü şartlardan kaynaklanan bir durumdu.

Hemen eve döndüm ve kardeşlerime dedim: Arkadaşlarımızın bizimle oyun oynamamasının sebebini öğrendim. Kardeşlerin şaşırmıştı. Sordular:

— Neymiş?

— Oyun alanına doğru giderken… Teyze, Sadık'ın annesi, ona diyordu ki: "Sakın Hocanın çocuklarıyla oynamayın! Onlar çok küfürlü konuşuyorlar. Sizin de konuşmanızı değiştirecekler, sizi de küfürlü konuşmaya alıştıracaklar!"

Kardeşlerim de çok şaşırmıştı ama sanki hepsi gerçeği fark etmişti. Ben de ağabeyileri olarak onlara tembihlemiştim:

— Eğer biz böyle küfürlü konuşmaya devam edersek; kimse bizimle arkadaşlık etmez, oyun oynamaz!

O günden sonra konuşmalarımıza daha dikkat etmeye başladık; özellikle küfürlü konuşacağımız an, kendimizi frenlemeyi bildik ve kısa bir zaman sonra arkadaşlarımızla tekrar kaynaştık.

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

İlk intibada bu beş temel eylemle ilgili özetle şunları söyleyerek bu konuyu tamamlayalım:

İnsan, bir başka insanla karşılaştığında önce ona bakar, sonra onu görür, sonra onu duyar, sonra onu işitir. Yani insan bir başka insanla karşılaştığında, ilk eylem, "bakma"; ikinci eylem, "görme"; üçüncü eylem, "duyma"; dördüncü eylem, "işitme" eylemidir. Dolayısıyla, ilk intibaya bu eylemlere varılır. Süre biraz uzadığında "konuşma" eylemi de devreye girer.

Bu eylemler, duyu organları vasıtasıyla gerçekleşir. İlk intibaya önce bakarak, görerek **göz** varır; bu intibada göze yardımcı olan **kalp**tir. Ardından duyarak ve işiterek **kulak** varır; bunda da kulağa yardımcı olan yine **kalp**tir.

Konuşma ise, **ağz**ın eylemidir. O hâlde ilk intiba gözlerde bırakılır; ardından kulaklarda. Bir başka ifadeyle, insan; insanı önce gözleriyle tartar, gözleriyle değerlendirir; sonra kulaklarıyla tartar, kulaklarıyla değerlendirir; en son da konuşmasıyla değerlendirmesini tamamlar.

Bakmak, kısa süreli bir eylem olsa da ilk intibada ilk ve en etkili eylemdir. Birçok insanı sadece baktığımız kadar hatırlarız.

Görmek, bakmaktan daha uzun süreli bir eylem olup, bakmaktan sonra gerçekleşen, ama bakmaktan daha etkili bir eylemdir. Bazı insanları gördüğümüz kadar hatırlarız.

Duymak, iletişim süresi uzadığında, görmekten sonra devreye giren, kısa süreli bir eylemdir. Bazı insanları duyduğumuz kadar hatırlarız.

İşitmek, duymaktan daha uzun süreli bir eylem olup, duymaktan sonra gerçekleşen ama ondan çok daha etkili bir eylemdir. Bazı insanları işittiğimiz kadar hatırlarız.

Konuşmak, iletişim süresi biraz daha uzadığında, devreye giren; bazen ilk intibaya katkıda bulunan bazen de ilk intibayı belirleyen eylemdir. Bazı insanları konuştuğu kadar hatırlarız.

5 eylemle ilgili sözler:

"Yâ Rabbi bize görecek göz, işitecek kulak ver! Bir de hisli bir yürek." Lâedri

"Uğraşma boşuna! Seni ancak gördükleri ve duydukları kadar anlayacaklar. Gördükleri, ancak kendi anladıkları kadarı olacak." Mevlâna

"Gözün bir an içinde gördüğünü, dil yıllarca söylese anlatamaz; Kulağın bir an içinde duyduğunu, dil yıllarca söylese anlatamaz " Mevlâna

"İnsan görmek istemediği kadar kör; duymak istemediği kadar sağırdır." Lâedri

9.2. İlk intibada, ilk izlenimde temel unsurlar

Bu unsurlar şunlardan oluşur:

1. Dış görünüm

2. Konuşma

Dış görünüm

Dış görünümde etkileyici unsurlar şunlardan oluşur:

1. Yüz

2. Fizikî yapı

3. Giyim (Kılık-kıyafet)

4. Bakım

5. Konuşma

9.2.1. Yüz

İnsan, "insan" ise, insanın önce yüzüne bakar ya da insanın önce yüzünü görür. Gözlerin odaklandığı ilk yer, bakışların çekim merkezi; yüzdür. İnsanın en temel duyu organları yüz ve çevresinde yer alır. İnsanın güzelliği, yüzdedir. Allah'ın cemal sıfatının, güzellik sıfatının tecelli ettiği yerdir, yüz.

Yüz, insan ilişkilerinde belirleyici unsurların başında gelir. İnsan, daha ilk anda, insanın yüzüne bakarak, o insanla ilgili bir hükme varabilir: *"Gözüm tutmadı.", "İyi birine benziyor.", "Yüzü sirke satıyor.", "Yüzü yumuşak", "Yüzünden düşen bin parça.", "Yüzünden okunuyor.", "Yüzü güzel olanın huyu da güzel olur."*...

Bu ilk izlenim, olumlu da olabilir, olumsuz da. Bu hüküm, doğru da çıkabilir, yanıltıcı da olabilir. Yüzle ilgili bu ilk izlenimi insana ya nefis verir ya da ruh. Göze hangisi hükmederse, kararı da o verir.

Yüzümüzle insanları etkilemek, her şeyden önce Allah'ın takdiri... Bir yüzü güzel, şirin, sevimli gösteren Allah'tır.

Bıraktıkları izlenimlere göre yüzleri ikiye ayırabiliriz:

- *1. Avantajlı yüzler*
- *2. Dezavantajlı yüzler*

İnsanların çoğu tarafından güzel, sevimli, şirin, sıcak... bulunan yüzler, "Avantajlı yüzler"dir. Bu yüzler, aydınlık ya da parlak bir görüntüye sahiptir. Tebessüm, bu yüzlerin en önemli özelliklerindendir. Bu yapıda yüze sahip olanlar, iletişimde çok avantajlı tiplerdir. Çoğu zaman hiçbir çaba göstermeden sevilir ya da kabul görürler. İnsanlar böyle yüze sahip olanlarla iletişim kurmaya meyillidirler. İnsanların çoğunun güler yüzlü, tebessüm eden, sevimli görünen insanlardan yana bir tavrı vardır. Bu tavırlar da bu yapıdaki insanlara avantaj sunar.

İnsanların çoğu tarafından çirkin, sevimsiz, itici, soğuk... bulunan yüzler, *"Dezavantajlı yüzler"*dir. Bu yüzler, silik ya da sönük bir görüntüye sahiptir. Somurtma ya da asıklık, bu yüzlerin en önemli özelliklerindendir. Bu yapıda yüze sahip olanlar, iletişimde dezavantajlı tipledir. Çok çaba sarf etseler de kolay kolay kabul görmez ya da çok erken sevilmezler. İnsanlar böyle yüze sahip olanlarla iletişim kurmaya meyilli değildir ya da kolay kolay iletişim kurmazlar.

Yüzümüzün avantajlı yüzlerden olması kârımıza, büyük bir şans; ancak şu da gerçek ki, böyle bir yüz, her şeyden önce Allah vergisi… Yüzün güzelliği, sevimliliği, şirinliği, sıcaklığı her şeyden önce Allah'ın takdiri.

Bakana, görene göre de yüzler avantajlı ya da dezavantajlı olabilir. Onun için bakanlar, görenler de önemli. Bir gerçeği de hatırlatmak gerekir ki, *"Güzellik, görecelidir; b*akana, görene göre değişir." Birine güzel görünen, bir başkasına hiç de öyle görünmeyebilir; birine güzel görünmeyen, bir başkasına çok da güzel görünebilir. Dezavantajlı sayılabilecek yüze sahip olanlar; bu durumlarını tebessüm eden, güleç bir yüzle avantajlı duruma da dönüştürebilir.

İkra' (Oku)!
Şu Leyla'nın nesine âşık oldun?

Mecnûn'a demişler ki, "Allah aşkına sen bu Leylâ'nın nesine vuruldun?... Bir güzelliği yok, kara kuru bir kız."

O da cevap vermiş: -Ona benim gözümle bakmalısınız. Onu benim gözümle görseydiniz, böyle şeyler söylemezdiniz.

Halit Dursunoğlu (İnsanı insan eden, insanı sultan eden hikâyeler)

Yüzümüzün etkileyici olmasında, şu 3 ifade çok önemli:

- Güleçlik
- Tebessüm
- Temizlik

Bu üç özellik, yüzün en güzel mesajlarıdır. Bir yüze yakışan en güzel ifadelerdir. Güleç bir yüz, karşımızdakine hemen olumlu bir enerji vermemize sebebiyet verir. Tebessüm eden yüz, karşı tarafa da aynı sinerjiyi verir. Tebessüm, iletişimde en etkili dillerden biridir. Her iki yüz ifadesi de karşı tarafa iyi niyetli olunduğunun, sıcak bakıldığının, yakınlık duyulduğunun işaretini verir. Temiz bir yüz, saygınlık, güvenilirlik oluşturur insanda. Yüzünde bu ifadeleri taşıyanlar, insan ilişkilerinde ve iletişimde başarılı olurlar.

Resmî ya da ciddî yüzler, karşı tarafa iyi bir enerji vermez. Bir başka ifadeyle, vesikalık gibi durmak karşı tarafa negatif bir enerji verir. İnsanlar bu yüze sahip olanlardan pek hoşlanmazlar. Böyle tiplerle iletişim kurmaya meyilli olmazlar. O nedenle bu tip yüzlere sahip olanlar, iletişimde pek tercih edilen tipler değillerdir.

9.2.2. Fizikî yapı

İnsan, insanın fizikî yapısından etkilenir. Fizikî yapının insan üzerinde derin tesirleri vardır. İnsanın ihtişamlılığı, fizikî yapısındadır. Bakışların yüzden sonra, bazı durumlarda belki yüzden de önce, odaklandığı yer, fizikî yapıdır. Görünüm, bazı insanların bakışında en etkili durum da olabilir.

Fizikî yapımızla insanları etkilemek de, her şeyden önce Allah'ın takdirinde olan bir durum... Fizikî yapıyı, görünümü etkili gösteren, ihtişamlı gösteren Allah'tır. Peygamberimizin, amcası için söylediği, *"Ey Amca, yürüyüşün ölümü bile korkutuyor."* sözü, bu etkinin bir yansımasıdır.

Bıraktıkları izlenimlere göre fizikî yapıları ikiye ayırabiliriz:

- *1. Avantajlı fizikî yapılar*
- *2. Dezavantajlı fizikî yapılar*

İnsanların çoğu tarafından etkili, ihtişamlı, gösterişli... bulunan fizikî yapılar, *"Avantajlı fizikî yapılar"*dır. Bu yapılar, genellikle; uzun boylu, geniş omuzlu, kalıplı olarak kabul edilen yapılardır. Bu görünümdekiler, etkileyici yapıya sahiptir. Bu tipler, iletişimde avantajlı tiplerdir. Çoğu zaman hiçbir çaba göstermeden saygı görür ya da saygı duyulmasına sebebiyet verirler. İnsanlar böyle tiplerle iletişim kurmaya meyillidirler. İnsanların çoğunun güçten, ihtişamdan, gösterişten yana bir tavrı vardır. Bu tavırları da bu yapıdaki insanlara avantaj sunar.

İnsanların çoğu tarafından etkisiz, güçsüz, gösterişsiz... bulunan fizikî yapılar, "Dezavantajlı fizikî yapılar"dır. Bu yapılar, genellikle; kısa boylu, dar omuzlu, zayıf, kalıpsız, çelimsiz olarak kabul edilen yapılardır. Bu görünümdekiler, istisnalar olabilir, gören üzerinde etki bırakmayacak bir yapıya sahiptir. Bu tipler, iletişimde özellikle başlangıçta dezavantajlı tiplerdir. Çok çaba sarf etseler de kolay kolay kabul görmez ya da çok erken sevilmezler. İnsanlar bu yapıya sahip olanlarla özellikle ilk ilişkilerde iletişim kurmaya pek meyilli değillerdir. Bu tipler, silik ya da sönük bir görüntüye sahip oldukları için iletişimde dezavantajlı tiplerdir. Bu tipler, bazen *"Senin tipin bende olsaydı baksaydın*." gibi cümleleri dilinden düşürmezler.

Fizikî yapımızın avantajlı yapılardan olması kârımıza, büyük bir şans; ancak şu da gerçek ki, böyle bir yapı, böyle bir görünüm her şeyden önce Allah vergisi. Bir başka gerçek de şu ki, "Allah, her insanı en güzel şekilde yaratmıştır.". İnsanların üstünlüğü de böyle yapılarında değil, kulluklarındadır. Allah'ın takdiri her şeyin üstünde ve ötesindedir, kabulümüzdür.

Görünümün etkileyiciliği, ihtişamı, gösterişi her şeyden önce Allah vergisi…

Bakana, görene göre de görünüm, avantajlı ya da dezavantajlı olabilir. Onun için bakanlar, görenler de önemli. Bir gerçeği de hatırlatmak gerekir ki, *"Etkileyicilik, görecelidir;* Bakana, görene göre değişir." Birine ya da birçoklarına

ihtişamlı, gösterişli, etkili görünen bir başkasına hiç de öyle görünmeyebilir; birine ihtişamsız, gösterişsiz, etkisiz görünen bir başkasına çok da ihtişamlı, gösterişli, etkili görünebilir. Dezavantajlı sayılabilecek yapıya sahip olanlar; bu durumlarını başka özellikleriyle çok rahat avantajlı duruma da dönüştürebilirler.

9.2.3. Giyim (Kılık-kıyafet)

"İnsanlar girdikleri ortamlarda kılık-kıyafetiyle karşılanır, bilgileriyle uğurlanır." sözü bir gerçeği hatırlatır: İnsan, girdiği ortamda önce kılık-kıyafetiyle karşılanır; onunla itibar görür, ilgi görür. Nasrettin Hoca'nın "Ye kürküm ye!" fıkrası, bu gerçekliği çok iyi anlatır.

İkra' (Oku)!
Ye kürküm ye!

Akşehir'in beyleri Nasrettin Hoca'yı yemeğe davet etmişler. Hoca, davete, günlük kıyafetleriyle katılmış. İçeri girdiğinde Hoca'ya kimse itibar etmemiş, hoş geldin diyen bile olmamış. Herkes, iyi giyimli, allı pullu kıyafetlilere el pençe duruyormuş.

Hoca, hemen evine dönmüş, sandıktaki işlemeli kürkünü giyip yemeğe geri dönmüş. Az evvel hoş geldin bile demeyenler, önünde yerlere kadar eğilmişler. Hoca'yı, yere göğe sığdıramayıp başköşeye oturtmuşlar. Başlamışlar Hocaya hizmet etmeye. Yemeğin en güzelini önüne koymuşlar. Herkes Hoca'nın yemeğe başlamasını bekliyormuş. Hoca, bir taraftan kürkünün kolunu sofrada sallamaya, bir taraftan da, *"Ye kürküm ye, ye kürküm ye!"* demeye başlamış.

– İlahi Hoca, demişler, kürkün yemek yediğini kim görmüş?

Hoca, ifade yerindeyse, taşı gediğine koymuş:

– Kürksüz adamdan sayılmadık… İtibarı kürk gördü, yemeği de o yesin!

Halit Dursunoğlu (Fıkra deyip geçmeyin)

Kılık-kıyafet; insana saygınlık kazandırır, prestij sağlar. Kılık-kıyafet; fark yaratır, fark oluşturur.

Giyim, insanın en önemli imajlarındandır. Başkaları üzerinde en fazla tesir oluşturan durumlardan biridir; bazen, en önemlisidir. İnsan, çoğu ortamda kılık-kıyafeti kadar ilgi ya da itibar görür. Çünkü kılık-kıyafet etkileyicidir; insan üzerinde saygınlık oluşturur.

Kılık-kıyafet statü belirler, durum belirler. Bir başka ifadeyle, kılık-kıyafet insana bir kimlik kazandırır. Giyiminden insanın ne iş yaptığı, ne işle uğraştığı, hangi konumda olduğu belirlenir ya da tahmin edilir. Kılık-kıyafet diğer taraftan insanların sosyal statülerini belirler*: Zengin, orta gelirli, fakir; tahsilli, tahsilsiz; amir, memur, işçi; öğretmen, öğrenci…*

Kılık-kıyafet insana güven verir, özgüveni artırır. Eğer insan istediği gibi giyinmişse kendini daha rahat hisseder, daha rahat konuşur, daha özgüvenli hareket eder.

İyi giyinmiş birine insanlar güven duyar. Ondan zarar gelmez gibi de düşünürler. Bu nedenle, dolandırıcıların birçoğu bu durumu suiistimal ederler.

Kılık-kıyafet her zaman, her ortamda önemlidir. *"Dost başa, düşman ayağa bakar."* atasözümüz bir gerçeği bize hatırlatır: İnsan, dost ya da düşman olsun, muhakkak insanın kıyafetine, giydiklerine bakar, giydiklerine dikkat eder. Bu bakışla da karşısındakinin ne durumda olabileceğini tahmin etmeye çalışır.

Giyim, insanın ilgi alanındadır; hatta bazıları için, en önemli ilgi alanıdır. İnsan, "güzel görünme" çabasının altında "güzel giyinme"yi çok önemser. Güzel giyinmek, yakışanı giyinmek; insanı güzel gösterir. Giyim; güzelliği ya da yakışıklılığı tamamlayan en temel unsurdur.

Giyim, fark oluşturur ya da fark yaratır. İnsanı diğer insanlardan ayıran en önemli özelliklerden biri de giyimdir. O nedenle bu durumun farkında olanlar, giyimlerine çok dikkat eder ve özen gösterirler. Bazı insanlar, bu özellikleriyle hafızalarımızda yer edinirler. Biz de onları bu durumlarıyla hatırlarız.

Günümüzde, imkânların da gelişmesiyle, artık kılık-kıyafet sorun olmaktan hemen hemen çıkmış; isteyen, istediği gibi giyinmeye başlamıştır. Burada aslolan ortama, zamana, mekâna ve imkânlara göre giyinmektir. İnsanlar statülerine, durumlarına ve girecekleri ortamlara göre giyinmelidir. İnsanın çevresiyle, zamanıyla, mekânıyla uyumlu giyinmesi doğrudur. *"Fukaranın düşkünü, beyaz giyer kış günü."*. Yani insan yaşadığı çevreye, zamana, mekâna ve iklime göre giyinmelidir.

Giyinmek, bir sanattır. Yakışanı giyinmek, uyumlu giyinmek, uygun düşeni giyinmek önemlidir. Artık insanlar kılık kıyafetleriyle birbirleri için model oluşturmaktadır. Özellikle moda ve mağaza siteleri başta olmak üzere sosyal medya siteleri ve fenomenleri, insanları bu anlamda çok etkilemektedir. İnsanlar ne giyineceklerine çoğu zaman bu sitelere ya da bu insanlara bakarak karar vermekteler. Kimileri de dizi ve filmlerdeki karakterlerden etkilenerek, esinlenerek giyinmekte ya da onlardan esinlenerek kendi tarzlarını oluşturmaktadır. TV'lerin birçoğu insanların bu ilgisinden dolayı da moda programları yapmaktadır.

Özellikle kısa süreli iletişim ortamlarında, konuşma imkânı da fazla olmadığı için; insan, başkalarını en fazla kılık-kıyafetiyle etkiler. O nedenle insan ilişkilerinde ve iletişimde kılık-kıyafetin önemli bir yeri vardır. İnsan; kılık kıyafeti iyi olana, temiz olana daha fazla ilgi gösterir. Kılık-kıyafet, iletişimde insana önemli bir itibar sağlar.

Kılık-kıyafet belki adamı adam etmez ama adam gösterir. **Halit Dursunoğlu**

Kılık-kıyafet, insana bulunduğu ortamda güven duygusu verir; böylece insan daha rahat olur, daha rahat hareket eder ve daha rahat konuşur.

İstediği gibi giyinmiş olan; insanlarla daha iyi, daha sağlıklı iletişim kurar. Bunun yanı sıra, istediği gibi giyinen biri kendini çok moralli hisseder ve

insanlarla daha rahat iletişim kurar. Diğer taraftan giyim; insana rahatlık verir, öz güven verir, konuşma gücü verir. Bütün bunlar da onun iletişimine yansır.

İstediği gibi giyinemeyen biri ise; kendini çok moralsiz hisseder ve bu durumu saatlerce sürer. Böyle olunca da insanlarla rahat iletişim kuramaz. Diğer taraftan istediği gibi giyinemeyen birinde öz güven eksikliği olur, böylece de konuşma gücü zayıflar. Bütün bunlar da onun iletişimine yansır.

İkra' (Oku)!
Müsait yerde inebilir miyim?

2002 yılının mayıs ayıydı. Halk otobüsüne binmiş, bir arkadaşımı ziyarete gidiyordum. Yenişehir semtine doğru seyir hâlindeydik. Otobüste çok az kişi vardı, 5-6 kişi kadardık. Bir durak sonra çok şık giyimli, mini etekli bir genç kız binmişti otobüse. Üniversiteli bir öğrenci olmalıydı.

İki-üç durak sonra, durak yerine az bir mesafe kalmıştı ki, genç kız oturduğu yerden aniden kalkarak, ineceği yeri geçmiş gibi telaşla Kaptanın yanın yaklaştı ve *"Kaptan Bey, müsait bir yerde inebilir miyim?"* dedi. Durakların dışında otobüsler durmuyordu. Kaptan dikiz aynasına baktı, kızı görünce, "Tabi ki efendim", dedi. Otobüsü sağa doğru yanaştırdı ve kapıyı açarak, *"Buyurun!"* dedi. Kız da inerken, *"Çok teşekkür ediyorum, hayırlı günler diliyorum."* dedi.

Bir durak sonra bu defa orta yaşlı, çarşaflı bir hanımefendi elindeki poşetlerle kalktı ve kaptanın yanına giderek, Erzurum ağzıyla, *"Kardaş, müsait bir yerde indirebilir misin?"* dedi. Kaptan dikiz aynasından hanımefendiye bakarak, *"Ablacım, az bekle, durakta inersin."* dedi.

Kadın da hemen cevabı yapıştırdı:

- Niye, müsait yede inmemiz için mini etekli olmamız mı gerekiyor?

Kanaatimce Kaptanın üniversiteli kızı durak dışında indirmesinin sebebi genç kızın giyim tarzı ve konuşmasıydı.

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

Nasıl giyinmeliyiz?

Görsel: https://madamcarmen.com/is-gorusmesine-giderken-nasil-giyinmeli

Bu konu, mülakat sınavlarına yönelik olarak hazırlanmıştır.

Burada anlatılanlar daha çok işe alım mülakatları için geçerli olsa da diğer mülakat sınavları için de geçerlidir.

Kılık kıyafet, mülakat sınavlarında hayatî rol oynar; çoğu zaman kaderimizi belirler.

Mülakatlarda esas alınan en önemli kriterlerden biri, giyimdir. Adayın alacağı en önemli puanlardan biri, kılık kıyafetten alacağı puandır. Bir başka ifadeyle giyim, mülakatta alacağımız en önemli puanlardandır; bazen de en önemli puandır. Bu nedenle mülakat sınavlarında giyineceğimiz kıyafeti çok iyi ve çok doğru seçmeliyiz.

Mülakatta jüri üyelerinden bazıları sadece kılık kıyafetimizle ilgilenir ve buna göre bir değerlendirme yaparlar. Dolayısıyla, jüri üyeleri üzerinde iyi izlenimler bırakabilmenin yollarından biri de, kılık kıyafettir.

Kılık kıyafetimiz bir mesajdır. Sınavda da giyimimizle mesaj veririz. Belki de en önemli mesajı, kılık kıyafetimizle veririz. Belki de kendimizi en iyi kılık kıyafetimizle gösterir, kılık kıyafetimizle ifade ederiz. İnsanın kıyafetiyle kendini ifade etmesi, konuşmasıyla kendisini ifade etmesinden daha kolaydır. Mülakatlarda ilk izlenim, ki bu kıyafetle bırakılır ya da verilir, çok önemlidir. Bu izlenim, işe alınma şansını da büyük oranda etkiler.

Giyim, kimliğimizdir. Giyim tarzımız; statümüzü, zevkimizi, kültürel alt yapımızı, aile yapımızı ele verir. Kılık kıyafetimize bakarak bizimle ilgili değerlendirmeler yapar, çıkarımlarda bulunurlar.

Mülakata çağrıldıktan sonra en çok odaklanılan konulardan biri de mülakat sınavına nasıl bir kıyafetle gidileceğidir.

Mülakatlarda giyim tarzını belirleyen, öncelikle, hangi kurumda sınava girilecekse, o **kurumun kurumsal yapısını dikkate alarak giyinmek**tir. Kurumun yapısına göre giyinmek çok doğru ve önemlidir. Başta askerî kurumlar, emniyet kurumları, Millî Savunma Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı olmak üzere diğer devlet kurumlarına bağlı birimlerde girilecek mülakatlarda resmî kıyafetler tercih edilmelidir. Diğer kurumlarda da bu durum geçerlidir. Bazı özel kurumlarda kılık kıyafet konusunda biraz daha esneklik bulunsa da bu kurumların mülakat sınavlarında da yine resmî bir kıyafet tercih edilmesi daha doğru olur. Özellikle iş görüşmesine gidilecek durumlarda kurumu ya da şirketi önceden incelemek ve oraya uygun bir kıyafetle görüşmeye gitmek doğru olacaktır.

Mülakata giderken **giyim işini çok ciddiye almalı**yız. Kılık kıyafetimizi özenle ve doğru seçmeliyiz. Kılık kıyafetimiz, sınavı ne kadar ciddiye aldığımızın da göstergesidir. Jüri bu durumu anlayabilecek yetkinliktedir ve bu durumu hemen fark eder. O nedenle giyim konusunda elimizden geleni yapmalı ve profesyonelliğe yakın bir giyim tarzına sahip olduğumuzu göstermeliyiz. Kılık kıyafetimize verdiğiniz önem, aynı zamanda işimize vereceğimiz önemin de işaretlerini verir jüriye. Jüride eğer işverenler varsa; bu durum onlara da güven vermemize sebebiyet verecektir.

Mülakata giderken özensiz ve doğru giyinmemişsek, bu durum daha başlangıçta, mülakatı kaybetmemize sebebiyet verebilir. Mülakat esnasında sorulara ne kadar makul ve doğru cevaplar verirsek verelim, performansımız ne kadar iyi olursa olsun; kılık kıyafetten geçerli not alamamışsak, bu durum her

şeye yansır: Diğer değerlendirmelerden aldığımız notları düşürür, jürinin şahsımızla ilgili olumlu kanaatlerini olumsuza dönüştürür. Eğer mülakata doğru kıyafetle gidersek bu durum, sınavımıza çok olumlu yansır. Sorulara beklenen cevaplara veremezsek de, performansımız dediğimiz gibi olmasa da kılık kıyafetten aldığımız geçer not, bunları da olumluya dönüştürebilir.

İyi ve doğru giyim, mülakata giren adaya öz güven ve rahatlık verir. Bu durum, adayın sınavına da olumlu yansır. Kötü ve yanlış giyim ise, mülakata giren adayda güven eksikliğine ve kaygıya yol açar. Böylece sınavda rahat olamamasına ve başarısız olmasına sebebiyet verir.

Unutulmaması gereken bir şey daha var ki, o da, sustuğumuz anda en iyi konuşan, kılık kıyafetimizdir.

Şimdi de mülakatlarda hanımefendi ve beyefendilerin nasıl giyineceğini belirtelim:

Hanımefendiler

Çok abartıya kaçmadan kıyafetinizle iddialı olduğunuzu, kendinize güvendiğinizi belli etmeniz gerekir. Bu konuda zorlanacağınız muhakkaktır. Ancak bilinmeli ki, mülakat kıyafetinde bayanların alternatifleri çok fazladır. Bu konuda yapılması gereken ilk şey, strese girmemek… Ardından ilk dikkat edilmesi gereken, kıyafet seçiminin müracaat edilen işe uygun olmasıdır. Bunun yanı sıra dikkat edilmesi gereken önemli hususlar şunlardır:

• Kıyafet tercihinde kesinlikle uzak durulması gereken renklerin başında **kahverengi** gelmektedir. Kahverengi, renk olarak karşımızdaki insanı boğan, sıkan bir renk olarak değerlendirilir. Bu nedenle iş görüşmelerinde kıyafet tercihi yaparken kahve tonlarından uzak durmak, doğru olacaktır.

• Güven ve prestij rengi olarak, **lacivert**; şıklık ve zarafet rengi olarak da **siyah** kesinlikle göz önüne alınması gereken seçenekler arasındadır. Bu renkler, beyazla kombine edildiği zaman kesinlikle şık giyimli ve kendinden emin imajı vermiş olursunuz.

• Renklerin anlamlarını araştırarak kendiniz için daha uygun kıyafet ve renk seçenekleri ile de güzel kombinler oluşturabilirsiniz.

Bütün bunlar için şu hususlara dikkat etmeniz yeterli olacaktır:

Elbise

Görseller: https://www.kizlarsoruyor.com/diger/q2590682-mulakat-icin-nasil-giyinilmeli, https://2abi.com/is-gorusmesinde-kiyafetin-onemi.html

Mülakatlarda önemli hususlardan biri, mülakatta nasıl bir elbise giyileceğidir. Bunun için yapılması gereken ilk şey, mülakata uygun düşecek elbiseyi doğru seçmektir. Elbisenin doğru seçilmesi, sınavda, ilk adımın doğru atıldığı anlamına gelir. Bu seçimdeki doğrunuz, mülakata iyi hazırlandığınızın, mülakatı ciddiye aldığınızın, talip olduğunuz işe hazır olduğunuzun işaretlerini verir.

Elbise tercihinin doğru seçiminde elbisenin markası, kalitesi önemlidir. O nedenle kalitesini ispatlamış markaların seçilmesinde fayda var. Gardırobunuzda, bu tür sınavlarda giyinmek için, muhakkak bir-iki takım elbiseniz olmalı. Mülakatlara, iş görüşmelerine spor tarz ya da rahat kıyafetlerle asla gitmemelisiniz.

Nasıl giyinmeli?

• Takım elbise (Etek-ceket ya da pantolon-ceket)

• Pantolon ve ceketin içine, takımla uyumlu, dar kesim bir gömlek, triko ya da kazak

• Etek boyu dizinizin biraz üstünde ya da diz üstü

• Gömleğin üzerine bisiklet yaka ya da v yaka kazaklar da tercih edilebilir.

• Ceket giymediğiniz zamanlarda gömleğinizin üzerine giyeceğiniz koyu renkli bir triko, kazak ya da bir fular sizi çok şık gösterecektir.

• Göğüs dekoltesi fazla olmamalı

• İçinizi gösteren gömlekler giyilmemeli

• Takım elbiseyle eteğin uyumuna dikkat etmelisiniz.

• Siyah veya lacivert bir kalem etek tercih edilebilir.

• Etek giydiyseniz iyi ütülenmiş ve temiz olmalı

• Giydiğiniz etek, oturduğunuz zaman rahat hareket etmenizi sağlayacak uzunlukta olmalı. Eteğinizi sürekli aşağı çekiştirmekle uğraşmak zorunda kalmamalısınız.

Başörtülü olanlar;

https://madamcarmen.com/is-gorusmesine-giderken-nasil-giyinmeli

• Siyah ya da lacivert renkte; etek ya da pantolon

• Siyah ya da lacivert renkte; ceket ya da tesettür tunik

• Tesettür takım

• Klasik tarzda düz veya pileli bir etek. Etek boyu ayak bileklerinin az üstünde bitecek şekilde.

• Beyaz ya da siyah renkte gömlek

• Siyah, bej veya elbisesiyle uyumlu diğer renk veya tonlarda eşarp

Çorap

• Düz

• Çorap rengi elbiseyle uyumlu; doğal renkli bir külot çorap (siyah, lacivert, kahverengi)

• Eğer slip külot tercih ediyorsanız bunun eteğin altından gözükmemesine dikkat etmelisiniz.

• Külot çorapların kaçma durumunun olduğu unutulmamalı ve daima yanınızda yedek bir külot çorap bulundurmalısınız.

Ayakkabı

Bir bayanı seçici ve seçtiğinde kaliteyi dikkate alıcı kimliğe kavuşturan unsurlardan biri ayakkabılarıdır. Ayakkabı tercihi ve seçimi oldukça önemlidir. İmkân varsa kaliteli markalardan giyinmek faydalı olacaktır.

• Sade, abartıya kaçmayan, topuklu, taşsız

• Topuklu ayakkabılar rahat yürümenize engel olmamalı

• Giydiğiniz kıyafetle uyumlu renkte, tonda

• Siyah renk ayakkabı, her açıdan daha doğru bir tercih olacaktır.

• Ucu kapalı, sivri burunlu ayakkabılar tercih edilmeli

• Ucu açık ayakkabılar giyilmemeli

• Boyunuz kısa ise bilekte biten ayakkabılar ve uzun çizmeler giyilmemeli

• Boyunuz uzun ise, topuk yüksekliği abartılı seviyede olan ayakkabılar giyilmemeli

• Hem ayakkabıların hem topukların temiz olup olmadığı mutlaka kontrol edilmeli

Çanta

Çanta, bayanlarda çok önemli… Bir bayanı seçici gösteren en önemli unsurlardan biri çantadır. Mülakatlarda, şaşırtıcıdır belki, çantanın bazen içine bile bakabilirler. O nedenle çantanın içi düzenli olmalıdır.

• Kıyafet ve ayakkabılarla uyumlu renkte

• Elinize sade bir portföy, tek renkli ufak bir el çantası veya cüzdan alırsanız daha iyi olur

• Yandan takılan çantalar kullanılmamalı

• Boyunuz kısa ise büyük çantalar tercih edilmemeli

Takı, aksesuar

• Çok fazla aksesuar kullanılmamalı

- Asla büyük takılar kullanılmamalı
- Sade, küçük küpeler
- Abartılı küpeler kullanılmamalı
- Şık, ince zincirli kolye (Kolye, gümüş veya altın olabilir)
- Yüzük, bileklik (Gümüş daha zarif olur)
- Yüzük kullanmamak da doğru bir tercih olabilir.
- Zarif bir saat de kullanılabilir
- Gösterişli altın takılar kullanılmamalı
- Pirsink, burunda halka gibi şeyler kullanılmamalı

Beyefendiler

Erkekler giyim konusunda bayanlara göre daha rahattırlar. Giyinilecek takım elbiseyle uyumlu kravat ve aksesuar tercihine dikkat etmek gerekir.

Elbise

Mülakatlarda önemli hususlardan biri, mülakatta nasıl bir elbise giyileceğidir. Bunun için yapılması gereken ilk şey, mülakata uygun düşecek elbiseyi doğru seçmektir. Elbisenin doğru seçilmesi, sınavda, ilk adımın doğru atıldığı anlamına gelir. Bu seçimdeki doğrunuz, mülakata iyi hazırlandığınızın, mülakatı ciddiye aldığınızın, talip olduğunuz işe hazır olduğunuzun işaretlerini verir.

Elbise tercihinin doğru seçiminde elbisenin markası, kalitesi önemlidir. O nedenle kalitesini ispatlamış markaların seçilmesinde fayda var. Gardırobunuzda, bu tür sınavlarda giyinmek için, muhakkak bir-iki takım elbiseniz olmalı. Mülakatlara, iş görüşmelerine spor tarz ya da rahat kıyafetlerle asla gitmemelisiniz.

Nasıl giyinmeli?

• Takım elbise (Koyu renkler; lacivert, gri, siyah, kahverengi…)

• Veya blazer ceket (lacivert, siyah renkli) ve ona uygun (gri, hardal renkli) pantolon

• Siyah takım elbise çok tercih edilse de bazen görüşmelere gereğinden fazla resmiyet katar. Bu nedenle öncelikle lacivert ya da gri renkteki elbiseler tercih edilmesi daha doğru olur.

• Blazer ceket ve ona uygun pantolon daha karizmatik gösterebilir

• Birbirini tamamlayan, birbiriyle uyumlu pantolon, ceketten oluşan farklı bir kombin de oluşturulabilir

• Ceketiniz omuzlarınıza tam oturmalı

• Ceketin kol boyları elin üstünü kapatmamalı

• Elbise iyi ütülenmiş olmalı

• Kot pantolon veya şort gibi şeyler asla giyilmemeli

• Beyaz, uzun kollu gömlek

• Gömlek iyi ütülenmiş olmalı

• Kol düğmeli gömlekler sizi daha karizmatik gösterebilir.

• Gömleğin üzerine elbisenin zarafetini tamamlayacak triko ve kazak da olabilir.

• Takımla uyumlu kravat

• Kravatınız seçiciliğinizin işaretidir, tercihiniz çok doğru olmalı

• Çok göze çarpan bir kravat tercih edilmemeli; sade, pastel ve desensiz olanlar tercih edilmeli, kesinlikle şekilli, alacalı bulacalı kravatlar tercih edilmemeli

Çorap

• Takımla uyumlu çoraplar

• Koyu renkte (siyah, lacivert, kahverengi, gri)

• Giyeceğiniz çoraplara mutlaka dikkat etmelisiniz.

• Çoraplar, oturduğunuz zaman bileklerinizi kapatacak kadar uzun olmalıdır.

Ayakkabı

• Elbiseyle uyumlu olmalı

• Temiz, parlak ve mümkünse yeni olmalı
• Siyah, lacivert veya kahverengi renklerde olmalı
• Asla spor tarzda olmamalı.
• Topuklu olmalı, düztaban olmamalı

Takı, aksesuar

• Takımla uyumlu kemer
• Takımla uyumlu saat
• Saat ve alyans ve dışında aksesuar kullanmamak doğru olur. Takı olarak sadece saat takmanızı öneririz.
• Erkeklerde saate ayrı bir yer ayırmak gerekir. Modayı takip etmek her alanda olduğu gibi kol saatlerinde de çok önemlidir. Siz de tarz ve modanıza göre farklı kol saatlerini değerlendirebilirsiniz. Birden fazla saatiniz olmalıdır. Bu saatlerin tarzlarının farklı olması da önemlidir. Giyiminizi ve tarzınızı tamamlayacak en önemli ürünlerden biri, kol saatleri olacaktır. Bu nedenle farklı modellerde saatlerinizin olmasına özen göstermelisiniz.
• Bileklik ve kolye gibi aksesuarlar erkek üzerinde sınavın ciddiyetine aykırı bir durum oluşturur; o nedenle bileklik veya kolye kullanmayınız.
• Üzeri yazılı veya mesaj içerikli, sembollü takılar kullanmayın
• Küpe veya buna benzeri aksesuarlar kullanıyorsanız bunlardan kaçınmalısınız.

9.2.4. Bakım

İnsan, "güzel görünme" çabası içerinde olan bir varlıktır; o nedenle bakım önemlidir.

İnsan, insandan mutlaka etkilenir. Bu etkilenmede bakım da etkileyici bir özelliğe sahiptir. Yüze, kılık-kıyafete en fazla katkıda bulunan unsurlardan biridir, bakım.

Bakımlı olmak; saygınlıktır, prestijdir, iddialı olmaktır, kendimize değer vermektir, hayatı ciddiye almaktır, iletişim kurduklarımızı ciddiye almaktır, ilişkilerimizi ciddiye almaktır.

Bakımlı olmak, her şeyden önce insanın kendine saygısıdır, kendine değer vermesidir.

Bakımlı görünmek, başkalarının nazarında insana saygınlık kazandıran unsurlardandır. Bakımlı olmak, insanlar arasında kişiye bir prestij sağlar. Çünkü bakımlı olmak, fark yaratır, fark oluşturur.

Bakım, insana bulunduğu ortamda güven duygusu verir; böylece insan daha rahat olur, daha rahat hareket eder ve daha rahat konuşur.

Bakımlı olmak, insanın girdiği ortamları ciddiye alıp ona göre hazırlanmasıdır. Mülakat sınavlarında kılık kıyafetten sonra en fazla dikkat edilen husus, bakımdır. Bakımlı olmak, kılık kıyafeti tamamlayan en önemli unsurdur. Mülakatta alınan önemli puanlardan biri de bakımdır. Bazen de kaderinizi bakım değiştirir; yani belki de bakımdan alacağınız not, sınav notunuzu belirleyecektir.

Mülakatta sustuğumuz anlarda en iyi konuşan unsurlardan biri de bakımdır. Bakımda, hanımefendi ve beyefendiler nelere dikkat etmelidir? Şimdi de o hususlardan bahsedelim:

Hanımefendiler

• Bakımlı olduğunuzun ilk işaretini saçlarınız verir; o nedenle saç tarzınız ve bakımınız önemli.

• Saç modeliniz, kendinize en yakıştırdığınız tarz olmalı

• Saçlar profesyonel görünüme sahip olacak şekilde toplanmalı, derli toplu kuyruk ya da açık fönlü

• Uçuk kaçık, dağınık saç modellerinden uzak durulmalı

• Çok uzun saçları genelde toplamak daha iyi olur. Düz fön çekip yukardan atkuyruğu yapılması da saçları güzel gösterir.

• Tırnaklar çok önemli... Jüri üyeleri el uzattıklarında, size fark ettirmeden, ellerinizi, parmaklarınızı kontrol ederler. Tırnak boylarına dikkat ederler. Bu nedenle tırnaklarınız, olması gereken uzunlukta ve temiz olmalıdır.

• Tırnak aralarının temizliğine çok dikkat edilmeli

• Mutlaka manikür yaptırmalı

• Makyajınız sade olmalı, abartılı olmamalı; doğal olmalı.

• Makyajınızda makyaj yapma ile yapmama arasında bir görüntünüz olmalı

• Makyajda açık ve hafif renkler tercih etmeli

• Solgun ciltliler şeftali, pembe ve soluk bejleri; koyu tenliler ise, kahverengi içeren daha sıcak tonları tercih etmeli.

• Oje seçiminiz önemli… Ten rengine göre, öncelikle pembenin tonu sayılabilecek renkler ya da açık renkler tercih edilmeli

• Ruj seçiminiz önemli… Rujunuz makyajınızla, en önemlisi de doğal cilt tonunuzla uyumlu olmalı.

• "Herkes için mükemmel kırmızı bir ruj vardır." Dudağınızın doğal rengine daha yakın olan kırmızı bir ruj tercih edebilirsiniz.

• Ruj ve oje seçiminde kullandığınız renkleri dikkate alarak sizinle ilgili bir mesaj çıkarabilirler.

• Hafif kokular tercih edilmeli

• Parfümdeki seçiciliğiniz önemli

• Parfümünüzü üzerinize çok sıkmamalı

• Parfüm sizde ön plana çıkabilmekte… Hatta mülakatlarda sorabilirler: *"Kullandığınız parfümün markası nedir?"* veya *"Hangi parfümü kullanıyorsunuz?"*

Beyefendiler

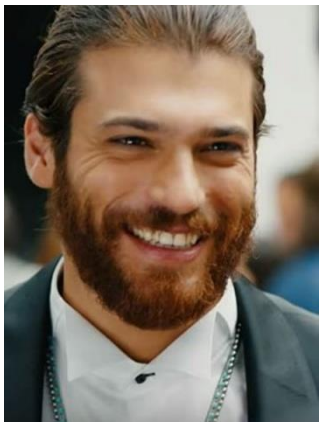

• Bakımlı olduğunuzun ilk işaretini saçlarınız verir; o nedenle saç bakımınız önemli.

• Saçlar temiz olmalı ve temiz gözükmeli

• Saçlar taranmalı ve görünümü iyileştirmeli

• Saçlar yeni kesilmiş olmalı

• Saçlarınız çok uzunsa; dağınık veya amatör bir görünüme sahip olabilirsiniz; ama bu görüntü, yataktan kalkmış gibi olmamalıdır.

• Saçların kısa olması daha doğru olur.

• **S**açlara abartılı jöle sürmekten kaçınmalı

• Mutlaka tıraş olmalı
• Sakal varsa, kesilmeli; kesilmemişse, temiz ve bakımlı olmalı
• Bıyık varsa, kesilmeli; kesilmemişse, temiz ve bakımlı olmalı
• Bıyık ve sakalla bir kimlik oluşturulmamalı. Toplumun çoğunluğunun genel kabulü ne ise o şekilde olmalı.
• Faulller toplumun çoğunluğunun genel kabulü ne ise o şekilde olmalı. Onlarla da bir kimlik oluşturulmamalı.
• Tırnaklar çok önemli... Jüri üyeleri el uzattıklarında, size fark ettirmeden, ellerinizi, parmaklarınızı kontrol ederler. Ellerin temizliğine ve tırnak boylarına dikkat ederler. Bu nedenle tırnaklarınız, olması gereken uzunlukta ve temiz olmalıdır.
• Tırnak aralarının temizliğine çok dikkat edilmeli
• Tırnaklara mutlaka törpü yapılmalı
• Yüzünüzün temizliğine dikkat etmeli
• Diş temizliğiniz çok önemli; konuşurken dişlerinize çok dikkat ederler.
• Göz uçları da çok dikkat çekicidir; onun için temizliği önemli.
• Burun ve kulak temizliği de çok dikkat çekmektedir.
• Hafif kokular tercih edilmeli
• Parfümdeki seçiciliğiniz önemli
• Parfümünüzü üzerinize çok sıkmamalı

9.2.5. Konuşma

Görsel: https://duhocphap.com.vn/co-hoi-viec-lam-sau-khi-hoc.html

Görünümden sonra insanı en fazla etkileyen unsurlardan bir de konuşmadır. Konuşmanın insan üzerindeki etkisi yadsınamaz. Dili; doğru, güzel ve etkili kullanma becerisine sahip olanlar, karşılarındaki insanları etkilerler.

Konuşmanın etkileyici olmasında ses tonu ve renginin de katkısı vardır. Vurgu ve tonlamanın doğru yapılması da yine bu etkiyi kuvvetlendiren özelliklerdendir.

İyi konuşanlar, iyi anlatıcıdırlar. Böyle olunca da insanlarla iletişim konusunda fazla sıkıntı yaşamazlar. İlk intibada, süre uzadıkça konuşmanın etkisi artar. Bu etkide konuşmanın içeriği de önemlidir. Düşünce ve duyguları doğru ifade etmek kadar, anlatma biçimi (üslûp) de önemlidir.

İlk intibada, ilk izlenimde konuşmayla insanlar üzerinde tesir bırakabilmek için şu hususlara dikkat edilmelidir:

- İstanbul Türkçesiyle konuşmak
- "ıı", "şey şey" gibi ifadeleri kullanmamak
- Tekrar sözler kullanmamak (yani, demek istiyorum ki, kısaca, anlatabildim mi)
- Konuşma hızını iyi ayarlamak

9.3. İlk İntibada, İlk İzlenimde Yardımcı Eylemler

İlk intibaya, ilk izlenime katkıda buluna yardımcı eylemler vardır. Bunları şu şekilde sıralanabilir:

1. Olumlu katkıda bulunan eylemler

- Güleryüz, tebessüm
- Enerjik görünüm

• Alçakgönüllülük
• Tatlı dil

2. Olumsuz katkıda bulunan eylemler

• Somurtma
• Yorgunluk
• Ukalalık
• Haddini bilmeme

Bu durum ve tutumlara katkıda bulunan unsurlar:

• **Davranışlar** (Davranışların olumlu ya da olumsuz bulunması)
• **Beden dili** (Beden dilinin etkili ya da etkisiz kullanımı)
• **Dinleme** (Dinlemeyi bilme ya da bilmeme)
• **Samimiyet** (Kişinin söz ve davranışlarının samimi ya da samimiyetsiz bulunması)

9.4. İlk İntibada, İlk İzlenimde; Ne, Ne Kadar Önemli?

9.4.1. Kısa süreli karşılaşmalarda

Dış görünümün etkisi (%90)

• En fazla etkiye sahiptir.
• Süre uzadıkça bu etki azalma eğilimi gösterse de hâlâ en etkili seçenektir.

Beden dilinin etkisi (%5)

• Konuşmaya göre daha fazla
• Süre uzadıkça bu etki artmaya başlar. Kısmî bir artış.

Ses tonunun etkisi (%3)

• Süre uzadıkça bu etki biraz daha artma eğilimi gösterse de bir süre sonra durağanlaşır.

Konuşmanın içeriğinin etkisi (%2)

• En az etkiye sahiptir.
• Süre uzadıkça etkisi artmaya başlar.

9.4.2. Uzun süreli karşılaşmalarda

Süre uzadıkça, etki oranlarında değişmeler olur; ancak hâlâ en etkili olan, **dış görünüm**dür. Beden dilinin, ses tonunun, konuşmanın içeriğinin etkisi artsa da; bunların hiçbiri, dış görünümün etkisi kadar iz bırakamaz. Dış görünümün etkisi, uzun süreli görüşmelerde ne kadar azalırsa azalsın yine diğerlerinden daha fazladır.

Süre uzadıkça etki oranını artıran durumlardan biri de **konuşmanın içeriği**dir; dış görünümün etkisi hariç, konuşma, etki oranını diğer değerlerin üstüne çıkarır.

Dış görünümün etkisi (% 60-80)

- Hâlâ en fazla etkiye sahiptir.
- Süre uzadıkça bu etki azalma eğilimi gösterse de bu düşüş, yine diğerlerinin çok üstündedir.
- Oran ne kadar değişirse değişsin, diğer tüm unsurlarının toplamının üstünde

Beden dilinin etkisi (% 5-10)

- Süre uzadıkça etkisi artmaya başlar; ancak bu etki bir süre sonra durağanlaşır.

Ses tonunun etkisi (% 5-10)

- Süre uzadıkça etkisi artma eğilimi gösterse de bu durum, bir süre sonra durağanlaşır.

- **Konuşmanın içeriğinin etkisi (% 10-20)**

- Dış görünümden sonra, oranı en yüksek olan unsur hâline gelir, konuşmanın içeriği.
- Üslûp da iyi olduğu ölçüde bu oran daha da yükselir.
- Süre uzadıkça etkisi artmaya başlar.

10. BÖLÜM

10. İŞ GÖRÜŞMELERİNDE ETKİLİ İLETİŞİM (MÜLÂKAT TEKNİKLERİ)

Bölümde ele alınan konular:

10. İŞ GÖRÜŞMELERİNDE ETKİLİ İLETİŞİM (MÜLÂKAT TEKNİKLERİ)

10.1. Mülakat Sınavları

10.2. Mülakat Salonuna Girmeden Önce, Bekleme Salonunda Yapılması Gerekenler

10.3. Mülakat Salonuna Girerken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar (Mülakat Salonuna Nasıl Girmeliyiz?)

10.4. Mülakat Salonunda Nasıl Olmalı, Nasıl Davranmalıyız?

10.5. Mülakat Soruları

10.5.1. İlk Soru

10.5.2. Diğer Sorular

10.5.2.1. İkinci ve üçüncü soru

10.5.2.2. Sonraki sorular

10.6. Mülakat Sorularına Cevap Verirken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

10.7. Mülakatlarda Konuşmada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

10.8. Mülakat Salonundan Çıkarken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar (Mülakat Salonundan Nasıl Çıkmalıyız?)

Görsel: https://www.unikampus.net/sozlesmeli-ogretmen-mulakat-konulari-2018

İşe alımlarda yapılan sınavlardan biri de mülakatlardır. Mülakat sınavları, iş yerlerinde üst makamlara terfi için de yapılır. Biz konuyu, işe alımlarda yapılan mülakat sınavları bakımından ele alacağız.

10.1. Mülakat Sınavları

Mülakatlar, işe alım uzmanlarına belli bir süre içinde kendinizi tanıtmanız, göstermeniz gereken sınavlardır. Bir nevi sözlü bir sınavdır. Mülakat, bir başka tanımıyla, personel seçiminde adayların belirli özelliklerinin saptanması için yapılan görüşmedir.

Mülakatlarda zaman kısıtlıdır. Aday, bu kısıtlı süre içinde kendini tanıtmak ve göstermek durumundadır. Onun için, süreyi iyi ve doğru değerlendirmek gerekir. Bu görüşmelerde beklenen, bu kısıtlı süre içerisinde kendinizi en iyi şekilde anlatmanız ve göstermenizdir; anlatmaktan ziyade göstermenizdir.

Uzmanlar, **size sordukları sorular karşısında nasıl bir tutum sergileyeceğinizin ipuçlarını yakalamaya çalışmaktalar.**

Mülakat stresi içindeyken **sorulara cevap verme şekliniz ve davranışlarınızla**, farkında olmasanız da karşınızdakine kendiniz hakkında bilgi vermiş oluyorsunuz.

Mülakatın iyi geçmesi için gerekli en önemli unsur, mülakata hazır gitmektir. Mülakata hazır gitmek için yapılması gerekenler şunlardır:

- **Mülakata uygun giyinmek**
- **Bakımlı olmak**
- **Mülakata gidilen kurumla ilgili bilgi sahibi olmak** (Kurumun faaliyet alanı/ alanları, genel politikaları, kurucusu/kurucuları, kuruluş yeri, kuruluş tarihi, yönetim kadrosu …)
- Başvurduğunuz pozisyonla ilgili birikim sahibi olmak
- **Başvurduğunuz pozisyona ne kadar hazır ve uygun olduğunuzu** (Eğitim ve özelliklerinizin pozisyon için yeterliliği) **göstermek**
- **Bütün bunlar için ön hazırlıklı olmak**

Bu hazırlıklara sahip olmanız, mülakatın olumlu geçmesi için büyük bir adım olacaktır.

Mülakatın iyi geçmesinde etkili olan diğer önemli unsurlar şunlardır:

Adayın;

- Konuşma biçimi (üslûbu)
- Olaylara yaklaşım biçimi
- Kendisini ve fikirlerini savunma biçimi
- Davranış biçimi
- Görünme biçimi

Konuşma biçimi; neyi, nasıl ifade ettiğimizdir. Cümlelerimizin düzgünlüğü, kelimelerimizin anlaşılırlığı, seslerin doğru çıkarılışı, ses tonumuz, ses rengimiz, vurgu ve tonlamamız; konuşmamızın biçimini oluşturur. Konuşma biçimi, konuşanla ilgili önemli fikirler edinilmesine sebebiyet verir.

Olaylar yaklaşım biçimi; neyi, nasıl okuduğumuz, anladığımız, yorumladığımızdır. İnsanın olaylara ya da durumlara bakış açısı, onunla ilgili doğru fikirler edinmemizi sağlar.

Kendisini ve fikirlerini savunma biçimi; kendimizi, nasıl anlattığımız, ifade ettiğimiz, savunduğumuzdur. Kendisini doğru ifade eden, doğru şekilde savunan, sorumluluk alanında her ne olursa onu da doğru ifade eder, doğru şekilde savunur. Bu durum, kişinin, verilecek sorumluluğu yerine getirebilecek, işi emanet edilebilecek yeterliğe sahip biri gibi algılanmasına sebebiyet verebilir.

Davranış biçimi; yetişme tarzımız, kendimizi ne kadar taşıdığımız, karakterimiz, kimliğimizdir. Her insan, davranışları yerinde olan, eskilerin ifadesiyle oturmasını kalmasını bilen, insandan hoşnut olur. Çoğu ortamda konuştuklarımızdan ziyade davranışlarımız etkili olur. Bu ortamlardan biri de mülakat sınavlarıdır. O nedenle bu sınavlarda davranışlarımıza çok dikkat etmeliyiz. Bazen en önemli puanımızı davranışlarımızdan alırız.

Görünme biçimi; kendimizden emin oluşumuzdur, kendimize güve duyuşumuzdur, kendimizi hazır hissedişimizdir. Bunu bir de karşımızdakilere duyuruşumuzdur, hissettirişimizdir. Bu durum, jüri üzerinde olumlu etki bırakıcı durumlardandır: "Kendini yetiştirmiş", "Bu işe layık gibi" düşüncelere sebebiyet verir.

Mülakatlar; kendimizi göstermemiz, başkalarından farklı olduğumuzu hissettirmemiz gereken sınavlardır. Müracaat ettiğimiz kuruma mülakat için gelen herkes, bizimle hemen her bakımdan aynı şartlara sahiptir. Aynı veya benzeri bir eğitimden geçmişizdir. Yeterliklerimiz birçok bakımdan aynıdır. Yani aramızda mutlaka her bakımdan bir denge vardır. İşte bu durumda farkı oluşturan kendimizi gösterme biçimimizdir. Bunu da yukarıda belirttiğimiz biçimlerle gerçekleştirebiliriz. Yani kılık-kıyafetimizle, bakımlı olmamızla, bilgi ve birikimimizle, konuşmamızla, yaklaşımımızla, davranışlarımızla başarabiliriz.

Mülakatlarda diğer bir önemli durum da, sorulara verilen cevapların doğruluğunun ya da geçerliliğin sınavlardaki belirleyiciliğidir. Bilgilerin doğruluğu ya da geçerliği, mülakat sınavlarında çok belirleyici değildir. Burada jürinin dikkat ettiği, sorular karşısında nasıl bir tutum sergilediğimizdir. İfade

yerindeyse, *"Ne söylediğimiz değil, nasıl söylediğimizdir; olay"*. Sınavların çoğunda adaylara farklı sorular sorulurken, bazılarında ortak sorular da sorulabilmektedir. Aynı sorularda farklı cevaplar, düşündürücü cevaplar, dikkat çekici cevaplar jüriyi etkileyici olabilir.

Şimdi, mülakat sınavlarında neler yapılmalı, o konulardan bahsedelim:

10.2. Mülakat Salonuna Girmeden Önce, Bekleme Salonunda Yapılması Gerekenler

Mülakat Salonuna girmeden önce karşılaşılacak durumlar ve yapılması gerekenler şunlardır:

• **Heyecan**

Mutlaka olacaktır. Heyecanı azaltacak olan, dindirecek olan, her şeyden önce, **rahatlık, rahat olmak**tır. **Peki, nasıl rahat olabiliriz?**

Bunu, kendi kendimize telkinde bulunarak başarabiliriz. Kendimizi, en fazla, kendimiz rahatlatırız. Çünkü orada yanımızda kimse olmayacaktır. Kendi kendimize kalmışlığımızı en fazla hissettiğimiz ortamlardan biri de budur. Bunun için önce şu gerçeklere inanmamız lazım: *«Her şey olacağına varır.», «Kaderde ne var ise, o olur.», «Allah dilemişse, olur; dilememişse, olmaz!».* Bu düşünceler inananları çok rahatlatır. Bunların yanı sıra kaybetme endişesi duymamak da bizi rahatlatır: *"Kaybetsem de bir şey olmaz!", "Gireceğim daha çok sınav var!", "Bu, hiçbir şeyin sonu değil!", "Önümüzde hele çok sınavlar var!"* gibi düşünceler de bizi rahatlatır. Diğer taraftan dua etmek de bizi rahatlatabilir. Bazen sakız çiğneyerek de rahatlık sağlanabilir.

• **Mülakata girecek adaylar ve durumları**

Mülakata girecek adayların; görünümleri, tutumları, konuşma ve hareketleri insanı etkileyebilir. Bu durumda yapılması gereken en önemli şey, adaylara takılmamaktır. Adayları; kılık kıyafetlerine, görünümlerine, konuşma ve tutumlarına bakarak gözümüzde büyütmemektir. Görünümleri muhteşem olabilir ama içleri bomboş olabilir. Onlara bakarak kendinizi zayıf düşürmeyin! En iyilerinin siz olduğunu düşünün! Kendinizden emin görünün ve enerjik görünün! Bu görüntünüzle onlar sizden çekinmeye başlar ve böylece onlar sizi gözlerinde büyütürler.

İkra' (Oku)!

Muhteşem bir ev ama içi bomboş

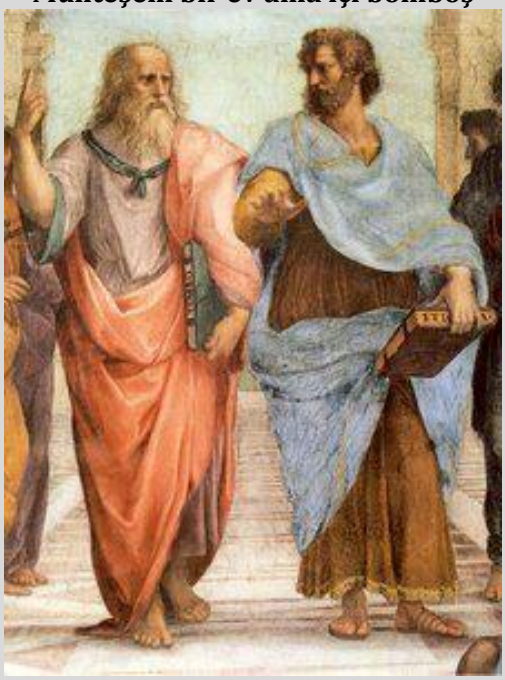

Aristo, yanında bulunan çok şık giyimli, zengin ve yakışıklı bir gençle sohbet ederken yanlarına Aristo'nun saygılı bir talebesi de gelmiş ve onları dinlemeye başlamış. Zengin delikanlı; saçma sapan, boş ve lüzumsuz şeyler konuşuyormuş; öyle ki Aristo'ya söz bile vermiyormuş. Zengin delikanlı yanlarından ayrıldıktan sonra, Aristo, saygılı olan talebesinin sorusu üzerine, zengin gençle ilgili intibasını söylemiş:

- Muhteşem bir ev; ama içi bomboş!

• **İçeri girmeden önce (Sıra yaklaştı)**

Sıra yaklaştığında yapılması gereken en önemli şey, endişelenmemek, rahat olma gayretini sürdürmek. Ve hatırlamak: *"Bu, hiçbir şeyin sonu değil!", "Her şey olacağına varır."* Ve dua etmek… Dua etmek, biz rahatlatacaktır. Dua, en önemli silahlarımızdan: *«Yâ Rabbi beni içeridekilere kabullendirecek olan, anlaştıracak olan, sevdirecek olan Sensin!»… «Her şeyi şekillendirecek olan Sensin!», «Her şeyin hayırlısını bilen Sensin!», «Beni bana bırakma!»*

Burada biz rahatlatacak durumlardan biri de, içeridekileri sanki yakın birileriyle karşılaşacakmışız gibi düşünmek.

10.3. Mülakat Salonuna Girerken Dikkat edilmesi Gereken Hususlar (Mülakat Salonuna Nasıl Girmeliyiz?)

İçeri giriş tarzımız çok önemli. Sınav, bu giriş ile başlamış olur. İlk puanlarımızdan birini giriş şeklimiz ile alırız, unutulmamalı! Peki, içeri nasıl girmeliyiz?

• Kapıyı tıklayarak (Kapı açık olsa da tıklayarak içeri girmeliyiz)

• Saygılı tavırlarla

• Düğmeli giysilerde (ceket ya da yelek) önümüz ilikli hâlde; düğmesiz giysilerde, yakalar birbirine yaklaştırılmış hâlde

• Tebessüm eden bir yüzle

• Eller çok ileri savrulmadan, normal seyrinde, adım mesafesi kadar açılarak jürinin önünde duracağımız yere kadar yürüyelim ve jüri masasına **1** ya da **1,5 m.** mesafede duralım. (Bu mesafe, sesimiz rahatlıkla duyurabileceğimiz, jürinin de mahrem alanına girmeyeceğimiz bir mesafedir.)

Bu kuralların yanı sıra; tevazumuzu, haddimizi bildiğimizi hissettiren bir anlayışla içeri girdiğimizde en önemli puanımızı belki de daha ilk anda bu durumumuzla alırız, unutmayalım!

10.4. Mülakat Salonunda Nasıl Olmalı, Nasıl Davranmalıyız?

Mülakat salonunda dikkat etmeniz gereken hususlar, sırasıyla, şöyledir:

• Durduğunuz yere ve duruş şeklinize dikkat edin!

• Jüriyi ortalayacak biçimde, jüri üyelerinden ortada oturanın karşısında, durun!

Jüri, genellikle 5 kişiden oluşur. Ortada oturan genellikle Jüri Başkanıdır.

• Jüri, Jüri üyeleri

• Jüri üyeleri, alanlarında uzman kişilerden oluşur.

• Her jüride bir Başkan vardır.

• Jüri üyesi sayısı; kurumuna, sınavına göre değişir: Genellikle **3-5** kişiden oluşur. Tam teşekküllü bir jüri, genellikle **5 kişi**den oluşur.

• Jürilerde; üye olarak genellikle "Kurum yetkilisi" konumunda kişiler olmakla birlikte, sınavına göre "Sözlü anlatım uzmanı", "Davranış bilimleri uzmanı (Psikolog, Psikiyatrist)", "Giyim ve bakım uzmanı", "Yabancı dil uzmanı" gibi üyeler bulunur.

• Jüri üyeleri içinde çoğunlukla Başkan konuşur ve soruları da genellikle o sorar. Diğer jüri üyeleri, zaman zaman kendi yetkinlik alanları ile ilgili sorular sorarlar.

• Jüri Başkanları, Mülakat Salonundaki masaya göre başta veya ortada oturur.

• Dik bir duruşa sahip olun! Bu duruş, kendimizden emin olduğumuzun en önemli göstergesidir.

• Bu duruşta eller; yana salıverilmiş hâlde ya da göbek üstünde bağlı (kavuşturulmuş) hâle getirilmeli. (Ellerin göbek üstünde bağlı şekilde durması, sizin 'daha saygılı biri" olduğunuzun işareti olarak değerlendirilebilir.)

• Ellerin kavuşturulma biçiminde sağ el, sol elin üstünde; sağ el, sol ayak uçlarını, sol el de sağ ayak uçlarını gösterecek şekilde olmalı

• Konuşmadığımız anlarda eller ya yana salıverilmiş ya da sağ el, sol elin üstünde bağlı olacak şekilde beklemeli. (Tercihen bağlı olması daha doğru olur.)

• Duruş yerinizi belirledikten sonra selam verin! *«Merhaba»* veya *«Merhabalar»...* Bu selamı, başınızı hafifçe aşağı doğru indirerek, baş selamı ile de destekleyin!

• **Uyarı:**

• *"Merhaba"* her ne kadar inancımızda selam cümlesi olmasa da; kültürümüzde, yaşantımızda selâm şeklini almıştır. Selamı maalesef çok yaygınlaştırıp kullanmadığımız için *"Selamünaleyküm"* diyerek selam verdiğimizde, bunu çok yadırgayan ya da eleştiren olabilir. O nedenle günümüz şartlarında, özellikle resmî ortamlarda ve bu tür görüşmelerde selam olarak *"Merhaba"* demek daha doğru olur.

• Selam konusunda en dikkat edilmesi gereken, selamın verilmemesi olur. Bu, mülakatta daha girişte büyük bir eksiklik sayılır ve puan kaybına neden olur.

• Selamla bir başlangıç yapmak, mülakata 'doğru' bir giriş olur.

• Selamdan sonra günün vaktine göre, uygun bir dilekte bulunun! *«Günaydın», «Hayırlı günler", "Hayırlı öğlenler", "Hayırlı akşamlar"...*

• Ardından *«Kolay gelsin (Efendim)!»* gibi bir iyi dilekle sürdürün!

• Bakışlarınız jüri üzerinde olacak şeklide, saygılı bir tavırla, beklemeye başlayın!

Bu davranışlar; bizim 'saygılı, nezaket kurallarından anlayan, görgülü' biri olarak değerlendirilmemizi sağlar ve bize ilk anda çok iyi bir puan ya da puanlar kazandırır.

• El uzatılırsa tokalaşma için jüri masasına yaklaşın!

• Tokalaşırken önce el uzatan jüri üyesiyle, sonra diğer jüri üyeleriyle tokalaşın!

Tokalaşmada ellerin birbirini kavrama biçimi önemlidir: Erkeklerde ellerin tam kavranması; bayanlarda, parmakların yarısını saracak şekilde kavranması doğrudur.

• Tebessüm eden bir yüzle, samimi bir yaklaşımla tokalaşın!

Önemli: Dokunma duyusu, samimiyeti hissettirme açısından çok önemli olduğu için tokalaşmadaki sıcaklığınız, enerjiniz, samimiyetiniz size çok avantaj sağlayabilir.

• Tokalaşma bittikten sonra uygun bir geri adımla yine daha önce durduğunuz yere geçin!

Bazı mülakat salonlarında oturmanız için sandalye ya da koltuk vardır.

• *«Oturabilirsiniz»* denildiğinde, oturarak konuşacaksanız, *«Teşekkür ederim Efendim»* deyip oturun!

• Eğer oturarak konuşurken kendinizi iyi ifade edemeyeceğinizi düşünüyorsanız ya da oturarak rahat konuşamayacaksanız, *«Efendim, izniniz olursa (ya da 'müsaade buyurursanız', 'müsaadenizle' gibi ifadeleri de kullanılabilir.), ben ayakta kalabilir miyim?»* ya da *"Efendim, izniniz olursa, ben ayakta konuşabilir miyim?"* diye izin alıp ayakta kalabilirsiniz.

Tavsiye: Daha rahat konuşacağınız için, jestleri ve mimikleri daha etkili kullanacağınız için, daha rahat soluk alıp vereceğiniz için, oturanları daha fazla etkileme gücüne sahip olacağınız için; ayakta kalmamız daha doğru olacaktır. (Burada önemli olan, kendinize bir avantaj sağlamanız)

Görsel: https://abprojeyonetimi.com/is-gorusmelerinde-en-cok-sorulan-10-soru/

Konuşmaya başladığınızda, iletişim etkin hâle geldiğinde, dikkat etmeniz gereken hususlar şunlardır:

1. Her şeyden önce enerjik görünün!

• **Enerjik görünme**; zihnen, ruhen ve bedenen rahat olmayla alakalı. Bunun için *moral durumu, uyku düzeni* ile *yeme-içme alışkanlıkları*na dikkat etmek gerekir.

• **Enerjik görünme**de yeme-içme saati de önemli. Mülakata girmeden **en az yarım saat önce** karın doyurulmalı; çok yememeli, çok içmemeli.

• Mülakat saati erken saatlerde, mesela sabah saat 9 gibi ise, bu saatten **en az 2- 2,5 saat önce** uyanık olmak gerekir.

• Mülakat saatleri, öğleden sonra ise, öğlen yemeğine dikkat etmek gerekir. Yoğurtlu, soğan ve sarmısaklı şeyler yememek; asitli içecekler içmemek gerekir.

Unutmayın!

- Söylediklerinizden ziyade enerjinizle iz bırakacağımızı
- Jüriyi etkileyecek en önemli durumlardan birinin enerjik görünümünüz olacağını

2. Güler yüzlü olun!

• Güleryüz; enerjik olmayı tamamlayan en iyi unsurdur.

• Güler yüzlü olma, jüridekilerle bir sinerji oluşturmanıza sebebiyet verebilir.

• Tebessüm, yüzümüzdeki en iyi ifadedir.

• Tebessüm etmek, eğer zorlanıyorsak, ağzı hafifçe açmak ile de mümkün

Unutmayın!

Söylediklerinizden ziyade görüntünüzle, yüz ifadenizle iz bırakacağınızı; bunda da en önemli unsurun güler yüz olduğunu unutmayın

3. Bakışlarınızı jüridekiler üzerinde gezdirin!

• Bakış, her zaman etkileyicidir. Bu, kendinize güvenin de işaretidir. *«İnsanın yüzüne bakamayan, yüzüne konuşamaz.»*

• Göz temasımız çok önemli. Bakışlarımızı jüridekilerin hepsinin üzerinde gezdirelim

• Bakışlarınızı jüridekilerden kaçırmayın!

• Bazen bir bakış, söyleyeceğiniz sözlerden çok daha anlamlı ya da etkili olabilir.

4. Jestlerinize dikkat edin!

• Konuşmaya başladığınız an, elleri ve kolları istediğiniz gibi kullanabilirsiniz; ama

• Jest ve mimikler ölçülü olmalı, abartılı olmamalı

• Jestlerimiz jürinin mahremiyet alanına girmemeli

• Konuşma esnasında hareket ederken jüri masasına doğru hareket etmeyelim ya da yaklaşmayalım. Bir başka ifadeyle, jürinin mahrem alanına girmeyelim.

• Masaya çok yakın bir konumda isek, jüri masasına asla ellerimizi koymayalım ya da yaslamayalım.

• **Uyarı:**

• Konuşma esnasında jüri masasına doğru hareket etmeyin ya da yaklaşmayın! (Mahrem alanlarına girmeyin!)

• Jüri masasına ellerinizi koymayın ya da yaslamayın.

5. Hitap şeklinize dikkat edin!

• Jüriye hitap ederken ***«Efendim»*** şeklinde hitap edin!

• Bir şeyler söylediklerinde ya da istediklerinde; ***«Evet efendim», «Tabi ki efendim», «Olur efendim», «Memnuniyetle efendim»*** gibi ifadeler kullanın!

• Jest ve mimiklerimize çok dikkat edelim

• **Uyarı:** Jüri üyelerine «Efendim» hitabının dışında seslenmeyin!

• «Müdürüm», «Amirim», «Komutanım», «Hocam», «Hanımefendi», «Beyefendi» gibi hitapları kullanmayın!

• Konuşmaya başladığımız an, ellerimizi ve kollarımızı istediğimiz gibi kullanabiliriz.

• Kendimize güven duyduğunuzu, enerjik görünümünüz ve konuşma gücünüzle jüridekilere hissettirmelisiniz.

6. Üslûbunuza dikkat edin!

• Ne söylediğiniz önemli ama söyleme biçiminiz daha da önemli; yani üslûp, söyleyiş tarzı çok önemli

• Söylenmek isteneni uygun üslûpla söylemek

• Üslûp, doğru olmazsa; doğru bile, yanlış anlaşılır.

En önemlisi; kendinize güven duyduğunuzu, **enerjik görünümünüz** ve **konuşma gücünüzle** çok güçlü bir şekilde jüridekilere hissettirmelisiniz.

«Zamanı geldi!», *«Artık kendimi göstermenin vakti geldi!»* diye düşünüp o öz güvenle hareket etmelisiniz.

10.5. Mülakat soruları

Mülakatlarda genellikle 3-7 arasında soru sorulur.

Mülakatların bir kısmında sorular doğrudan jüri üyeleri tarafından sorulur. Çoğunda ise sorular; 'haksızlığa uğradık, adaletli yapılmadı' gibi yorumlara sebebiyet vermemek için; adaylar, kendi şanslarını kendileri belirlesinler diye, bir zarf içinde bulundurulur. Aday, bu zarflardan birini seçerek, kendisine sorulacak soruları kendisi belirlemektedir.

10.5.1. İlk Soru

Görsel: https://www.gezginkiz.net/2017/03/17/yurtdisinda-yeni-hayat-mulakatlar

Mülakatlarda ilk soru, adayın kendini tanıtımına yönelik bir sorudur.

Bu soru genellikle şu şekillerde sorulur: *"Bize biraz kendinizden bahseder misiniz?", "Kendinizi tanıtır mısınız?", "Bize biraz kendinizi anlatın!", "... kimdir?", "Sizi biraz tanıyalım"...*

• Bu soru, mülakatların ilk ve ortak sorusudur.

• Bu soruyu size sunulmuş bir fırsat olarak değerlendirmelisiniz. Çünkü en rahat cevaplandıracağımız, en rahat konuşacağımız soru, bu sorudur. Bu nedenle sözlü anlatım gücümüzü burada gösterebiliriz.

• Bu soru; kendinizi göstermek, kendinizi doğru ve etkili ifade etmek için de bir fırsat sorusudur. Kendimizi iyi anlatmanız, jüri üzerinde olumlu iz bırakacaktır.

• Bu soru; heyecanınızı azaltacak, kendinize güveninizi artıracak, mülakat ortama alışmanıza sebebiyet verecek bir sorudur.

• Bu soru, mülakatın gidişatını belirlemede önemli rol oynar. İyi bir başlangıç, iyi bir sonuç; kötü bir başlangıç, kötü bir sonuç elde edilmesine sebebiyet verebilir.

• Bu soru, görüşmenin aslında en kritik sorusudur. Bu soruyu cevaplandırma şekline çok dikkat etmelisiniz. Vereceğiniz bilgileri bir kompozisyon düzeni içinde, öncelik sonralık ilişkisine göre, kronolojik olarak vermelisiniz. Vereceğiniz bilgilerin CV'nizdeki bilgilerle örtüşmesine dikkat etmelisiniz.

• Mülakatta cevabından emin olduğunuz tek soru da budur.

• Bazen en etkili ilk imajı ya da izlenimi bu soruda bırakabilirsiniz.

Bu soruyu cevaplandırırken dikkat etmemiz gereken en önemli hususlar:

• Anlatımınız başlangıçtan bugüne doğru bir sıralamayla anlatın

• Hayat hikâyenizi film anlatır gibi anlatmayın

• Gereksiz bilgiler vermeyin

• Önemsiz ayrıntılara girmeyin

İlk soruyu cevaplandırma ile ilgili önemli ipuçları ve değerlendirmeler

• Kendimizi tanıtmanın bir sıralaması vardır; bu sıralamaya uyun. (Önce doğum tarihi ve yeri, çocukluk dönemi, ilk, orta ve yüksek öğrenim hayatı, ardından iş hayatı ...)

• Fiziksel ya da kişisel özelliklerinizi öne çıkaran bir durumumuz varsa; özgeçmişinize bununla başlamanız çok etkili olabilir.

• Mülâkatta kendinizden ne kadar bahsederseniz (haddi aşmadan, tekrara düşmeden, fazla uzatmadan), o kadar kendi lehinize zaman kazanmış olursunuz.

• Kendinizi iyi anlatmanız birçok bakımdan lehinize sonuçlar doğurur: Sözlü anlatım gücünüzün ve temsil gücünüzün iyi olacağı kanaatini uyandırır, jüri üzerinde.

• Bu soruda kasıtlı olarak kendinize avantaj sağlayabilecek ya da soru sorulmasına sebebiyet verebilecek cümleler kullanabilirsiniz: *Şarkı söylemeyi, şiir okumayı çok seviyorum* gibi…

• Bu soruyu hem resmî öz geçmişimizi hem de kişisel özelliklerinizi dikkate alarak cevaplandırabilirsiniz.

• Önce **resmî öz geçmişiniz**i; sonra da, **kişisel özelliklerinizi** anlatmalısınız.

Bir Özgeçmiş Örneği

Bir öz geçmiş, **en az** (öz itibariyle) **7 cümle**den; **en fazla, 12 cümle**den oluşur.

İlk 7 cümle, öz geçmişin olmazsa olmazı bilgileridir.

Son 5 cümle, belirtilmese de olur; ancak bu cümleler, belirtilmesi avantaj oluşturacak bilgilerin verildiği cümlelerdir. Belirtilmesinde fayda olur. Bu

cümlelere; durumumuza, becerimize, ilgi alanlarımıza göre birkaç cümle daha eklemek mümkündür; ama bu cümleler de çoğu zaman ayrıntı olur.

İlk 7 cümlede belirtilmesi gereken hususlar şunlardan oluşur:

- **1. cümle**; doğum tarihi ve yeri bilgileri
- **2. cümle**; okul öncesi dönem, çocukluk dönemi, bilgileri
- **3. cümle**; ilk ve orta öğrenim bilgileri
- **4. cümle**; yüksek öğrenim bilgileri
- **5. cümle**; okul dışı eğitim bilgileri
- **6. cümle**; yabancı dil seviyesi bilgisi
- **7. cümle**; bilgisayar kullanım düzeyi bilgisi

- *1969 yılında Erzurum'da doğmuşum. (**1. cümle**)*
- ***Okul öncesi** dönemim, Erzurum ve Bayburt'ta geçti. **(2. cümle)***
- ***İlk öğrenim**imi, Bayburt'ta; **orta öğrenim**imi, Erzurum'da yaptım. **(3. cümle)***
- *1994 yılında Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünden mezun oldum. **(4.cümle)***
- ***Öğrenciliğim sırasında** (Lisans eğitimi sırasında) Etkili konuşma ve yazma, Etkili iletişim teknikleri, Diksiyon ve fonetik, Öğrenim ve iş hayatında bireysel stratejiler gibi konularda **eğitimler** aldım, bu eğitimlerime ait katılım belgelerim bulunmakta; benzeri konularda birkaç **seminer** ve **konferans**a daha katıldım. (**5. cümle**)*
- *A2 seviyesinde, İngilizce; B2 seviyesinde, Farsça; C1 seviyesinde, Arapça bilmekteyim. (**6. cümle**)*
- *Bilgisayar programlarından Office Programlarını; Word, Excel ve PowerPoint'i iyi derecede kullanmaktayım. (**7. cümle**)*

Özgeçmiş anlatılırken dikkat edilmesi gereken hususlar:

1. Cümlede dikkat edilmesi gereken hususlar:

- Doğum ifadesini kullanırken «miş»li geçmiş zaman kullanılmalıdır: "… yılında…. doğ**muş**um."
- **İlk cümle** aşağıdaki şekillerde olabilir:

- *"1969 yılında Erzurum'da doğmuşum."*
- *"1969 Erzurum doğumluyum."*
- *"1 Mayıs 1969'da Erzurum'da doğmuşum".*
- *"Din görevlisi bir **baba** ile ev hanımı bir **anne**nin 6 çocuğundan birincisi olarak **1969** yılında **Erzurum**'da dünyaya gelmişim."*

2. Cümlede dikkat edilmesi gereken hususlar:

- Artık bu dönemden sonra **di'li geçmiş zaman eki** kullanılır. Dolayısıyla cümlenin sonunun di'li geçmiş zaman ekiyle bitmesi gerekir.

• *Okul öncesi dönemim, Erzurum ve Bayburt'ta geç**ti**.*

3. Cümlede dikkat edilmesi gereken hususlar:

• 3. cümlenin sonu, birkaç yerde eğitim almışsak (Mesela, liseyi birkaç şehirde okumuşsak), *"**tamamladım**"*; tek yerde eğitim almışsak, *"**yaptım**"* fiiliyle bitirilmeli.

• **3. cümle** aşağıdaki şekillerde olabilir:

• ***İlk öğrenim**imi, Bayburt'ta; **orta öğrenim**imi, Erzurum'da yaptım.*

• ***İlkokulu** Bayburt'ta, **ortaokul ve liseyi** Erzurum'da okudum.*

• Üniversite mezunu olarak müracaat etmişseniz, ortaokul ve lise isimlerini söylemeye gerek yok; bu, teferruat olur. Ancak okuduğunuz lisenin size bir avantaj sağlaması söz konusu olursa, lise isminin ayrıntılı verilmesinde fayda vardır: (Mühendislik Fakültesi öğrencileri için Endüstri Meslek Lisesi veya Teknik Lise mezunu olmak gibi; İlahiyat Fakültesi öğrencileri için İmam Hatip Lisesi mezunu olmak gibi)

• Lise mezunu olarak müracaat etmişseniz, ortaokulun ismi söyleseniz de olur söylemeseniz de; ancak lise ismi ve varsa, bölümünüzü muhakkak belirtmelisiniz.

4. Cümlede dikkat edilmesi gereken hususlar:

• Bu cümlede önce üniversite, sonra fakülte, sonra bölüm adı söylenmeli.

• Cümlenin sonu, *"bitirdim"* ya da *"mezun oldum"* fiilleriyle bitebilir:

• *1994 yılında Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünden mezun oldum.*

• *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünü bitirdim.*

• Bu cümleye, *«Yüksek öğrenimi, Lisans öğrenimi /eğitimimi … (yaptım.)»* şeklinde de başlayabilirsiniz.

• Bitirdiğimiz fakülte ve bölümde derece yapmışsak, genel not ortalamamız iyi ise ya da önemli başarılar elde etmişsek; bunu da burada belirtebiliriz.

• *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünü 1. likle bitirdim.*

• *… Bölümünü 3.46 AGNO ile bitirdim.*

Yüksek lisans, doktora eğitimi yapılmışsa ya da yapılıyorsa; lisans eğitiminden sonra söylenir.

5. Cümlede dikkat edilmesi gereken hususlar:

• Aynı sınava müracaat edenler, aynı şartlara haiz olduklarından; bizi diğer adaylardan ayıran, onlara fark yaratmamıza, fark oluşturmamıza sebep

olan durumlar, aldığımız işte bu eğitimlerdir. Bu eğitimleri, artık daha fazla önemsemeliyiz ve bunlara katılmalıyız. Hem kişisel gelişimimize hem meslekî gelişimimize bu eğitimlerin önemli katkıları bulunmaktadır. Bu eğitimlere katılmamız gelişime ve değişime ne kadar açık olduğumuzun da en iyi göstergeleridir. Jüri ya da işe alım uzmanları, bu durumumuzu çok dikkate alırlar.

• Yaptığımız ya da katılımcı olduğumuz proje ya da projeler olduysa bundan da muhakkak bahsetmeliyiz. Günümüzde özellikle proje tabanlı çalışmalar çok önemli hâle geldiği için böyle bir çalışmanın içinde olduysak bunu belirtmeliyiz.

• Öğrenci kulüp ya da topluluklarında faal olduysak bunu da belirtmeliyiz. Bu oluşumlar içindeki rolümüzden, yaptığımız faaliyetlerden de bahsedebiliriz.

6. Cümlede dikkat edilmesi gereken hususlar:

• Jüri ya da işe alım uzmanlarının, öz geçmişimizde ya da kendimizi tanıtımımızda en fazla dikkate aldığı durumlardan biri de, bildiğimiz diller ve bu dillerdeki seviyemizdir.

• Yabancı dil seviyesinde, düzeyimiz konusunda çok gerçekçi olmalıyız. Bunun için yabancı dil seviyeleri ile ilgili olarak aşağıda kısaca verilen bilgiler yararlı olacaktır:

A1 (Başlangıç seviyesi); temel dil bilgisi yapılarını, günlük konuşma kalıplarını, başkalarıyla gündelik konuşmaları yapılabilecek kadar bir seviye.

A2 (Başlangıç seviyesinin bir üstü); dilin genel kurallarını, kendimizi ifade edebilecek, başkalarıyla biraz daha önemli konuşmalar yapabilecek, yazılı olarak bir şeyler ifade edebilecek kadar bir seviye.

B1 (Orta seviyenin başlangıcı); dilin kurallarına hâkim, başkalarını da ifade edebilecek, konuşma ve yazma becerilerinin biraz daha geliştiği bir seviye.

B2 (Orta seviyenin üstü); okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinde iyi noktaya gelinmiş, dilin inceliklerinin ve ifade imkânlarının iyi düzeyde bilindiği seviye.

C1 (İleri seviye); okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinde ileri düzeye gelinmiş, akademik düzeyde makale yazma düzeyine ulaşılmış seviye.

C2 (En ileri seviye); dilin ana dili kadar bilindiği, bütün becerilerde en üst düzeyde becerilere sahip olunan; makale, rapor, kitap yazabilecek seviye.

7. Cümlede dikkat edilmesi gereken hususlar:

• Jüri ya da işe alım uzmanlarının, öz geçmişimizde ya da kendimizi tanıtımımızda en fazla dikkate aldığı durumlardan biri de, bilgisayar programlarını kullanım durumumuz ya da seviyemizdir.

Günümüzde teknoloji öyle baş döndürücü bir hızla gelişmekte ki, bu gelişime ayak uyduramamak insanı, çağının ve çağdaşlarının çok gerisine düşürecektir. Çağın gereği olarak çok donanımlı olmak mecburiyetindeyiz. Bunun için de özellikle, bilgisayar kullanımı bakımından çok iyi olmamız gerekir. Bilişim programlarının önemi her gün biraz daha ön plana çıkmaktadır. Artık bilgisayar kullanımının olmadığı iş pozisyonu neredeyse kalmadı. İşe alımlarda kurumlar ya da işverenler ihtiyaç doğrultusunda belli programların bilinmesi hususunda şartlar koşmaktadır. Belli pozisyonlarda bir ya da birkaç program bilinmesi istenirken; bazı pozisyonlar için neredeyse tüm programların bilinmesi istenmektedir.

• Başvuru yaptığımız pozisyonla ilgili belli bilgisayar programlarına vakıf olmamız gerekir. Bilgisayar programları çalışmak istediğimiz alana ve sektöre göre farklılık gösterebilir. Burada öncelikle başvuru yaptığımız alanla ilgili programlardan ardından da diğer programlardan bahsedebiliriz.

• Başvuracağımız alanla alakası olmayan programlardan bahsetmemizin pek de gereği yoktur.

• Bilgisayar kullanımımızda kullanımı en yaygın olan programlardan bahsedebiliriz. Bunlardan bazıları şunlardır: *Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint), Outlook, Access.*

Burada özellikle Excel programı ile ilgili duruma dikkat çekmekte fayda var: Excel programını bilmek çok önemli; ama büyük firmalar, şirketler artık bunu yeterli görmemektedir. Artık, adaylarda "Makro Excel" yani ileri Excel bilme şartı aranmakta ve bu da çok önemsenmektedir.

Excel kullanıcısı olmak, hele de ileri Excel bilgisine sahip olmak işverenler için aranan kişi olduğumuz anlamına gelir. Bu, işe alım uzmanlarının bizimle ilgili intibalarını çok olumlu anlamda etkiler.

Bir önceki maddede belirtilen programların dışında, müracaat etiğimiz pozisyonla ilgili, aşağıda belirtilen programlardan hangisini biliyorsak onlardan da bahsetmemiz çok yararımıza olacaktır:

İşletim Sistemleri Programları; *Microsoft, Apple, Mac OS, Linux, Unix, Pardus …*

Grafik Programları; *Adobe Photoshop, Adobe İllustrator, Adobe InDesign, Adobe Flash ve ActionScript, Free Hand, Adobe Dreamweawer, Coreldraw, 3D Studio Max, Freehand Firevorks …*

Çizim Programları; *AutoCAD, Solidworks, Catia, Inventor, MasterCAM, Unigraphics, Pro/ENGİNEER, 3D Studio Max, Blender, ArchiCAD, Allplan, Maya, GIMP, Artweaver, Krita ...*

Veritabanı Programları; *Filemaker, MySOL, PostgreSOL, Oracle, Sybase, MsSOL, Berkeley DB, DB2, Firebird, Ms Access Ooo Veri Tabanı, Informix, Sybas, Paradox …*

Muhasebe Programları; *Eta, Logo, Netsis, Lks, Orka, Mikro, Luca, Axasoft, Akınsoft, Cesasa, Verim Ticari, Demsoft, Tilasoft, Türev, Netadam, Basecom, Asyasoft, Nisa, Dia, Asistan, Atia, Aymet, Bilsoft, Datasoft, Dynamicube, Fenesoft, Kursoft, Lila, Noyax, Ofisassist, Paraşüt …*

Bunların dışında;

8. cümle, iş deneyimlerimiz ve tecrübelerimizden bahsedeceğimiz cümledir. Başvurduğumuz pozisyonla ilgili, varsa, becerilerimizden de söz edilebilir.

- **8. Cümle örnekleri**
- *1 yıl bir Muhasebe Bürosunda ön büro elemanı olarak çalıştım.*
- *2 yıl bir Çağrı İletişim Merkezinde çalıştım*

9. Cümle; bir derneğe, kulübe, topluluğa ya da bir sivil toplum örgütüne üye isek ya da buralarda aktif görevlerde bulunmuş isek bunları belirteceğimiz cümledir.

- **9. cümle örnekleri**
- *Fakültedeki öğrencilik yıllarımda Eğitim Gönüllüleri Topluluğu yönetiminde görev aldım.*
- *İnşaat Mühendisleri Odasına üyeyim.*

- **10. Cümle**; uğraştığımız önemli bir sanat dalı varsa (şiir, müzik, resim, heykel…) ondan bahsedeceğimiz cümledir.

- *Amatör anlamda, yazı (hat) sanatıyla uğraşmaktayım, şiir denemelerim var.*

• **11. Cümle**; Uğraştığımız önemli bir spor dalı varsa ondan bahsedeceğimiz cümledir.

• *Amatör olarak Tekvando ile uğraştım, bazı müsabakalarda aldığım derecelerim var.*

• **12. Cümle**, önemli zevk ve hobilerimiz varsa, onlardan bahsedeceğimiz cümledir.

• **12. Cümle örnekleri**

• ***(Müzik)*** *"Arabesk müzikle büyüdüğüm için hayatımda arabeskin yeri apayrı; ama şimdilerde daha çok sanat müziği dinliyorum. Sanat müziği icra etmeyi de seviyorum.*

• ***(Gezi yapmak)*** *Sık sık seyahat ediyorum. Özellikle Karadeniz bölgesi beni büyülüyor. Yeni yerler keşfetmeyi, yeni insanlar görmeyi çok seviyorum.*

• ***(Kitap okuma)*** *Kitaplardan çok istifade ediyorum. Özellikle Necip Fazıl ve Cemil Meriç'ten okumalar yapıyorum. Nâzım Hikmet ve Özdemir Asaf şiirlerini çok beğeniyorum.*

• ***(Televizyon)*** *"Diriliş Ertuğrul" dizisini düzenli izliyorum. Dizi, geçmişimle bağ kurmama vesile oldu. Tarihe olan ilgim arttı. Dizdeki bazı sözler ve türküler beni çok etkiliyor.*

• Bu cümlelerle ilgili sorular sorabilirler. Bu, konuşmamızın jüriyi etkilediği anlamına gelir.

• Size avantaj sağlayabilecek cümleleri bu cümlelerin arasına sıkıştırabilirsiniz: *"Şiir yazıyorum.", "Denemelerim var.", "Şarkı söylemeyi çok seviyorum."*, gibi…

• Bazen talip olduğumuz pozisyon için gerekli olabilir; eğer "sürücü belgesine sahip olma" ile ilgili bir madde varsa, hangi sınıf sürücü belgesine sahip olduğumuzu da belirtmemiz gerekir.

10.5.2. Diğer Sorular

10.5.2.1. İkinci ve üçüncü soru

Adayın müracaat sebebi ve müracaat ettiği pozisyon için yeterliklerinin sorulduğu sorulardır.

- **2. soru**

Öz geçmişten sonra genellikle sorulan ilk soru, ***"Neden bu iş?"***tir.

Görsel: https://onedio.com/haber/iyi-bir-izlenim-birakmak-icin-is-gorusmesinin-sonunda-sormaniz-gereken-15-soru-544688

Bu soru, şu şekillerde sorulur:

- *"Neden bu kurum?"*
- *"Neden bizim şirketimiz?"*
- *"Neden polislik?"*
- *"Neden subay olmak istiyorsun?"*
- *"Öğretmen olmayı niye istiyorsun?"*

- *"Bu görevi niye istiyorsun?"*
- *"Neden bizimle çalışmak istiyorsun?"*
- *"Bu işi neden çok istiyorsun?"…*

Bu soruyu soran bizden talip olduğumuz işi neden istediğimizi, bu işe adanmışlığımızı, aidiyet hissimizi duymak ister. Bu nedenle, *"Başka çarem yok!", "İşsizim.", "Bu işe ihtiyacım var", "Epeyce zamandır işsizim.", "Çünkü para kazanmam gerekiyor", "Aileme yardımcı olmam gerekiyor."* gibi cevaplar, bu soruya verilecek cevaplar değildir.

Bu soruya; tatmin edici, etkili bir cevap vermek gerekir. O nedenle, bu soruya hazırlıklı olmak gerekir. Bunun için de günler öncesinden verilecek cevabın sancısının çekilmesi gerekir.

Bu sorunun cevaplandırılmasında bir hikâyemiz varsa, etkili olabilir.

İkra' (Oku)
Halit Paşa

Fakülteyi bitirdikten sonra müracaat ettiğim Askerî bir kurumun sınavında bana sormuşlardı: *"Neden asker olmak istiyorsun, Neden subaylık?"*

Ben de cevap vermiştim:

— Efendim ta çocukluğumdan beri, *"Halit Paşa, Halit Paşa"* diyilerek büyütüldüm. "Halit Paşa, Halit Paşa" diyilerek çağrıldım. *"Halit Paşa, Halit Paşa"*

diyilerek sevildim. Ben *"Paşa"* olmaya çocukluk dönemimden beri ısındırıldım, alıştırıldım âdeta. Çocukluğumuzda biz paşalarımızın hikâyeleriyle büyütüldük. Bize hep, Paşalarımızın kahramanlıkları, hikâyeleri anlatılırdı. Atatürklerin, Kâzım Karabekirlerin, Fevzi Çakmakların, İnönülerin, Fuat Orbayların… Bunlardan biri de, savaşlardaki kahramanlığı ve cesaretinden dolayı kendisine *"Deli"* sıfatı verilen Halit Paşa'ydı. Dedem ona olan sevgisinden adımı *"Halit"* koymuş. Ben de, 'onun gibi bir Paşa olma' hevesiyle büyüdüm. İşte bu nedenle asker olmak istiyorum.

Halit Dursunoğlu, (Hayatçam'dan)

Bu soruyu cevaplandırırken dikkat etmemiz gereken en önemli hususlar:

- Cevabımız samimi olmalı
- Cevabımız inandırıcı olmalı

Bu soruyu cevaplandırma ile ilgili önemli ipuçları ve değerlendirmeler

- Kendimizi gerçekleştirebileceğimiz bir kurum/iş olduğunu
- Bilgi ve birikimlerimizi kullanabileceğimiz bir kurum/iş olduğunu
- Gerçekleştirmek istediğimiz hedeflerimiz için ideal ya da idealimizdeki kurum olduğunu
- İdealimizdeki iş/meslek olduğunu
- Saygın olan bir kurumda çalışmak hedefimizin olduğunu
- Kurum ve çalışanlarının toplumda saygın bir imajı olduğunu
- Kurumda en çok neleri beğendiğimizi ve neden orada çalışmak istediğimizi, belirtmeliyiz.

- **3. soru**:

3. soru, ***"Sizi neden alalım?"*** Bir başka ifadeyle, "**Neden siz**?

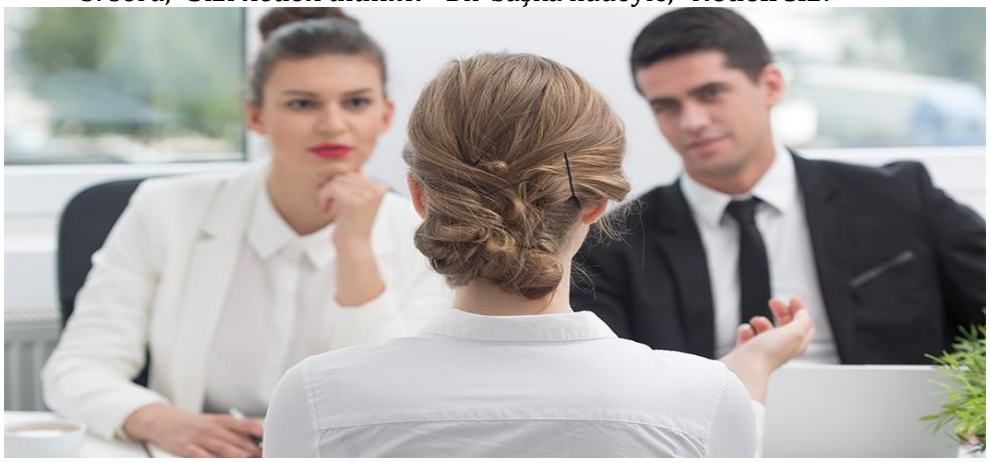

Bu soru, şu şekillerde de sorulur:

- *"Sizi başkalarına niye tercih edelim?"*
- *"Bu işe/pozisyona seni neden alalım?"*
- *"Sizi diğer adaylara neden tercih edelim?"*
- *"Sizi, sizin dışınızda bu işe başvuru yapan kişilere neden tercih edelim?"*
- *"Sizin bu işe, bu pozisyona talip olan diğer adaylardan farkınız nedir?"*

Bu soruya etkili bir cevap vermek, jüride çok olumlu bir intiba bırakır. O nedenle, bu soruya hazırlıklı olmak gerekir. Bunun için günler öncesinden bir şeyler düşünmek gerekir.

Bu soruyu cevaplandırırken dikkat etmemiz gereken en önemli hususlar:

• Cevabımız etkileyici olmalı

• Kendimizi ve yeterliklerimizi çok iyi anlatmalıyız

Bu soruyu cevaplandırma ile ilgili önemli ipuçları ve değerlendirmeler

• Aday olduğumuz pozisyonla ilgili, varsa, kazanımlarımızı, tecrübelerimizi anlatmalıyız; yoksa, bu pozisyonu ilgilendirmeyen şeyleri anlatmayalım.

• Müracaat ettiğimiz pozisyon/işle ilgili özellikle çalışmışlığımız, iş tecrübemiz varsa, bunu mutlaka bildirmeliyiz.

• Müracaat edilen kurumla/işle/pozisyonla ilgili varsa bir hikâyemizi paylaşmalıyız.

İkra' (Oku)!
Boş birisi olsam ta Erzurum'dan kalkıp buraya gelmezdim!

Bir mülakat hatırası…

Gece saat 22.00 sularıydı, telefonum çaldı. Aldım baktım; kayıtlı olmayan bir numara.

— Alo, buyrun dedim.

— Hocam, dedi; ben Zeynep. Hatırlayabildiniz mi?

— Tanıyamadım, kusura bakma! dedim; ama anladım ki öğrencilerimden biri. O da hemen kendi tanıtmaya başladı:

— Hocam dedi, Biyoloji Öğretmenliği Bölümünden Zeynep. Eski öğrencilerinizden. İki yıl önce mezun oldum.

O an az da olsa hatırlayabildim.

— Hocam dedi, şu an İstanbul'dayım. Kusura bakmayın, sizi de rahatsız ettim ama bu saate, aklıma siz geldiniz.

— Hayırdır, buyrun dedim.

— Hocam dedi, Bir iş müracaatı için gelmiştim İstanbul'a. Ama müracaatımı kabul etmediler.

— Neden?

— Hocam, ilanı verirken, 'Üniversitelerin Fen ya da Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü mezunu olmak' şartı koymuşlar. Malum ben de Eğitim Fakültesi Biyoloji Öğretmenliği Bölümü mezunu olunca müracaat şartlarına uygun olmadığımı söylediler ve müracaatımı kabul etmediler.

— Nasıl olur? dedim. Genel itibariyle birbirinize yakın bir eğitim alıyorsunuz. Senin müracaatını da kabul etmeliydiler. Bu, fırsat eşitliğine de aykırı bir durum… Öyle şey mi olur? Şaşırdım.

— Hocam ben de çok üzüldüm, Erzurum'dan öyle bir hevesle gelmiştim ki… Bütün hevesim kırıldı, moralim çok bozuldu, canım sıkıldı. Ben de aileme, 'İstanbul'a iş müracaatına gidiyorum.' demiştim. Onlar da çok sevinmişlerdi. Şimdi be ne yapıcam Hocam. Ya da siz ne tavsiye edersiniz?

— Sen endişe etme, dedim. Söyleyeceklerimi yaparsan müracaatını kabul ederler. Önce İnsan Kaynakları Müdürüyle bir görüşme talep et ve durumu ona anlat! De ki, 'Efendim Ben Eğitim Fakültesi Biyoloji Öğretmenliği mezunuyum. Fen-Edebiyat Fakülteleri ya da Fen Fakülteleri Biyoloji Bölümleri ile benzeri bir eğitim alıyoruz. Aldığım eğitime ve kendime güveniyorum. Bu sınav için ta Erzurum'dan geliyorum. Bir umutla geldim ama daha başlamadan bu umudum bitsin istemiyorum. Müracaatımı kabul ederseniz; bu, beni mutlu eder ve hiç olmazsa şansımı denemiş olurum. Kazanamazsam, kazanamadım derim. Ama bu şekilde buradan geri dönmek istemiyorum. Bir sürü masraf ederek geldim buraya; lütfen beni anlayınız.' de!

Öğrencim, ertesi gün İnsan Kaynakları Müdürü ile görüşmüş, dediğim şeyleri söylemiş; ama durum değişmemiş. Tekrar aradı, çok üzgün olduğu sesinden anlaşılıyordu:

— Hocam olmadı, kabul etmiyorlar; ilanı bir kere öyle vermişiz, yapacak bir şeyimiz yok, diyorlar.

— Peki dedim o zaman. Şimdi git Şirketin Genel Müdürü ile görüşme talebinde bulun, aynı konuşmayı bir de ona yap! Duruma göre, ondan sonra bir daha görüşelim.

Aradan bir saate yakın zaman geçmişti, aradı:

— Hocam Müdür Bey'le de görüştüm; ama hiçbir şey değişmedi. O da tekrar İnsan Kaynakları Müdürü ile görüştü. Durumu bir de o anlattı. Ama yine de bir şey değişmedi, dedi.

Kapılar bir bir yüzümüze kapanıyordu. Ama mücadeleye devam etmek gerekiyordu:

— O zaman İnsan Kaynakları Müdürü ile bir daha görüş ve ona, 'Eğer müracaatımı kabul etmezseniz, ilanınızın fırsat eşitliğine aykırı bir durum oluşturduğunu beyan eder, sizi mahkemeye veririm de! Bu, adaletsizlik; bu, eğitimde fırsat eşitliğine aykırı! de, dedim.

Gitmiş İnsan Kaynakları Müdürü ile bir daha görüşmüş ve dediklerimi ona iletmiş; ama o yine umursamaz bir tavırla, *"Siz bilirsiniz. Nereye verirseniz, verin!"* demiş.

Bunun üzerine bir daha aradı. Ben de, "Bu defa aynı cümleleri git Müdür Bey'e söyle! Gerekirse Müdür Bey'in yanından beni ara, durumu ben izah edeyim." dedim.

Zeynep, Müdür Bey'e söylemiş; o da tekrar İnsan Kaynakları Müdürü ile görüşerek, *"Yazık, bu kızcağız bu kadar arzulu iken bunun müracaatını kabul edelim."*, demiş; ama İnsan Kaynakları Müdürü yine kabul edemeyeceğini belirtmiş. *"Kızım, bu işlerden sorumlu birimimiz orası. Ben çok isterdim ama onlara da bu konuda karışmam çok doğru değil."* demiş Müdür Bey. Bunun üzerine Zeynep, Müdür Bey'in yanından beni aradı.

— Telefonu Müdür Bey'e verir misin, dedim.

— Müdür Bey, Merhaba ben (O zaman Doçenttim) Doç. Dr. Halit Dursunoğlu, Zeynep'in Üniversiteden hocasıyım.

— Buyurun Hocam, dedi.

— Müdür Bey, öğrencimin hocası olarak sizden özellikle istirham ediyorum; öğrencime, müracaatının kabul edilmesi hususunda yardımcı olursanız bizi de memnun etmiş olursunuz. Ta buralardan oraya bu sınav için gelmiş. Sınava

girmesi, diplomasının, bir iş müracaatında işe yaradığını görmesi bakımından önemli… Onun umutları kırılmasın; oraya kadar gelmiş, hiç olmazsa ona bir şans verin! En azından "Sınava girmeye hak kazandım!" desin. Nazarımızda çok saygınlığı olan Şirketinizin marka değerine de yakışmaz böyle bir tutum. Birisinin, adınızı duyduğu her yerde, sizinle ilgili olumsuz bir izlenime sahip olmasını ister misiniz? Eğer böyle davranırsanız; bu öğrencim ve onun bu durumunu öğrenenler, sizin şirketinizle ilgili her yerde olumsuz şeyler konuşacaklardır. Adınızın geçtiği yerde böyle anılmayı ister misiniz?

Bu sözlerim üzerine, Müdür Bey:

— Hocam, ben bir daha görüşeyim ama nasıl yaparız, işin doğrusu bilemiyorum, deyince

— Kolay dedim. Ertesi gün ilanınızı yeniden düzeltirsiniz. İlanınızın ilgili maddesine, 'Eğitim Fakültelerinin Biyoloji Öğretmenliği Bölümü"nü de eklersiniz; sorun, ortadan kalmış olur, dedim.

Teşekkür ettikten sonra telefonu kapattım. Ertesi gün Zeynep çok sevinçli bir ses tonuyla demesin mi?

— Hocam müracaatımı kabul ettiler. Size çok teşekkür ediyorum; çok mutlu oldum, deyince:

— Çok büyük bir mücadele verdin; asıl teşekkürü inşallah sınavı kazandıktan sonra edersin. Bak göreceksin, sen bu sınavı kazanacaksın, dedim.

Birkaç gün sonra Zeynep aradı:

— Hocam mülakata çağırdılar. Çok sevinçliydi ama biraz da tedirgindi.

— Mülakatlarda ne sorabilirler? diye sordu. Ben de bazı sorulardan bahsettikten sonra; eğer dedim, "Neden sen", ya da "Seni niye alalım" gibi bir soru sorarlarsa onlar şu cevabı verirsen etkileyici olabilir:

— Boş birisi olsam ta Erzurum'dan kalkıp buraya gelmem! de, dedim.

Mülakatta sorulardan biri, aynen bu soru olmuş:

— Seni niye alalım?

O da cevap vermiş:

— Boş birisi olsam ta Erzurum'dan kalkıp buralara gelmem! demiş.

Jüri, bu cevabı etkileyici bulduğunu; o an öğrencimin yüzüne de söylemiş. Bu cevabın kendileri için çok yeterli olduğunu ifade etmişler.

Öğrencim o sınavı birincilikle kazandı ve azmiyle, gayretiyle, çalışkanlığıyla o şirketin önemli bir ismi hâline geldi.

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

10.5.2.2. Sonraki sorular

- *Talip olduğumuz pozisyonla ilgili sorular (Meslekî yeterliklerle ilgili sorular)*
- *Üzerimizdekilerle ilgili sorular (Giydiğimiz kılık-kıyafet ve renkleri ile ilgili sorular)*
- *Güçlü ve zayıf olduğumuz yönlerimizle ilgili sorular*
- *Başarı ya da başarısızlıklarımızla ilgili sorular*
- *"Karşılaştığınız bir sorunu ve onu nasıl çözdüğünüzü anlatabilir misiniz?"*
- *"Kendinizi ... (5/10) yıl sonra nerede görüyorsunuz?"*
- *"Sormak istediğiniz bir soru var mı?"*
- *Söylediklerimizden hareketle sorulan sorular*
- *İş deneyimi ile ilgili sorular*
- *Güncel olaylarla ilgili sorular*
- *Ülkenin gündemi ile ilgili sorular*
- *Genel kültür ile ilgili sorular*
- *Renklerle ilgili sorular*
- *Kısa bir hikâyeden alıntı yapılarak bırakılan kısmın nasıl tamamlanabileceği gibi sorular*
- *Birisi size ... böyle söylese (böyle hakaret etse) siz ne derdiniz? gibi sorular*
- *Birisi size şöyle yapsa siz ne yapardınız?*
- *Beklenmedik sorular*

Bunlardan bazılarını biraz ayrıntılı verelim:

- **Talip olduğumuz pozisyonla ilgili sorular**

Mülakat sorularında bazen en fazla soru, talip olunan iş/meslek/pozisyonla ilgili sorulardan gelebilir. Bu nedenle talip olunan meslekle işle, pozisyonla, kurumla ilgili muhakkak bir ön bilgiye sahibi olmak gerekir. Kurumun; *kuruluş tarihi ve yeri, kurucuları, kuruluş amacı, misyonu ve vizyonu, yönetim kurulu, hâlihazırdaki yönetici kadrosu, hizmet verdiği sektörler, sektördeki durumu ve diğer kurumlarla ilişkisi* gibi bilgiler, bunlardan bazılarıdır.

Talip olunan iş/meslek/pozisyonla ilgili tarihî ve güncel bilgiler içeren sorular sorulabilir: "*İlk polis okulu nerede, ne zaman açılmıştır?", "İlk öğretmen okulu ne zaman açılmıştır?", "Kubaşık öğrenme modeli nedir?", "Jandarma, ne zaman İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır?", "Millî Savuma Bakanımız kimdir?", "Şu anki Kara Kuvvetleri Komutanı kimdir?", "Kontrgerilla ne demektir?", "Kara Harp Okulunun kuruluşu tarihi ne zamandır?"…*

- **Üzerimizdekilerle ilgili sorular (Giydiğimiz kılık-kıyafet ve renkleri ile ilgili sorular)**

Kılık kıyafetimize bakarak, giydiğimiz kıyafetin renkleri ile ilgili soru sorabilirler: *"… neden siyah?", "Lacivert, senin için ne ifade eder?", "Neden siyah giyindiniz?", "… logosunda neden mavi kullanılmıştır?"*

Renkler, ilgi alanımız içerisinde olmakla birlikte pek sorgulamadığımız ya da çoğu zaman ihmal ettiğimiz bir dünya sunar bize. Renklerle insanın farklı bir iletişimi vardır. İnsan, renklerle iç içe bir hayat yaşar. Renk, kimlik de oluşturur. Kimilerinin *"Benim rengim..."* demesi, bu gerçekliği gösterir. Renklerle ilgili bizi konuşturabilirler.

Yeri gelmişken, renklerin dünyasından biraz bahsetmekte fayda var:

Kırmızı; canlılığın, hareketliliğin, heyecanın, aşkın, sevginin rengidir. Kırmızı; enerji veren, harekete geçiren, heyecan veren renktir. Beri taraftan kültürel kodlarımızda bayrağımızın rengidir, şehitlerimizin kanımızın hatırlatıcısıdır.

İkra' (Oku)!

Kırmızı ve siyah ojeler

Jüri üyesi olarak bulunduğum mülakat sınavlarından birinde, adaylardan bir genç kızın ojeleri dikkatimi çok çekmişti. Tırnaklarının yarısına kırmızı, yarısına siyah oje sürmüştü. Jüri üyelerinden bazı arkadaşlarımın sorularının ardından soru sorma sırası bana gelmişti.

Genç kıza sordum:

— Ojeleriniz çok dikkatimi çekti. Neden kırmızı, neden siyah acaba?

Genç kız cevap verdi:

— Efendim, ben bazı günleri; çok dolu, çok hareketli, çok heyecanlı yaşarım. Bu günlerimin rengi, kırmızıdır. Bazı günleri de; çok boş, çok hareketsiz, çok durgun yaşarım. Bu günlerimin rengi de, siyahtır. Ben, genelde yükselişleri kırmızı günlerimde; inişleri siyah günlerimde yaşarım. Bir de Stendhal'in o meşhur *"Kırmızı ve Siyah"* romanından çok etkilenmiştim. Oradan da çıkardığım dersler oldu: Bazen de yükselişleri siyah günlerde, inişleri kırmızı günlerde yaşayabiliriz. Ojeleri bugün kasıtlı olarak böyle yaptım. Bugün, kırmızı mı, siyah mı belli değil. İkisi arasında bir çizgideyim. Belki bir siyah gün yaşarım, belki bir kırmızı gün… Belki bir yükseliş, belki bir iniş… Ama her hâlükârda hayatımı, kırmızı ve siyah yaşamaya devam edeceğim. Hayatımın bazı anları kırmızı, bazı anları siyah olacak. Dolayısıyla bugün, beni bu gerçekten uzaklaştırmamalı. Yükselişler de olacak hayatımızda, inişler de… Kazanmak da olacak hayatımızda, kaybetmek de…

Ben bu açıklamadan çok hoşnut kalmıştım. Aday mülakat salonundan ayrıldıktan sonra, bu açıklamalarından hareketle adayla ilgili çok olumlu şeyler söyledim. Aynı kanaatin diğer jüri üyelerinde de olduğunu gördüm. Bu cevabı, onun sınavı kazanmasının en önemli sebebi oldu.

Halit Dursunoğlu (Hayatçam'dan)

Turuncu; olgunluğu, dışa dönüklüğü, heyecan ve mutluluk vericiliği, dinamikliği, dikkat çekiciliği, çarpıcılığı ve iç açıcılığı, reformculuğu, yeniliği temsil eder. Sıcaklığın rengidir.

Kahverengi; duyarlılığı, sabrı, durağanlığı, ağırlığı, tevazuyu temsil eder. Toprağın rengidir.

Pembe; yaşam doluluğu, enerjik olmayı, sağlıklı olmayı, genç kalmayı temsil eder. Kız çocuklarının favori rengidir.

Siyah; asilliği, mağrurluğu, gücü, tutkuyu, hırsı temsil eder. Otoritenin, resmiyetin rengidir. Aynı zamanda; rahat hissetmenin, kendini beli etmemenin, dikkat çekmemenin rengidir. Kültürel kodlarımızda matemi, yası belirtir.

Mavi; huzuru, güveni, dinginliği, dinlendiriciliği, rahatlatıcılığı, sakinleştiriciliği temsil eder. Yeme içme içgüdüsünü azaltan renktir. Gökyüzünün, denizin, geniş ufukların rengidir.

Lacivert; otoriteyi, resmiyeti, ciddiyeti, saygınlığı, sonsuzluğu, otoriteyi ve verimliliği temsil eder. Yenilenmeyi, güven

Gri; ağırlığı, ciddiyeti, olgunluğu, temkinli olmayı, diplomatikliği temsil eder. Ara bir renktir. Hareketliliği yavaşlatır, enerjiyi düşürür.

Sarı; neşeyi, coşkunluğu, olgunluğu, bereketi, geçiciliği ve dikkat çekiciliği temsil eder. Güneşin, ışığın, başağın rengidir. Hareketliği, başkaldırıyı teşvik eder.

Beyaz; saflığı, temizliği, asaleti, zarafeti temsil eder. Yeni başlangıçların, barışın rengidir.

Yeşil; huzuru, sükûneti, yatıştırıcılığı, dinlendiriciliği temsil eder. Yeniden doğuş ve büyümenin rengidir. Kültürel kodlarımızda cennetin rengidir.

Mor; asaleti, zenginliği, zarafeti, romantizmi, duygusallığı ve tutkuyu temsil eder. Hüznün, korkunu, pişmanlığın rengidir. Diğer taraftan yeniden yapılanmanın rengidir.

İkra' (Oku)!
Renkler insanın kaderi olabilir

Peygamberimiz Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin Efendilerimize bir bayram hediyesi almış. Evlerine gitmiş. Bugünkü anlamda ilkokul çağlarında imiş ikisi de. Fatıma annemize:

— Ey Fatıma, yavrularımı bana getir, onlara hediyem var! demiş.

Fatıma annemiz de çocuklara seslenmiş:

— Hasan, Hüseyin! Gelin bakın, Dedenizin size bir sürprizi var!

Çocuklar koşarak gelmişler. Peygamberimiz torunlarıyla oynamayı, onlarla zaman geçirmeyi çok severmiş. Onlara:

— Hadi şimdi arkanızı dönün ve gözlerinizi kapatın bakalım. Ben dönün diyinceye kadar da dönmeyin!

Çocukların ikisi de arkalarını dönmüş ve gözlerini kapamışlar.

Peygamberimiz, *"Şimdi dönebilirsiniz!"* dediğinde; ikisi de hediyelerini görebilmenin heyecanıyla hızlıca geri dönmüş ve gözlerini açmışlar.

Peygamberimizin bir elinde Hasan'a, bir elinde de Hüseyin'e aldığı elbise vardır. İkisi de hediyelerini görünce sanki bekledikleri şeyi görmemiş gibi davranmışlar.

Birden Hasan dedesine, *"Dede keşke bana yeşil bir elbise alsaydın."*, demiş; Hüseyin de *"Dede, keşke bana da kırmızı bir elbise alsaydın."* demiş.

Bunu üzerine Peygamberimizin gözleri dolmuş, ağlamamak için kendini zor tutmuş.

Yorumcular derler ki, *"Söyledikleri renkler, onların kaderleri olmuş. Peygamberimiz torunlarının sonlarını, Allah'ın kendisine verdiği ferasetle işte o an anlamıştır."*

Yeşil, zehirin rengidir; Hz. Hasan Efendimiz zehirlenerek vefat etmiştir.

Kırmızı, kanın rengidir. Hz. Hüseyin Efendimiz katledilerek vefat etmiştir.

Halit Dursunoğlu, (İnsanı insan eden, İnsanı sultan eden hikâyeler)

- **Güçlü ve zayıf olduğumuz yönlerimizle ilgili sorular**

Önemli: Bundan sonraki bazı kısımlarda "kariyer.net", "nkariyer.net" sitelerinden yararlanılmıştır.

"Güçlü olduğunuz yönleriniz nelerdir?"

Güçlü yönlerimizi anlatabilmemiz için bir fırsat sorusudur. Bu soruyu cevap verirken talip olduğumuz pozisyonla ilgili olan güçlü yönlerimizi, vereceğimiz örneklerle ön plana çıkarmalıyız. Pozisyonumuzla ilgili olmayan alakasız yönlerimizi belirtmemiz, bu soruyu cevaplandırırken yapacağınız en büyük hatalardan biri olur.

"Zayıf olduğunuz yönleriniz nelerdir?"

Bu soruyu cevaplarken zayıf olduğumuz yönlerimizin farkında olduğumuzu ve bu yönlerimizi geliştirmek için attığımız adımları, gösterdiğimiz çabaları anlatmamız gerekiyor. Bu nedenle mülakatta zayıf olduğumuz yönlerimizin sorulması durumunda, *"Zayıf yönüm yok" ya da "Hiçbir zayıf yönüm yok!"* demek yerine, bu yönümüzün üstesinden nasıl geldiğimizi, bunun için neler yaptığımızı örneklerle anlatmamız yerinde olur.

- **Başarı ya da başarısızlıklarımızla ilgili sorular**

Bu sorular; *"En büyük başarınız nedir?"* ya da *"Başarısız olduğunuz bir iş ya da durum oldu mu?"* şeklinde sorulur.

Bu soru, güçlü ya da zayıf olduğumuz yönlerimiz ile ilgili soruya benzerlik gösterir. Bu tür sorulara cevap verirken objektif ifadeler kullanıp samimi olmakta fayda var. Bu konuda dayanaklı konuşmak çok önemli; bir başarımız varsa bunun bir "*başarı belgesi"* ya da *"teşekkür belgesi"* olmalı. Bir başka ifadeyle başarımızı, birtakım belgelerle teyit etmemiz gerekir. Başvurduğumuz pozisyonla ilgili bir başarı hikâyemiz varsa, bu soruda öncelikle bu hikâyemizden söz etmeliyiz. Bir proje ya da çalışma grubunda yer almışsak, yaptığımız katkıyla ilgili şeylerden bahsedebiliriz. Ancak katkımızı anlatırken abartıdan uzak durmalıyız.

- ***"Karşılaştığınız zor bir durumu ve onu nasıl çözdüğünüzü anlatabilir misiniz?"***

Mülakatlarda en yaygın sorulardan biri de budur. Bu soruyu cevaplarken yeteneklerimizi ve becerilerimizi bir başarı hikâyesi üzerinden anlatmamız çok tesirli olur. Anlatacağımız hikâyenin kısa, net ve özgün olması gerekir. Bir mülakatın seyrini en fazla değiştiren durumlardan biri de bu soruya verdiğimiz cevap olabilir.

- ***"Kendinizi ... (5/10) yıl sonra nerede görüyorsunuz?"***

Geleceğe bakışımızı ve idealistliğimizi sorgulayan bu soru, mülakatın seyrini değiştirebilecek önemli sorulardandır. Bu soruya tatmin edici bir cevap verebilmek için önceden bir hazırlık yapmak gerekir.

Bu soruya cevap verirken; işimizle ilgili olarak beş yıl sonrasında ne yapmak istediğimizden, işimizin bizi mutlu edebilecek yönlerinden, gelecekteki olası konumumuzdan bahsedebiliriz.

- **Söylediklerimizden hareketle sorulan sorular**

Mülakatlarda, söylediğiniz her cümle bize bir soru sorulmasına sebebiyet verebilir. O nedenle konuşmamızda söylediklerimize çok dikkat etmeliyiz. Yunus Emre'nin ifadesiyle, sözü pişirip söylememiz lazım. Bazen de kasıtlı olarak cümleler kurup bu cümlelerden sorular sorulmasını sağlayabiliriz.

"Şiir seslendirmeyi seviyorum." gibi bir cümle kullandığımızda bize bir şiir okutabilirler. *"Müzikle uğraşıyorum."* dediğimizde, müziğin hangi türüyle uğraştığımızı sorabilir ya da bu konu ile ilgili sohbet yapabilirler.

- "**Sormak istediğiniz bir soru var mı?"**

Bazı mülakatlarda böyle bir soru sorabilir. Bu soru sorulduğunda adayların çok büyük kısmı, *"Teşekkür ederim, bir sorum yok"* cevabını verir. Bu soruya verilebilecek en güzel cevaplardan biri, kurumla ilgili bir soru varsa kafamıza takılan, onu sormaktır. Çünkü bu soruda jüri, kuruma ne kadar ilgili olduğumuzu anlamaya çalışır. "Şirketimiz hakkında belli ki bir araştırma, inceleme yapmış. İlgili bir yapısı var; sadece sınava gelmemiş, aidiyet hissederek kafasına takılan şeyleri soracak duruma gelmiş" diye düşünür. Bu nedenle bir sorumuzun olmadığını söylemeyelim ancak sırf soru sormak için de kolay, basit, dikkate alınmayacak sorular da sormayalım

• **İş deneyimi ile ilgili sorular**

Bu soruyu genellikle, bir iş tecrübesi olmuş, bir işte çalışmış kişilere sorarlar. *"Eski işinizden neden ayrıldınız?"*

Bu soru iş arayan birçok adayın cevap verirken zorlandığı sorular arasında yer alır. Burada dikkat etmemiz gereken en önemli nokta eski işimizi, şirketimizi ve yöneticilerimizi kötülememektir. Ayrılışımızı da geçerli, olumlu bir nedene bağlamalıyız.

Önceki işimizle ilgili olarak kendimizi geliştirdiğimiz alanları, aldığımız sorumlukları anlatmalıyız ve bundan böyle işimizde hangi alana odaklanmak istiyorsak onu vurgulamalıyız. Odaklanmak istediğimiz alanları belirtirken elbette başvurduğumuz pozisyonu da dikkate almalıyız.

• **Güncel olaylarla ilgili sorular**

Mülakatlarda güncel olaylarla ilgili sorular da çokça sorulmaktadır. Bu, günlük yaşama ne kadar duyarlı olduğumuzun, gelişmeleri ne kadar takip ettiğimizin de işaretlerini verir. Özellikle gündemi belirleyen konularda sorular sorulabilir.

Bu konuda sorulabilecek soru tarzlarından bazıları şöyledir:

• *"Başkanın bu konu hakkındaki politikalarını nasıl buluyorsun?"*

• *"Geçenlerde ülkenin gündemini belirleyen ... konusu ile ilgili sen ne düşünüyorsun?"*

- *"Türkiye'nin Suriye politikasını nasıl buluyorsun?"*
- *"Yabancıların ülkede mülk edinmesine nasıl bakıyorsun?"*
- *"Kadına şiddetle ilgili sen neler düşünüyorsun?"*
- *"Doların bu kadar yükselmesinin sebebi sence neden olabilir?"*

10.6. Mülakat Sorularına Cevap Verirken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Görsel: http://www.ufkunukatla.com/is-gorusmesinde-nasil-bir-vucut-dili-kullanmak-gerekir/

Mülakat sorularına cevap verirken, dikkat etmemiz gereken önemli hususlar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şöyle belirtilebilir:

- Sorulan sorulara kısa, öz ve anlaşılır cevaplar vermeliyiz.
- Cevaplarımız açıklayıcı olmalı; yalnızca *"Evet"* ya da *"Hayır"*dan oluşmamalıdır. Neden *"Evet"* ya da neden *"Hayır"*; sebeplerini de söylemeliyiz.
- *"Bu iş için uygunum.", "Bu işi çok istiyorum."* gibi ifadeleri asla kullanmamalıyız.
- *«İmkân verilirse», «İmkân bulduğumda»* gibi ifadeleri asla kullanmamalıyız
- Mülakat sorularından bazıları bizi afallatan, şaşırtan, hiç bilmediğimiz ve üzerine düşünmediğimiz sorular olabilir. Ağzımızdan hemen *"Bilmiyorum!"*

cevabı çıkmadan önce düşünmemizde fayda var. Eğer mantıklı bir cevabımız varsa, cevap verelim; yoksa, illâ da cevap vermeye çalışmayalım.

• Başvurduğumuz işe ve sektöre dair bir soruysa, sorulan; yeterli bilgimiz varsa, endişeye kapılmayalım. Bu sorunun cevabı genelde zihnimizde bir yerlerde gizlidir. Bu tür soruları cevaplandırabileceğimize inanırsak, doğru cevaplandırırız.

• Bazen de doğru ve daha iyi bir cevap için; *"Efendim, sakıncası yoksa soruyu biraz açabilir misiniz ya da örneklendirebilir misiniz"* gibi bir istekte bulunabiliriz. Böylece daha iyi bir cevap için zaman kazanmış ve fırsat bulmuş oluruz

• Bazen de, cevabımızın tatmin edici olmadığını düşündüğümüz bir soruyla ilgili aklımıza sonradan doğru bir şey geldiğinde, "Efendim kusura bakmayın, biraz önce söylemeyi unuttum." diyerek bir önceki soruyla ilgili geri dönebilir ve iyi bir cevap verebiliriz.

10.7. Mülakatlarda Konuşmada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Görsel: http://www.turkiyeinternette.com/is-gorusmelerine-gitmeden-once.html

Mülakatlarda en belirleyici durumlardan biri, belki çoğu zaman en önemlisi, konuşmadır. Konuşma, birçok yerde olduğu gibi mülakatlarda da kaderimizi belirler. O nedenle konuşmayı çok önemsememiz gerekir.

Konuşmada önemli hususlar şöyle sıralanabilir:

• Her şeyden önce, muhakkak İstanbul ağzıyla, İstanbul Türkçesiyle konuşmalıyız.

• Yöresel ağızlar kullanmamalıyız.

• Sesimiz ne alçak ne yüksek tonda olmalı; duyulabilir şiddette olmalı.

• Konuşmamız canlı olmalı; bunu, enerjik görünümümüzle desteklemeliyiz.

• Konuşmamızı göz teması ve beden dilimizle desteklemeliyiz.

• Jest ve mimiklerimizi; abartıya kaçmadan, uygun bir şekilde kullanmalıyız.

• Ne çok hızlı ne çok yavaş konuşmalıyız. Konuşma hızımız takip edilebilir olmalı.

• Nefesimizin kontrolü kendi elimizdedir. Soluk alışverişimiz duyulmamalı.

• Sesimizi ortama göre ayarlamalıyız.

• Kelime ve cümle vurgularına dikkat etmeliyiz.

• Vurgu ve tonlamaları doğru yapmalıyız.

• Gerekli yerlerde duraklama yapmalıyız.

• Basmakalıp, alışılmış ifadeleri çok kullanmamalıyız.

• Argo ve kaba sözlere asla yer vermemeliyiz.

• İlla da konuşmak için gereksiz, lüzumsuz konuşmalar yapmamalıyız.

• Konuşmamızı etkili kılmak için yeri geldiğinde konuya uygun, kısa hatıralar, anekdotlar, fıkralar ve espriler kullanabiliriz.

• Yeri geldiğinde atasözlerimiz ve deyimlerimizden, vecizelerden yararlanabiliriz.

• *"Aslında", ""sözün özü", "yani", "kısaca"* gibi sözleri kullanmamak için çaba sarf etmeliyiz.

• *"Demek istediğim", "Aslında söylemek istediğim"* gibi ifadeleri kullanmamalıyız. Bu tür ifadeler, konuşmamızın yeterli olmadığının itirafı olur.

• *"Anlatabildim mi", "Anlatabiliyor muyum?"* gibi ifadeleri asla kullanmamalıyız.

• *"Eee…", "şeyy…"* gibi anlamsız ifadeleri kullanmamalıyız.

• *"Iıı…"* gibi duraklamalardan kaçınmalıyız.

10.8. Mülakat Salonundan Çıkarken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar (Mülakat Salonundan Nasıl Çıkmalıyız?)

Mülakatlarda dışarı çıkış tarzı da çok önemli. Adayların çoğu, burada hata yapmakta ve bu hatası yüzünden belki de sınavı kaybetmektedir. Mülakatı çok iyi geçen bir aday, dışarı çıkarken, burada yaptığı hatanın farkında bile olmuyor, belki. Burada unutulmaması gereken en önemli husus, Mülakat Salonundan çıkıncaya kadar sınavın bitmediğidir. Sınav, ancak salondan dışarı çıkıldığında biter. O nedenle Mülakat Salonundan çıkarken; töremize, örfümüze ve protokol kurallarına göre dışarı çıkmalıyız.

Peki, dışarı nasıl çıkmalıyız?

• *«Çıkabilirsiniz»* denildiğinde; *«Teşekkür ediyorum. Hayırlı günler, kolay gelsin!»* diyerek, bu ifadeleri de başımızla onaylayalım.

• **Dışarı çıkış tarzımız** da içeri giriş tarzımız kadar önemli:

• Jüriye asla arkamızı dönmeyelim. Yüzümüz jüriye dönük olarak, düğmelerimizi ilikleyerek ya da iki yakamızı birbirine yaklaştırarak, eller göbek üstünde bağlı ya da yanda elbiseye bitişik gibi aygılı tavırlarla, önce sol adımla, sonra sağ adımla geri geri çıkalım.

• Kapıya yaklaşıldığında kapı koluna hafifçe göz atıp, kapıyı açtıktan sonra geri geri çıkmalıyız. Ya da kapıya bir adım kala sırtımızı dönebiliriz.

• Kapıyı açtıktan sonra geri geri çıkmalıyız.

Uyarı: "Çıkabilirsiniz" denildiğinde sakın arkanızı dönmeyin! Mülakat Salonunu terk edinceye kadar, asla arkanızı dönmeyin!

Birçok kişi, sınavı bu son anda kaybedebilir. Onun için çıkış biçimimize çok dikkat etmeliyiz.

KAYNAKLAR

Bu çalışma, özgün bir çalışma niteliğinde olup doğrudan yararlanılan herhangi bir yazılı kaynak olmadı. Yazılı kaynaklar içinde, konularımızda geçen ayetler için Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan *"Kur'ân-ı Kerim Açıklamalı Meali"*nden yararlanıldı.

Kitabın genelinde görseller konusunda *"insan, "insan ilişkileri", "iletişim", "etki iletişim", "konuşma", "mülakat"* ifadeleriyle görsel aramalar yaptık. Bu aramalar neticesinde internette bazı sitelerdeki görsellerden yararlandık. Bu kitapta görseller olmazsa olmazdı; telif ücreti hakkına sahip olan görseller için ilgili sitelerden anlayış umarak bu görselleri aldık. Bu sitelerden bazıları: *kariyer.net, nkariyer.net, capital.com.tr, bemkakariyer.net, kadinlive.com, kadinlaraozel.net, gezginkiz.net, memurlar.net kamupersoneli.net, blog.milliyet.com.tr* …

9. Bölümde *"Giyim"* ve *"Bakım"* konularında internetteki bazı sitelerden yararlanıldı. *"Mülakatlarda nasıl giyinmeli", "mülakatlarda giyim", "giyim", "bakım"* gibi anahtar ifadelerle aramalar yapıldı. Bu aramalar neticesinde birkaç siteden yararlanıldı. Bunlardan bazıları: *madamcarmen.com, timurdemir.com.tr, unikampus.net, ogretmenlerhaber.com, ogretmenlersitesi.com…*

10. Bölümde *"Mülakat"* ve *"Mülakat soruları"* konularında internetteki bazı sitelerden yararlanıldı. *"Mülakat", "mülakatlarda dikkat edilmesi gereken hususlar", "mülakatlara hazırlık", "mülakatlarda sorulan sorular", "cv", "cv hazırlama"* gibi anahtar ifadelerle aramalar yapıldı. Bu aramalar neticesinde birkaç siteden yararlanıldı. Bu siteler içerisinde özellikle *"kariyer.net", "nkariyer.com" "abprojeyonetimi.com", "onedio.com"* sitelerinden istifade ettik.